

NÉPEK MESÉI
A REPÜLŐ HAJÓ
SZOVJET NÉPMESÉK
IFJÚSÁGI KÖNYVKIADÓ
VÁLOGATTA ÉS FORDÍTOTTA
RAB ZSUZSA

SZECSKÓ TAMÁS
RAJZAIVAL

A kiadásért felel az Ifjúsági Könyvkiadó igazgatója

Felelős szerkesztő: Kormos István

A szöveghűséget ellenőrizte: Nikodémusz Ella.

Kép-szerkesztő: Tevan Andor

Műszaki vezető: Gortvai Tivadar

Megjelent 15 000 példányban. 36,4 (A/5) ív + melléklet
terjedelemben.

a MNOSZ 5601- 60 A szerint

Budapest. 1954

1- 543552 Athenaeum (F. v. Soproni Béla)

TARTALOM

A NYULACSKA

(manszi népmese)

A KAPZSI HOLLÓ

(üzbek népmese)

AZ ERDŐ RÉME

(baskír népmese)

A BÁTOR SZAMÁR

(kazah népmese)

A MEDVE

(orosz népmese)

AZ ÁRVA RÓKA

(baskír népmese)

HOGYAN FESTETTE BE EGYMÁST A HOLLÓ MEG A BAGOLY

(eszkimó népmese)

A KÉRKEDŐ MEDVE

(evenk népmese)

A RÓKA MEG A FÜRJ

(avar népmese)

A NEHÉZ KÉRDÉS

(csukcs népmese)

A CSALAFINTA RÓKA

(korjak népmese)

A SZÚNYOG MEG A LÓ

(észt népmese)

A FARKAS MEG A KASZÁS

(litván népmese)

RÓKA-HÚGOCSKA

(ukrán népmese)

A KECSKE MEG A KOS

(ukrán népmese)

A BÖLCS SZAMÁR

(üzbek népmese)

HOGYAN KERESETT TÁRSAT A KUTYA

(burját népmese)

[A PARASZT MEG A MEDVE](#)

(orosz népmese)

[HOGYAN SZEDTE RÁ A KÁDÁR A FARKAST, A MEDVÉT, MEG A NYULAT](#)

(lett népmese)

[AZ EMBER MEG A HOLLÓ](#)

(eszkimó népmese)

[NYULAM-BULAM LAKOMÁJA](#)

(baskír népmese)

[A VIDÁM MATTI](#)

(karéliei népmese)

[CSALBACSA MEG A MEDVE](#)

(evenk népmese)

[A BÁTOR VÁJ](#)

(nyenyec népmese)

[AMÍG A LÓ FARKA KI NEM NŐ](#)

(kazah népmese)

[KI ETESSE MEG A TEHENET](#)

(kazah népmese)

[MIÉRT VANNAK TARKA LUDAK](#)

(baskír népmese)

[A KÉK ÁFONYA](#)

(nyenyec népmese)

[KI HAZUDIK NAGYOBBAT](#)

(dagesztáni népmese)

[HVESZKA](#)

(ukrán népmese)

[AZ APAI ÖRÖKSÉG](#)

(moldvai népmese)

[A SZEGÉNY TESTVÉR MEG A GAZDAG](#)

(orosz népmese)

[A LUSTA LEÁNY](#)

(baskír népmese)

[A LEGERŐSEBB](#)

(nanáj népmese)

[A HÁROM VADÁSZ](#)

(kazah népmese)

[A LUSTA SEJDULLA](#)

(azerbajdzsán népmese)

[AMINBÉG](#)

(baskír népmese)

[DATUA ÉS PETRIKELA](#)

(grúz népmese)

[AZ OKOS LEÁNY](#)

(tatár népmese)

[AZ EGYÜGYŰ HODZSA](#)

(turkmen népmese)

[ÁRVÁCSKA](#)

(baskír népmese)

[A HÁROM DINNYEMAG](#)

(üzbek népmese)

[A FURFANGOS CSIZMADIA](#)

(grúz népmese)

[HOGYAN HÁZASODOTT MEG UDZJA](#)

(udege népmese)

[A MEGSZOLGÁLT PÉNZ](#)

(kabard népmese)

[A TELHETETLEN](#)

(örmény népmese)

[A VARÁZSKUCSMA](#)

(oszét népmese)

[KI-KI AMIT ÉRDEMEL](#)

(észt népmese)

[ALDAR-KOSZE ÉS SIGAJBAJ](#)

(kazah népmese)

[BAJA-MAFA MEG DZSENKU-MAFA](#)

(udege népmese)

[TÖBBET ÉSSZEL, MINT ERŐVEL](#)

(lett népmese)

[A BUGYELLÁRIS](#)

(ukrán népmese)

[AJOGA](#)

(nanáj népmese)

AZ OSTOBA SAH

(üzbek népmese)

A LELEMÉNYES TESTVÉREK

(üzbek népmese)

A GÖRBE NYÍRFA

(tatár népmese)

AZ ARANYKORSÓ

(burját népmese)

A KATONA ÉS A HALÁL

(orosz népmese)

TANULJ MESTERSÉGET

(grúz népmese)

A CSODAMALOM

(észti népmese)

A GAZDAG ÉS A SZEGÉNY

(kazah népmese)

A BUTA ÓRIÁS

(csukcs népmese)

ABZALIL ÉS A VÍZIEMBER

(baskír népmese)

A MOLNÁR FIAI

(dagesztáni népmese)

A VITÉZ TAKÁCS

(tadzsik népmese)

A FÖLDESÚR MEG AZ ÖRDÖG

(lett népmese)

A FAVÁGÓ KENYERE

(litván népmese)

A VIHAR AJÁNDÉKAI

(belorusz népmese)

A PÁSZTORFURULYA

(orosz népmese)

A HALÁSZ FIA ÉS GULDOR HALACSKA

(tadzsik népmese)

TUGRI ÉS EGRİ

(üzbek népmese)

A DRÁGAKŐ-HEGY

(turkmen népmese)

[KANBAK-SAL](#)

(kírgiz népmese)

[A BÁJ MEG A BÉRESE](#)

(tatár népmese)

[A JÓSZÍVŰ SZAID MEG A KÍGYÓ](#)

(dagesztáni népmese)

[A SZÉPSÉGES NYÍRFA](#)

(udmurt népmese)

[A KIS UNJANI](#)

(evenk népmese)

[A REPÜLŐ HAJÓ](#)

(oroszl népmese)

[HAMUFIA MATYUSA](#)

(oroszl népmese)

[MESE AZ EZÜST TÁLACSKÁRÓL MEG A PIROS](#)

[ALMÁCSKÁRÓL](#)

(oroszl népmese)

[IVÁN, A LEGKISEBBIK, DE A LEGESZESEBBIK](#)

(oroszl népmese)

[A HÁROM FEKETE HATTYÚ](#)

(kírgiz népmese)

[A KŐ-KIRÁLYFI](#)

(grúz népmese)

[A VARÁZSTOJÁS](#)

(ukrán népmese)

[AZ ERŐS LEGÉNY](#)

(dagesztáni népmese)

[A NAP LEÁNYA](#)

(dolgán népmese)

[EGLE](#)

(litván népmese)

[GULCSECSEK](#)

(tatár népmese)

[MESE A LEGKISEBBIK KIRÁLYFIRÓL MEG A FEHÉR](#)

[FARKASRÓL](#)

(tatár népmese)

[A GONOSZ BOSZORKÁNY](#)

(mordvin népmese)

[ALMAJ-BATIR ÉS SZANDUGACS](#)

(tatár népmese)

[A MEGBÜNTETETT CÁRKISASSZONY](#)

(orosz népmese)

[HOGYAN MENTETTÉK MEG A VITÉZEK A NAPOT MEG A
HOLDAT](#)

(csuvas népmese)

[A ZSURLÓFŰ-LEÁNY](#)

(jakut népmese)

[A BÉKA-CÁRKISASSZONY](#)

(orosz népmese)

[A HÁROM PARIPA](#)

(litván népmese)

[ARANYHAJÚ ARSZLAN](#)

(dagesztáni népmese)

[HUSZNOBOD](#)

(üzbek népmese)

[BAHODUR ÉS ZARINA](#)

(tadzsik népmese)

[KÖNYVJELZŐK](#)

A NYULACSKA

MANSZI NÉPMESE

Volt egyszer egy nyulacska. Folyton a tóparton ugrált, a sás között. Egyszer, amikor a sás levelét rágcsálta, elvágta az ajkát. Panaszkodni ment a tűzhöz. Azt mondta neki:

- Hallod-e, tűz, égesd el a sást a tóparton!
- Mit vétett neked a sás? — kérdezte a tűz.
- Elvágta az ajkamat.
- Úgy kell neked, mért vagy olyan falánk!

A nyulacska most a vízhez ment. Rákiáltott:

- Hallod-e, víz, oltsd el a tüzet!
- Mit vétett neked a tűz?
- Nem égeti el a tóparti sást!
- Hát a sás mit vétett?
- Elvágta az ajkamat.

Úgy kell neked, mért vagy olyan falánk!

A közelben két fiúcska lődözött az íjával. Azokhoz ment a nyulacska:

- Lőjétek agyon a vizet, gyerekek!
- Mit vétett neked a víz?
- Nem árad ki, nem oltja el a tüzet!
- Hát a tűz mit vétett?
- Nem égeti el a sást a tóparton.
- Hát a sásra mért haragszol?
- Elvágta az ajkamat!

— Úgy kell neked, mért vagy olyan falánk! Ment a nyulacska az egérhez és megkérte szépen:

- Egérke, egérke, rágd el a húrt a két kisfiú iján!

Megesett az egérke szíve a nyulacskán. Szaladt, hogy elrágja a két íj húrját. Megijedt a két fiú, fogta a nyilát, megfeszítette a húrt. Beröpítették a vízbe nyílveesszőiket. Lődöztek a vízbe — kiáradt a víz, futott a tűz felé. Megijedt a tűz, ugrott a sáshoz. Kigyulladt a sás, a sásban pedig ott ugrándozott a nyulacska. Megrémült, kirohant a

tűzből, de a fülét alaposan megégette. Azóta fekete a nyúl füle csücske.

A KAPZSI HOLLÓ

ÜZBEK NÉPMESE

Igaz volt-e, vagy nem: azt mesélik, élt egyszer egy hatalmas, vén holló.

A holló egy szép napon zsákmányért repült. Szállt, szállt, de nem talált semmit, csak elfáradt és alaposan megéhezett. Végül egy mély folyó partja fölé ért.

A parton bodorszőrű bárányka legelészett. A holló összecsukta a szárnyát, leereszkedett, egyenesen a bárányka hátára.

Megrázkódott a bárány, le akarta vetni magáról a hollót. De az jó erősen belekapaszkodott a bárány bodros gyapjába és azt mondta:

— Kár, kár, bárányka, most bekaplak!

Megrémült a kisbárány, vékonyka hangon bégetni kezdett:

— Könyörülj rajtam, én még kicsi vagyok! Ne bánts!

A holló még hangosabban káromgott:

— Ká-ár! Ká-ár! A hollók szeretik a zsenge bárányhúst! Megeszlek!

A bárányka gondolkozott, törte a fejét, aztán így szólt:

— Jól van, holló, nem bánom!

— Ez már beszéd!

A holló már tátotta is a csőrét, de a bárányka újra megszólalt:

— Várj még egy kicsit! Mielőtt evéshez látsz, mosd meg a karmaidat, füröszd meg a csőrödet!

— Jól van, repülök a folyóra!

Meglendítette a holló a szárnyát, röpült a folyóra.

— Kár, kár! Folyó, hallod-e, folyó!

— Mit akarsz? — kérdi a folyó.

— Adj nekem vizet!

— Minek?

— Megmosom a csőrömet, aztán nekilátok a jó zsíros bárányhúsnek!

Azt mondta a folyó:

— Repülj el a gölöncsérhez, kérj tőle korsót, akkor adok vizet.

Kapta magát a holló, röpült a gölöncsérhez.

— Kár, kár! Hallod-e, gölöncsér! — károgtá — adj nekem egy korsót! Viszem a folyóhoz, a folyó ad vizet, a vízben megmosom a csőrömet és nekilátok a jó, zsíros bárány húsnak!

— Jól van — mondta a gölöncsér. — Hozz nekem agyagot a Vörösdombról, akkor készítek neked korsót.

A holló elrepült a Vörösdombhoz.

— Kár, ká-ár! Adj nekem agyagot, Vörösdomb! Elviszem a gölöncsérhez, az korsót készít nekem; a korsót a folyóhoz viszem, az vizet ad; a vízben megmosom a csőrömet és megeszem a finom, zsíros bárányhúst.

— Nem sajnálom tőled — mondta a Vörösdomb. — De előbb eredj el a kovácshoz, kérj tőle csákányt, hogy agyagot fejthess.

Megörült a holló. »Hamarosan célhoz érek!« — gondolta.

Elrepült a kovácshoz:

— Kovács, hé, kovács, adj nekem csákányt! Elviszem a dombhoz, a domb ad nekem agyagot; az agyagot a gölöncsérhez viszem; az korsót készít nekem; azzal a korsóval elröpülök a folyóhoz; a folyó vizet ad; a vízben megmosom a csőrömet és nekilátok a jó, zsíros bárányhúsnak.

Ráncolta a homlokát a kovács;

— Előbb hozz tüzet — mondta — akkor majd kovácsolok neked csákányt.

— Hozok én!

Elrepült a holló tüzet keresni.

Egy öreganyó éppen akkor sütött lepényt. Leszállt hozzá a holló és megszólította:

— Kár, kár! Adj egy kis tüzet, anyóka! Elviszem a kovácshoz, a kovács csákányt kovácsol nekem; ezzel a Vörösdombhoz megyek, a Vörösdomb agyagot ad; az agyagot elviszem a gölöncsérhez, az korsót készíti belőle; a korsóval a folyóhoz repülök, a folyó vizet ad; a vízben megmosom a csőrömet és megeszem a jó, zsíros bárányhúst.

»Adok neki tüzet — gondolta az öregasszony — talán meggyullad és elég útközben ez a kapzsi holló!«

A holló azonban beszórta hamuval az izzó parazsat, csőrébe kapta, kitérte a szárnyát és elrepült.

Ment a kovácshoz, odaadta neki a parazsat. A kovács, hogy a hollót megbosszantsa, akkora csákányt kovácsolt neki, hogy a holló alig bírta.

Sietett a holló a dombhoz, a domb jó sok agyagot adott neki. Vitte a holló a gölöncsérhez. Az készítette neki egy otromba, nehéz korsót.

A holló nagy nehezen felemelte, repült vele a folyóhoz és azt mondta:

— Elhoztam a korsót, adj vizet!

— Meríts magad! — felelte a folyó.

A holló egy kötéllel a farkára kötötte a korsót és leeresztette a folyóba.

Telt, telt a korsó. A kapzsi holló még több vizet akart. Amikor a korsó szíinig telt, a holló meglendítette a szárnyát, de nem bírta a korsót, visszaesett a folyóba.

Hiába káromgott, hiába vergődött — a korsó lehúzta a mélybe.

A kapzsi holló megfulladt. A báránka ezalatt békésen járkált a parton és nyugodtan legelészett.

AZ ERDŐ RÉME

BASKÍR NÉPMESE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy öregasszony meg egy öregember. Nem volt gyermekük, csak egy fekete macskájuk. Az asszony nagyon szerette a kandúrt, az ura azonban nem állhatta. Mikor az öregasszony meghalt, a kandúrra bizony nem gondolt senki. Akkor az elhatározta, hogy maga szerzi meg magának az élelmet.

Lopásra adta a fejét. Besurrant a szomszédok kamrájába és vitte, amit talált. Hol a tojást lopta el, hol a tejet itta meg, hol a tejfelt nyalogatta ki a köcsögből.

A szomszédasszony egyszer rajtakapta, amint éppen a tejeslábosból lakmározott. Nyakon ragadta a kandúrt és vitte a gazdájához.

— Itt a macskád, apókám! — mondta az öregnek. — Csinálj vele, amit akarsz, de a kamrámban többé meg ne lássam, mert kitekerem a nyakát!

Az öreg sajnálta agyonverni a macskát. Bekötötte egy zsákba és kivitte az erdőbe.

Vitte egy napig, vitte kettőig. Végre az erdő közepére ért. Ott letette.

— Szégyent hoztál a fejemre, haszontalan! — szólt hozzá. — Most élj itt magad, s boldogulj, ahogy tudsz!

Ezzel otthagya.

A kandúr pedig egyedül maradt a sűrű erdőben. Míg nappal volt, még csak hagyján, de amint lement a nap és elsötétült körülötte az erdő, inába szállt a bátorsága. Égnek állt minden szál szőre és a szeme csak úgy villogott a félelemtől. Közben hangosan nyávogott.

Amint baktatott a fák között, találkozott a nyúllal.

— Hova mégy kandúr komám? — szólította meg a nyúl.

— Miauu! miauu! Megyek és felfalom az erdő vadjait. — válaszolta a kandúr, hogy ráijesszen a nyúlra, mert félt tőle.

— Jaj, mindjárt felfal engem is — gondolta rémülten a nyulacska és hanyatt-homlok elmenekült.

Csakhamar összetalálkozott a rókával.

— Mi történt veled, cimbora? — kérdezte a róka. — Csak úgy reszketsz minden tagodban.

— Jaj, jaj, itt a kandúr! Azt mondta, hogy mindenkit felfal az erdőben! — rebegette rémülten a nyúl.

Megijedt a róka is.

— Fussunk együtt! — ajánlotta. Azzal tovább szaladtak. Találkoztak a farkassal.

— Hová szaladtok, barátaim? — állította meg őket a farkas.

— Futunk, amerre látunk. Itt a kandúr! Azt mondta, mindnyájunkat felfal! — válaszolták.

A farkas is megrémült és velük szaladt. Találkoztak a medvével.

— Hova, hova? — kérdezte a talpas. — Mi történt, hogy így siettek?

— Futunk a rettenetes kandúr előtt, magunk se tudjuk, hova! — válaszolták azok lihegve.

— Én is veletek tartok! — mondta a medve. Most már négyen menekültek. Sokáig szaladtak, végül elfáradtak és leültek egy fa alá pihenni.

— Én azt tanácsolom, — szólalt meg a medve — hogy főzzünk finom husikát és hívjuk meg a kandúrt ebédre!

Megfogadták a medve tanácsát. A medve elment húst szerezni, a farkas vízért szaladt a patakra, a róka fát hozott, a nyúl pedig elment, hogy meghívja a kandúrt.

Főzni kezdték a húst, már minden készen volt, a nyúl azonban csak nem jött a kandúrral.

Ó, jaj, biztosan széttépte a kandúr szegénykét! — sajnálkoztak a vadak és maguk is nagyon féltek. Mi lesz, ha jön a kandúr?

A medve felmászott egy magas fa tetejére. A farkas belebújt egy bokorba, a róka meg betakarta magát száraz levelekkel.

Azalatt a nyúl odaért a kandúrhoz. Remegett a félelemtől és nem mert közel menni, csak messziről kiáltotta:

— Mindenható kandúr!... — ennél többet nem tudott kinyögni, úgy meg volt rémülve.

Meghallotta a kandúr a nyúl kiáltását, ránézett villogó zöld szemével, aztán odament hozzá.

»Ó, egek ura! Jön felém, rögtön széjjeltép!« — vacogta magában a nyúl és ijedtében menten szörnyethalt.

A kandúr pedig tovább ment. Megérezte a hús illatát, megtalálta a kondért, rávetette magát és mohón falni kezdte a húst. A hús azonban kemény volt, nehezen rágta a kandúr. Közben nagyokat fújt.

Megrémültek a rejtőzködő vadak. A róka még jobban el akart bújni az avarban. Megzörrentek felette a száraz levelek. A kandúr meghallotta. Azt hitte, egér és ráugrott. A róka menekülni akart, a farka belebogozódott egy gyökérbe és leszakadt. Bánta is most a róka a farkát! Futott anélkül, ahogy csak bír!

A kandúr is megijedt a rókától. Bebújt egy bokorba. Éppen oda, ahol a farkas lapult. A kandúr a bokor sötétjében véletlenül éppen a farkas szemébe kapott a karmaival. Elbődült a farkas és üvöltve ugrott ki a bokorból. A kandúr is megrémült, ijedtében felszaladt a fára. Éppen oda, ahol a medve rejtőzött. A medve azt gondolta, most ütött az utolsó órája. Még feljebb akart mászni, de az ág letört alatta és ordítva zuhant le a földre. A macska maga is majd szörnyethalt a félelemtől.

A három cimbora pedig nagy sokára újra összetalálkozott az erdőben.

— Hogy vagytok? — kérdezte a medve a farkast és a rókát.

— Hát csak élek, éledegélek így a farkam nélkül — sóhajtott a róka.

— Én meg az egyik szemem nélkül! — panaszolta a farkas.

— Hát te, talpas koma? — kérdezték mind a ketten a medvét.

— Nekem csak hat bordám törött el! — mondta a medve. — Szerencse, hogy életben maradtam!

Elbúcsúztak egymástól és még sokáig rettegve gondoltak vissza az erdő borzalmas fenevadjára, a fekete kandúrra.

A BÁTOR SZAMÁR

KAZAH NÉPMESE

Megunta a szamár a teherhordást. Azt mondta egyszer barátjának, a tevének:

— Hallod-e, teve, elegendem van már a teherhordásból. Tenyérszűnyeg hely nincs már a hátamon. Tudod mit, szökjünk meg a gazdánktól, menjünk a mezőre, éljünk kedvünkre.

Hallgatott a teve, gondolkodott, végül így szólt:

— Rossz ember a gazdánk, az igaz. Alig ad enni és agyondolgoztat bennünket. Megszöknék tőle örömezt, de hogyan?

A szamár kész tervvel állt elő.

— Én már kitaláltam — mondta — ne félj semmit. A gazdánk holnap sót vitet velünk a városba. Először békésen megyünk, engedelmesen. De amikor a hágóhoz érünk, ledőlünk az útszéltre, kinyúlunk, mintha nem volna jártányi erőnk. A gazdánk majd szid bennünket, nagyokat húz ránk a botjával, de mi nem mozdulunk. A gazda elfárad és hazamegy, hogy segítséget hozzon. Akkor mi kapjuk magunkat és szaladunk, amerre látunk, amíg csak bírja a lábunk.

Felvidult a teve:

— No, ezt ügyesen kitervelted! Pompásan! Úgy teszünk hát, ahogy mondtad.

Megvárták a reggelt. A gazda felmálházta őket sós-zsákokkal és elindultak a városba.

A fél utat úgy tették meg, mint máskor: elől a teve, mögötte a szamár, hátul a gazda a bottal. De amikor a hágóhoz értek, a

szamár meg a teve ledőlt az útszélre, kinyúlt, mintha jártányi ereje sem volna.

Hej, szidta őket a gazda:

— Ingenélők! Naplopók! Keljetek föl nyomban, amíg bottal nem nógatlak benneteket!

A teve meg a szamár a farkát sem mozdítja, mintha nem hallaná.

Megmérgesedett a gazda és nekik esett a botjával.

Harminckilencet ütött a tevére, az tűrte, de amikor a negyvenedik ütést akarta rámérni, a teve nagyot bödült és talpra ugrott.

— Úgy, úgy! — mondta a gazda. — Kár, hogy ez előbb nem jutott eszedbe. — Aztán nekiállt, hogy ellássa a szamár baját.

Ráhúzott negyvenet, a szamár meg se mukkant. Rámért ötvenet, a szamár meg se rezzent. Rásózta a hatvanadikat is, a szamár föl se vette — ahogy lefeküdt, úgy maradt.

Látta a gazda, hogy nem boldogul. Úgy látszik, döglődik a szamár. Baj, nagy baj, de mit tehet? Leoldotta a szamárról a terhet, feltette a teve hátára és továbbindult.

A teve majd összeroskad a súlyos teher alatt. Átkozza a szamarat:

— Gyalázatos szamár! Miattad cipelem itt, félig agyonverve, a kétszeres terhet!

A szamár megvárta, amíg a gazda meg a teve eltűnik a szeme elől, akkor talpra ugrott és futott, amerre látott.

Három nap és három éjjel futott, átszaladt három hegyen és három völgyön, végül odaért a Széles-tisztásra, a Gyors-folyó partjára.

Tetszett neki a tisztás, hát ott telepedett le. A tisztásnak pedig évek hosszú sora óta egy hatalmas és erős tigris volt az ura.

A tigrisnek egy napon kedve támadt, hogy bejárja birodalmát.

Kora reggel indult útnak. Dél tájban belebotlott a szamárba.

Vígan sétált a szamár a tisztáson, csapkodott a farkával, legelészett.

»Miféle vadállat lehet ez? — törte a fejét a tigris. — Sohasem láttam még hozzá hasonlót!«

A szamár észrevette a tigrist és megdermedt rémületében.

»Ütött az utolsó óráim!« — gondolta. Aztán így szólt magában: »Nem adom olcsón az életemet. Megmutatom a tigrisnek a bátorságomat«. Felemelte a farkát, legyezett egyet a fülével, kítátotta a száját és akkorát ordított, amekkora kifért a torkán.

A tigris majd eszét vesztette ijedtében.

Sarkon fordult és futott, ahogy csak inától tellett, még vissza se mert nézni.

Útközben a farkassal találkozott.

— Ki ijesztett meg így, uram király? — kérdezte a farkas.

— Egy rettenetes vadállat, amelyhez fogható nincs az egész világon. Fül helyett szárny van a fején, nagyobb a szája, mint a feje, ordításától megremeg a föld és elhomályosul az ég.

— Várj, uram király, várj! Alighanem a szamárral találkoztál — mondta a farkas. — Ne félj, holnap hozunk egy pányvát és összekötözzük.

A farkas másnap szerzett egy jó erős kötelet. Az egyik végét a tigris nyakára kötötte, a másik végét a magáéra. Így indultak a tisztásra.

Elől ment a farkas, mögötte a tigris — húzatta magát, meg-megállt.

A szamár már messziről észrevette őket, s megint rágyújtott a maga nótájára: felcsapta a farkát, kítátotta a száját és még nagyobbat ordított, mint előző nap.

A tigris akkor odakiáltott a farkasnak:

— Úgy látom, pajtás, prédául akarsz vetni ennek a szörnyetegnek!

Eliramodott, nagyot rántott a kötélén, akkorát, hogy a farkasnak leröpült a feje.

A tigris lélekszakadva hazarohant.

Nemsokára egy szarka röppent le elébe. Csörgött, fecsegett, megtudakolt a tigristől mindent, aztán így szólt:

— Várj csak, uram király, elrepülök a tisztásra, megnézem, miféle az a fenevad és mit csinál. Kilesek mindent és elmondom neked.

Elrepült a szarka a tisztásra.

A szamár már messziről észrevette. Lefeküdt és kinyúlt a földön, holtnak tette magát.

A szarka lenézett a magasból és alig hitt a szemének: vége a rettenetes fenevadnak!

Leszállt, ráröppent a szamárra, fel-alá sétálgatott rajta, és törte a fejét, hogyan dicsekedhetne el a tigrisnek azzal, hogy ő győzte le a szörnyeteget.

Vesztére azonban éppen akkor vett észre a földön egy búzaszemet. Megcélózta a búzaszemet a csőrével, s ahogy felcsippentette, a feje épp a szamár két lába közé került.

Abban a pillanatban megelevenedett a szamár. Két lába közé szorította a szarkát és nagyokat csapott rá a farkával. Ütötte, verte, csapta, vágta, csak úgy röpültek a szarka tollai. Aztán rúgott egy nagyot, akkorát, hogy a szarka egyszerre a tisztás széléig repült.

Itt hevert egy darabig, aztán összeszedte magát és nagy nehezen, bicegő repüléssel, jajgatva, siránkozva, visszaszállt a tigrishez.

Már messziről lekiáltotta neki:

— Menekülj, királyom, fuss, amíg jó dolgod van! Engem örökre megnyomorított az az átkozott fenevad! Vigyázz, nehogy te is így járj!

A tigrisnek inába szállt minden bátorsága, szedte a cókmókját és elment messze földre, vissza sem tért többé.

A bátor szamár pedig még ma is ott él a Széles-tisztáson.

A MEDVE

OROSZ NÉPMESE

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy öreganyó, meg két kis unokája — Mása és Dása.

Dása egyszer az erdőbe indult illatos bogyóért, friss gombáért. Azt mondja neki a nagyanyja:

— Ne menj messzire, Dásenka, ne téj le az ösvényről, ne ugrálj át fatörzseken, mert még eltévedsz.

— Jól van — azt mondja Dása.

Beért az erdőbe. Szedte-szedegette a bogyókat, dalolgatott magában. Észre sem vette, hogy letért az ösvényről, betévedt a rengetegbe, fatörzseken ugrált keresztül.

Egy magas tölgyfán, magas tölgyfa száraz ágán, kakukkmadár üldögélt.

— Ka-kukk! Ka-kukk! Bal felé menj, kisleány!

Dásenka elindult bal felé.

Honnan, honnan se, egyszerre előugrott, honnan, honnan se, hirtelen előttoppant Miska-medve, rendes nevén Mihail Ivanovics. Mancsa közé kapta Dását — és már futott is vele. Futott, futott, míg házába nem ért. Nagy háza volt, igen nagy, gazdag háza... Nem volt üres a pincéje — tele répával, káposztával, szárított gombával, lépes mézecskevel.

Bevitte a medve Dását a házába és így szólt hozzá:

— Jó, hogy találkoztam veled, éppen gazdasszonykára van szükségem. Itt élsz ez tán nálam, kesztyűt varrsz nekem, jó kis tüzet raksz, tésztát dagasztasz. Én meg vadászni megyek, élelmet hozok neked.

Sírva fakadt Dásenka, a medve meg csak hordta neki a mézet, diót, finom bogyót — vigasztalta.

Amikor Dásenka kisírta magát, lefeküdt aludni. Miska-medve reggel így ébresztgette:

— No, én most elmegyek vadászni, te addig főzz nekem scsit, szőj nekem takarót.

Miska elment és Dása munkához látott. Nem ment a munka sehogy, minden kiesett a kezéből. Levest akart főzni — kiömlött a fele, tüzet akart rakni — könnyezett a szeme, olyan füst támadt a kemencében. Leült szőni — de a fonal összebogozódott, összebonyolódott.

Este megjött Miska. Fekete a ház a füsttől, nem látni ki az ablakon, sótalan a leves, keserű a kása. Aludni tért Miska. Betakarózdott az új takaróval, de fel is ugrott nyomban.

— Hát ez micsoda dolog? Nem takaró ez — durva daróc! Megszúrta a talpacskámat, fölkarcolta vállacskámat! Hej, te haszontalan, lusta, rendetlen teremtés! Eredj a pincébe, legalább válogasd ki a répámat, számold meg a káposztámat!

Ezzel bezárta Dását a pincébe.

A nagyanyó meg Mása pedig keresték, keresték Dását, aztán belefáradtak a keresésbe.

Telt-múlt az idő. Egyszer Mása is elindult bogyót szedni az erdőbe. Azt mondja neki a nagyanyó:

— Ne menj messzire, Másenka, ne térj le az ösvényről, ne ugrálj át fatörzseken, mert eltévedsz.

— Jól van — mondja Mása.

Beért Mása az erdőbe. Szedte a bogyókat, csipegette, dalolgatott magában. Észre sem vette, hogy letért az ösvényről, betévedt a rengetegbe, fatörzseken ugrált keresztül.

Egy magas tölgyfán, magas tölgyfa száraz ágán kakukkmadár üldögélt.

— Ka-kukk! Ka-kukk! Jobb felé menj, kisleány!

Mása elindult jobb felé.

Honnan, honnan se, egyszerre előugrott, honnan, honnan se, hirtelen előttoppant Miska-medve, rendes nevén Mihail Ivanovics. Mancsa közé kapta Mását — és már futott is vele.

Szaladt vele, szaladt, míg csak házába nem ért.

— Jó, hogy találkoztam veled — mondta — gazdasszonykára van szükségem. Itt élsz ezután nálam, kesztyűt varrsz nekem, jó kis tüzet raksz, tésztát dagasztasz. Én meg vadászni megyek, te addig főzz nekem scsit és szőj nekem takarót.

Ezzel elment.

Nekilátott Mása a munkának, bekukkantott a ház minden zugába. Benézett a pincébe is — de sok minden volt ott! Répa, káposzta, szántott gomba, lépes mézecske! És — ott volt Dásenka is, ott volt a húgocska is!

Sírva fakadtak örömükben, amikor meglátták egymást.

— Hallod-e, húgocskám — mondja Mása — te maradj itt, én majd kitalálom, hogyan szabadulhatnánk.

Bement a házba, munkához látott. Levest főzött, aztán kását, kisöpörte Miska házát, aztán leült szőni. A fonalat húzogatta, kis kezével simogatta. Megjött a medve — hát, a háza fénylik, tiszta, zsíros a leves, forró a kása.

— Hej — azt mondja — de ügyes kislány vagy te! Hej — azt mondja — de nagyon derék kislány vagy te!

Miska aludni tért, fejére húzta az új takarót, s azt dörmögte:

— Tyüh, de finom takaró! Könnyű, mint a pihe, meleg, mint a kemence! Melegíti talpacskámat, ringatja a vállacskámat...

Ezzel elaludt.

Mása pedig enni adott Dásának és lefektette a kemencére.

Felkelt reggel Miska és így szólt:

— Hogy háláljam meg a munkádat, kislány? Kérj, amit akarsz!

Azt mondta neki Mása:

— Nem kérek én mást, Mihail Ivanovics, csak annyit, hogy vigyél ajándékot a nagyanyónak!

— Jól van — mondja Miska.

— Süteményt sütök, zsákba teszem, te meg vidd el neki és dobd a küszöbére. De a zsákba nehogy benézz, meg ne dézsmáld a süteményt. Felmászom a tetőre, onnan nézek majd utánad.

— Jól van — mondja a medve.

Elment hát Mihail Ivanovics vadászni. Másenka megsütötte a süteményt, beledugta Dását a zsákba, aztán belebújt maga is a sütemény közé.

Megjön a medve és látja — ott a zsák, tele süteménnyel. Vállára kanyarította és útnak indult.

Megy-mendegél — tipp-topp — tipp-topp, tapossa az epret, tiporja a füvet, tördeli a gallyat.

Elfáradt, megéhezett.

— No — mondja — leülök a fatönkre, eszem egy kis süteményt.

Mása vékony hangon kiáltja a zsákból:

— Magasan állok! Messzire látok! A fatönkre ne merj ülni, a zsákomhoz ne merj nyúlni!

Tovább megy Miska — tipp-topp — tipp-topp, tapossa az epret, tiporja a füvet, tördeli a gallyat. Elfáradt, megéhezett.

— No — azt mondja — most már messze vagyok a házamtól, Másenka nem lát meg, leülök erre a fatönkre, eszem-eszegetek egy kis süteményt.

Mása meg vékony hangon kikiált a zsákból:

— Magasan állok, messzire látok! A fatönkre ne merj ülni, a zsákomhoz ne merj nyúlni!

— Nocsak, nocsak — ámul Miska — milyen messzire ellát! Mit tehetek mást, gyorsan elviszem a zsákot és hazasietek. Otthon majd vacsorázom.

Gyorsabban szedegette a lábát. Elfutott a nagyanyó házáig. Ledobta a nehéz zsákot, aztán szaladt vissza.

Kilépett a nagyanyó a tornácra. Nézi-nézi — egy zsák hever a háza előtt. Kibontja, és mit talál benne? Süteményt! Kivett egy kis darabot, gyorsan beleharapott, keservesen zokogott:

— Éppen olyan, mint amelyet Másenka szokott sütni! Hol lehettek, unokáim, hol lehettek, leánykáim!

A két kislány ekkor előugrott a zsákból:

— Itt vagyunk, nagyanyó!

Hej, de nagyon megörültek! Mindjárt táncra kerekedtek. Ott pörögtek mind a hárman, s ezt daloltak nagy vidáman:

Hej, forogjunk, hej, pörögjünk,

Vidám nótát énekeljünk!

Hej, forogjunk, hej, pörögjünk,

Vidám nótát énekeljünk!

Hej, forogjunk, hej, pörögjünk,

Vidám nótát énekeljünk!

AZ ÁRVA RÓKA

BASKÍR NÉPMESE

Egy szép tavaszi napon összetalálkozott az erdőben a medve, a farkas, a kutya meg a nyúl. Panaszkodtak, keseregtek, hogy milyen nehéz az élet, milyen nehéz megszerezni a betevő falatot. Beszélgettek, tanácskoztak.

— Tudjátok mit? Költözzünk össze, lakjunk együtt! — mondta a medve. — Együtt talán jobban boldogulunk.

Megtetszett a többieknek a medve ötlete. Nekifogtak és hamarosan fel is építették a közös tanyát az erdőszélen. Beköltöztek mindnyájan és békén éldegéltek.

Egyszer azt mondta a medve:

— Barátaim, nemsokára beköszönt a tél. Jó lenne, ha előre gondoskodnánk magunkról. Ezért amondó vagyok, vegyünk egy tehenet. A kutya majd őrzi. És télire gyűjtünk magunknak egy dézsa vajacskát.

A többiek örültek a medve okos gondolatának. Másnap el is mentek a vásárra, vettek egy tarka tehénkét. A kutya naponta kihajtotta a legelőre, ott őrizte, legeltette, a farkas pedig minden este érte ment és hazahajtotta. A nyúl kiszimatolta, hogy hol nő a legízletesebb fű, a medve pedig a tejgazdaságot igazgatta.

Elmúlt a nyár, elmúlt az ősz is.

A barátok jókora dézsa vaját gyűjtötték össze.

— Tegyük fel a dézsát az eresz alá — ajánlotta az okos medve. — Ne nyúljon hozzá senki addig, míg be nem köszönt a tél. Akkor majd kiveszünk belőle egy-egy darabkát és pityókat sütünk benne.

Úgy is tettek. Megfogták a dézsát és feltették az eresz alá.

Egyszer éppen teánál ültek a barátok, mikor gyenge kopogást hallottak az ablakon. A nyúl kipillantott.

Látta, hogy a róka áll az ablak alatt. Mikor megpillantotta a nyulat, mélyen meghajolt és szerényen, alázatos hangon szerencsés jó estét kívánt.

— Adjon isten, jó estét, drága barátaim.

— Fogadj isten! Kerülj beljebb! — hívták barátságosan a ház gazdái.

A róka besompolygott, leült és csendes, szomorú hangon beszélni kezdett.

— Árva vagyok, nincs senkim ezen a világon. Fogadjatok be a házatokba!

— Majd tanácsot ülünk — mondta a medve — és eldöntjük, hogy beveszünk-e magunk közé, vagy sem. Jöjj el holnap, majd akkor válaszolunk!

Hálálkodott a róka előre és elszaladt.

— Be kell fogadni szegényt — határozták a ház gazdái — nem fog zavarni bennünket, hiszen olyan csendes, olyan szerény!

Jött ám másnap a róka a válaszáért! Mikor megtudta, hogy mit határoztak a barátok, csaknem sírva köszönte meg. Aztán beköltözött ő is a házba.

Szerényen és csöndesen viselkedett és mindig azon igyekezett, hogy a ház gazdáinak minél több szolgálatot tehessen.

Aztán hamarosan megtudta, hogy a ház eresze alatt egy teli dézsa vaj van. Hej, de megkívánta! Titokban elhatározta, hogy megeszi az egészet.

Kitalált valami ravaszságot, hiszen róka volt.

Egyik este azt mondta a négy barátának, hogy kimegy és megnézi, zárva-e a kapu. Odasompolygott az ablak alá és elváltoztatott hangon bekiabált:

— Itthon van-e az árva róka?

— Itthon — válaszolták belülről — csak kiment a kapuhoz, de rögtön itt lesz!

— Mondjátok meg neki, hogy azonnal jöjjön a mókusékhoz, a ma született kicsi mókus keresztelőjére!

— Jól van, megmondjuk! — kiáltották a házigazdák.

A ravaszdi akkor bement a házba.

— Rókácska — mondták a ház urai — a mókusék üzentek, hogy menj el hozzájuk a most született mókuska keresztelőjére!

— Nincs hozzá sok kedvem — tette magát a róka — de hát el kell mennem, mit csináljak? — Ezzel felcihelődött és kiment a kapun. Hátul újra beugrott a kerítésen. Felmászott az ereszre, megkereste a vajas dézsát és nyalogatni kezdte a vajat. Addig nyalta, addig falta,

míg úgy jóllakott, hogy szusszanni se bírt. A dézsában ínég sok vaj volt, majdnem tele volt még.

Akkor lemászott és bement a házba.

— No, volt-e jó lakoma? — kérdezték tőle.

— De még milyen! Sült liba, főtt tyúk, finom vajacskával! — dicsekedett a róka és nyalni kezdte vajas szája szélét.

— Milyen nevet adtak a kis mókusnak?

— Telemég — válaszolt a róka.

— No, furcsa név — csodálkoztak a többiek, de nem gyanítottak semmit.

Másnap megint keresztelőre ment a róka. Azt füllentette, hogy most a borzoknál tartanak keresztelőt és őt hívták meg keresztapának.

Megint felmászott az ereszre s annyit falt a vajból, hogy félig lett a dézsa.

— Mire keresztelték a kis borzot? — kérdezték tőle, mikor hazament.

— Féligcsak — válaszolta a ravaszdi.

Azok megint elcsodálkoztak a furcsa néven, aztán másról beszéltek.

Harmadnap a róka vadmacskáékhoz indult keresztelőre. Persze, megint a dézsát látogatta meg. Most már bizony fenéig kinyalta a finom vaját, egy csepp nem sok, annyi se maradt a dézsában.

— No, milyen nevet kapott a kis vadmacska? — érdeklődtek este a ház urai.

— Üresám — mondta a róka.

— Furcsa neveket adnak mostanában az újszülötteknek — mondták. De nem gondoltak semmi rosszra.

Elmúlt az ősz is, megjött a tél.

— No, barátaim — mondta a medve — most hozunk egy kis vaját az eresz alól és krumplit sütünk!

— Nagyszerű! Éljen! — örvendeztek a többiek és előre nyalták a szájukat.

— Eredj, rókácska, mássz fel az ereszre, hozz le egy kis vaját! — mondta a rókának a medve.

A róka nekiugrott a létrának, aztán úgy tett, mintha nem tudna felmenni.

— Fáj a lábikrám — mondta panaszosan — nem bírok felmászni.

A kutya meg a farkas segítségére sietett. Nagy nehezen feltolták a rókát az ereszig. Mit tehetett a róka mást, mint hogy lekiáltott:

— Ebben a dézsában bizony nincs egy csepp vaj sem!

Nem hitte el senki. Akkor ledobta az üres dézsát. Most már elhitték.

— Ejnye, szedte-vette! — mérgelődött a medve. — Ki lophatta el a mi féltve őrzött vajunkat? Meg kell találni a tolvajt, de rögtön!

Sokáig tanakodtak, találgatták, ki lehetett a tolvaj. Akkor a medvének eszébe jutott valami.

— Rakjunk tüzet és ülünk melléje mindnyájan. Aki a vajat megette, annak a bundáján majd felolvad a melegtől és megismerjük a tolvajt!

Úgy is tettek. Tüzet raktak és köréje telepedtek. A melegtől csakhamar elálmosodtak és elaludtak. Egyedül a róka nem aludt. Rémulten látta, hogy a bundáján patakokban folyik az olvadt vaj. Megijedt, de nagyon! Tudta, hogy nem ússza meg büntetés nélkül, ha megtudják, hogy ő volt a vaj-tolvaj. Hirtelen fogta magát és vajas bundáját odadörgölte az alvó medvéhez.

Mikor a barátok felébredtek, nyomban észrevették, hogy a medvének patakokban ömlik az olvadt vaj a bundájáról.

— Megvan a tolvaj! — kiáltották egyszerre és a medvére mutattak.

— Várjatok csak! — mondta a medve. — Itt valami ravaszság van a dologban. Rakjuk meg még egyszer a tüzet, szítsunk még nagyobb lángot és ülünk oda még egyszer köréje!

Mindenki beleegyezett, csak a róka mondta, hogy nem lesz jó, mert igen meleg van.

Felszították a tüzet jó lobogásra és körülülték. A medve csakhamar elaludt. A róka azt hitte, hogy mindenki szundikál, s lopva hozzádörgölte vajtól csepegő bundáját a medvéhez. A farkas, a kutya meg a nyúl nyomban észrevették és kiabálni kezdtek:

— No, most megvan az igazi tolvaj! Megfogtunk, ravaszdi! — és rá akarták vetni magukat az ármányos rókára.

A zajra felébredt a medve. Neki is elmondták, mi történt.

— Nem ettem meg a vajat! Igazán nem ettem meg! — bizonygatta siránkozva a róka, de bizony nem hitt már neki senki. Nekiestek és úgy elverték, hogy nem volt se élő, se holt. Aztán megragadták, odatartották a tűz fölé, s a vaj csak úgy patakozott az irhájáról.

— Hordd el magad, de tüstént! Még nyomod se maradjon itt, adta szemtelenje! — kiáltották neki, azzal elűzték a háztól.

A róka elhordta az irháját, úgy elloholt, hogy vissza se nézett. A négy jó barát pedig továbbra is békésen éldegélt az erdőszéli házikóban.

HOGYAN FESTETTE BE EGYMÁST A HOLLÓ MEG A BAGOLY

ESZKIMÓ NÉPMESE

Réges-régen együtt élt a holló meg a bagoly. Békén éltek, jó egyetértésben. Együtt jártak élelem után, testvériesen megosztottak egymással mindent, nem láttak szükségét semmiben.

A holló fehér volt. Fehér volt a bagoly tolla is. Sok évet megértek, megöregedtek, s ahogy őszültek, fehérebbek lettek a hónál.

Azt mondja egyszer a bagoly a hollónak:

— Megvénültünk anélkül, hogy valaha is szépek lettünk volna. Milyen szép tarka a többi madár tolla: piros, fekete, szürke. Bennünket, kettőnket, csak a rövid nyarakon vesznek észre, amikor kizöldül minden.

— Bizony — mondta a holló — amikor a havon ülünk, senki sem vesz észre bennünket.

— Fessük be egymást — tanácsolta a bagoly. — Először te engem, aztán én téged.

Ráállott a holló. Jó fekete, zsíros kormot kapart a mécses kanócáról, ecsetnek kihúzott egy tollat a farkából, és megkérte a baglyot, hogy üljön nyugodtan. A bagoly egy kőre telepedett, a holló meg szép óvatosan festeni kezdte a tollát. Körbejárta a követ és fekete foltocskákat pöttyögetett a bagoly minden egyes tollára. Festette, ékesítette, és azt gondolta magában: »Olyan gyönyörűre festem, amilyenre csak tudom! Ha meglátja a munkámat, ő is szépre festi az én tollamat!«

Sokáig munkálkodott a holló.

Elunta a bagoly az üldögélést, azt gondolta: »Agyonfáraszt ez a holló! Majd ha rákerül a sor, én megmutatom neki, hogy egy pillanat alatt el tudok készülni!«

A holló végre az utolsó pöttyöt is rápöttyentette a bagolyra, és azt mondta neki:

— Nézd, milyen szépre festettelek! Most szárítkozz meg a szélben, aztán te fess be engem!

Úgy tett a bagoly. A szélben megszárítkozott, aztán megkérte a hollót, hogy üljön nyugodtan. A holló egy kőre telepedett, de a bagoly azt mondta neki:

— Ne oda, a kő mellé ülj! Én másképp festelek téged! Hunyd be a szemed, csak akkor nyisd ki, ha szólok!

Leült a holló a kő tövébe, összehunyorította a szemét, várt.

A bagoly meg gyorsan jó sok zsíros kormot gyűjtött, rátelepedett a kőre, és fejétől a farkáig végigöntötte a hollót. Az egy szempillantás alatt koromfekete lett.

— No — mondta a bagoly — most szárítkozz meg a szélben, aztán nyisd ki a szemed és nézd meg magad. Egy pillanat alatt befestettek, mégis észrevesz ezentúl mindenki télen is, nyáron is.

Megszárítkozott a holló a szélben, aztán kinyitotta a szemét, megnézte magát, és ráivallt a bagolyra:

— Mit csináltál velem! Koromfekete lettem — most majd messziről észrevesz minden nyulacska, minden egérke! Hogy szerzem meg magamnak az eleséget? Mindenki meglát!

— Hiszen magad akartál szép lenni! — mondta a bagoly. Most haragudott meg csak igazán a holló:

— Mennyit vesződtem veled én! Te most valóságos szépség vagy! Engem befeketítettél. Feketék lesznek a fiókáim is. Takarodj, bagoly, takarodj tőlem!

Megijedt a bagoly. Messzire elrepült.

Azóta fekete a holló, azóta pöttyös a bagoly. A bagoly most sem mer a holló szeme elé kerülni — fél tőle.

A KÉRKEDŐ MEDVE

EVENK NÉPMESE

A róka az erdőben csatangolt. Kiért az erdőszélre. Meglátta a medvét — az ott állt egy fatönk mellett és magában beszélgetett.

Fülelni kezdett a róka.

A medve csak áll és így kérkedik:

— Nincs a világon erősebb nálamnál! Én vagyok a legnagyobb, a leghatalmasabb! Nem félek senkitől, senki elől nem szaladok el.

»Lám csak, a vén kérkedő! — gondolta a róka. — Megállj csak, majd megmutatom én neked, hogy van nálad erősebb is!«

Odafutott a medvéhez, mélyen meghajolt előtte és megkérdezte:

— Mit mondtál az imént, medve apó?

— Azt, hogy mindenkinél erősebb vagyok!

— Úgy van, apóka — mondta a róka — ez igaz! Nincs nálad erősebb az egész erdőn!

— Az egész világon sincs! — bömbölte a medve.

— Ó, apóka, van, azt mondják, van!

— Ugyan ki erősebb nálam?

— Az ember.

— No, mutasd meg hát nekem azt a híres embert!

— Gyere, megmutatom.

Kilépett a medve meg a róka az országútra.

A róka az út menti bokorhoz vezette a medvét és megkérdezte:

— Látod-e, apóka, ezt a sűrű bozótot?

— Látom.

— Itt elrejtőzünk, és várjuk az embert.

— Jól van — felelte a medve.

Bebújtak a bozótba és meglapultak.

Alighogy leültek, látják — öreg-öreg emberke lépeget az úton, ősz öregecske, fél lábára sántít, mankóra támaszkodik.

A medve gyöngéden oldalba taszította a rókát és megkérdezte:

— Ez az ember?

— Dehogy ez! — felelte a róka. — Ez csak volt valamikor. Most már feleakkora sincs, mint az ember. Hadd menjen békével, mi pedig

várjunk tovább.

Tovább gubbasztott hát a bozótban a róka meg a medve. Várták az embert, kémlelték az utat. De az ember még mindig nem mutatkozott.

Unta már magát a medve, elálmosodott. Már éppen el akart szunyókálni, amikor a róka megbökte a vállát:

— Ne aludj, apóka! Vigyázz, közelít valaki az úton!

Egy kisfiú haladt arra, egy öklömnyi kisfiú.

Nézte a medve, és megkérdezte a rókától:

— Ez-e az ember?

— Nem, apóka — mondta a róka. — Hogy volna ez ember! Ez majd csak lesz. Most még negyedakkora sincs, mint egy ember... Hadd menjen a maga útján, mi meg várjunk türelmesen.

Tovább vártak hát a bozótban.

Elunta magát a medve. Dörmögni kezdett, mérgelődni.

— Hallgass, apóka! — mondta a róka. — Ne mérgelődj! Most már biztosan jön az ember!

Kikukkantottak a bozótból, hát egy fehér lovon ülő fiatal vadászt pillantottak meg. A vadász vállán tegez, benne nyílvesszők, kezében pedig íj.

— Látod, apóka, ez az ember — mondta a róka. — Nézd!

Kiugrott a medve a sűrűből, két lábra állt és bömbölt egy hatalmasat.

A vadász lova megugrott, a rókának minden szőre szála égnek meredt, olyan rettenetes volt a medve hangja. De a vadász rá se hederített.

Lefogta a lovát az ügyes vadász, hegyes nyílvesszőt húzott ki a tegzéből és célba vette a medvét. A nyíl a medve fülét lyukasztotta át.

Felordított a medve fájdalmában, és futásnak eredt. A róka ott ügetett mellette és nevetve kérdezte:

— Ott az ember, apóka, miért nem nézed?

— Ó, róka, nem nézhetem: a szemembe esett valami! — felelte a medve.

És futott, ahogy csak inai bírták!

A RÓKA MEG A FÜRJ

AVAR NÉPMESE

Egy éhes róka fogott egyszer egy kövér fürjet és fel akarta falni.

— Ne bánts engem, róka! — könyörgött a fürj. — Fogadj húgoddá!

— Még mit nem! — csodálkozott a róka, aztán mégis engedett: — No, nem bánom, húgommá fogadlak! De csak akkor, ha egyszer jóltartasz, egyszer megneveltetsz, és egyszer megijesztesz. De siess, mert nagyon éhes vagyok!

— Jól van — mondta a fürj — jóltartalak, megneveltetlek és megijesztelek!

Azzal felrebbent és elröpült.

Meglátott egy asszonyt, aki ebédet vitt az embereknek a mezőre. Visszaröppent a fürj a rókához és meghagyta neki, hogy szaladjon utána. A mezőre vezette a rókát és azt mondta:

— Bújj a bokor mögé!

Aztán kirepült az útra és letelepedett.

Meglátta az asszony a fürjet, meg akarta fogni. Letette a batyuját meg a korsóját az útszélre és a fürj után eredt. A fürj futott egy darabig, aztán újra megállt. Az asszony utána. Így csalogatta a fürj az asszonyt, amíg jó messze le nem csalta az útról. A róka meg ezalatt kioldotta a batyut, felfalt mindent és odábbállt.

Utolérte a fürj és megkérdezte tőle:

— Jóllaktál-e, róka?

— Jóllaktam.

— No, akkor most megneveltetlek... Gyere utánam!

A fürj elrepült a mezőn dolgozó emberek felé. A róka utána. Megéheztek az emberek, várták már az ebédet, megállították az ökreiket.

A fürj megint elbújtatta a rókát a bokorba, és rátelepedett egy tarka ökör szarvára.

— Nézd csak, nézd! — kiáltották a hajcsárok az egyik parasztnak.

— Fürj telepedett az ökröd szarvára! Fogd meg!

Botot ragadott a paraszt, le akarta ütni a fürjet, de a fürj — frrr! — felröppent. Az ütés az ökör szarvát érte. Megijedt az ökör, hányta

magát erre, dobálta magát arra, megrémítette a többi ökröt. Elragadták az ekéket, összetörték az igát.

Meglátta ezt a róka és torkaszakadtából hahotázott. Úgy nevetett, úgy nevetett, de úgy, hogy egészen belefáradt.

— Elégedett vagy-e? — kérdezte tőle a fűrj.

— Meghiszem azt!

— No, maradj itt. Most megijesztelek — mondta ekkor a fűrj.

Arrafelé repült, ahol a vadász járt a kutyáival. Meglátták a kutyák a fűrjet, utána iramodtak. A fűrj a mezőre csalta őket. Csalta, vezette, míg egyenesen a róka nyomára nem vitte a kutyákat.

Iszkolt a róka, a kutyák meg utána. Ott futottak a sarkában, nem maradtak le tőle, már-már utolérték. A rókát minden ereje elhagyta, mire a rókalyukhoz ért. Holtra váltan menekült a lyukba, de a farkát már nem tudta behúzni. A kutyák megragadták a róka farkát és leszakították.

Megdühödött a róka, megkereste a fűrjet és azt mondta neki:

— Megszégyenítettél, egész nemzetségem előtt. Hogy élek ezután farkatlanul?

— Hiszen magad kérted: tartsalak jól, nevettesselek és ijesszelek meg — felelte a fűrj.

A róka azonban olyan mérges volt, hogy rá se hederített a fűrjre. Kitérte a száját és elkapta a fűrjet.

Látta a fűrj, hogy szorul a kapca. Azt mondta a rókának:

— Jól van, egyél meg, nem bánom, de előbb mondd meg: péntek van ma, vagy szombat?

— Miért vagy rá kíváncsi? — kiáltotta haragosan a róka.

A fűrj csak azt várta, hogy a róka kinyissa a száját — gyorsan kiröppent a róka szájából és elszállt.

A NEHÉZ KÉRDÉS

CSUKCS NÉPMESE

Összetalálkozott egyszer a barna medve meg a jávorszarvas.

Azt mondta a medve:

— Jó egészséget, jávorszarvas!

— Neked is, medve!

A medve végignézett magán, aztán a jávorszarvasra pillantott és így szólt:

— Ez aztán a furá dolog! Miért nem hasonlítunk mi egymáshoz?

Elcsodálkozott a jávorszarvas. Megkérdezte:

— Mi hát a különbség közöttünk?

— Hogy mi? — mondta a medve. — Hát a te fejedén ágas-bogas fá nő, az enyémen meg semmi!

A jávorszarvas végignézett magán, aztán a medvén, és azt mondta:

— Csakugyan nem hasonlítunk egymáshoz! Mindenünk különbözik: a szőrünk, a lábunk — vajon mi az oka?

— Gyere velem — mondta a medve — útközben majd találkozunk valakivel, az talán megmagyarázza.

Elindult a jávorszarvas meg a medve. Nemsokára egy kőszáli kecske baktatott velük szembe.

Megörült neki a medve, nyomban megkérdezte tőle:

— Mondd meg nekünk, miért különbözünk mi egymástól? Meg te sem hasonlítasz egyikünkre se!

A kecske elcsodálkozott a kérdésem. Azt kérdezte:

— Hát én nem hasonlítok hozzátok?

— Nem hát — mondta a medve — hiszen a te fejedén két vastag rúd nőtt, a jávorszarvasén meg ágas-bogas fá, az enyémen pedig semmi.

Még jobban elámult a kőszáli kecske. Azt mondta:

— Sohasem fordult meg az eszemben, hogy nem hasonlítunk egymáshoz!

— Ülünk le és gondolkozzunk rajta, miért nem hasonlítunk — javasolta a medve.

Leültek a tisztáson és törni kezdték a fejüket. Sokáig törték.

— Én már nem gondolkodom tovább — szólalt meg egyszer csak a jávorszarvas. — Belefájdult a fejem.

— Én is szédülök már a nagy fejtöréstől — kapott rajta a kecske.

Azzal felugrottak és elszaladtak.

A medve ott maradt. Azt mondta magában:

— No, már tudom, miért nem hasonlítunk egymáshoz! Mert a jávorszarvas meg a kőszáli kecske buta, mint a föld. Még gondolkodni se tudnak. Azért is nő a fejükön mindenféle furcsaság. Megszöktek a nagy kérdés elől.

A CSALAFINTA RÓKA

KORJAK NÉPMESE

A róka a folyóparton üldögélt és törte a fejét: »Hogyan juthatnék friss halacskához?«

Nézelődik a róka, egyszer csak látja, hogy egy rönk úszik feléje a folyón, a rönkön két sirály üldögél.

Megkérdi tőlük a róka:

— Mit csináltok, sirályok?

— Halászung.

— Vigyetek el engem is!

— Ugorj!

Odaugrott melléjük a róka. Nagyot billent a rönk, a sirályok felrepültek, a róka meg beleesett a vízbe.

Sodorta a folyó lefelé a rókát — lesodorta a tengerbe.

Nézte a róka a tengersok vizet. Így biztatta magát:

— Rajta, mancsaim, evezőim legyetek! Rajta, lompos farkam, kormányrudam légy!

Azzal úszni kezdett, mintha csónakon evezne. Mancsai, mint az evezők, csépelik a vizet, farka, mint a kormányrúd, forog ide-oda, ide-oda.

Csak azt felejtette el a róka megparancsolni a farkának, hogy a part felé kormányozzon. Így hát a nyílt tengerre kormányozta a farka.

Úszott a róka, evezett, de partot sehol sem látott. A tenger kellős közepéig úszott. Nem tudta, hova, merre forduljon.

Akkor találkozott egy fókával.

— Merre tartasz, róka? Eltévedtél a mi tengerünkben? Innen aligha vergődsz ki a partra!

— Tudom én, hová evezek! — felelte a róka. — Meg akarom nézni, vannak-e még állatok a tenger vizében. Azt hallottam, igen kevesen maradtatok!

— Rosszul hallottad — felelte a fóka. — Sok állat él még a tenger vizében — mi fókák, aztán rozmárok, bálnák...

— Ugyan? — csodálkozott a róka. — Bizony én azt el nem hiszem, amíg tulajdon szememmel nem látom! Bukkanjatok fel, ti tengeri

állatok mindannyian a mélyből, feküdjetek egymás mellé, sorba, egészen a partig! Én meg majd megszámlálom benneteket!

Felbukkantak akkor a tenger mélyéből a fókák, a rozmárok, a bálnák, és ráfeküdtek a víz hátára, szép sorban, egészen a partig.

A róka meg lépkedett a hátukon, mint valami hídon. Lépkedett és számolta:

— Egy fóka, két fóka, három fóka... Egy rozmár, két rozmár, három rozmár... Egy bálna, két bálna, három bálna...

Így ért el egészen a partig. Kiugrott a partra és visszakiáltott a fókának:

— Igazat mondtál, fóka: sokan vagytok még, ostoba állatok a tenger vizében. Hidat lehet építeni belőletek a tengeren keresztül! No, most pedig ússzatok, ahova akartok, én meg pihenek.

Elúsztak a tengeri állatok, a róka meg levetette a bundáját és felakasztotta száradni egy bokor ágára, a farkát meg letette egy kőre — hadd száradjon.

A SZÚNYOG MEG A LÓ

ÉSZT NÉPMESE

Legelészett a ló, a szúnyog, a közeli mocsár lakója pedig egy bokor ágán üldögélt.

A ló, legelés közben, odaért a bokor mellé. Berzenkedni kezdett a szúnyog és rágyújtott a maga kis szúnyogdalára. A ló azonban a fülét se billegette rá.

Megsértődött a szúnyog.

— Hé, koma, észre sem veszel?

— De most már látlak — mondta a ló.

A szúnyog körülszemlélte a lovat, elnézte sörényét, széles hátát, erős patáit, és bámulva zümmögte:

— Ó, milyen nagy vagy te, testvérkém! Talán még nálam is nagyobb vagy!

— Bizony, valamivel nagyobb vagyok — felelte a ló.

— Biztosan erős is vagy — folytatta a szúnyog.

— Hát nem panaszkodom, elbírom az ekét, már pedig az nem könnyű.

— Te talán még a legyektől sem félsz!

— Minek félnék! Csapok egyet a farkammal, és elrepülnek.

— Talán még a bögyök sem tudnak elbánni veled!

— A bögyökkel már több bajom van: igen erőszakosak. A szúnyog ekkor kidüllesztette a mellét, szétvetette a lábát és rákezdte a kérdést:

— Ugyan, komám, mit tudnak a bögyök! Úgy látszik, te még nem ismered a mi szúnyog-nemzetségünket! Ha nagy is vagy, meg erős is, mi szúnyogok, egy szempillantás alatt elbánunk veled!

A ló rásandított a szúnyogra, csapott egyet a farkával, aztán így szólt:

— Ne kérkedj, te szúnyog! Nem tudok ti engem legyőzni, ha még olyan sokan támadtok is rám!

— Legyőzünk! — erősködik a szúnyog.

— Nem győztök le — mondja a ló. Sokáig vitatkoztak. A ló végül azt mondta:

— Vitával semmire se megyünk. Mérjük össze az erőnket. Gyűjtsd össze a seregedet.

— Jól van, mérkőzzünk meg — állt rá a szúnyog, felszállt a magasba és riadót fújt a szúnyogoknak.

Rajzottak a szúnyogok mindenfelől; a nyíresből, a fenyvesből, a rétekről és mocsarokból, a tavakról és ingoványokból. Elsötétítették az eget a legelő felett.

— Mind egy szálig itt vagytok? — kérdezte a ló.

— Mind egy szálig — felelte az izgága szúnyog.

— No, akkor ne vesztegessük az időt! Add ki a vezényszót! — mondta a ló.

A kötekedő szúnyog széttárta a szárnyát és akkorát zümmentett, amekkora csak kifért kis szúnyog torkán:

— Héj, derék vitézek! Rajta, az ellenségre!

A szúnyogok nagy döngéssel-zöngéssel ellepték a lovat és belemélyesztették hegyes kis szívókájukat.

A ló levetette magát a földre és hemperegni kezdett a fűben.

Addig hempergett ide-oda, míg az egész szúnyog-hadsereget agyon nem nyomta.

Egyetlen egy szúnyog maradt csak életben.

Ez nagy üggyel-bajjal kisimítgatta gyűrött szárnyait, aztán elrepült a kötekedő szúnyoghoz és jelentette:

— Így meg így volt... Az ellenséget leterítettük. Ha maradt volna még négy katonánk, aki lefogja a ló négy lábát, örökre végeztem volna vele. Lenyúztam volna a bőrét.

— Derék dolog, vitéz dolog! — dicsérte meg a szúnyog-katonát a kötekedő szúnyog, azzal repült az erdőbe és eldicsekedett minden bogárnak:

— Ilyenek vagyunk mi, szúnyogok, még a lovat is ledöntöttük a lábáról! Nincs a világon erősebb teremtmény a szúnyognál!

A FARKAS MEG A KASZÁS

LITVÁN NÉPMESE

Egyszer egy paraszt kiment a rétre kaszálni. Délben leült az árokpartra és elővette a kenyerét, eszegette.

Kilépett az erdőből a farkas, odament a kaszáshoz és megkérdezte tőle:

— Mit eszel, ember?

— Kenyeret!

— Adj belőle nekem is, hadd ízleljem meg! Letört a kaszás egy darabot és odaadta a farkasnak. Ízelt az annak nagyon és így szólt:

— Jól élsz, te ember! Magam is ennék ilyen mindennap! Taníts meg, hogy tehetek szert kenyérre.

A kaszás tanítani kezdte a farkast:

— Először fel kell szántani a földet...

— És kész a kenyér?

— Nem! Várj csak... Felszántod a földet, megboronálsz...

— És kész a kenyér?

— Még nem! Várj csak! Ha felszántottál, akkor beveted a földet rozssal...

— És kész a kenyér?

— Dehogyan várjál.. — Ősszel elveted a rozst, az egész télen a földben pihen, a hó alatt, tavasszal kizsendül, aztán nyár közepén megéri a rozs...

— És már ehetem a kenyeret...

— Dehogyan eheted! Előbb learatod a rozst, kévébe kötöd, asztagba rakod, aztán ha jól kifújta a szél, megszáritotta a nap, behordod a szérűre...

— De most már igazán kész a kenyér! — kiáltotta a farkas.

— Messze van az még! Betakarítod a rozst, aztán kicsépeled. Ha kicsépeled, elviszed a malomba és lisztet őröltetsz belőle...

— És kész a kenyér!

— Dehogyan kész! Kovászt kell erjeszteni, aztán tésztát dagasztani, és betenni a kemencébe...

— És akkor készen van a kenyér?

— Igen, készen van, és megeheted — felelte a kaszás.

Nagyot sóhajtott a farkas. Azt mondta:

— Nehéz és hosszadalmas munka ez! Én ezzel nem foglalkozom. Azt mondd meg inkább, hol szerezhetnék gyorsan valamit, amivel jóllakhatom!

Gondolkodott a kaszás, aztán elhatározta, hogy tisztességre tanítja a lusta farkast.

— Hát, ha nem akarsz kenyeret enni, menj ki a legelőre, ott látsz egy kancát a csikójával. Azt a csikót add meg.

Szaladt a farkas a legelőre, a kancához. A csikó meglátta és bebújt az anyja hasa alá. Amint a farkas rárontott a csikóra, a kanca akkorát rúgott belé, hogy fölhemperedett. Nagy nehezen föltápáskodott, aztán — hopp! — megint a csikóhoz ugrott, a kanca pedig — kopp! — kirúgta a fogait.

Ment a farkas a kaszáshoz, elpanaszolta neki:

— Nem bírok azzal a kancával! Nem engedi, hogy megegyem a csikót!

— No, ha nem bírsz a kancával — mondta a kaszás — akkor eredj a rétre, ott birkák legelnek. Szemeld ki a legnagyobb, legkövérebb kost és fald fel azt.

Futott a farkas a rétre, kiválasztotta magának a legnagyobb és legkövérebb kost és azt mondta neki:

— Hallod-e, te kos! Azt mondta az ember, hogy faljalak föl!

— Mit tegyek? Ha azt mondta, nem ellenkezhetem veled — falj föl! Csak arra kérlek, egészben nyelj le, nehogy tönkretedd a bundámat. Tudod, hogy csináljuk? Te állj az elé a palánk elé, vesd meg jól a lábadat a földön, és tátsd ki jó nagyra a szádat. Én majd nekifutok és egészben ugrom a szádba!

Megörült a buta farkas, odaállt a palánk elé, jól megvetette a lábát és fülig tátotta a pofáját. A kos nekifutott, szemközt öklelte a farkast — az eldőlt, mint egy zsák, csak este tért magához. Mialatt a farkas a földön feküdt, a kos bemenekült az akolba.

A farkas feltápáskodott, csavargatta a fejét, nézett erre, nézett arra — kereste a kost. Az pedig nem volt sehol.

— Felfaltam, vagy nem faltam fel? — töprengett a farkas. — No, ha nincs itt, akkor biztosan felfaltam!

RÓKA-HÚGOCSKA

UKRÁN NÉPMESE

Tyúkocskát lopott a rókácska, loholt vele az úton. Futott, futott, s útközben meglepte a sötét-sötét éjszaka.

Látott a róka egy házikót, bement, mélyen meghajolt és így szólt:

— Jó estét, jó emberek!

— Jó estét, róka-húgocska!

— Adjatok szállást éjszakára!

— Jaj, róka-húgocska, szűken vagyunk magunk is, nincs fölös ágyunk!

— Nem baj az! Majd meghúzom magam a lóca alatt, betakaródom a farkammal, úgy hálok az éjjel!

Azt mondják a ház gazdái:

— No, hát maradj!

— Hanem a tyúkocskámat hová tegyem?

— Ereszd a kemence alá.

Úgy is tett a róka.

Éjszaka aztán nagy titokban felkelt, megette a tyúkocskát, a tollát a sarokba söpörte.

Másnap jókor felkelt, szép tisztára megmosakodott — jó reggelt köszönt a gazdáknak és megkérdezte:

— Jaj, hát a tyúkocskám hová lett?

— Ott van a kemence alatt.

— Benéztem, nincs ott.

Azzal leült és elsírta magát:

— Egyetlen jószágom volt az az árva tyúkocska, s azt is ellopták! Fizesd meg a káromat, gazda, adj helyette egy kacsát!

Mit tehetett a gazda, megfizette a róka kárát.

Fogta a róka a kacsát, tarisznyájába dugta és elköszönt.

Futott, futott, útközben megint ráesteledett.

Látott egy házikót, bezörgetett, s köszönt illedelmesen:

— Jó estét, jó emberek!

— Jó estét, róka-húgocska!

— Adjatok szállást éjszakára!

— Kicsi a házikónk, szűken vagyunk benne.

— Elférek én! Meghúszom magam a lóca alatt, betakaródom a farkammal, úgy hálok az éjszaka!

— No, hát akkor maradj!

— Hanem a kacsámat hová tegyem?

— Vidd az ólba, ereszd a ludak közé!

Úgy is tett a róka. Hanem éjjel szép csöndesen felkelt, megette a kacsát, halomba söpörte a tollát. Reggel jókor felkelt, tisztára mosakodott, jó reggelt kívánt a gazdáknak, s megkérdezte:

— Hát a kacsám hol van?

Benéztek az ólba — nem volt ott. Azt mondta a gazda:

— Talán kieresztettük a libákkal?

Sírt-sírdogált a róka:

— Minden vagyonom az az árva kacska volt, s most az is elveszett! Adjál gazda, egy ludat a kacsámért!

Mit tehetett a gazda, megfizette a róka kárát. Fogta a róka a ludat, tarisznyájába tette és odább állott.

Ment, ment. Egyszer csak megint ráesteledett. Látott egy házikót, bekopogott, köszöntötte a gazdáékat:

— Jó estét, jó emberek! Adtok-e szállást éjszakára?

— Nem adhatunk, róka-húgocskák: szűken vagyunk, nincs fölös helyünk.

— Megférek én! Meghúszodom a lóca alatt, betakaródom a farkammal, úgy hálok az éjszaka!

— Jól van no, hát maradj.

— Hát a ludamat hová tegyem?

— Vidd az akolba, ereszd a bárányok közé.

A róka úgy is tett. Éjjel aztán nagytitokban felkelt, megette a ludat, halomba söpörte a tollát. Másnap jókor felkelt, szép tisztára megmosakodott, jó reggelt köszönt a gazdáknak. Aztán megkérdezte:

— Hát a ludam hol van?

Nézték az akolban — eltűnt a lúd. Kesergett a róka:

— Sok helyen jártam, sok helyen háltam, de ilyen sehol sem történt velem, sohasem veszett el semmim.

Azt mondták a gazdák:

— Talán agyontaposták a bárányok. A róka meg:

— Akárhogy van, akármint van, adjatok egy bárányt a ludamért. Adtak neki. Tarisznyájába tette a róka a bárányt, és elkészönt.

Futott, futott — megint rászállott az éjszaka. Bekéredzkedett egy házikóba éjjeli szállásra:

— Eresszetek be, jó emberek, hadd háljak meg nálatok!

— Nem hálhatsz, róka-húgocska, szűken vagyunk, nem férsz meg nálunk!

— Megférek biz én! Bebújok a lóca alá, a farkammal takaródzom, kihúszom reggelig.

— No, jól van, hát gyere be.

— Hanem a bárányomat hová tegyem?

— Hagyd kinn az udvaron.

Úgy tett a róka. Éjjel csöndesen kiosont az udvarra és megette a bárányt. Másnap jókor felkelt, szép tisztára megmosakodott, jó reggelt kívánt a gazdáknak, s megkérdezte:

— Hová lett a bárányom?

Leült, keservesen sírdogált:

— Sok helyen jártam, sok helyen háltam, de ilyen sehol sem történt velem!

Azt mondta a gazda:

— Talán kihajtotta a menyem a jószággal. Akkor így szólt a róka:

— Akárhogy volt, akármint volt, fizesd meg a káromat. Add nekem a menyedet a bárány helyett.

Sírt a menyecske ipa, sírt a napa, sírt az ura, sírtak a gyerekei. De a róka fogta a menyecskét és beledugta egy zsákba.

Bekötötte, aztán egy időre kifordult a házból. A menyecskét kiszabadította az ura, s helyette egy nagy kutyát kötött a zsákba.

Visszatért a róka, fogta a zsákot és vitte, vitte és ezt hajtogatta fennhangon:

— Tyúkért — kacsát, kacsáért — ludat, lúdért — bárányt, bárányért — menyecskét!

Ahogy a zsákot zötyögtette, a zsákban egyszer csak felherrent a kutya:

— Hrrr...

Azt mondta a róka:

— Biztosan a menyecske kiabál félelmében. No, megnézek, milyen is vagy!

Fogta a zsákot, kioldotta a száját. Alighogy kioldotta, hangos vakkantással kiugrott belőle a kutya.

Futásnak eredt a róka, a kutya meg utána; szaladt a róka, szaladt a sűrűbe, a kutya a sarkában — mindjárt utoléri!

De a róka mégis elérte a rókalyukat, belebujt. Ült-üldögélt a rókalyukban, a kutya meg a rókalyuk előtt — nem tudott belemászni. Megszólalt odabenn a róka:

— Fülecskéim, fülecskéim! Ugyan mit gondoltatok, amikor az átkozott kutya elől futottatok?

— Azt gondoltuk, róka-húgocska: jaj, nehogy a kutya utolérjen, nehogy összetépje aranyos bundádat!

— Köszönöm, fülecskéim! Arany fülönfüggőket veszek nektek érte.

Aztán azt kérdezte:

— Lábacskáim, lábacskáim! Ugyan mit gondoltatok, amikor az átkozott kutya elől menekültetek?

— Azt gondoltuk, róka-húgocska: fussunk gyorsan, nehogy a kutya utolérjen, nehogy összetépje aranyos bundádat!

— Köszönöm, lábacskáim, köszönöm, kedveseim! Arany csizmát veszek nektek, ezüst sarkantyúval!

Aztán megkérdezte:

— Hát te, farkam, bozontos farkam, mit gondoltál, amikor az átkozott kutya elől menekültél?

— Biz én azt gondoltam: lábaid közé akadok, hogy a kutya utolérjen, hogy összetépje-marcangolja aranyos bundádat!

Megharagudott a róka a farkára, kidugta a lyukból:

— Ha így, hát nesze kutya, itt a farkam! Harapj le belőle, amennyit csak tudsz!

Belekapott a kutya, leharapta a róka farkát.

Akkor a nyulakhoz ment a róka. Azok, amikor a suta rókát meglátták, majd megszakadtak, úgy nevettek rajta. Azt mondta a róka:

— Igaz ugyan, hogy oda a farkam, de most annál jobban tudlak körtáncra tanítani benneteket!

— Hogyan?

— Meglátjátok! Csak a farkatokat kell összekötöznöm, s már járjátok is a körtáncot!

— No, hát kötdzd össze!

Összekötözte a róka a nyulak farkát, aztán felfutott a dombra és elkiáltotta magát:

— Jön az ordas farkas! Meneküljete!

Szétugrottak a nyulak, ki erre, ki arra, és mindegyiknek leszakadt a farka. Egymásra néztek a nyulak — látták, hogy ők is suták lettek.

Összesúgtak, megegyeztek, hogy ezt egyszer visszafizetik a róka-húgocskának. A róka meghallotta, látta, hogy szorul a hurok, s elinalt abból az erdőből. Bottal üthették a nyomát. A nyulak meg azóta is sutafarkúak.

A KECSKE MEG A KOS

UKRÁN NÉPMESE

Élt, éldegélt egy öregapó, meg egy öreganyó. Volt egy kecskéjük meg egy kosuk. Olyan nagy barátságban voltak ezek ketten, hogy ahova a kecske ment, oda ment a kos is ; a kecske a veteményeskertben dézsmálta a káposztát — a kos a sarkában; a kecske a kiskertben gázolta a virágot — a kos a nyomában.

— Hej, asszony — mondta egyszer az öregapó — azt mondom én, kergessük el a háztól a kecskénket meg a kosunkat! Nem lehet ezektől se zöldséget termesztetni, se virágot nevelni. No, hordjátok el magatokat, híretek-nyomotok se maradjon! — kiáltott rájuk.

A kecske meg a kos tarisznyát varrt magának és elindult világgá.

Mentek-mendegéltek, egyszer csak egy farkas-koponyát pillantottak meg az út közepén. A kos erős volt, de gyáva, a kecske meg bátor, de gyöngécske.

— Vedd föl, kos, ezt a koponyát, hiszen te erős vagy!

— Inkább te vedd föl, kecske! Te bátor vagy!

Közös erővel felvették a koponyát, tarisznyájukba tették. Továbbindultak, mentek, mendegéltek, egyszer csak tüzet láttak a távolban.

— Menjünk oda, kérjünk szállást, nehogy felfaljanak a farkasok.

Odamentek — hát, éppen a farkasok főzték ott a kását.

— Adjonisten, legények!

— Fogadjisten, épp jókor jöttök! Míg a kása megfő, jóllakunk a hústokból!

Megrémült a kos, a kecske már rég félholt volt az ijedtségtől. De azért azt mondta a kosnak:

— Vedd csak elő, kos-öcsém, azt a farkas-koponyát! A kos elővette.

— Ne ezt! A nagyobbikat! — mondta a kecske.

A kos visszatette a koponyát a tarisznyába, aztán újra elővette.

— Nem, nem ezt! A legnagyobbikat!

A farkasoknak addigra már inukba szállt a bátorság; fontolgatták, latolgatták, hogyan oldhatnának kereket. Hiszen nem tréfadolog:

ezek itt egymás után veszik elő a farkas-koponyákat!

Megszólalt az egyik farkas:

— Pompás társaság a mienk, testvéreim, fő az ízes kása, csak hogy még kéne bele egy kis víz. Elmegyek, hozok.

Elinalt és azt gondolta: »Süllyedjen el az egész társaság!« És kereket oldott.

A másik farkas is azon töprenkedett, hogyan hordhatná el az irháját.

— Lám csak — szólalt meg — elment az a gézengúz vízért s nem jött vissza. Elmegyek, fogok egy vesszőt és gyorsan idekergetem.

Ez se tért vissza. A harmadik farkas csak ült, ült, aztán így szólt:

— Most én megyek el! Visszahozom mind a kettőt.

Azzal elszaladt. Szörnyen örült, hogy életben maradt. A kecske meg azt mondta a kosnak:

— No, öcsém, szaporán! Ne gondolkozzunk sokat, együk meg a kását, aztán hordjuk el magunkat, amíg nem késő!

Közben az első farkas gondolkozóba esett:

— Halljátok-e testvéreim! Megijedtünk szégyenszemre egy kecskétől meg egy kostól? Menjünk, faljuk föl a bitangokat!

Visszamentek. Azok ketten már jól belakmározta a kásából, széttaposták a tüzet és felmásztak egy magas tölgyfára. Ott üldögéltek. A farkasok gondolkodtak-töprenkedtek a tölgyfa tövében, hogyan érhetnék utol a kecskét meg a kost. Egyszer csak fölnéztek a tölgyfára — látják ám, hogy ott kuporog mind a kettő. A kecske, a bátrabbik, ott ül a fa legtetején, a kos meg, a gyávábbik, egy alacsonyabb ágon.

— No — mondták a farkasok a legbozontosabbik farkasnak — te vagy a legöregebb, találd ki, hogyan férhetnénk hozzájuk.

A bozontos farkas lefeküdt a tölgyfa tövébe és törni kezdte a fejét, mitévők legyenek. A kos font ült az ágon s csak úgy remegett félelmében. Úgy reszketett, hogy nem tudott megülni az ágon, és egyenesen a farkas nyaka közé esett. A kecske meg nem sokat gondolkodott, elkiáltotta magát:

— Add csak ide azt a bozontost! Majd elbánok vele! — s a tölgyfáról fejest ugrott a farkasok közé.

Elináltak a farkasok, csak úgy porzott az út a nyomukban. A kecske meg a kos pedig kalyibát ütöttek fel és ott éltek, éldegéltek, hírből se

ismerték a gondot.

A BÖLCS SZAMÁR

ÜZBEK NÉPMESE

Volt egyszer egy szamár. Mint minden szamár, ez is azt gondolta, hogy ő a legokosabb teremtes a világon.

A szamár egyszer betévedt egy kertbe. Látja, hogy az erős, magas almafákon apró, piros almák teremnek, a fa alatt pedig, vékony indákon, óriási dinnyék érnek.

Felnéz a szamár még egyszer a fára, aztán lenéz a dinnyére, és bosszúsan csapta hátra a fülét:

— Milyen ostobán rendezték el ezt a világot! — gondolta. — Bízták volna csak rám, a bölcs szamárra, én mindent másképp csináltam volna.

Meghallotta ezt az almafán ülő veréb. Megkérdezte:

— Ha meg nem sértelek, mi az, ami nem nyerte meg a tetszésedet?

— Hát nem látod? — szólt a szamár. — Nézz körül — ezen a nagy-nagy fán akkora almák teremnek, mint egy kisgyermek ökle, azokat a szamárfej nagyságú dinnyéket meg alig bírják a vékony indák.

— Éppen ez a bölcsesség — mondta a veréb.

— Hol itt a bölcsesség — méltatlankodott a szamár. — Az volna az okos dolog, ha a nagy almafán akkora alma teremne, mint a dinnye, a gyöngé indákon meg olyan kis dinnyék nőnének, mint az alma!

Így szólt a szamár, aztán dörzsölni kezdte az oldalát az almafa törzséhez. Abban a pillanatban leesett egy alma és nagyot koppant a fején.

— Lá-iá-iá! Szegény fejem, ja-a-aj! — ordított a szamár.

Nagyot nevetett a veréb.

— Látod, tisztelt bölcs — mondta: — mégis jó, hogy az alma nem akkora, mint a dinnye, mert különben kereshetnéd most a fejedet!

— Iga-az — a szamár csak ennyit mondott és gyorsan elhordta az irháját az almafa alól.

HOGYAN KERESETT TÁRSAT A KUTYA

BURJÁT NÉPMESE

Azt mesélik, hogy a kutya valamikor réges-régen magánosan élt az erdőben. Egy napon megunta az egyedüllétet — elindult, hogy társat keressen magának, akivel együtt lakhatna. De olyan társat akart, aki mindenkinél erősebb a világon és nem fél senkitől.

Azt hitte a kutya, hogy a farkas a legerősebb. Felkereste hát és azt mondta neki:

— Hallod-e, farkas! Élünk eztán együtt!

— Jól van, én nem bánom. — felelte a farkas. Attól fogva együtt éltek.

A kutya egyszer csörtetést hallott az erdőben és ugatni kezdett.

— Ne ugass, kutya — csöndesítette a farkas — mert idejön a medve és mindkettőnket széttép.

»Ahá — gondolta a kutya — úgy látszik a medve a legerősebb a világon, mert még a farkas is fél tőle!«

Otthagya hát a farkast és elindult az erdőbe, hogy megkeresse a medvét. Meg is találta, és azt mondta neki:

— Hallod-e, medve! Élünk eztán együtt!

— Jól van, élünk — állott rá a medve. Attól kezdve együtt élt a kutya meg a medve.

A kutya egy éjszaka megint neszt hallott az erdőben. Hangos ugatásba kezdett. Megijedt a medve és ráfordult:

— Hallgass, te kutya, mert meghallja az oroszlán, idejön és felfal téged is, engem is!

»Hát nem a medve a legerősebb, ha fél az oroszlántól! — gondolta a kutya. — Úgy látszik, az oroszlán a legerősebb a világon.«

Futott az oroszlánhoz. Így szólt hozzá:

— Élünk eztán együtt, oroszlán!

— Nem bánom, legyen úgy! — felelte az oroszlán. Attól fogva együtt éltek.

Nem sok idő telt el — a kutya egy éjszaka megint ugatni kezdett. Az oroszlán csöndesíteni kezdte:

— Ne ugass, kutya: idejön az ember, ránk fogja a rettenetes vasat és megöl mindkettőnket!

»Úgy látszik, nem is az oroszlán a legerősebb — gondolta a kutya. — Hanem az ember!«

Azzal elfutott, hogy megkeresse az embert. Amikor rátalált, azt mondta neki:

— Hallod-e, ember! Élünk eztán együtt! Ráállott az ember és kunyhójába vezette a kutyát.

A kutya egy éjjel zajt hallott és ugatni kezdett. Az ember felébredt. Nemhogy csöndesítette volna a kutyát, de rákiáltott:

— Hangosabban ugass, kutyám! Hangosabban!

A kutya akkor látta, hogy az ember nem fél semmitől és ő a legerősebb a világon.

Azóta az emberrel él és hűségesen szolgálja.

A PARASZT MEG A MEDVE

OROSZ NÉPMESE

Kiment a paraszt az erdő tisztására répát vetni. Nekiállt, hogy felszántsa a földet. Egyszer csak előtte termett a medve:

— Most széttéplek!

— Ne tépj szét, kedves jó medve! Inkább segíts nekem répát vetni! Én beérem a répa gyökerével is, ami felül van, azt mind neked adom!

— Nem bánom — állott rá a medve. — De ha bolonddá teszel, ne merj többé a szemem elé kerülni!

Ezt mondta és eltűnt a tölgyesben.

Szépen nőtt a répa. Ősszel a paraszt kiment a tisztásra, hogy felszedje a répáját. Előugrott a tölgyesből a medve:

— No, paraszt, osszuk el a répát! Add a részemet!

— Jól van kedves jó medve, osztozzunk: tiéd ami felül van, enyém, ami alul van!

Odaadta a paraszt a medvének a répa zöldjét, a répát pedig szekereére rakta, hogy bevigye a városba és eladja. Elébe állt a medve:

— Hová mégy, paraszt?

— A városba, kedves jó medve! Eladom a répa gyökerét.

— Ugyan milyen lehet a gyökere? Add csak, hadd ízleljem meg! Adott neki a paraszt egy répát. Alig nyelte le a medve, bömbölt egy hatalmasat:

— Ha-a! Becsaptál, paraszt! Édes ez a gyökér, mint a méz! Ne merészkedj többé fáért az erdőbe, mert széttéplek!

A következő évben rozst vetett a paraszt az erdei tisztáson. Amikor kiment, hogy learassa, a medve már várta:

— Most aztán nem csapsz be paraszt! Add ide a részemet! Azt mondta a paraszt:

— Jól van, kedves jó medve. Most tiéd a gyökere, én beérem azzal, ami felül van!

Learatták a rozst, kévébe kötözték. A paraszt otthagya a medvének a rozs gyökerét, a rozst meg szekérre rakta és

hazavitte.

Vesződött a medve a rozs gyökereivel, bajlódott, de semmi öröme nem tellett bennük.

Megharagudott a parasztra, azóta is tartja a haragot a medve a paraszttal.

HOGYAN SZEDTE RÁ A KÁDÁR A FARKAST, A MEDVÉT, MEG A NYULAT

LETT NÉPMESE

A kádár egy jókora dézsát ütött össze az erdőben. Meghajlította már az összes dongákat, ráhúzta az abroncsokat is, már csak gyalulnia kellett rajta egy keveset. Egyszer csak hallja, hogy a sűrűben megroppannak az ágak. Odanézett a kádár, s majd kővé meredt — egy medve tartott feléje.

Mit tegyen? Másszék fel egy fára? A medve oda is utána mászik! Elszaladjon? Utoléri. Kapkodott a kádár fűhöz-fához. A medve meg már a közeli bokrok között csörtetett.

A kádár akkor gondolt egyet — leborította a dézsát és alája bújt.

Odacammogott a medve, meglátta a dézsát. Törte a fejét: mi lehet az? Kőnek nem kő, zsombéknak nem zsombék. Fogta magát és leült a dézsára pihenni. Ült, üldögélt, mancsával hessegette a szúnyogokat.

A farkasnak éppen arrafelé akadt dolga. Elfutott a medve előtt.

— Hová sietsz? — kiáltott rá a medve. — Ül le, ordas, ide mellém, mesélj valamit.

Leült hát a farkas a medve mellé, mesélt neki erről-arról. Közben nyúl ugrott ki a bokrok közül, végig iramodott a tisztáson. Utána szólt a medve:

Állj meg, tapsifüles! Nem unod még a futást? Gyere ide hozzánk, beszéljünk!

Nem kérette magát kétszer a nyúl. Leült a farkas meg a medve mellé és elfecsegte, mi újság az erdőben.

Hallgatta a farkas, hallgatta, egyszer csak megszólalt:

— Hej, de ennék valami jót! Egészen lapos már a hasam!

— Azám — mondta a medve. — Elszaladhatnál, hegyes fogú, hozhatnál valami jó falatot. Majd igyekszem magam is szerezni valamit.

— Jól van — mondta a farkas — elmegyek. Három napja körülnéztem már a faluban. Van a kádárnak egy kövér birkája.

Megpróbálom kicsalogatni az aklából. Hát te, medve, mit szerzel?

— Jó lenne egy kis mézecske, csemegének — mondta a medve. —
Annak a kádárnak méhese is van. Az idén különösen édes a méze,

— A kádárnénak meg akkora káposztái teremtek a nyáron, mint a fejed, medve koma! — mondta a nyúl. — Futok is a kádárék kertjébe.

A kádár mindent hallott a dézsa alatt.

»No, ezek ugyan tönkretennék az egész házam táját! — gondolta.
— De rajtam nem fognak ki! Majd megtanítom én ezeket móresre,
hogy halálukig emlegetik a kádárt!«

Megegyeztek a barátok, hogy ugyanazon a helyen találkoznak,
aztán háromfelé futottak. A farkas az akol felé tartott, a nyúl a kertbe,
a medve a méhesbe.

Akkor a kádár is előbújt a dézsa alól és futott, ahogy csak bírt, az udvarára. A legrövidebb ösvényt választotta, hogy előbb odaérjen, mint a farkas. Oda is ért. A birkát biztos helyre: a házba vezette, maga az akol sarka mögé bújt, s megkérte a feleségét, hogy forraljon egy üst vizet.

A farkas nemsokára ott termett a kádár udvarán. Besurrant a kapun és egyenesen az akol felé tartott. A kádár beeresztette a farkast, aztán rácsapta az ajtót és kiáltott a feleségének:

— Hé, asszony, a forró vizet!

Az üstben már forrt a víz. A kádár kinyitotta az akol ajtaját, s ahogy az éhen maradt farkas kiszökkent az ajtón — az asszony a hátára zúdította a forró vizet. Felüvöltött a farkas, rohant a kapuhoz. A kádár sem maradt otthon. Átlendült a sövényen és futott az erdőbe, a jól ismert helyre.

Odaszaladt a dézsához, alája bújt. Üldögélt, várakozott. Jött is nemsokára a medve, mancsai közt egy kassal. Aztán a nyúl szökdelt oda egy szép fej káposztával. Csak a farkas késett. Késett hát, ilyen fürdő után nem tudott futni, csak vánszorogni.

Végre a farkas is feltűnt a fák között. Alig húzta a lábait, majd összeesett. A nyúl meg a medve messziről nézte — azt hitték, igen nagy birkát szerzett az ordas, azt cipeli ilyen nehezen.

A pórul járt farkas végre odasántikált barátaihoz. Elnyúlt a földön, jajgatott, nyöszörgött.

— Mi történt veled, farkaska? — kérdezte a medve. — Hol a birka?

— Törődöm is a birkával! — nyögte a farkas. — Ó, barátaim, szívleljétek meg a tanácsomat: ne húzzatok ujjat az emberrel! Legjobban pedig a forró víztől őrizzetek! Ha csak annyit hallotok: »Hé, asszony, forró vizet!« — fussatok, amerre láttok!

Alighogy ezt mondta a farkas, a kádár elkiáltotta magát a dézsa alatt:

— Asszony, forró vizet, asszony!

Mekkora riadalom támadt! A medve úgy gurult le a dézsáról, mint a gombolyag. A nyúl loholt a bokrok közé. A farkas meg felüvöltött rémületében, és már szedte is a lábát, hordta az irháját — csoda, hogy még volt annyi ereje! Egy pillanat alatt elnéptelenedett az erdei tisztás. A kádár akkor kényelmesen előbújt a dézsa alól, vállára emelte, másik vállára feldobta a méhkast, fölvette a káposztafejet, és vidám énekszóval hazaballagott.

AZ EMBER MEG A HOLLÓ

ESZKIMÓ NÉPMESE

Élt egy kis eszkimó faluban egy Amma nevű szegény ember. Nem volt se felesége, se apja, se anyja.

Kiment egyszer a tundrára. Ment, ment, egyszer csak meglátott egy magas dombon egy terebélyes bokrot — akkora volt, mint egy borjúfóka bőre. »Biztosan édesgyökér terem a levelei alatt« — gondolta Amma. Megpróbálta kirántani a földből a gyökeret, de egy rántásra nem tudta kihúzni. Nekigyürkőzött még egyszer — most se tudta. Ledobta felsőruháját, jó erősen megmarkolta a bokrot, rántott rajt egy nagyot — a bokor recsegett-ropogott és kifordult a földből. Amma kihúzta az édesgyökeret.

Elfáradt. Elhatározta, hogy megpihen. Lehevert a mohára és elaludt. Amikor felébredt, hollókárogást hallott.

Megdörzsölte a szemét, s mit látott! Két holló gubbasztott mellette, s emberi hangon beszélgettek. Azt mondta az egyik:

— Együk meg! Nem akad mindennap ilyen zsákmányunk! A másik azt mondta:

— Várjunk még egy kicsit, várjuk meg a vezérünket. Nemsokára egy harmadik holló ereszkedett le, egyenesen Amma mellére. Ez volt a hollók vezére. Először a kezét csipdette Ammának. Amma majdnem felkiáltott fájdalomában, majdnem elrántotta a kezét, de erőt vett magán, elhatározta, hogy megvárja, mi történik. A holló belevágta a csőrét Amma lábába. Amma megint csak nehezen tudta megállni, hogy fel ne kiáltson. Akkor azt mondta a hollók vezére a két hollónak:

— Én a szemét vájom ki, ti meg egyétek meg a többi részét. A holló bele akarta vágni a csőrét Amma jobbszemébe, de az gyorsan elkapta a holló lábát. A másik kettő riadtan felrebbent, Amma pedig azt mondta a vezér-hollónak:

— Ki akartad vájni a szememet. Most megöllek. Könyörgőre fogta a holló:

— Ne ölj meg, ember! Én bölcs holló vagyok, sámánná tehetlek!

— Nem akarok csaló lenni!

— Gazdaggá tehetlek!

— Nem akarok a szegény nép sanyargatója lenni! Akkor azt mondta a holló:

— Ajándékozok neked egy fatálat. Akármit kívánsz, a tálban terem.

— Ez már beszéd — mondta Amma. — Akkor segíthetek minden szegény vadászon.

Elkiáltotta magát a holló:

— Hó, tál, hol vagy? Teremj itt! Amma előtt nyomban ott termett a fatál.

— Mit csináljak most a tállal? — kérdezte Amma.

— Mondd neki ezt: »Telj meg, tálam, minden jóval!« És a tál teljesíti a kívánságodat. De vigyázz, a tálat csak ínséges esztendőkből használd, mert különben megtagadja az engedelmességet. Most pedig eressz el!

— Előbb kipróbálom a tálat!

Fogta Amma a fatálat, a magasba emelte és így szólt:

— Telj meg, tálam, minden jóval!

Egyszerre olyan nehéz lett a tál, hogy Amma nem bírta el, letette a földre. Belenézett — tele volt a tál rozmárhússal. Amma akkor elengedte a hollót, fogta a tálat és hazament.

A tál attól fogva Ammának engedelmeskedett, s valahányszor megfogyatkozott a tengerben az állat, Amma elővette a tálat és ráparancsolt:

— Telj meg, tálam, minden jóval!

A tál nyomban megtelt hússal és zsírral. Amma letette a tálat a földre és elkiáltotta magát:

— Hé, szomszédok, vigye el ki-ki a maga részét! Odagyűltek a szomszédok és vettek a húsból, amennyire szükségük volt.

NYULAM-BULAM LAKOMÁJA

BASKÍR NÉPMESE

Egy kisfiút elküldtek a szülei a faluba azzal, hogy hívja meg vendégségbe ezt meg ezt a nénit, azt meg amazt a bácsit. Olyan sok nevet mondtak neki, hogy a kisfiú bizony elfelejtette, ahogy a kapun kilépett. Szégyellt visszamenni és újra megkérdezni, hanem ezt találta ki: »Megyek és meghívom az egész falut. Akkor biztosan köztük lesznek azok is, akiknek a nevét elfelejtettem.«

Úgy is tett. Elment minden házba és meghívott minden élő lelket a faluból. Azok szépen megköszönték és megígérték, hogy elmennek. A kisfiú hazament, mint aki jól végezte dolgát.

Másnap délelőtt gyülekezni kezdtek a vendégek. Eljött az egész falu. Asztalhoz ültek és várták az ebédet.

A szülők megijedtek.

— Mit csináltál te haszontalan? — szidták a kisfiút. — Hogy vendégeljünk meg ennyi embert?

A fiúcska ekkor bevallotta, hogy ő bizony elfelejtette, kiket akartak meghívni, ezért meghívta az egész falut.

A vendégek pedig várták a lakomát. A kisfiú anyja már az asztalra rakott mindent, amit a kamrában talált, de az bizony a fél fogára sem volt elég a rengeteg embernek!

— Magad csináltad a bajt, most magad segíts rajta! — mondták a szülők a kisfiúnak. Az sírva fakadt, hogy ilyen bajt okozott, de nem tudott segíteni rajta, hát kiment az erdőbe, leült egy fatönkre és csendesen sírdogált.

Ahogy ott kesereg, szomorkodik, látja ám, hogy a bokorból az a kis nyúl ugrál eléje, amelyiket a télen ő gondozott. A nyulacskát a sas karmaiból mentette ki, egész télen táplálta, nevelte, aztán tavasszal, amikor megerősödött, szabadon bocsátotta.

— Mi a baj, kis gazdám? — kérdezte részvétellel a nyulacska.

A kisfiú elpanaszolta neki, hogy s mint járt.

— Sohse búsulj, kis gazdám! — vigasztalta a nyulacska. Menj most szépen haza és ne törd a fejedet! Ne félj, jóra fordul minden!

Ezzel eltűnt az erdő mélyén, a kisfiú pedig hazabaktatott. Otthon a vendégek már zúgolódni kezdtek.

— Kár volt összecsődíteni ennyi embert — mondogatták — ha nem tudnak bennünket megkínálni semmivel!

Közben valaki kinézett az ablakon, és elállt szeme-szája a csodálkozástól! Mindenki felugrált és az ablakhoz szaladt. Hát bizony volt is ott mit nézni!

Az egész utca megtelt az erdő vadjaival. Sorban jöttek a kisfiúék háza felé és mindegyik hozott valami ajándékot. A medve egy bödön mézet hozott a mancsai között. A farkas friss bárányhúst cipelt. A szarvasok óvatosan az agancsukra akasztva tejjel teli vödröket hoztak. Az ürgék és hörcsögök telt zsákokat gurítottak maguk előtt. A mókuskák mogyorót és diót csörgettek a tarisznyájukban. A rókák pedig szép hizott ludakat meg tyúkokat hoztak a fogaik között.

A nyulacska ugyanis elmondta erdei barátainak, hogy a kisfiú milyen jószívű volt hozzá, mire azok rögtön elhatározták, hogy segítenek a bajbajutott fiúcskán.

A szülők azt se tudták, hova legyenek csodálkozásukban. Hát még a vendégek! Három napig ettek-ittak, s még maradt ennivaló egész télre. Boldog volt a kisfiú, hogy kiségtette szüleit a bajból!

Így hálálta meg a nyulacska a kisfiú jószívűségét.

A VIDÁM MATTI

KARÉLIAI NÉPMESE

Élt, éldegélt egy öregapó meg egy öreganyó. Két fiuk volt. A nagyobbikat mogorva Toivónak hívták. Derék legény volt, dolgos is, csak örökké zord képpel járt-kelt. Soha el nem mosolyodott, soha nótára nem gyújtott, ha ráért, csak pipázott, pöfékelt. Halászni ment a tóra — hallgatott, fát vágott az erdőben — hallgatott, sílécet fabrikált — akkor is csak hallgatott. Ilyen ember volt ez a mogorva Toivo!

A kisebbik fiút meg csak így hívták: vidám Matti. Ez is derék legény volt. Ha dolgozott, dalolgatott közben, ha beszélt, vidáman mosolygott. Szépen pengette a citerát. Ha játszani kezdett a húrokon, ha rákezdett a talpalávalóra, senki sem maradhatott veszteg, az emberek lába szinte magától táncnak indult. Ilyen legény volt ez a vidám Matti!

A mogorva Toivo egyszer fáért ment az erdőbe. Megállította a szánját, pipára gyújtott, aztán kiszemelt egy szép szál fenyőt és nekiállt a fejszéjével. Csak úgy zengett az erdő a fejszecsattogástól.

A fenyőfa közelében medve szunyókált a barlangjában.

Felriadt a medve-gazda:

— Ki kopog itt, ki zavarja álmomat?

Kibújt a barlangból, körülnézett — látta, hogy egy legény vágja a fát, csak úgy röpülnek a forgácsok a fejszéje alól. Hej, de megmérgekedett a medve!

— Mit lárházol az erdőben, miért háborítod az álmomat? Hogy mered telefüstölni az erdőt? Hordd el magad!

Azzal akkorát csapott Toivóra a mancsával, hogy annak végigrepedt a bekecse.

Elejtette Toivo a fejszékét, belehemperedett a hóba, hármat is bukfacezett, úgy esett a szánjába. Megriadt a lova, nagyot rántott a szánon, s röpítette buckák közt, tönkök közt, míg végül kiért az erdőből. Így járt a mogorva Toivo!

Hazament a legény — se fája, se fejszéje, a bekecse széttépve, maga alig áll a lábán. Mit tegyen? Pedig kell a fa, mert már egy szál

sincs a háznál.

Másnap a vidám Matti ment ki az erdőbe. Fogta a fejszét meg a citeráját. Hajtotta a szánt, közben pengette a citerát és énekelt.

Beért az erdőbe és meglátta a szép szál fenyőt; egyik oldala bevágva, mellette a havon Toivo fejszéje hever.

— Ahá! Ezzel próbálkozott Toivo!

Nem messze megállította a szánt, fogta a fejszét, munkához akart látni, de akkor mást gondolt.

— Előbb citerázom egy kicsit — vígabban megy majd a munka. Ilyen legény volt a vidám Matti!

Leült egy fatönkre és rázendített. Zengett az egész erdő. Felébredt barlangjában a medve-gazda:

— Ki muzsikál itt, ki csiklandozza a fülemet?

Előbújt a barlangjából s látta, hogy citerát penget egy legény; sapkája a tarkójára csapva, piros az arca, huncut a szeme. Pengeti a citerát és énekel.

A medve talpát táncra csiklandozta a muzsika.

Táncra is perdült, vidámakat toppantott, kurjantott:

— Hej, hej, hej, hej!

Matti abbahagyta a játékot. A medve kifújta magát és így szólt:

— Hallod-e, legény, taníts meg engem citerázni! Én játszánék, a bocsaim meg táncolnának rá!

— Megtanítalak én — mondta a vidám Matti — hogyan tanítanálak!

Azzal a medve két mancsa közé dugta a citerát. De a medvének ormótlan, vastag mancsai voltak, verte a húrokat, s ó, micsoda macskazene kerekedett belőle!

— Nem jól játszol — mondta Matti. — Vékonyabbra kell lapítani a mancsaidat!

Odavezette a medvét egy vastag fenyőhöz, azt felhasította a fejszéjével, s a hasadékba bevert egy éket:

— No, gazda, dugd a mancsodat a hasadékba, s tartsd ott, amíg nem szólok!

A medve beledugta a mancsát a hasadékba, Matti meg fogta a fejszét és a résből kiütötte az éket. Kiesett az ék, a hasadék meg beszorította a medve mancsát. Felüvöltött a medve, Matti meg csak nevette:

— Tűrd csak, tűrd, így lesz vékony a mancsod! Nem adják ingyen a tudományt!

— Nem akarok citerázni! — ordította a medve. — Ördög vigyen a citeráddal együtt, eressz el!

— Ijesztgeted-e még az embereket? Kikergeted-e őket az erdőből?

— Nem én, soha — bömbölte a medve. — Csak eressz el! Matti beverte az éket a hasadékba, a medve kirántotta a mancsát és loholt a barlangjába.

A vidám Matti pedig jól megrakta a szánját fenyőfával, fogta a citeráját és kifordult az erdőből. Hajtotta a lovat, énekelgetett. Ilyen legény volt ez a vidám Matti!

Azóta bátran járhatnak az emberek fáért az erdőbe.

CSALBACSA MEG A MEDVE

EVENK NÉPMESE

Élt egyszer egy Csalbacsa nevű vadász. Egy napon kiment a tajgára bogyót szedni és találkozott a medvével. Ráköszönt a medve:

— Jó egészséget, Csalbacsa! Hová, merre?

— Neked is, medve! Megyek bogyót szedni. Nem tudod-e, merre terem sok bogyó?

— Hogyne tudnám! Hiszen én vagyok a tajga gazdája! Gyere, mérkőzz meg velem! Amelyikünk erősebb, az eszi meg a bogyót.

Meghökken Csalbacsa, de aztán így szólt:

— Jól van, mérkőzzünk. Látod azt a két fát? Az egyikre te ütsz rá, a másikra én. Ha mind a két fa kidől, annak a jele, hogy egyforma erősek vagyunk. Ha csak a tiéd dől ki — te vagy az erősebb. Ha meg az én ütésemtől dől ki a fa — én vagyok az erősebb. Találkozzunk itt holnap, amikor felkel a nap. Amelyikünk erősebb, azé a bogyó.

Rábólintott a medve:

— Jól van! Semmi az nekem — egy fát kidönteni!

Azzal a medve elment bogyót keresni, Csalbacsa pedig hazaindult. Hazament, és várta az éjszakát. Amikor besötétedett, Csalbacsa fogta a fűrészét és kiment az erdőre. Ott úgy elfűrészelte az egyik fát, hogy azt csak egy száлка tartotta. A fűrész elrejtette a fű közé, leült és várta a medvét. Amikor felkelt a nap, megérkezett a medve. Azt mondta neki Csalbacsa:

— No, rajta, döntsük ki a fákat!

— Rajta!

Odamentek a fákhöz. Azt mondta Csalbacsa:

— Te azt dönts, amelyik balról van, én meg azt, amelyik, jobbról.

A medve két lábra állt és teljes erejéből rácsapott a fára. Megingott a fa, recsegték-ropogtak a gyökerei, de aztán nyomban kiegyenesedett, úgy állt, mint régen.

Azt mondta Csalbacsa:

— No, most nézd meg az én ütésemet!

Hatalmasat sújtott a majdnem teljesen elfűrészelt fa törzsére, a fa megingott és kidőlt...

— Ki hát az erősebb — én, vagy te? — kérdezte Csalbacska.

— Úgy látszik, mégis csak te — felelte a medve. — Nem mérkőzöm többet veled. Jöjj el hozzám, légy a vendégem.

Elindultak a medve házához. Amikor odaértek, azt mondta a medve:

— Én majd tüzet rakok, te meg hozz vizet ebben a bográcsban.

Egy roppant nagy üst állott a medve háza előtt. Csalbacska nagy nehezen fölemelte és elcipelte a folyóhoz. Mire odavitte, elhagyta minden ereje. Letette a partra és kezdett ásni körülötte.

Meglátta ezt a medve, odaszaladt hozzá, rákiáltott:

— Hé, mit csinálsz itt, minek ásol árkot?

— Ki akarok meríteni ezzel a kis bográccsal minden vizet a folyóból, hogy egyszerre elvihessem neked az egészet.

Megijedt a medve:

— Ha kikapasztod a folyót, nem lesz ivóvizem!

Maga emelte föl a bográcsot, megmerítette és hazavitte. Csalbacska a sarkában lépegetett, nevetgélt magában. A medve pedig, amint hazaérkezett, nyomban magára reteszelt az ajtót. Azt gondolta: »Rettentő ereje van ennek az embernek! Fát dönt ki egy csapással, s ki tudja meríteni egyszerre az egész folyót!«

Nem is eresztette be házába Csalbacsát. Az pedig örült, hogy egy kis ravaszság árán sikerült megszabadulnia a medvétől.

A BÁTOR VÁJ

NYENYEC NÉPMESE

A világ végén, a tengerek szélén, a tundrán, élt egy bátor legény: Váj.

Rettentő volt a tenger: végtelen, határtalan, hullámok száguldoztak rajta, a mélyben tengeri állatok éltek.

Ha a vadászok kiveztek a tengerre halászni, vagy fókát ejteni, a tengerből előbukkant egy rozmár vagy jegesmedve, vagy bálna, felfordította a vadászok csónakját, s a vadászokat lerántotta a tenger fenekére.

Féltek az emberek a tengertől, mégis ott maradtak a partján: apáik, őseik is a tundrán éltek, más vidékeket nem ismertek.

Kiment egyszer a bátor Váj a tengerpartra, leült egy kőre.

Csendes, tiszta reggel volt, melegen sütött a nap. Előbújt a kunyhóból Váj öreg apja, hogy megmelengetse vén csontjait. Azt mondta neki Váj:

— Nyugodt ma a tenger. Kimegyek vadászni.

— Ne menj, Váj — mondta az apja — nincs jó csónakunk. Kicsi a mi csónakunk, keskeny. Nem mehetsz rajta messzire.

— Nem baj az, apám, azért elmegyek — felelte Váj.

— Hát csak menj, ha olyan bátor vagy — mondta az apja. — De ne menj messzire a parttól. Most nyugodt a tenger, hanem ha feltámad a szél, besodor a tenger közepére, onnan aztán nem úszol ki.

— Erős vagyok én — mondta a bátor Váj.

Fogta az íját, a nyílvesszőit, a kését, csónakba ült és kivezett a tengerre.

Csendes, tiszta idő volt. Váj messze kivezett a tengerre — alig látta a partot. Felbátorodott, és kérni kezdte a szelet:

— Szél, szél, erősebben fújj!

Meghallotta a szél, fújni kezdett, hullámokat vert a tengeren, dobálta a kis csónakot, hullámról hullámra vetette.

Megmarkolta Váj az evezőt, evezett, ahogy csak bír, de a szél mind messzebbre sodorta a parttól. A part eltűnt a szeme elől, köröskörül csak a tenger, a rettentő, fekete víz...

A csónak három napig hányódott a tengeren. A negyedik napon csillapulni kezdett a szél. Váj keményen markolta az evezőt, énekelgetett.

Elnyugodott a tenger, fókák bukkantak fel a csónak körül.

Váj elejtett egyet, még egyet, aztán még kettőt.

Tíz fókát ejtett el Váj, felhúzta őket a csónakba. Evezett és örvendezett:

— Nem bánom, hogy ilyen sokáig hányódtam a tengeren. Kedvezett a szerencse.

A tenger mintha meghallotta volna. Váj hirtelen hangos prüszkölést hallott. Odanézett — hát egy hatalmas fekete rozmár bukkant fel a csónak faránál. Nem két agyara volt ennek a rozmárnak, hanem négy.

A rozmár beleakasztotta agyarait a csónakba, kerek szemét Vájra meresztette. Váj hátán végigfutott a hideg.

— Eredj innen, hagyj békén — mondta a rozmárnak — mert én mérges ember vagyok.

A rozmár mintha nem is hallotta volna, nekidülleszkedett a csónaknak, fel akarta borítani.

Váj fél kézzel elkapta a rozmár agyarát, másik kezével hatalmasat ütött a rozmár gömbölyű fejére. A rozmár szétcsapta uszonyait és elmerült.

Tovább evezett Váj, örült a jó zsákmánynak.

Megint csak prüszkölést hallott a csónak mellett. Odanézett — hát egy óriási jegesmedve tartott egyenesen a csónak felé. Odaúszott, rátette mancsát a csónak oldalára, fel akarta borítani, Vájt pedig a víz alá rántani és felfalni.

Azt mondta a bátor Váj a medvének:

— Eredj innen, öcsém, ne bosszants! Én mérges ember vagyok: egy csapásra agyonváglak.

A medve rá se hederített. Kapaszkodott a csónakra, bömbölt, el akarta érni Vájt. Nem hallgatott a jó szóra.

Látta Váj, hogy szépszerével nem boldogul.

Fél kézzel fülön ragadta a medvét, a másik kezével nagyot ütött a medve bozontos fejére.

»Sietek haza, mert még más is belém köt« — gondolta Váj. Nekigyürközött az evezésnek.

Egyszer csak sötét lett körülötte, mintha éjszaka lett volna, vagy mintha fekete felhő takarta volna el a napot.

Fölnézett Váj és látta, hogy egy roppant fekete bálna tart feléje a hullámok között. Nem közönséges bálna volt, hanem tarajos-fejű: a bálnák királya. Farkasszemet nézett Vájjal és emberi hangon ordította:

— Most véged, Váj! Elve nem szabadulsz. Se apád, se nagyapád nem volt ilyen vakmerő. Azok mindig féltek a tengertől. Készülj a halálodra.

Megijedt a bátor Váj, csak nem mutatta. Állta a bálna tekintetét, és azt mondta neki:

— Jól van, de előbb mérkőzzünk meg egymással. Ha te győzöl, felfalhatsz engem is, apámat is, és minden szarvasunkat. De ha én győzlek le téged, megígéred, hogy nem háborgatod a tengerünket és nem bántod vadászainkat. Jól van? Háromszor mérkőzünk.

Gondolkozott a bálna, aztán így szólt:

— Jól van. De hogyan mérkőzünk meg?

— Megmondom — felelte a bátor Váj. — Látod, ott messze, a parton, a kunyhókat? Aki elsőnek odaér, az a győztes.

— Rajta — mondta a bálna — próbáljuk meg! Elindultak. Vájnak kicsi, keskeny volt a csónakja. Megmarkolta Váj az evezőt, jól nekifeküdt — röpiült a csónak, mint a kilőtt nyíl.

A bálna kövér volt, nehézkes, lassabban tudott úszni. De csak úszott, nem maradt el a csónaktól.

Váj evezett, ahogy csak bír, de a bálna mégis megelőzte, elsőnek ért a partra, leheveredett a fövényre és odakiáltotta Vájnak:

— Vesztettél, Váj! Én lettem az első!

Váj csapott még egyet az evezővel, a csónak orra belefúródott a homokba. Kiugrott Váj a partra, kunyhója küszöbére állt és azt mondta:

— Nem te vagy az első, hanem én. Hiszen abban egyeztünk meg: az győz, aki elsőnek ér a kunyhóhoz. Te ki se tudsz vergődni a partra!

— No, jól van — mondta a bálna — most az egyszer légy te a győztes. Nem ért véget még a versengésünk. Még kétszer találkozunk!

Kiúszott a bálna a tengerre. A bátor Váj pedig kivonszolta csónakjából a fókákat és futott apjához, hogy megmutassa neki a zsákmányát.

Telt-múlt az idő, egyszer csak kitavaszkodott. Elindult Váj a part mentén, a jégtáblák hátán, vadászni. Sokáig ment, elfáradt, lehevert a puha óra pihenni és elaludt.

Amikor fölébredt, nem tudta, hol van. Egy kis jégtáblán feküdt s a tenger közepén úszott.

Megijedt Váj.

— Úgy látszik, a jégtábla elszakadt a parttól és kivitt a nyílt tengerre — mondta magában.

De nem olyan fából faragták Vájt, hogy reszkessen félelmében. Ült a jégtáblán és azon törte a fejét, mitévő legyen.

Hirtelen elsötétedett körülötte a tenger, mintha felhő takarta volna be a napot. Felnézett Váj — hát az óriási fekete bálna bukkant fel előtte, a tarajos fejű, a bálnák királya.

Ránézett Vájra és iszonyú hangon üvöltötte:

— Másodszor is a markomba kerültél! Készülj a halálodra. Most már nem menekülsz! Felfalak téged is, apádat is, és minden szarvastokat.

— Úgy egyeztünk meg, hogy háromszor mérkőzünk. Emlékszel-e? — kérdezte Váj.

— Emlékszem — felelte a bálna.

— Látod ott a tengeren azt a nagy hajót, rajta a sok embert? Induljunk el a tengeren — te jobbra, én balra. Amelyikünk felé fordul a hajó, az a győztes. Jól van?

— Jól van — felelte a bálna. Elúszott jobbra, Vájt pedig balra sodorta a szél.

Látták az emberek a hajón, hogy egy jégtábla úszik a tengeren, a jégtáblán egy ember egyedül, fegyver nélkül.

— Nézzétek! Ember! — kiáltották a matrózok. Mások meg azt mondták:

— Amott meg egy bálna!

— Meg kell menteni az embert! — kiáltozták a hajón.

A jégtábla felé kormányozták a hajót, felvették Vájt és a part felé indultak.

A bálna utolérte a hajót és emberi hangon kiáltotta:

— Jól van, bátor Váj! Egyszer még találkozunk, akkor nem menekülsz tőlem!

Lebukott a bálna, eltűnt a víz alatt. Váj pedig hazatért apjához.

A bátor Váj harmadszor is vadászni indult a tengerre.

Csónakjába ült, de alig kerülte meg a nagy köveket a földnyelvnél, megint elsötétedett az ég, mintha felhő borította volna be a napot, és megjelent Váj előtt a fekete bálna, a bálnák királya. Fekete taraj a fején, gonosz a szeme, óriási a szája. Torkaszakadtából elordította magát:

— Harmadszor is találkoztunk, de utoljára!

— No, hát mérkőzzünk meg harmadszor is — mondta Váj. — Úszkáljunk a tengeren. Aki előbb elfárad, az a vesztes. Jól van?

— Úgyis én győzök — mondta a bálna — te nem tudsz sokáig evezni. Gyöngé a karod, én meg erős vagyok.

— Majd meglátjuk — felelte Váj — csak azt mondd meg: jól van-e?

— Jól van — mondta a bálna. Megfordult és nekivágott a tengernek.

Váj meg kiugrott a csónakjából, a bálna hátán termett, letelepedett.

Hátrafordult a bálna, rákiáltott:

— Mit akarsz? Szállj le rólam!

— Azt nem kötöttük ki, hogy én csónakban úszkáljak a tengeren — mondta Váj. — Csak ússzál, te leszel a csónakom.

Megmérgeződött a bálna, forogni kezdett, csapkodta farkával a vizet, de Váj jól megkapaszkodott benne, s a bálna semmiképpen sem tudta levetni a hátáról.

Vitte, vitte hát a tengeren Vájt. Végül úgy elfáradt, hogy alig szuszogott.

— Szállj le a hátamról! — mondta Vájnak. — Elegem van belőled!

— Elfáradtál? — kérdezte Váj.

— El. — mondta a bálna.

— Elismered hát, hogy vesztettél?

— Jól van, elismerem.

— Ne feledd ígéretedet — mondta Váj — nem háborgatod többet a tengerünket, nem bántod a vadászainkat.

A bálna csapott egyet a farkával és leszállt a tenger legfenekére. A tundrán élő vadászok azóta nyugodtan járhatnak a tengeren. Sok zsákmányt ejtenek, sok húsrá meg bőrre tesznek szert.

Azóta senki sem fél a tengertől.

AMÍG A LÓ FARKA KI NEM NŐ

KAZAH NÉPMESE

A szegény embernek nem volt lova és kölcsönként egyet a bájtól [01](#). A báj adott neki egy öreg gebét, de hámot nem adott hozzá.

Fogta a szegény ember a lovat s a farkánál fogva kötötte a szekere elé. Felült a bakra és elindult. Amíg síkságon hajtott, jól szaladt a szekér, de amikor a kaptatóhoz értek, leszakadt a ló farka.

A báj törvény elé vitte a szegény embert.

Azt mondta a bírónak:

— Dolgozzék nekem ez a szegény ember, míg csak földig érő farka nem nő a lovamnak.

A bíró tudta, hogy a báj gazdagon megajándékozza, hát az ő pártjára állt.

Olvasni kezdte az ítéletet:

— Amíg a ló farka ki nem nő...

A szegény ember ebben a pillanatban egy jól megtömött kis zsákot mutatott neki.

A bíró azt gondolta, hogy a szegény ember ajándékot tartogat a számára, köhintett egyet és előlről kezdte:

— Amíg a ló farka ki nem nő, maradjon a ló annál, aki a szekerebe fogta.

Elégedetten indult haza a szegény ember. Felpattant a farkatlan lóra és vidáman dudorászva, hazafelé tartott.

Nemsokára utolérte a gyorslábú lovon vágató bíró és követelte tőle az ajándékokkal tömött zsákot.

Nagyot nevetett a szegény ember. Kioldotta a zsákot és egymásután dobálta ki belőle a köveket.

— Kövek! — kiáltotta csalódottan a bíró és dühösen nekitámadt a szegény embernek: — Miért csaptál be, te lóköttő?

— Nem csaptalak én be — felelte a szegény ember. — Amikor a zsákot megmutattam, azt akartam tudtadra adni: Ha a báj javára ítélsz, agyonverlek ezzel a zsák kővel.

A bíró megfordította lovát és elporoszkált.

KI ETESSE MEG A TEHENET

KAZAH NÉPMESE

Élt egyszer egy öreg-öreg ember, It-ajak, meg a felesége, Sujke. Volt egy tehénkéjük, éppen olyan öreg, mint a gazdái. Egyszer, egy csikorgó téli napon, az öregember ráparancsolt a feleségére, hogy vessen szénát a tehénnek.

— Eredj, etesd meg magad — felelte az anyóka. — Nem megyek én ki ilyen hidegben! A hó alól kell kikaparni a szénát! Öreg vagyok én már ahhoz.

— Én ugyan nem megyek! — mondta mérgesen az öreg.

Sokáig veszekedtek, egyiküknek sem volt kedve kimenni a hidegre. Végül megegyeztek: annak kell megetetnie a tehenet, aki először megszólal.

A ravasz anyóka átment a szomszédhoz, aki nagy tréfacsináló volt, és arra kérte, hogy bírja szóra az öreget.

Belépett a tréfamester, ráköszönt az öregre:

— Jó napot, Itke!

Az öreg hallgatott.

— Miért nem szólsz? Beteg vagy?

Az apóka még jobban összeszorította a száját.

A tréfacsináló ekkor csiklandozni kezdte It-ajakot, csipkedte, cibálta a fülét.

Az öreg csak tűrte, nem szólt egy szót se.

A tréfamester elővette a borotvát, be se szappanozta az öreg fejét, borotváim kezdte a haját. Fájt az apókának, de tűrte, egy kukkot se szólt.

A tréfamester még a szakállát, még a szemöldökét is leborotválta It-ajaknak, aztán bemázolta az arcát korommal. Az öreg hallgatott, mintha vizet tartogatott volna a szájában.

Szaladt a tréfacsináló az öregasszonyért és azt mondta neki:

— No, Sujke, hazamehetsz, mindent elintéztem. Vár az öreg. Szaladt Sujke haza, örült, hogy mégsem neki kell megetetnie a tehenet.

Benyitott a házba, meglátta az öregapót megkopasztva, bekormozva.

— Szegény Itka, kedves öregem! — sópánkodott az anyóka. — Kenyéradó gazdám, mi történt veled?

It-ajak felugrott és örvendezve kiáltotta:

— Te eteted meg a tehenet, Sujke! Eredj, vess neki szénát!

MIÉRT VANNAK TARKA LUDAK

BASKÍR NÉPMESE

Valamikor réges-régen, mikor még a kő is lány volt, csupa fehér lúd élt a világon, tarka nem volt egyetlenegy sem.

A tarka ludak a rabló Kutuj gonosztette után jelentek meg, mindjárt megtudjuk, hogyan.

Kutuj gyermekeket rabolt és eladta ókét. Egyszer egy gyönyörű szép kislányt rabolt el, Halimát.

A gonosz rabló hazavitte a kislányt, bezárta egy ketrecbe, ő maga pedig újra elment hazulról. Mielőtt elment, telerakta a ketrecet nagy, fehér varázkövekkel. Ezek a kövek gonosz szemükkel szüntelenül figyelték a foglyul ejtett kislányt. Mozdulatlanok voltak, de amint Halima egy lépést tett a ketrec ajtaja felé, útjába hömpölyögtek és tapodtat sem engedték tovább.

Kutuj néha hetekig, sőt hónapokig volt távol. Míg odajárt, a kövekre bízta szerencsétlen rabjait. Azok csak a földre szórt magvakkal táplálkoztak, meg vízzel, azzal is csak akkor, amikor a gonosz kövek megengedték.

Halima már hetek óta sínylődött szomorú börtönében. Sírt szegényke, sóhajtozott, de ez nem sokat segített rajta. Fogyott és sápadt egyre. Szép piros orcái elhalványodtak. Gondolkozott, hogyan szökhetne meg Kutuj fogságából, de nem tudott kitalálni semmit. Vastagok a falak, még vasabroncs is van rajtuk. Csak az ajtó mellett volt egy keskeny rés, amelyen kis fény szűrődött be, de ez olyan kicsi volt, hogy legfeljebb egy libuska fért volna ki rajta.

»Istenem, Istenem, mért nem vagyok kisliba! — sóhajtott szegény kis Halima keservesen. — Akkor kiférnék ezen a résen és megmenekülhetnék!«

Alig mondta ki ezeket a szavakat, csoda történt. Teste mind kisebb meg kisebb lett, addig fogyott, addig törpült, míg akkora nem lett, mint egy tojásból épp most kibújt kisliba. Akkor gyorsan pihés tollacskái nőttek, piros kis lába, szárnyacskája, piros csőre. Halima örömmel verdesett még gyenge szárnyaival, aztán gyorsan kisurrant az ajtó melletti résen.

A gonosz kövek látták a libuskát, de sehogy sem értették, hogy került a ketrecbe. Az pedig futott, futott és mind messzebbre jutott a rabló házából.

Már jó messze járt, amikor a kövek észbe kaptak, hogy a libuska bizony Halima volt. Nosza, hamar átváltoztak ők is ludakká és Halima üldözésére indultak. Halima futás közben egy patakhoz ért. A patak mentén idegen ludak legeltek. Beállt közjük. A libák csipdesni kezdték az új jövevényt. Akkor beúszott a patakba és elbújt a sás közé.

A kövek hasztalan keresték a menekülő Halimát. Hazamentek és félve várták Kutuj büntetését, amiért nem vigyáztak eléggé a fogolyra.

Halima megmenekült, de soha többé nem változhatott át kislánnyá. Örök életében libuska maradt. Tolla pedig nem fehér lett, hanem tarka. Azokon, a helyeken, ahol az idegen ludak megcsipdesték, szép fehér tollai feketévé változtak. Mikor pedig lúd -mama lett, kicsinyei is mind tarkán jöttek a világra. Azóta vannak tarka ludak a világon.

A KÉK ÁFONYA

NYENYEC NÉPMESE

A Napfénynek meg a Nyíló Ibolyának született egy szépséges kislánya. Esti Sugárnak nevezték.

Serdült, nőtt a kislány, s hamarosan híre ment ügyességének: egyetlen nap alatt meg tudott varrni egy hétszínű fonállal hímzett szarvasbőrcsizmát, vagy egy paszományos bőrbekecset, vagy egy fehér, kámzsás kabátot.

Felserdült Esti Sugár, eladósorba, került.

Sokan kérték az apjától.

— Férjhez adod-e a lányodat, Napfény? — kérdezték. A Napfény azonban mindegyiknek így válaszolt:

— Nem adom senkinek!

Esti Sugár híre a Legyőzhetetlen Fagyhoz is eljutott. Befogott szánjába hét jegesmedvét és elvágatott Napfény kunyhójához.

Odaért, leszállt a szánról, rátámaszkodott jégcsap-botjára, és megkérdezte:

— Hozzám adod-e a lányodat, Napfény?

— Nem adom senkinek — felelte a Napfény.

A Legyőzhetetlen Fagy azonban nem tágított. Három nap és három éjjel hajtogatta:

— Add hozzám a lányodat, Napfény!

Meleg délben gyöngül a Legyőzhetetlen Fagy, de éjjel, amikor hideg van, félelmetes a szava.

A Napfény éjjel csak úgy reszket félelmében, bezzeg nappal bátran mondogatja:

— Soha-soha nem adom egyetlen lányomat a Legyőzhetetlen Fagyhoz!

Esti Sugár csak sírt, sírt keservesen. Sírt az anyja is, és azt hajtogatta:

— Eredj innen, Legyőzhetetlen Fagy! Nem lehet a feleséged a mi kislányunk! Hiszen megfagy a te jégkunyhódban!

A Legyőzhetetlen Fagy azonban kérlelhetetlen volt. A negyedik napon fenyegető hangon kiáltotta:

— Hallod-e, Napfény! Ha nem adod a lányodat szépszerével, akkor erőszakkal ragadom el!

Ezt mondta a Legyőzhetetlen Fagy, aztán jéghideg szeleket fúj magából.

Megdermedt minden körös-körül. Megijedt a Napfény, sírva fakadt:

— Mit tehetek? Te vagy az erősebb! Hozzád kell adnom a lányomat!

A Legyőzhetetlen Fagy felültette szánjára az Esti Sugarat, s a hét jegesmedve észak felé röpítette őket, szembe a hóförgetegekkal, jéghegyek között.

Didergett az Esti Sugár, olyan keménnyé fagyott, mint a jégcsap, csak úgy kopogott a teste a szán ülésén. Aztán legurult a szánról és kék áfonyabokorra változott.

Hazaért a Legyőzhetetlen Fagy. Kereste a mátkáját, de csak hűt helyét találta.

Megdühödött a Legyőzhetetlen Fagy! Sötét lett az arca, mint az éjszaka.

— Megfagyasztalak, gőgös teremtés!

Fúj egy nagyot — fehér lett a föld, megdermedt körös-körül minden. Vastag hó lepte be a kék áfonyabokrot.

De eljött a tavasz. A Napfény felolvasztotta a havat, és Kék Áfonya életre kelt.

Az emberek, amikor szedik az édes áfonyát, még ma is emlegetik a szépséges leányt, aki kék áfonyabokorra változott.

KI HAZUDIK NAGYOBBAT

DAGESZTÁNI NÉPMESE

Volt egyszer egy kán [02](#),
, s ennek egy világszép leánya.

Sokan versengtek a lány kezéért, mégpedig egytől egyig híresrangos férfiak. A kán, hogy egyiküket se sértse meg, elhatározta: annak adja a lányát, aki a legjobban tud hazudni.

Gondolkoztak a kérők, törték a fejüket, hazugságokat eszeltek ki, tódítottak, de olyan együgyűen és olyan unalmasan, hogy a kán már torkig volt velük. Legszívesebben megszökött volna a kérők elől.

Egy napon szegény legény lépett a kán elé.

— Engedd meg, hogy én is hazudjam valamit — kérte a kánt.

— Hát te ugyan mit akarsz — csodálkozott a kán. — Rangosabb kérők is próbálkoztak már, de azok is kosarat kaptak... No, de nem bánom, meghallgatlak!

— Az én apám méheket nevelt — kezdte a legény. — A méhek alig fértek el kilencvenkilenc kaptárban. Az apám mást sem tett, mint számolta, hány méh repült ki a kaptárakból és hány tért vissza. Egyszer észrevette, hogy az egyik méh nem tért haza. Kiáltott nekem. Búslakodtunk, keseregtünk, aztán az apám útnak indult, hogy az elveszett méhet megkeresse.

Sokáig járta a világot, végül egy parasztot látott a mezőn, aki szorgalmasan szántott. Amikor az apám közelebb ért, látta, hogy az ekét egy bivaly húzza, meg a mi méhünk, amelyet a bivaly mellé fogott a paraszt. Megmérgeződött az apám. Huszonöt zsák gabonát kért a paraszttól a méh munkája fejében.

A paraszt odaadta neki a huszonöt zsák gabonát, de még a bivalyt is ráadásul. Az apám befogta a szekérbe a bivalyt meg a méhet, feldobálta a szekérre a zsákokat és hazahajtott...

Tetszett ez nagyon a kánnak. A szegény ember folytatta:

— Nehéz volt a szekér. A ménünknek feltörte a nyakát a járom. Akkora vízhányag nőtt a tarkóján, mint az öklöm.

Az apám, amikor hazaért, megkérdezte a jó emberektől, mivel gyógyítsa meg szegény méhet. Egy öregember azt tanácsolta neki,

hogy szedjen össze egy zsák mogyoróhéjat, dobja egy üst vízbe, főzze meg, s annak a levével borogassa a méh nyakát. Az apám így is tett.

De mi történt! Három nap se telt belé, mogyorófa nőtt ki a méh nyakából. A mogyorófának hétszázötven ága volt, ötszázötven szem mogyoró termett mindegyiken...

Ez is nagyon tetszett a kánnak. A legény így folytatta:

— Az apám szedte, szedte a mogyorót, cipelte a zsákokat, belebetegedett a nehéz munkába és meghalt... Halála előtt azt mondta, hogy te, kán, száz hordó arannyal tartozol neki.

Mit szóljon erre a kán?

Ha azt mondja »igaz« — száz hordó aranyat kell adnia a szegényembernek. Ha azt mondja »nem igaz« — a szegény legényhez kell adnia feleségül a lányát.

Erősen törte a fejét a kán, végül azt mondta:

— Nem igaz!

Mondta, és feleségül adta a lányát a szegény legényhez.

Ez a mese vége.

HVESZKA

UKRÁN NÉPMESE

Megjárja az olyan ember, aki nem tudja féken tartani a nyelvét!

Élt egyszer egy ember meg egy asszony — Petro meg Hveszka. Jó asszony volt ez a Hveszka, csak egy nagy hibája volt: ha valamit mondott neki az ura, nyomban szétkürtölte mindenkinek. Petro kérte szép szóval, szidta kemény szóval — sem ez, sem az nem használt.

Kiment egyszer Petro szántani s egy persely aranyat fordított ki a földből. Abban az időben volt ez, amikor még jobbágysorban éltek a parasztok. Azt gondolta hát Petro: »Ezen az aranyon megválthatom magamat, csak a bíró meg ne tudja, mert akkor elveszi. Már pedig megtudja, mert Hveszka elől nem tudom elrejteni, az pedig szétkürtöli a faluban. Mit tegyek?«

Gondolkodott a szegény ember, gondolkodott, végre kitalálta.

»Leszoktatom az asszonyt a fecsegésről« — mondta magában.

Fogta a pénzt, hazavitte, jól elrejtette, a feleségének nem szólt róla semmit. Másnap elment a vásárba, vett ott egy zacskó édes-perecet, meg egy lőtt nyulat. Hazafelé menet letért a folyóhoz, felhúzta a vontatóhálót, kivette belőle a halakat, s a nyulat tette a helyébe. A halakat meg az erdőbe vitte, elszórta a bokrok alatt, a pereceket pedig fogta és fölaggatta az erdőszéli vadkörtefára. Aztán hazament. Megebédelt Hveszkával, aztán így szólt a feleségéhez:

— Menjünk ki az erdőre, asszony! Sétálgatunk, megnézzük, hátha akad ott egy kis hal — jó lesz vacsorára.

Elámult Hveszka:

— Mi az, Petro, tán meghibbantál? Mióta van hal az erdőben?

— Pedig van — mondta Petro. — Ma csöndes az erdő, sok halat szedhetünk.

Nem hitte Hveszka, de azért elindult az urával. Kíérnek az erdőbe, hát csakugyan: itt is, ott is halat találnak a bokrok tövében. Petro akkor megkérdezte:

— No, Hveszka, hazudtam-e?

— Csoda ez, valóságos csoda! — mondta az asszony. — Mióta élek, nem láttam ehhez foghatót!

— Hát most menjünk a folyóra — mondta Petro — hátha nyúl akadt a hálóba.

— Bolond beszéd! Ki látott már olyat, hogy hálóval fogják a nyulat?

— Hát olyat ki látott, hogy a bokrok alatt hal teremjen? Már pedig termett! Gyere a folyóra — erősködött Petro.

Elindultak. Amint az erdőszélre érnek, látják ám — vadkörtefa áll előttük, telis-teli édes-pereccel. Felkiáltott Hveszka:

— Nézd csak, Petro, nézd csak — percc nő a körtefán!

— Látom — azt mondja az ura. — Hát aztán?

— Hogy lehet ez?! Hát fán terem a percc?

— Biz az nem fán terem — mondja Petro. — Hanem perccfelhő szállt el az erdő felett és megakadt ebben a vadkörtefában. Így maradt itt a sok percc.

— No, akkor rázzuk le gyorsan!

Lerázták a perccet, mentek a folyóhoz. Kirántotta Petro a hálót — üres volt; kihúzta a másikat — abban sem volt semmi. Kihúzta a harmadikat is — hát egy nyúl volt benne.

— Ó, istenem, istenem! — lelkendezett Hveszka. — Nyúl a hálóban! Sok évet megértem, de ilyet nem láttam!

— Hát aztán — mondta az ura. — Ha nem láttál, most láthatsz! Gyerünk haza, mert ránk esteledik.

Összeszedtek mindent és hazamentek. Otthon egyre csak ezt hajtogatta az asszony:

— Micsoda nap volt ez! Ilyet még nem hallottam, mióta a világon vagyok: hal az erdőben, nyúl a folyóban, édes-perec a vadkörtefán!

— Ez még semmi — mondta Petro. — Nagyobb csoda is történt! Ma pénzt találtam!

— Ugyan!

— Találtam, bizisten!

— Aztán hol van?

— Itt!

Petro elővette a pénzt.

— No, Petro, most megválthatjuk magunkat az uraknál!

— Igaz — mondta az ura. — De ha a bíró megtudja és elveszi?

— Hogyan! Ugyan hogy tudná meg? Nem mondom én el senkinek! — fogadkozott Hveszka.

— Hát vigyázz is a nyelvedre, mert különben bajba kerülünk. Arról se beszélj ám senkinek, amit az erdőben meg a folyón láttunk, mert ha megtudják az emberek, hogy volt ilyen nap, rögtön kitalálják azt is, hogy pénzt találtam. Hiszen ilyen napokon mindig találnak kincset.

Petro mindezt tréfából mondta, de Hveszka színgazságnak vélte minden szavát.

— Nem mondom én, a világért se mondom senkinek — ígérte.

Estefelé nagy lárma támadt a faluban.

— Mi lehet az, Petro? — kérdezte Hveszka.

— Nem tudom én!

— Vajjon mi történhetett? Futok, megnézem.

— Ne menj ki! Ne hallgasd meg, ami rossz! Hveszka nem bírta a kíváncsiságával:

— No, Petro, kedveském, galambocskám, mi lehet odakinn — mondd meg!

— Hát az, — mondta Petro — hogy a bíró urunk kolbászt lopott a paptól, most szégyenszemre végigvezetik a falun és azzal a szál kolbással agyabugyálják, hogy elmenjen a kedve a lopástól.

Petro persze ezt is tréfából mondta, de Hveszka komolyra vette és már viszkedett a nyelve.

— Ó, teremtőm! Átfutok Malanya komaasszonyhoz, elmondom neki!

— Még csak az kéne! Maradj veszteg! — mondta az ura. — Ismerheted a bírónkat! Még megtudja, hogy ilyen csúfságot beszélsz róla, s ellátja a bajodat, meg az enyémet is.

Hveszka szót fogadott, otthon maradt. Egy napig veszteg maradt a nyelve, senkinek sem szólt a talált kincsről. Hallgatott másnap is, de a harmadik napon már nem tudta megállni, hogy ne beszélje el a szerencséjüket. Átfutott Malanya komaasszonyhoz. Betoppant hozzá.

— Adjonisten — köszöntette.

Leült, üldögélt. Már majdnem kikottyantotta a nagy újságot, de mégsem merte. Üldögélt még egy darabig, aztán végre megeredt a nyelve:

— Jaj, komámasszony, nem is tudom, hogy mondjam el...

— Mondd csak, mondd — biztatta a komaasszony.

— De nem tudom, merjem-e! Petro meghagyta, hogy a világon senkinek ne szóljak róla!

— Ej, galambom, hát én úgyse mondom senkinek!

— Hát komámasszony — mondta akkor Hveszka — ha így van, nem bánom, neked megmondom, de te igazán ne beszélj róla senkinek, de senkinek!

És elmondott mindent a talált pénzről.

Alig húzta ki Hveszka a lábát, Malanya komaasszony kapta a kendőjét és futott Praskovja komaasszonyhoz:

Ó, komámasszony, hallottad-e?...

És kitálalta neki, amit Hveszkától hallott. Praskovja futott a hírrel Marinkához, Marinka Annához...

Másnap hívatják Petrót a bíróhoz. A bíró rögtön rátámad:

— Azt mondják, te ilyen-amolyan, hogy pénzt találtál!

— Nem én — azt mondja Petro. — Nem találtam én!

— Nem? Hiszen a feleséged beszélte!

— Mit számít az! Az én feleségem olyanról is beszél, ami nincs is a világon! Nem épeszű az!

Úgy! — kiáltja a bíró. — Hívjátok ide Hveszkát! Elébe vezetik Hveszkát. Megkérdi tőle a bíró:

— Talált-e pénzt az urad?

— Talált bizony — mondja Hveszka.

— No — kérdi akkor Petrótól a bíró. — Hallottad-e?

— Hallottam — vonja meg a vállát Petro. — Kitalált ez mindenfélét! Hanem kérdezze meg tőle, bíró uram, mikor volt az.

— Mikor talált pénzt az urad? — kérdi Hveszkától a bíró.

— Mikor? Azon a napon, amikor halat szedtünk az erdőben a bokrok alatt, amikor pereg-felhő vonult és perezet ráztunk a vadkörtefáról, amikor nyúl akadt a hálóba, és amikor kegyelmedet, bíró uram, végighurcolták a falun...

— Engem? Miért hurcoltak végig? — kérdi a bíró.

— Bocsánatért esedezem, bíró uram... megmondom, ha már kérdi, — amiatt a kolbász miatt, amit a paptól lopott kegyelmed...

Felugrott a bíró, mintha kígyó csípte volna meg:

— Hej, te gyalázatos! Hogy mersz ilyet mondani! Vigyétek, húzzatok rá egypárat, hadd menjen el a kedve a fecsegéstől!

Petro akkor könnyörögni kezdett a bírónak, lelkére beszélt, erősítgette, hogy nem épeszű a felesége. Gondolkodott a bíró, gondolkodott: csakugyan félnótás lehet ez az asszony — hát eleresztette.

Hveszka hazaindult az urával. Petro jót nevetett magában, de az asszonynak mintha az orra vére folyt volna. Szégyellte erősen, hogy így megjárta. Otthon sírva fakadt.

— Látod, kedves feleségem! — mondta Petro. — így jár a fecsegő. De most már ne haragudj, békülj ki velem!

Kibékültek. A talált pénzen hamarosan megváltották magukat és gondtalanul éltek tovább.

AZ APAI ÖRÖKSÉG

MOLDVAI NÉPMESE

Élt egyszer egy ember. Három fia volt. Szorgalmas, dolgos ember volt az apa, sohasem ült tétlenül. Kora reggeltől késő estig dolgozott, nem ismerte a fáradtságot. Nem szalasztott el soha semmi munkát.

A fiai szép szál legények voltak, markosak, erősek, de dolgozni nem szerettek.

Az apa dolgozott a mezőn, a kertben, a ház körül, a fiai meg a fa alatt üdögéltek az árnyékban, fecsegték, vagy kimentek a Dnyeszterre halászni.

— Miért nem dolgoztok ti soha? Miért nem segíttek apátoknak? — kérdezgették tőlük a szomszédok.

— Minek dolgozzunk? — felelték a legények. — Apánk gondoskodik rólunk. Győzi ő egyedül is a munkát.

Így éltek hosszú esztendőig.

Megemberesedtek a fiúk, az apjuk pedig megöregedett, elgyöngült és már nem bírta a munkát úgy, mint azelőtt. A ház mögött elvadult a kert, gyom verte fel a szántóföldet.

Látták ezt a fiúk, de mégsem fűlt a foguk a munkához.

— Miért ültök tétlenül, fiaim? — kérdezte az apjuk. — Amíg én fiatal voltam, dolgoztam én. Most rajtatok a sor.

— Ráérünk még a munkával — felelték a legények. Elbúsult az öreg, hogy ilyen naplopók a fiai. Belebetegedett a szomorúságba és ágnak dőlt.

A család most ismerte meg az ínséget. A kert csupa gaz volt; elvadult, fölverte a csalán meg a perje, még a ház is alig látszott ki a gyomból.

Az öregember egy napon magához hívta a fiait és azt mondta nekik:

— Fiaim, ütött a halálom órája. Mi lesz veletek nélkülem?

Dolgozni nem szerettek, nem is értetek hozzá. Elszorult a három legény szíve. Sírva fakadtak.

— Mondj valamit, apánk, utoljára, adj valami jó tanácsot! — kérte a legnagyobbik.

— Jól van — felelte az apa, — Elárulok nektek egy titkot. Tudjátok jól, hogy boldogult anyátok meg én sohasem ültünk ölbe tett kézzel. Hosszú évekig gyűjtögettük a vagyonkát számotokra, összegyűjtöttünk egy fazék aranyat. A fazekat elástam a ház közelében, csak már nem emlékszem, hova. Keressétek meg a kincsemet, abból gondtalanul élhettek.

Az apa elbúcsúzott fiaitól és lehunyta szemét.

Eltemették a fiúk az apjukat, megsiratták. Aztán így szólt a legidősebbik testvér:

— No, öcséim, nagy ínségbe jutottunk, nincs egy garasunk se, nincs miből kenyeret vennünk. Emlékeztek, mit mondott az apánk halála előtt? Gyertek, keressük meg a fazék aranyat!

Fogták a legények az ásót és kis gödröcskéket ástak a ház körül. Ástak, ástak, de a fazekat nem találták.

Azt mondta akkor a középső:

— Ha így ásunk, sohasem akadunk rá apánk kincsére. Ássuk fel köröskörül a házat!

Úgy is tettek. Fogták az ásót, felásták az egész földet a ház körül, de a fazék nem került elő.

— Eh — mondta a legkisebbik testvér — ássuk föl még egyszer, de most mélyebben! Biztosan jó mélyre rejtette apánk az aranyat.

Ráállottak a testvérek. Igen szerettek volna ráakadni az apai örökségre!

Újra megmarkolták az ásót.

Ásott, ásott a legnagyobbik testvér, egyszer csak valami nagy, kemény tárgyba ütközött az ásója. Megdobbant a szíve, megörült, odakiáltotta a testvéreit:

— Gyertek gyorsan: megtaláltam apánk kincsét! Szaladtak a legények, segítettek bátyjuknak. Vesződtek, bajlódtak, de nem arannyal teli fazekat, hanem egy nehéz követ ástak ki a földből.

Elcsüggedtek a legények. Tanakodtak:

— Mit csináljunk ezzel a kövel? Csak nem hagyjuk itt! Elvisszük és beledobjuk a szakadékba!

Úgy is tettek. Elvitték a követ, aztán újra nekiálltak az ásásnak. Egész nap dolgoztak, megfeledkeztek az evésről, meg a pihenésről. Felásták újra az egész földjüket. Porhanyós, puha lett a föld. De az aranyat végül sem találták meg.

— No, ha már felástuk a földet, csak nem hagyjuk parlagon! — mondta a legidősebbik. — Ültessük be szőlővel!

— Igaz! — kaptak rajta a testvérei. — Legalább nem vész kárba a fáradságunk.

Elültették a venyigéket és gondozták, ápolgatták.

Nem sok idő telt belé — pompás szőlő lett az elvadult kertből. Feszülő, édes fürtök húzták a tőkét.

Leszüretelték a testvérek a gazdag termést. Maguknak csak annyit tartottak meg, amennyire szükségük volt, a többit eladták. Sok pénzt kaptak érte.

Azt mondta akkor a legidősebb testvér:

— Nem ástuk fel hiába a kertünket: megtaláltuk benne a kincset, amelyről apánk beszélt a halálos ágyán.

A SZEGÉNY TESTVÉR MEG A GAZDAG

OROSZ NÉPMESE

Élt egyszer két testvér. Az idősebbik gazdag, a fiatalabbik szegény. A gazdagnak mindig lakoma meg vigasság volt a házában, a szegénynek pedig sokszor betevő falatja is alig akadt. Volt egy fészekalja gyereke, aprócska valamennyi.

Eladták már az utolsó tehénkéjüket, végül már egy falat kenyeret se tudtak adni a kicsinyeiknek.

Azt mondta akkor a szegény ember:

— Menjünk el, asszony, a bátyámhoz, kérjünk tőle lisztet, talán ad egy zsákocskával!

— Nem bánom, menjünk! Elindultak.

Ünnepnap volt éppen. Összegyűltek a vendégek az egész környékről: kereskedők, papok, módos parasztok ettek-ittak a gazdag testvér házában.

Belépett a szegény ember a feleségével, köszönt illendően, aztán megkérte a bátyját:

— Segíts rajtunk, testvér, éheznek a kicsinyeink! Ősszel majd megfizetjük.

Elővett a gazdag testvér egy száraz cipót, odaadta az öccsének és azt mondta:

— Ne fizessétek meg, hanem dolgozzatok érte egy-két napig a földemen!

De asztalhoz nem ültette őket. Bántotta ez a szegény embert meg a feleségét, de mit tehettek. A szolgáló a kezükbe nyomott egy-egy pohár kvaszt, azt megitták és hazaindultak.

Amint a házból kifordultak, hallották, hogy odabenn vígan énekelnek a vendégek.

Azt mondta a szegény ember:

— Hallod-e, asszony, énekeljünk mi is! Hadd higgyék az emberek, hogy megkínált a bátyám egy kis borocskával!

— Ugyan, még mit nem! A bátyád vendégei jókedvükben énekelnek, mert sok jót ettek, sok jót ittak. De nekünk mitől volna jókedvünk?

Nem hallgatott rá a szegény ember, rágyújtott egy nótára. Amint belekezdett, úgy hallotta, vékony hangon kíséri valaki az énekét.

— No, asszony! Mégis énekelsz velem?

— Én? Eszemben sincs!

— Hát akkor ki énekel?

— Nem tudom — mondta az asszony. — Kezdd csak el újra, hadd hallom!

Rákezdte az ember. Egyedül énekelt, mégis két hangot hallottak: egy vékony hang kísérete az énekét. Megálltak. Elkiáltotta magát a szegény ember:

— Hé! Ki énekel velem?

— Én, a Szegénység. A te Szegénységed.

Megfordultak és mit láttak? Töpörödött, arasznyi kis öregasszony állt előttük, csupa rongy ruhában. Rákiáltott az ember:

— Mit fázódsz itt a szélben? Bújj bele a tarisznyámba, hazaviszlek!

Belebújt a Szegénység a tarisznyába, a szegény ember meg jól bekötözte a tarisznya száját és tovább indultak.

Otthon az asszony leszelt a gyerekeinek egy-egy karéj kenyeret, megetette, lefektette őket.

Az embernek eszében sem volt lefeküdni. Deszkát fűrészelt, gyalult, fúrt-faragott.

— Hát te mit faragcsálsz éjnek idején? — kérdezte a felesége.

— Hallgass, asszony! Koporsót készítek. Eltemetem a Szegénységet: eleget gyötört bennünket, torkig vagyok már vele!

Megácsolta a koporsót, belefektette a Szegénységet, jó erősen rászögezte a koporsófüdelet.

Aztán fogott egy ásót és kivitte a koporsót a temetőbe. Mély gödröt ásott, lebecsátotta a koporsót, benne a Szegénységet. Amint fel akarta hantolni a sírt, valami keménybe ütközött az ásója. Lehajolt, megnézte — hát egy jókora darab arany volt. Gyorsan betemette a gödröt, jól letaposta rajta a földet:

— Nyugodj, Szegénység! Eztán már. nélküled élünk! Azzal hazament és lefeküdt aludni.

Másnap bement a városba, eladta az aranyat. Lovat, tehenet, három rakott szekér gabonát vett az árán. Új ruhát, új cipőt vett a feleségének, gyerekeinek, s még mindig jócskán maradt pénze. Kijavítgatta a házát, rendbe hozta háza-táját, szorgalmasan dolgozott továbbra is, szépen gyarapodott, el is feledte már az ínséges esztendőket. Amihez csak fogott, minden sikerült: jól fizetett a gabonája, sok hal került a hálójába, nőttek-növekedtek a gyerekei, segítettek apjuknak a munkában.

Látta ezt a gazdag testvér, elfogta az irigység: »Koldus volt, mások zsellére, most pedig, lám, hogy meggyarapodott! Biztosan tőlem lopott el valamit!«

Nem volt maradása, elment az öccséhez és faggatni kezdte.

— Te voltál a falu legszegényebbike, most meg módos gazda lettél. Hogy sikerült kivergődnöd a nyomorúságból?

Elmondott az öccse mindent, ahogy volt: ahogy hazafelé ment a feleségével, ahogy találkozott a Szegénységgel, és hogyan szabadult meg tőle.

Megtudakolta a gazdag, hol nyugszik a Szegénység. Nem volt maradása az öccse házában — hajtotta az irigység.

— Eleget üldögéltem nálad, megyek, dolgom van.

— Kész az ebéd, tarts velünk, bátyám, igyál egy kis teát is! — marasztalta az öccse.

— Nem érek én rá ebédelni meg teázgatni! Sietek haza. Azzal elment.

Otthon fogta az ásót meg a fejszét és kiszaladt a temetőbe. Megkereste a Szegénység sírját, kiásta és lekiáltott:

— Élsz-e még, Szegénység?

— Ó, még élek — felelte gyöngye hangon a Szegénység — de már nem sokáig, jaj, mindjárt megfulladok!

— Várj, mindjárt kiszabadítlak!

Leugrott a gazdag a sírgödörbe, fejszével leütötte a koporsó födelét és rákiáltott a Szegénységre:

— Eredj, Szegénység, az öcsémhez, kedvedre élhetsz nála! De a Szegénység rá se hederített. Nagy ügyesen felugrott a gazdag ember vállára.

— Nem megyek én! Az öcséd rosszul bánt velem, elevenen eltemetett. Te meg kieresztettél. Most már hálából mindig veled maradok!

Megtelepedett a Szegénység a gazdag testvér házában. Az egyre szűkösebben élt, mind rosszabbul ment a sora, végül koldusbotra jutott.

A LUSTA LEÁNY

BASKÍR NÉPMESE

Valamikor réges-régen, mikor még a kő is lány volt, élt egy öregasszony az unokájával. A nagyanyó már úgy megöregedett, hogy nem tudott dolgozni. Az unokája pedig határtalanul lusta teremtés volt. A szegény öregasszony évről évre gyengébb, betegebb és tehetetlenebb lett. Egyik tavaszon, amely talán az utolsó tavasza volt, így szólt az unokájához:

— Az emberek mind hozzáláttak már a vetéshez. Nekünk is kellene gondoskodnunk magunkról, mert enni mégis csak kell.

— Ne fájjon a fejed amiatt, nagyanyám — mondta a lusta leány. — Te már a sír szélén állsz, úgysem éred meg az őszt, engem pedig majd csak magához fogad valami jó ember. Minek kellene nekünk vetni?

És nem nyúlt semmihez, egész nap csak ásítózott.

Beköszöntött az ősz. Mindenki betakarította a termést. Az öregasszony nem halt meg és a lányt nem fogadta magához senki. Egy betevő falat nem sok, annyi se volt a házukban.

Egyszer a szomszédasszony kopogtatott be hozzájuk, és amikor látta, hogy éheznek, azt mondta jószívűen:

— Jöjj át hozzám, lányom, adok egy kis málét!

Azzal hazament. A nagyanya pedig így szólt unokájához:

— Eredj át kislányom, hozd át a málét a szomszédasszonytól, mert éhen pusztulunk!

— Minek hozzam? — ellenkezett a lusta lány. — Biztosan nem is jó az a málé...

Egész télen éheztek, csoda, hogy valahogy kibírták az ínséges telet.

Mikor megjött a tavasz, ment ám a lusta leány, ment a mezőre, ásót, kapát fogott és úgy dolgozott, hogy öröm volt nézni!

— Nohát, érdemes dolgoznod? — kérdezték tőle nevetve a szomszédok. — Hiszen a nagyanyád már öreg, talán meg sem éri a következő őszt. Téged pedig majd csak magához vesz valami jólelkű ember. Minek nektek kenyér?

— Nem úgy van az — válaszolt a leány. — Jó lecke volt nekem az elmúlt tél. Nem hiába mondják az öregek: ha aratni akarsz, vetned is kell!

A LEGERŐSEBB

NANÁJ NÉPMESE'

A nanáj gyerekek egy télen kimentek a jégre csúszkálni. Eleinte szépen eljátszottak, csúszkáltak. Aztán összeverekedtek. Az egyik fiú, Nameka, megverte a társát, Kurbut. Megverte, aztán kérkedni kezdett:

— Én vagyok a legerősebb!

Akkor megcsúszott, hanyatt esett és jól megütötte a fejét. Azt mondta neki Kurbu:

— Látod, nem te vagy a legerősebb, hiszen a jég megütött. Nézd, vérzik a fejed. Ismerd el, hegy a jég az erősebb.

Nameka megkérdezte a jégtől:

— Hallod-e, jég, van-e nálad erősebb?

— Van bizony! — felelte a jég. — A Nap erősebb, mint én. Amint kisüt, én olvadni kezdek. Eredj, hódolj a Napnak!

Ment a két fiú a Naphoz. Sokáig mentek. Végre megérkeztek. Megszólította Nameka a Napot:

— Hé, Nap-apó! Én megvertem Kurbut, a jég engem ütött meg, te pedig felolvasztod a jeget — erősebb vagy hát, mint mi! Azért jöttem, hogy hódoljak neked.

Gondolkodott a Nap, törte a fejét.

— A felhő erősebb, mint én — mondta végül. — Ha betakar engem, nem tudnak áthatolni rajta a sugaraim és hideg lesz a földön.

Elindult hát a két fiú, hogy megkeresse a felhőt.

Felkapaszkodtak egy magas hegyromra. Körülöttük köd, hideg. Mire elérték a felhőt, átnedvesedett és keményre fagyott a ruhájuk. Felkiáltott Nameka a felhőnek:

— Felhő-anyó! Én erősebb vagyok Kurbunál, a jég erősebb nálam, a nap erősebb a jégnél, te erősebb vagy a Napnál. Te vagy hát a legerősebb. Azért jöttem, hogy hódoljak neked!

A felhőnek még válaszolni sem volt ideje — hirtelen szél kerekedett, száguldozni kezdett, füttyült, zúgott, és szétfújta a felhőt.

Az imént még hideg, nyirkos volt a levegő, a gyerekek alig láttak tovább az orruknál, s most egyszerre felfénylett minden, meleg lett,

szivárvány tündöklött, ragyogott a Nap, végig lehetett látni az egész Amuron, eredetétől torkolatáig. Nameka akkor felkiáltott a szélnek:

— Hallod-e, szél! Én megvertem Kurbut, a jég megütött engem, a Nap felolvasztotta a jeget, a felhő eltakarta a Napot, te szétfújta a felhőt! Te mindannyiunknál erősebb vagy. Fogadd hát hódolatomat!

Nameka meghajolt a szél előtt. Kurbu pedig azt kérdezte a széltől:

— El tudod-e mozdítani a hegyet?

Fújni kezdett a szél. De akárhogy duzzasztotta a képét, a hegy meg se mozdult. Csak a homok kavarodott fel a tetején.

— E-ej! — kiáltotta Nameka — sok időbe telik, míg a hegyet el tudod hordani egyik helyről a másikra! Úgy látszik, mégsem te vagy a legerősebb, hanem a hegy!

Meghajolt a két fiú a hegy előtt.

— Hegy, hegy, hallod-e! — kiáltott fel neki Nameka. — Te vagy-e a legerősebb a világon?

Kránakogott a hegy, gondolkodott.

— Nem — mondta aztán. — A fa erősebb nálam. Nő, nő a hátamon és a gyökereivel morzsol engem.

Nameka meghajolt a fa előtt:

— Hallod-e, fa! Én megvertem Kurbut, a jég megütött engem, a Nap legyőzte a jeget, a felhő legyőzte a Napot, a szél legyőzte a felhőt, a hegy a szelet, te meg a hegyet. Te vagy hát a legerősebb, igaz-e?

A fa susogtatni kezdte leveleit.

— Igen, én vagyok a legerősebb — felelte.

— Az már ugyan nem igaz — mondta Nameka. Azzal fogta a fejszóját és kivágta a fát.

Minden meghajolt akkor Nameka előtt: a hegy, a szél, a felhő, a Nap, a jég.

Azóta is azt tartják, hogy az ember a legerősebb a világon.

A HÁROM VADÁSZ

KAZAH NÉPMESE

Élt egyszer három vadász: két szakállas, meg egy csupaszképű.

Egy napon kimentek a sztyepre, madarat lőni. Egész nap hiába jártak zsákmány után, csak estefelé ejtettek egy túzokot.

Sátrat vertek a vadászok, tüzet raktak, el akarták osztani a zsákmányt, de volt egy bökkenő: a túzok csak egy túzok volt, ők pedig hárman voltak.

Azt mondja a két szakállas:

— Azé legyen a túzok, aki a legtovább megállja szó nélkül.

— Jól van — állt rá a csupaszképű — legyen, ahogy akarjátok.

Letelepednek a tűz mellé, hallgatnak, mintha vizet tartogatnának a szájukban. Lesik egymást, várják, melyikük szólal meg elsőnek.

Eltelt egy óra, eltelt kettő, három is eltelt — ki sem nyitja a száját egyik sem.

A csupaszképű ekkor fogta a túzokot és kopasztani kezdte.

Nézi a két szakállas, nézi — egy kukkot se szól.

A csupaszképű megkopasztotta a madarat, szó nélkül beledobta a bográcsba és rátette a tűzre.

Nézi a két szakállas, nézi — egy kukkot se szól.

A túzok megfőtt, a csupaszképű szó nélkül kivette a bográcsból és jó étvágygal nekilátott.

Nézi a két szakállas, nézi — egy kukkot se szól.

Csak amikor már az utolsó csontocskát is lerágta a csupaszképű, csak akkor támadt rá egyszerre a két szakállas:

— Hogy merted megenni? Ebben alkudtunk meg? Tolvaj vagy!

A csupaszképű csak nevetett:

— Mit mérgelődtek? Hát elfeledtétek, miben alkudtunk meg? Azt mondtuk: a túzok azé, aki a legtovább megállja szó nélkül. Igaz-e? Ti kezdtétek a kiabálást. Igaz-e? A túzok hát engem illet. Kár ezen huzakodni.

Vakargatja a szakállát a két szakállas. Látják, hogy a csupaszképű bolonddá tette őket. Mit volt mit tenniük, korgó gyomorral feküdtek le.

Másnap két vadlibát, meg egy szalonkát ejtettek a vadászok.

— Hát ezt ugyan hogy osszuk el? — tanakodnak a szakállasok. Azt mondja a csupaszállú:

— Ti ketten vagytok, én egyedül vagyok. Van két libánk meg egy szalonkánk. Tiétek a szalonka, enyém a két vadliba. Akkor ti is hárman lesztek, meg mi is hárman leszünk.

— Ej, öcsénk — csóválták a fejüket a szakállasok — te alighanem megint azt akarod, hogy mi húzzuk a rövidebbet. Mindenki tudja, hogy a liba húsa jobb, mint a szalonkáé.

A csupaszképűnek a szeme se rebbent.

— Úgy igaz — mondja — a liba jobb, mint a szalonka. Dehát ti is jobbak vagytok, mint én. Azért ajánlom nektek magam helyett a szalonkát, én meg, helyettetek, elveszem a két libát.

Egymásra néznek a szakállasok — alighanem igaza van ám a csupaszképűnek. Vakargatják a szakállukat, sóhajtanak, aztán nekilátanak a szalonkának.

A csupaszképű pedig jól belakmározott a libapecsenyéből.

Harmadnap egy vadhattyút ejtettek a vadászok. Megkopasztották, bográcsba tették, megfőzték, aztán levették a tűzről.

— Hát ezt hogyan osszuk el? — kérdi az egyik szakállas.

— Megmondom én — feleli a másik. — Hagyjuk a hattyút éjszakára a bográcsban és feküdjünk le. Amelyikünk a legkülönösebb álmot látja az éjszaka, azé legyen a hattyú.

— Jól van — mondja a csupaszképű — legyen, ahogy akarjátok.

Lefeküdt a három vadász. A csupaszképű, alighogy elnyújtózott, már horkolt is, a szakállasok azonban késő éjszakáig csak forgolódtak, azon törték a fejüket, milyen szép álmot meséljenek majd.

Reggel megszólal a csupaszképű:

— No, meséljétek el hát, mit álmodtatok! Rákezdte az egyik szakállas:

— Csodálatos álmom volt. Mesebeli szárnyas paripává változtam álmomban. Lábaimon ezüst volt a pata, nyakamon arany a sörény. Megráztam a sörényemet, kitártam a szárnyamat, patámmal dobbantottam egyet a földön — és három ugrással végigvágattam az egész sztyepen. Egyszer csak egy gyönyörű szép ismeretlen vitéz termett előttem. Felpattant a hátamra, s én, amikor hátamon

éreztem a nagyszerű lovast, olyan magasra röpültem, hogy már nem is láttam a földet. A magasban elszédültem — és felébredtem.

Megszólalt a másik szakállas:

— Szép álmot láttál, testvér, de én még szebbet. Azt álmodtam, hogy én vagyok az a gyönyörű szép ismeretlen vitéz. Egyszer csak oda vágatsz mellém, szárnyas paripa képében. Felpattanok a hátadra, belekapaszodom a sörényedbe, s már röpülök is veled a magasba. Az égbe szállunk, egyre magasabbra, előttünk a Nap, mögöttünk a Hold, lábunk alatt csillagok, villámok, fellegek. Sugárzó ruhájú ifjú tündérek sereglenek körém, csókolgatnak, drága ajándékokkal halmoznak el. Én kinyújtom feléjük a kezemet, de egyiket sem tudom megfogni, a szárnyas paripát pedig nem állíthatom meg... Hogy aztán mi történt, nem tudom, mert felébredtem.

A csupaszképű akkor így szólt:

— Szép álmokat láttatok, barátaim, ó, de milyen szépeket! Hogy is versenyezhetnék én veletek! Én azt álmodtam, hogy itt ültünk a sátorban, s az egyikőtök egyszerre csak mesebeli szárnyas paripává változott, másiktok gyönyörű szép, ismeretlen vitézzé.

A paripa megrázta a sörényét, kitérte a szárnyát, patájával dobantott egyet a földön, s három ugrással végigvágatott a sztyepen. Akkor, mintha a földből nőtt volna ki, előtermett a gyönyörű szép vitéz, rápattant a paripa hátára és felröpült a magasba. Elkezdtem sírni keservesen. »Az én barátaim — mondom magamban — úgy látszik, soha többé vissza nem térnek a földre. Nem kell már nekik ez a hattyú. Legalább tisztességgel megemlékezem róluk!« Fogtam magam és bánatomban nekiláttam a hattyúnak.

— Ugyan mit nem mondasz! — hüledeztek a szakállasok. — Lehetetlen!

Belenéztek a bográcsba — bizony, ott csak a csontjait találták a hattyúnak.

A LUSTA SEJDULLA

AZERBAJDZSÁN NÉPMESE

Régen, nagyon régen, élt egy lusta naplopó, Sejdullának hívták. A felesége meg a gyerekei örökké éheztek, új ruháról még csak nem is álmodhattak.

Amikor az asszony szemére vetette Sejdullának, hogy nem akar dolgozni, az csak ezt hajtogatta:

— Ne búsulj, no! Most szegények vagyunk, de nemsokára gazdagok leszünk!

— Ugyan hogy leszünk gazdagok? — kérdezte az asszony. — Hiszen naphosszat mást se csinálsz, mint fekszel, egy szalmaszálát se teszel keresztbe!

Sejdulla csak fújta a magáét:

— Várj csak, eljön az az idő, amikor gazdagok leszünk! Várt az asszony, vártak a gyerekek — de csak hiába vártak.

— Ha tovább várunk — mondta az asszony — éhen pusztulunk!

Sejdulla akkor rászánta magát, hogy elmegy a bölcshez és tanácsot kér tőle: hogyan szabadulhatna meg a nyomorúságtól? Fölkerekedett, elindult.

Három nap és három éjjel gyalogolt, végül egy ösztövé farkassal találkozott az úton.

— Hová mégy, jó ember? — szólította meg a farkas.

— A bölcshez megyek tanácsot kérni, hogyan gazdagodhatnám meg.

Meghallotta ezt a farkas és azt mondta Sejdullának:

— Légy olyan jó, kérdezd meg tőle azt is, hogy én mit csináljak. Már harmadik éve szörnyű fájdalom csikarja a hasamat: se éjjelem, se nappalom miatta. Adjon tanácsot a bölcs, hogy gyógyulhatok meg.

— Jól van — felelte Sejdulla — majd megkérdezem. Azzal továbbment.

Újabb három napot, három éjszakát gyalogolt, végül egy almafát pillantott meg az út szélén.

— Hová mégy, jó ember? — kérdezte tőle az almafa.

— Megyek a bölcshez, megkérdezem tőle, hogyan lehet könnyen meggazdagodni.

— Légy olyan jó, kérj tőle tanácsot az én nevemben is — mondta az almafa. — Minden tavasszal kivirágzom, de alig feslenek ki a virágaim, nyomban elszáradnak, lehullatják szirmaikat, és sohasem terem az ágaimon alma. Kérdezd meg a bölcstől, mi az oka ennek.

— Jól van, megkérdezem — felelte Sejdulla és továbbindult. Gyalogolt megint három nap és három éjjel, míg egy mély tó partjára nem ért.

Kibukkant a tóból egy óriási hal és megszólította Sejdullát:

— Hová mégy, jó ember?

— A bölcshez megyek, tanácsot és segítséget kérek tőle.

— Légy olyan jó, kérj nekem is tanácsot a bölcstől. Hetedik éve kaparja valami a torkomat. Adjon tanácsot a bölcs, hogyan gyógyulhatnék meg.

— Jól van, megkérdem mondta Sejdulla és továbbment. Ment, mendegélt, újabb három nap és három éjjel. Végül egy ligethez ért, egy rózsaligethez. Az egyik rózsabokor tövében hosszú őszszakállú öregember üldögélt. Rátekintett Sejdullára és megkérdezte tőle:

— Mi járatban vagy, Sejdulla?

Elcsodálkozott Sejdulla.

— Honnan tudod a nevemet? — kérdezte. — Tán te vagy a bölcs, akitől tanácsot akarok kérni?

— Én vagyok — felelte az öregember. — Mit kívánsz tőlem? Mondd el gyorsan!

Elmondta Sejdulla, mi járatban van, miféle tanácsot kér. Hallgatta a bölcs, aztán megkérdezte:

— Mást nem akarsz kérdezni tőlem?

— Mást is akarok — felelte Sejdulla.

És elmondta, milyen tanácsot kér az ösztövé farkas, az almafa meg a nagy hal.

— A hálnak — mondta a bölcs — egy nagy drágakő akadt meg a torkában. Ha kiveszik a torkából azt a drágakövet, rögtön meggyógyul. Az almafa alatt egy nagy korsó van elásva, tele ezüsttel. Ha azt a korsót kiássák, nem száradnak el az almafa virágai, újra terem a fa. A farkasnak pedig, ha meg akar gyógyulni, fel kell falni az első lustát, aki az útjába vetődik.

— Hát az én kérésem? — kérdezte Sejdulla.

— A te kérésedet már teljesítettem. Eredj utadra. Megörült Sejdulla, nem kérdezett többet a bölcstől, elindult hazafelé.

Ment, mendegélt, elért a mély tó partjára. Az óriási hal már türelmetlenül várta. Amikor Sejdullát meglátta, megkérdezte tőle:

— No, mit tanácsolt a bölcs?

— Ha kiveszik a torkodból a drágakövet, meggyógyulsz — mondta Sejdulla és ment volna tovább.

— Könyörülj meg rajtam, jó ember — kérlelte a hal — vedd ki a torkomból azt a követ! Rajtam is segítesz és magad is kincshez juthatsz!

— Nem veszem én, minek vesződném hiába? Gazdag leszek én anélkül is! — felelte Sejdulla és továbbment.

Odaért az almafához.

Amikor az almafa meglátta, reszketni kezdett minden kis ága, minden levélkéje.

— Mi újság? — kérdezte. — Megtudtad-e a bölcstől, mi a bajom orvossága?

— Meg bizony — felelte Sejdulla. — Egy korsó van a gyökereid alatt, tele ezüsttel. Azt kell kiásni. Akkor nem száradnak el a virágaid, akkor megterem rajtad az alma.

Azzal indult volna tovább. Könyörögni kezdett neki az almafa:

— Ásd ki a gyökerem alól azt a korsót! Neked is hasznod lesz belőle! Egy csapásra meggazdagodol!

— Dehogy ásom, nem bajlódom én ezzel! A bölcs azt mondta, hogy anélkül is lesz mindenem — felelte Sejdulla és folytatta útját.

Ment, mendegélt, míg az ösztövérfarkassal nem találkozott. A farkas csak úgy reszketett türelmetlenségében, amikor Sejdullát meglátta.

— No — kérdezte — mit tanácsolt nekem a bölcs? Ne várakoztass, mondd meg tüstént!

— Fald fel az első lustát, aki utadba vetődik, akkor nyomban meggyógyulsz — mondta Sejdulla.

Köszönetet mondott neki a farkas és kifaggatta mindenről, mit látott, mit hallott a nagy úton.

Sejdulla elmondta a farkasnak, mit kért tőle a nagy hal meg az almafa.

— De nem vesztegettem az időt — mondta Sejdulla — hiszen én anélkül is gazdag leszek.

Hallotta ezt a farkas, igen megörült.

— No, nem kell messzire mennem lusta emberért — mondta — mert az a helyembe jött! Az egész világon nincs ostobább és lustább ember ennél a Sejdullánál.

Azzal nekiugrott Sejdullának és egészben lenyelte. Így lelte halálát a lusta Sejdulla.

Három alma pottyant le az égből: egy a mesehallgatónak, egy a mesemondónak, a harmadik a többieknek.

AMINBÉG

BASKÍR NÉPMESE

Élt egyszer, réges-régen, egy öregember meg egy öregasszony. Volt egy fiuk, Aminbégnek hívták. Az öregek mindenáron kereskedőt akartak nevelni Aminbégből, de annak egy csöpp kedve sem volt hozzá. Inkább a tudomány, a művészet felé húzta a szíve.

Amikor a fiú tizenhat éves lett, szülei száz aranyat adtak neki és nagy útra küldték, hogy messzi városokban tanulja meg mindazt, amit egy jó kereskedőnek tudnia kell.

Aminbég útnak eredt. Addig ment, míg egy nagy városba nem ért. Fogadóban töltötte az éjszakát. Amikor felébredt, hallotta, hogy az ablaka alatt ezt kiabálja valaki:

— A város végén lakik egy százesztendős öregember. Aki írni akar tanulni, menjen el hozzá, megtanítja!

Aminbég nyomban elment az öreghez, s megegyezett vele, hogy száz aranyért egy esztendő alatt megtanítja írni.

Egy év múlva Aminbég olyan gyönyörű szép gyöngybetűkkel tudott írni, hogy csodájára jártak. De nemcsak hogy szépen írt, de olyan ügyesen is, hogy hajszálig utánozni tudta bárki keze-írását. Akkor fogta magát és hazament öreg szüleihez.

Az öregek igen elbúsultak, amikor megtudták, hogy Aminbég nem tanulta meg a kereskedést. Megint száz aranyat nyomtak a kezébe és lelkére kötötték, hogy tanulja meg, amit elmulasztott.

Aminbég hát megint felkerekedett. Estére egy másik nagy városba ért. Reggel, amikor az ablakon kitekintett, újra kiabálást hallott odakinn:

— Aki sakkozni akar tanulni, menjen a vörös szakállú emberhez, aki a város közepén lakik!

Aminbég sietett a vörös szakállúhoz és megegyezett vele, hogy az száz aranyért egy esztendő alatt megtanítja sakkozni.

Mire az esztendő letelt, Aminbég úgy tudott sakkozni, hogy a leghíresebb játékosokat is legyőzte.

Újra hazafelé indult és beállított szüleihez. Azok nagyon megszidták, hogy a verejtékkel szerzett aranyakat haszontalanságra

költötte. Aztán megint adtak neki száz aranyat és elküldték, hogy tanulja meg végre a kereskedés fortélyait.

Aminbég, mint előző útjain, estére megint egy nagy városba érkezett. Lefeküdt, s reggel, amikor kilépett az utcára, egy embert látott, aki fennhangon hirdette:

— Aki hegedülni akar tanulni, menjen a muzsikáló emberhez! Ott lakik a piactéren!

Aminbég tüstént elment a muzsikáló emberhez és száz aranyért tanítványául szegődött. Egy esztendő múlva olyan csodaszépen tudott hegedülni, hogy maga a mestere is bámulta. Aminbég akkor útra kelt, hazament a szülői házba. Megharagudtak az öregek, amikor megtudták, hogy a fiúk megint csak haszontalanságra költötte a drága pénzt. Szégyellték a szomszédok előtt is, hogy olyan semmirevaló fiúk van. Nem is maradtak tovább a falujukban, felszedelőzködtek és elindultak, hogy egy másik faluban telepedjenek le. Útközben megéheztek, kenyeret akartak venni. Igen ám, de egy lyukas garas nem sok, annyi se volt a zsebükben.

Szidták Aminbéget, mint a bokrot.

— Te vagy az oka minden bajunknak, miattad költöztünk el a falunkból, miattad nincs egy árva garasunk! — mondták. Aztán eladták Aminbéget egy arra haladó karavánnak.

A karaván csakhamar egy sivatagba került, ahol egy csepp vizet se találtak. Végül egy régi kúthoz értek. Az emberek kötelet és vödröt ragadtak, leeresztették a vödröt a kút fenekére, de bizony, egy gyűszűnyi nem sok, annyi vizet se leltek benne.

— No, fiú, próbáld meg, talán neked szerencséd lesz! — mondta Aminbégnek a karaván gazdája.

Kötelet kötöttek Aminbég derekára és lebocsátották a kútba. A fiú leért, körülnézett, de vizet bizony ő sem talált. Hanem látott egy nagy követ, amely alól gyöngye fény szűrődött. Felemelte a követ, hát, majd megvakult a nagy csillogás-villogástól: egy nagy gödör volt a kő alatt, színültig tele arannyal. Nem sokat gondolkodott, megtöltötte a vödröt és felkiabált, hogy húzzák fel a kincset. Az emberek odafenn nagyon megörültek az aranynak és újra leeresztették a vödröt. Amikor az utolsó szem arany is elfogyott, Aminbég rákötözte magát a kötélen végére és felkiáltott az embereknek, hogy húzzák fel. Azok odafenn tanakodni kezdtek.

— Ha felhúzzuk — mondták — magának követeli majd az egész kincset.

Elvágta hát a kötelet és a szegény fiú visszazuhant a kút fenekére. Egy darabig kábultan hevert, mert alaposan megütötte magát, aztán azon törte a fejét, hogyan szabadulhatna a mély börtönből. Ahogy tapogatni kezdett a sötétben, súlyos vaslapba ütközött a keze. Felemelte, és egy zezzugos folyosó nyílt meg előtte. Bátran elindult rajta és csakhamar tágas terembe ért. A terem sarkában a Kutak Szelleme üdögélt nagy szomorúan, mert olyan beteg volt, hogy jártányi ereje is elhagyta.

A fiú odalépett hozzá és meghajolt előtte. A Szellem mérgesen ráfordult. Aminbég azonban nem ijedt meg tőle. Észrevett a sarokban egy hegedűt és megkérte a Kutak Szellemét, hogy a kezébe vehesse. Aztán játszani kezdett rajta, de olyan gyönyörűségesen, hogy a Kutak Szelleme egy szempillantás alatt meggyógyult tőle.

— Hogy kerültél ide, fiú? — kérdezte aztán barátságosan Aminbégtől.

Aminbég elbeszélte neki, hogyan bántak el vele a kapzsi kufárok.

— Meggyógyítottál, nem leszek hálátlan — mondta a Szellem. Azzal a hátára kapta a fiút, és hipp-hopp, már fenn is voltak a földön. A Szellem ott egy öszvért adott Aminbégnek és útjára bocsátotta.

Aminbég csakhamar utolérte a karavánt. Mikor a karaván gazdája meglátta a holtnak hitt fiút, gyorsan írt egy levelet és előreküldte vele a feleségéhez. Aminbég útnak indult, s amikor a karaván eltűnt a szeme elől, felbontotta a levelet. Ez állt benne:

»A fiút, aki ezt a levelet viszi, ölesd meg és ásd el, hogy senki meg ne lássa!«

Aminbég összetépte a levelet, és másikat írt helyette, hajszájra utánozva a karaván gazdájának keze-írását:

»A fiút, aki ezt a levelet viszi, fogadd házunkba, etesd, itasd, bánj vele jól, míg visszatérek!«

Az asszony elolvasta ura levelét, barátságosan házába vezette a fiút, megetette, megitatta, ellátta minden jóval. Éjjel, amikor Aminbég kitekintett az ablakán, látta, hogy az egész város alszik, csak egy nagy ház ablakai világosak.

— Miért ég abban a házban éjjel is a mécses? — kérdezte az asszonytól.

— Ott lakik a város gazdája. Nagyon szeret sakkozni, biztosan most is sakktáblája mellett ül. Azt mondják, annak, aki legyőzi a játékban, odaadja a hatalmát és minden vagyonát.

Alighogy megvirradt, Aminbég már ott volt a város gazdájánál.

— Mit kívánsz, barátom? — kérdezte tőle a város gazdája.

— Azt hallottam, nagyon jól tudsz sakkozni és senki sem győz le téged. Azért jöttem, hogy játsszam veled, hátha szerencsém lesz!

— Jól van — felelte a város gazdája. — Ha legyőzöl, tiéd a hatalmam és minden vagyonom, de ha én győzök, a fejedet vétetem.

Leültek játszani. Aminbég három játszmát nyert meg egymásután.

Akkor így szólott hozzá a város ura:

— Öreg vagyok már, belefáradtam a kormányzásba. Olyan embert kerestem, aki méltó utódom lesz a város vezetésében. Most megtaláltam.

Aminbég elfoglalta az Öregember helyét és megkapta minden vagyonát.

Közben megérkezett a karaván és a gazda visszatért feleségéhez.

— No, asszony, megtetted-e, amit a levelemben parancsoltam?

— Hogyne tettem volna! — felelte az asszony. — Etettem, itattam a fiút, akit küldtél, úgy bántam vele, mint tulajdon édes fiammal!

— Ó, te balga teremtés! Hát azt írtam én neked? Add csak a leveletem, majd én elolvasom neked, ha te nem tudsz olvasni! — kiabált a karaván gazdája.

Az asszony odaadta a levelet. Az ura alig akart hinni a szemének. Ez volt a levélben:

»A fiút, aki ezt a levelet viszi, fogadd a házunkba, etesd, itasd, bánj vele jól, míg visszatérek!«

A karaván gazdája azt se tudta, hová legyen dühében.

— Hol van ez az átkozott fickó? — kérdezte.

— A palotában, ő lett a városunk gazdája — válaszolta az asszony.

Nemsokára megérkeztek a városba a fiú szülei. Hej, de megörültek, amikor meglátták Aminbéget a fényes palota erkélyén! Szánták-bánták már, hogy kereskedőt akartak csinálni belőle! Ember lett az így is, de még milyen hatalmas úr! A tudományra szomjazott, s el is érte, amit akart.

Aminbég, miután a város gazdája lett, iskolákat építtetett. Mindenki tanult és művelt ember lett abban a városban. Aminbég híre pedig szétrepült az egész világon.

DATUA ÉS PETRIKELA

GRÚZ NÉPMESE

Hol volt, hol nem volt — volt egyszer, valamikor réges-régen két ember. Datuának hívták az egyiket, Petrikelának a másikat. Mind a ketten hétpróbás gazemberek voltak.

Datua egyszer fogott egy zsákot, jól megtömte mohával, egy kevés gyapjút tett a tetejébe és vitte eladni. Ahogy elindult felfelé a hegy kaptatóján, szembejött vele Petrikela. Ennek is jókora zsák volt a hátán — tele dióhéjjal. A dióhéj hegyébe ép diókat rakott.

— Adjonisten! — köszönt rá Datua.

— Fogadj isten! — felelte Petrikela.

— Honnan, hová?

— Viszem eladni ezt a diót. Hát te merre tartasz?

— Én meg, testvér, gyapjút viszek a piacra. Hanem mondanék valamit. Mi hasznunk abból, ha nehéz zsákkal megjárjuk ezt a nagy utat oda meg vissza? Csak a lábbelinket nyújjuk el. Cseréljünk inkább zsákot: fogd ezt a gyapjút, add el a faludban, s add nekem a diót, én is visszamegyek a magam falujába és ott adom el.

— Ezt jól kigondoltad! Minek is cipelnénk a zsákot ezen a nehéz úton? Térjünk inkább vissza, ki-ki a maga falujába. Fogd, itt a dióm, add érte cserébe a zsák gyapjúdat.

A két szélhámos mit se gyanítva zsákot cserélt és ki-ki elindult hazafelé.

Jó darab út után, amikor már nem látták egymást, megálltak és gyorsan kioldották zsákjukat. Látták, hogy becsapták egymást.

Mérgelődtek, bosszankodtak, de már nem segíthettek rajta.

Egy idő múlva megint összetalálkozott a két szélhámos. Datua köszöntötte Petrikelát aztán így szólt:

— Azt hittem, csak én értek a csaláshoz, de látom, testvér, te se maradsz el mögöttem!

— Nem bizony! Mit csodálkozol ezen, cimbora? Ha te értesz a csaláshoz, mért ne értenék magam is?

— No, akkor kössünk szövetséget!

— Kössünk!

— Pénze egyikünknek sincs, adni-venni nem tudunk. Azt mondom, szegődjünk el valakihez.

— Szegődjünk.

Elindult a két csaló munkát keresni.

Mentek, mentek, addig mentek, míg megtudták, hogy egy öregasszony éppen két bérest keres. Elmentek hát az öregasszonyhoz és megkérdezték, mi lenne a munkájuk és mennyi a bérük.

Az öregasszony azt mondta:

— Van egy tehenem, meg ez a házam. Egyikőtöknek legeltetnie kell a tehenet, de furulyával, citerával, csörgődobbal, mert a tehenem szeret muzsikára táncolni. A másikótoknak a ház körül akad dolga: söpör, rendet tart, kihordja a szemetet jó messzire. Élelmet meg pénzt kaptok érte. Ha úgy akarjátok, szegődjetek be hozzám.

— Akarjuk hát! Beszegődjünk! — mondta egyszerre Datua meg Petrikela.

Másnap Petrikela maradt otthon. Datua kenyeret tett a tarisznyájába, fogta a furulyát, a citerát meg a csörgődobot és kihajtotta a tehenet a legelőre.

Petrikela ímmel-ámmal kisöpörte a házat, kupacba gyűjtötte a szemetet, de messzire elvinni már lusta volt; úgy gondolta, áthányja a szomszéd udvarára.

Éppen át akarta hányni, amikor a szomszéd rátámadt, jól elverte és azt kiabálta:

— Ne merd még egyszer átdobálni a szemetet! Ne merd még egyszer!

Petrikela tele lett kék foltokkal. Hazavánszorgott és lehevert az istállóban.

»Úgy látszik — gondolta — nem arra való a szomszéd udvar, hogy oda dobják a szemetet.«

Jól megjárta Datua is: alighogy kihajtotta a tehenet, az rákezdedt a táncra, keringett, szökdelt végig a mezőn, meg se pihentette a lábát estig. De nem pihentethette Datua sem: rohant a tehén után, pöngette a citerát, fújta a furulyát, verte a dobot, ahogy csak bírta...

A tehén csak késő este hagyta abba a táncot. Hazaindult. Utána cammogott Datua is. Úgy kifáradt a szaladgálásban, hogy még a

falat se ment le a torkán. Belépett az istállóba és megkérdezte Petrikelától:

— Hát veled mi van, cimbora? Beteg vagy?

— Honnan veszed, hogy beteg vagyok?

— Akkor meg miért fekszel?

— Hát, tudod, kisöpörtem a házat, az udvart, az istállót, a szemetet meg átdobáltam a szomszéd udvarára. Amikor a gazda meglátott, áthívott vendégségbe, asztalhoz ültetett, kínált minden jóval. A nagy lakomázástól fáradtam így el, a bor meg a fejembe szállt, szédülök egy kicsit. Noj de mondd el te is, hogy telt a nap.

— Nekem is jól! Kimentem a legelőre, megvertem a dobot, megpendítettem a citerát, megfújtam a furulyát. Hát, a tehenem egyszer csak rákezdett egy gyors kaukázusi táncra! Egész sereg asszony, ember gyűlt körénk, azok is velünk mulattak. Még enni is elfelejtettem — visszahoztam a kenyeremet.

— Ha így van, cimbora, akkor holnap én hajtom ki a tehenet, te pedig menj át lakomázni a szomszédékhoz!

— Legyen, ahogy akarod, nem ellenkezem veled — mondta Datua.

Petrikela másnap ugyanúgy járt, mint Datua: a tehen egész nap megállás nélkül futtatta. Datua pedig ugyanazt kapta, amit Petrikela: a szomszéd úgy eldöngette, hogy alig tudott elvándorolni az istállóig.

Éjszaka megvallották egymásnak, hogy hazudtak, és tanakodni kezdtek.

— Ha nem oldunk kereket innen — mondták — vagy éhen veszünk, vagy a szaladgálásba halunk bele, vagy a verésbe.

Datua és Petrikela elhatározta, hogy nyomban megszökik a házból. A baj csak az volt, hogy az öregasszony esténként alaposan bereteszelte kívülről az ajtót és nem tudtak kijutni. Petrikela azt mondta:

— Kitaláltam a módját! Rakjuk zsákba a cókmókunkat. Egyikünk fölmászik a másik vállára és kibújik a résen a szénapadlásra, onnan a háztetőre. Aztán lebocsát egy kötelet és felhúzza a zsákot a cókmókunkkal, meg azt, aki kettőnk közül lenn marad.

— Ügyesen kitaláltad! — dicsérte Datua. — Én erősebb vagyok, mint te, és könnyen felhúzzom az istállóból a zsákot is, meg téged is!

Petrikela nyomban tartotta a hátát és Datua kimászott a tetőre.

Akkor Petrikela zsákba gyömöszölte a cókmókjukat, maga is belebújt a zsákba és felkiáltott:

— Hó, cimbora! Húzd fel a holminkat, aztán bocsásd le értem is a kötelet!

Datua felhúzza a zsákot, a hátára kapta és futásnak eredt. Eszében se volt a barátja!

Jó darabot szaladt, aztán elfáradt, megállt, hogy pihenjen, és ledobta a zsákot egy nagy kőre.

— Óvatosan, te, az ördög vinne el! Megütöttem magam! — kiáltotta Petrikela és kikászolódott a zsákból.

— Vigyen el téged az ördög! Csak úgy sajog a derekam, olyan nehéz volt a zsák!

— Tehetek-e róla? Ha nem csaptuk volna be egymást, most nem fájna se az oldalunk, se a derekunk! — mondta Petrikela.

AZ OKOS LEÁNY

TATÁR NÉPMESE

Élt egyszer egy király. Volt egy fia, Abdulnak hívták.

A királyfi nagyon ostoba volt és sok gondot szerzett az apjának.

A király bölcs tanácsadókat fogadott fia mellé, tanulni küldte Abdult messzi országokba, de az ostoba királyfin nem fogott semmiféle tudomány.

Egyszer egy ember lépett a király elé és azt mondta neki:

— Adnék neked egy jó tanácsot. Keress a fiadnak olyan menyasszonyt, aki mindenre meg tud felelni. Okos asszony oldalán könnyebben boldogul majd a fiad.

Megfogadta a király a tanácsot és szétnézett az országban, hogy okos leányt találjon a fia számára.

Élt abban az országban egy öregember. Volt egy lánya, Magfura, aki minden munkában segített az apjának. Szépségének és okosságának híre bejárta az egész országot. És, bár Magfura egyszerű ember lánya volt, a király elküldte embereit a lány apjához, meghagyta neki, hogy siessen a palotába.

Megjelent az öregember a király előtt, meghajolt és így szólt:

— Eljöttem, ahogy parancsoltad. Mit kívánsz tőlem?

— Itt van harminc rőf vászon. Varrjon belőle a lányod inget az egész seregemnek, de úgy, hogy még kapcára is maradjon — mondta a király.

Szomorúan ment haza az öreg. Magfura kiment elébe és megkérdezte:

— Min búslakodol, apám?

Elmondta az öregember a lányának, mit parancsolt a király.

— Sose búsulj, apám. Menj a királyhoz és mondd meg neki: építsen előbb egy szál gerendából palotát, ahol az ingeket megvarrhatom. De úgy, hogy még tüzelő is maradjon — mondta Magfura.

Fogott az Öreg egy gerendát, vitte a királyhoz és azt mondta neki:

— Arra kér a lányom, hogy építs ebből a szál gerendából palotát, de úgy, hogy tüzelő is maradjon. Ha felépítetted, Magfura is

megvarrja az ingeket.

Tetszett a királynak a leány felelete. Összehívta embereit. Elhatározták, hogy feleségül kérik Magfurát az ostoba királyfi számára. Magfura nem akart az ostoba királyfi felesége lenni, de a király halállal fenyegette az apját. Összehívták hát a vendégsereget az egész országból és megtartották a lakodalmat.

A király egy napon elindult, hogy bejárja birodalmát. Magával vitte fiát is. Mentek, léptettek. Elunta magát a király, s elhatározta, hogy próbára teszi a fiát.

— Unatkozom, rövidítsd meg az utat.

A királyfi leszállt a lováról, fogott egy ásót és ásni kezdte az utat. A kocsis kinevette a királyfit, a király pedig szégyenkezett, hogy még ilyen egyszerű dolgokat se ért a fia.

Visszaparancsolta hát a fiát a lovára és azt mondta neki:

— Ha ma éjjel ki nem találod, hogyan lehet megrövidíteni az utat, keményen megbüntetlek.

Elbúsulva tért haza Abdul. Magfura elébe ment és megkérdezte:

— Min búslakodol, Abdul?

— Az apám büntetéssel fenyeget, ha ki nem találom, hogyan kell az utat megrövidíteni — felelte a királyfi.

— Sose búsulj! — mondta Magfura — nem nagy dolog ez! Mondd holnap az apádnak: hogy az unalmas utat megrövidítsem, beszélgetnem kell útitársammal. Ha tudós ember, az ország városairól beszélek neki, elmondom, milyen ütközetek voltak az országban, milyen hadvezérek tűntek ki a csatákban. Ha egyszerű ember az útitárs, mesterségekről, híres kézművesekről beszélek neki. Akkor a leghosszabb út is rövidnek tetszik.

A király másnap reggel hívatta a fiát és megkérdezte tőle, kitalálta-e, hogyan lehet megrövidíteni az utat. Abdul elmondta, amit a feleségétől hallott. A király rögtön tudta, hogy az okos Magfura tanította meg rá a fiát.

Amikor a király meghalt, a nép nem az ostoba királyfit, hanem okos feleségét, Magfurát ültette a trónra.

AZ EGYÜGYŰ HODZSA

TÜRKMÉN NÉPMESE

Élt egyszer egy kislakban [03](#)

egy öregember a feleségével. Egyszer rőzsét szedett az öreg és egy jókora tút talált a földön. A rőzse közé tette, közébe kötötte és hazavitte.

Otthon kioldozta a rőzseköteget és keresgélni kezdte a tút.

Megkérdezte a felesége:

— Mit keresel, öreg?

— A tút.

— Hát hova tetted?

— A rőzse közé kötöttem.

— Micsoda ügyetlen vagy! Tűzted volna a köntösödbe, most megtalálnád!

— Jól van — mondta az öreg — majd máskor úgy teszek. Egyszer megint kiment rőzséért. Most meg egy jókora szekér-tengelyt talált.

Eszébe jutott, mit mondott a felesége. Fogta a tengelyt és nagynehezen beletűzte a köntösébe. Felszakította a köntöst, beledugta a tengelyt, úgy vitte haza. Otthon mutatja az asszonynak.

— Ó, micsoda ostoba vagy! — mondta az öregasszony. — Kötötted volna kötéltre, úgy búztad volna haza!

— Jól van — mondta az öreg — máskor majd úgy teszek.

Harmadszor is elment rőzséért, s most egy kis eb-kölyköt talált az erdőben. Kötéltre kötötte, úgy húzta haza. A kötélt útközben majdnem megfojtotta a kis kutyát. Meglátta az öregasszony a félholt állatot és összecsapta a kezét.

— Ó, te ügyetlen! Csalogattad volna, jött volna magától is!

— Jól van — felelte az Öregember — eztán majd úgy teszek.

Kiment a sztyepre, meglátott egy nyulat. Eszébe jutott, mit mondott az öregasszony, és csalogatni kezdte a nyulat. A nyulacska fölcsapta a farkát és eliramodott. Hazament az öreg és azt mondta:

— Csalogatni kezdtem egy nyulat, de elszaladt!

— Te számár, te! Ha nyulat láatsz, kiálts rá: »Meredj kővé!« Erre a nyúl megáll és te megfoghatod.

— Jól van. Máskor majd azt kiáltom: »Meredj kővé!« Másnap az öreg meglátott egy vándort és rákiáltott:

— Meredj kővé! Meredj kővé!

Megmérgeződött a vándor, azt hitte, csúfot akar úzni belőle az öreg, jól elnászpángolta. Ment haza az öreg sírva, elpanaszolta az asszonynak, hogy bánt vele a vándor.

— Ejnye! — mondta a felesége. — Azt kellett volna mondanod a vándornak: »Jó szerencsét, nyereséget! Jó szerencsét, nyereséget!«

— No, jól van! Máskor azt mondom: »Jó szerencsét, nyereséget!«

Az öreg másnap temetési menettel találkozott. Azt mondta a koporsó vivőknek:

— Jó szerencsét, nyereséget! Jó szerencsét, nyereséget! Megálltak az emberek és jól elverték az öreget.

Hazament az öregember és elmondta a feleségének, hogyan járt.

— Ó, te oktan! Mondtad volna azt: »Szerencsétlen nap! Szerencsétlen nap!«

— Most már tudom. Legközelebb majd azt mondom:

»Szerencsétlen nap! Szerencsétlen nap!«

A következő napon vidám lakodalmas menettel találkozott.

Elkiáltotta magát:

— Szerencsétlen nap! Szerencsétlen nap!

Meghallotta ezt a vőlegény apja, leugrott a lováról és eldöngette az öreget.

Hazabaktatott az öreg és azt mondta:

— Ha nem hallgattam volna rád, asszony, most nem volnék tele kék foltokkal! Mától fogva nem hajtok a szavadra! Megyek a magam feje után!

Azzal fogta magát és kiment az erdőre fát vágni. Felmászott egy vastag ágra és nekiállt a fejszéjével.

— Mit csinálsz? — kiáltott fel egy arra járó. — Hiszen leesel és alaposan megütöd magad!

Azt mondta az öreg:

— Ha igazat mondasz is, nem hallgatok rád! Megyek a magam feje után!

Nem szólt többet az ember, továbbment.

Nemsokára letörött az ág és leesett vele együtt az öreg is. Jajgatva tápázkodott fel a földről és azt gondolta:

»Igazat mondott az az ember, csakugyan leestem... Biztosan mindentudó ember volt. Talán azt is tudja, meddig élek.

Megkérdezem tőle...«

Utána eredt és megkérdezte:

— Légy olyan jó, mondd meg, mikor jön értem a halál? Nagyot nevetett az ember. Azt felelte:

— Akkor, amikor a szamarad háromszor megbotlik az úton. Elhitte az öreg, megköszönte, és tovább vágta a fát. Amikor eleget vágott, megrakta a szamarát és hazaindult. Alig ment néhány lépést a szamár, gödörbe lépett, megbotlott.

Megijedt az öreg és azt mondta:

— Jaj nekem! Egy lélek már kiszállt belőlem!...Továbbment a szamár, és nemsokára megint megbotlott. Az öreg még jobban megrémült.

— Jaj nekem! Elszállt a második lelkem is!

Nem sokkal arrább harmadszor is megbotlott a szamara.

— No — mondta magában az öreg — most már halott vagyok! Leszállt a szamárról, s lefeküdt a híd alá, mintha csakugyan halott volna.

Sokáig hevert ott, nem mozdította se kezét, se lábát. A szamár eleinte békésen álldogált, de aztán meglátott egy zöld rétet, letért az útról és legelészni kezdett.

Közben egy kereskedő hajtott arra. Almát vitt a kocsiján. A lova hirtelen megugrott és feldöntötte a kocsit. A kereskedő emelgette a kocsiját, emelgette, de nem tudta felemelni.

Meglátta akkor a híd alatt heverő öreget. Odament hozzá és megkérte:

— Segíts nekem, emeljük fel a kocsit! Az öreg meg se moccant, úgy válaszolt:

— Hát nem látod? Én halott ember vagyok, nem segíthetek... Azt hitte a kereskedő, tréfál az öreg, s tovább erősködött:

— Kelj fel, segíts! Hagyd most a tréfát!

— Nem segíthetek — felelte az öreg. — Halott vagyok, halott! Megharagudott a kereskedő, odalépett az öreghez és rákiáltott:

— Majd mindjárt feltámasztalak! Azzal jót húzott rá az ostorával.

Felült az öreg. A kereskedő még egyet ráütött. Az öreg már guggolt. Harmadszor is ráhúzott a kereskedő — az öreg talpra ugrott és hálálkodni kezdett a kereskedőnek:

— Köszönöm! Nagyon köszönöm!... Neked köszönhetem, hogy újra élek!

— Nincs mit köszönnöd — felelte a kereskedő. — Inkább segíts felemelni a kocsimat!

Amikor a kocsit felemelték, azt mondta az öreg:

— Légy olyan jó, ajándékozd nekem az ostorodat! A kereskedő szívesen teljesítette ezt a kérését.

Hazament az öreg nagy boldogan, odaadta a feleségének az ostort és azt mondta:

— Rejtsd el ezt az ostort és őrizd meg halálom napjáig. Majd ha meghalok, ezzel feltámaszthatsz!

Nem értette ezt az öregasszony. Az öreg akkor elmondta neki rendre, mi történt vele a híd alatt.

Hallgatta az asszony, hallgatta, aztán megcsóválta a fejét:

— Jól mondják az emberek: buta vagy, mint a tök!

ÁRVÁCSKA

BASKÍR NÉPMESE

Egyszer volt, hol nem volt, volt egyszer egy gonosz asszony. Ennek az asszonynak volt egy édes lánya, akit tejben-vajban fürösztött és egy mostohalánya, akit egész nap szidalmazott, ütött, vert, gyötört. A szegény kis mostohalányt Árvácskának hívták, mivel gonosz mostoháján kívül senkije sem volt a világon.

Árvácska éjjel-nappal serényen dolgozott. Szőtt, font, kendert tilolt, meg nem állt kezében a munka. Egy napon éppen az udvar zugában szőtte a fehér gyolcsot, amikor kigurult kezéből az orsó, és hipp-hopp, úgy eltűnt, mintha a föld nyelte volna el. Árvácska keserves sírásra fakadt, mert tudta, hogy nagyon megveri érte a mostohája. Keresni kezdte az elgurult orsót. Kereste-kutatta szegény, de csak nem került elő. Akkor elindult az ösvényen, hátha arra gurult az orsó.

Mindenkit megkérdezett, aki csak útjába akadt:

— Nem láttátok az én szép kerek orsómat? Elgurult és sehol nem találom!

— Az előbb láttuk, erre gurult lefelé a dombon — válaszoltak neki az emberek.

Ment szegény kislány lefelé az ösvényen, egyre csak a földet nézte, hátha megkerül az elveszett orsó. A völgyben egy pásztorral találkozott.

— Elgurult az orsóm, nem láttad-e? — kérdezte tőle.

— Hogyne láttam volna! — válaszolt a pásztor. — Arrafelé gurult éppen az előbb! Szaladj csak utána!

Ment Árvácska sietve, amerre a pásztor mutatta. Közben szölongatta az elveszett orsót:

— Orsóm, kerek orsóm, merre vagy? Jaj, mikor találalak meg? Ha nem lellek meg, haza se merek menni, mert agyonver a mostohám!

Addig ment Árvácska az orsója után, míg egy patakhoz nem ért. Átment a keskeny pallón és folytatta útját. Egyszer csak sűrű, sötét erdő közepén találta magát. Sötétség szállt a fákra. Sehol senki. Csak a vadállatok üvöltése visszhangzott az erdőben.

Árvácska ekkor halványan pislákoló fényt vett észre a távolban. Közelebb ment és látta, hogy a fény egy kis erdei kunyhóból szűrődik ki. Betekintett az ablakon. Bent egy öregasszonyt látott, aki szövőszéke mellett ült és szőtt. Árvácska bátran bekopogott.

— Adjon isten, anyóka! — köszöntötte nyájasan az öregasszonyt.

— Fogadj isten, leánykám! Mi járatban vagy erre? — kérdezte barátságosan az anyóka.

— Elgurult a kerek orsóm! Elindultam keresni és az erdőbe tévedtem. Ha nem találom meg, haza se merek menni, mert agyonüt a mostohám! — panaszolta a kislány.

— Ne sírj, ne keseregj, kislányom! — mondta az öregasszony. — Maradj itt nálam néhány napig, aztán majd kigondolunk valamit!

— És mit csinálok nálad? — kérdezte Árvácska.

— Majd gondozol engem, ebédet főzöl, rendet tartasz nálam — válaszolta az anyóka.

— Jól van, anyókám — mondta a kislány és ottmaradt az öregasszony házikójában.

Reggel így szólt hozzá az asszony:

— Eredj, kislányom, hozz a kamrából lisztet, gyúrd belőle tésztát és süss lepényt!

— Hogy gyúrjam meg anyókám? — kérdezte a kislány.

— Önts bele vizet, tégy bele sót és dagasszad! — mondta az anyóka.

A kislány úgy tett, ahogy az öregasszony mondta, s olyan finom tésztát gyúrt, mint a selyem. Akkor megkérdezte:

— Anyókám, hogyan kell megsütni a lepényt?

— Tedd kemencébe és rakj alája tüzet!

Árvácska úgy is tett és olyan szép piros, ropogós lepényt sütött, hogy még a király is megnyalta volna utána a tíz ujját. Másnap így szólt hozzá az öregasszony:

— Fürödni szeretnék, lánykám, készíts nekem jó meleg fürdőt!

— Hogyan készítek, anyókám? — kérdezte Árvácska.

— Rakd meg a kályhát száraz fával, aztán gyújts alája! Árvácska tüzet rakott és csakhamar készen is volt a meleg fürdő.

— Készen van a fürdő, anyókám! — futott az öregasszonyhoz. — Hogy vigyelek oda?

— Karolj belém és vezess szép lassan — mondta az anyóka. Árvácska óvatosan támogatta az öreganyót a fürdőbe.

— Hogyan fürdesselek meg, anyókám? — kérdezte tőle.

— Vedd a szappant és mosd meg szépen öreg testemet! — mondta az anyó.

A kislány meg is mosta az öregasszonyt, meg is törölte, aztán újra belekarolt és visszaültette a karosszékbe.

— Most még főzz nekem egy kis teát, aztán hazamehetsz — mondta az asszony.

Árvácska hamarosan megfőzte a teát, kitöltötte, odavitte az öregasszonynak, aztán így szólt:

— Jól van leánykám, de mielőtt útnak indulnál, menj fel a padlásra. Találsz ott egy zöld ladikot. Azt vedd magadhoz, de ne nyisd ki addig, amíg haza nem érsz — mondta az öregasszony.

A kislány szépen elköszönt az anyókától, vette a ladikot és hazaindult. Mikor belépett a kapun, eléje szaladt a kiskutyájuk és ugatni kezdett:

— Vau-vau! Árvácska szegényen ment el és gazdagon jött vissza!

Árvácska elcsodálkozott a kutyus szavain, megsimogatta és így szólt hozzá:

— Hallgass, kutyuska, mert meghallja a mostohám! A kutyus azonban csak folytatta az ugatást:

— Vau-vau! Árvácska kincsekkel megrakodva jött vissza a mostoha házába!

A mostoha odabent hallotta, hogy ugat a kutya, kitekintett és meglátta, hogy Árvácska áll az udvaron. Felkapott egy seprűt és nekiment a kislánynak. Árvácska ijedten menekült be a házba, kinyitotta a zöld ladikot és elnyílt szeme-szája a meglepetéstől. A

láda színültig tele volt arannyal, ezüsttel meg csodaszép drágakövekkel.

Meglátta a mostoha, elsárgult az irigységtől.

— Gazdagodjék meg az én lányom is! — gondolta. Azzal fogta a lánya orsóját, elhajította és utána küldte a leányát. A lány kereste, kereste, de nem lelte sehol. Találkozott ő is emberekkel, a pásztorral is, végül megtalálta az erdei házikót.

Bement és ottmaradt az öregasszonynál ő is, mint Árvácska. Reggel azt mondta neki az öregasszony:

— Süss nekem lepényt, leányom!

— Hogy süssem, anyókám? — kérdezte a mostoha leánya.

— Gyúrd tésztát vízzel és sóval, aztán tedd a kemencébe és süsd meg! — mondta az öregasszony.

A lány neki is fogott, de a tészta összeragadt, a kemencében meg szénné égett.

— Csinálj fürdőt, kislányom — kérte másnap az öregasszony. — Fürödni szeretnék!

— Hogyan kell? — kérdezte a leány.

— Fűts be a kályhába, vigyázz a tűzre, hogy el ne aludjék! A leány be is fűtött, de nem fával, hanem szalmával, s persze az el is lobbant egy pillanat alatt, de meleget nem adott. A lány nem akart vele vesződni, bement a házba és azt mondta az öregasszonynak:

— Kész a fürdő, anyóka. Hogy vezesselek odáig?

— Karold át a derekamat, vezess szép óvatosan! — mondta az anyóka.

A lány kénytelen-kelletlen a fürdőbe vezette az anyókát, meg is fürdette úgy-ahogy, aztán visszavezette a karosszékbe.

— Főzzél nekem egy kis teát! — kérte az öregasszony.

A lány már türelmetlen volt, de azért ímmel-ámmal megfőzte a teát, aztán megkérdezte az öregasszonytól:

— Anyóka, ideje lenne már, hogy hazamenjek!

— Eredj, lányom — mondta az asszony — de ne menj üres kézzel! Menj fel a padlásra, ott találsz egy sárga ládikát, azt vedd magadhoz, vidd haza, de ne nyisd ki addig, míg be nem fordultál a házatok kapuján!

Szaladt a lány a padlásra, megtalálta a sárga ládát, vitte nagy örömmel haza. Amint beért a kapun, a kiskutya eléje szaladt és

rávakkantotta:

— Vau-vau! A mostoha lánya kincsért ment, de halált hoz! Meghallotta a mostoha, majd agyonverte a szegény kiskutyát.

A lánya pedig futott a szobába, alig bírta már a kíváncsiságával. Kinyitotta a ládikát, hát — uramfia! — mi történt? A ládából egymásután ugráltak elő a varangyos békák, mérges-kígyók és más undok férgek! Sziszegve nyújtogatták ollós nyelvüket, rátekeredtek a mostoha és leánya karjára, lábára, marták, csípték, harapták őket, ahol csak érték.

Árvácskának nem lett semmi baja, mert a hűséges kiskutya nem felejtette el, milyen jól bánt vele az árva kislány és minden kígyót és békát, mely Árvácska felé akart menni, rögtön széttépett.

A mostoha meg a lánya csakhamar belehaltak a kígyómarásba, Árvácska meg a kiskutyájával gondtalanul éldegélt és csakhamar el is felejtette a gonosz asszonyt meg a lányát.

A HÁROM DINNYEMAG

ÜZBEK NÉPMESE

Volt egyszer egy szegény paraszt. Szorgalmasan művelte talpalatnyi földecskéjét. Éjt nappallá téve, pihenés nélkül dolgozott ezen a kis darab földön.

Egy tavaszon a szegényember szántani ment a földjére. Egyszer csak látja, hogy egy fehértollú gólya röpül a magasban. Amikor a gólya a szántóföld fölé ért, hirtelen nagyot rikoltott és lezuhant, mint egy kődarab. A szegényember odaszaladt és látta, hogy a gólyának eltörött az egyik szárnya. Felemelte a madarat és nagyvígyszva haza vitte.

— Meggyógyítom ezt a kedves madarat — mondta magában.

Otthon megvizsgálta a gólya törött szárnyát és gyógyítani kezdte. Sokáig ápolta a beteg madarat. A gólya végül meggyógyult és elrepült.

A szegényember utánanézett és azt mondta:

— Sokáig éljen ez a madár és soha ne érje semmi baj!

A következő tavasszal a szegényember, miután felszántotta a földjét, kiment vetni.

Egyszer csak megjelent a feje fölött az a gólya, amelyet meggyógyított, és három dinnyemagot dobott le a felszántott földre.

Felvette a paraszt a magokat és elültette.

A magok néhány nap múlva kicsíráztak, zöld levelet hajtottak, indákat, óriási virágokat.

Gondozta őket a szegény ember, nem kímélte a fáradságot: idejében meggyomlálta, idejében megöntözte a növényeket. Hamarosan elérkezett a dinnyeszüret ideje. A dinnyék megértek, olyan nagyra nőttek, amelyet még nem láttak azon a vidéken. A szegényember leszakította a három dinnyét és hazavitte.

— No, három ekkora dinnyét nem tudok egymagám megenni! — mondta.

A szegényember hát vendégül hívta rokonait és barátait, akik éppen olyan szegények voltak, mint ő maga. Összegyűltek a barátok és rokonok. Nézték az óriási dinnyéket, ámuldoztak.

A gazda fogta az egyik dinnyét és fel akarta vágni, de sehogy sem tudta beleszúrni a kést. Akkor a másik dinnyével próbálkozott — azzal sem boldogult. A harmadikkal sem. Csodálkozott a gazda, csodálkoztak a vendégei. Végül felemelte a kést és teljes erejéből belevágta a dinnyébe. A dinnye megrepedt, de nem piros bélel meg magokkal — aranypénzzel volt tele a belseje. A pénzdarabok csengve hulltak szét a padlón. A másik két dinnye is arannyal volt tele.

Megörült a szegényember, kirázott minden aranyat és szétosztotta a vendégei között. A rokonok és barátok vidáman, elégedetten széledtek szét.

Mind a három dinnyeindán tíz-tíz újabb dinnye termett. A szegényember ezeket is hazavitte, egész halom aranypénzt rázott ki belőlük és ettől kezdve jólétben, bőségben élt.

A szomszédjában lakott egy gazdag ember. Ez látta, hogy meggazdagodott a szegény szomszédja. Elfogta a kíváncsiság. Átment a szegényemberhez és faggatni kezdte:

— Mondd meg, hogyan gazdagodtál meg? Mit tettél érte?

A szegényember rendre elmondta, hogy volt, mint volt.

»Hej, ha nekem is annyi aranyam lehetne!« — gondolta a kapzsi gazdag. Kiment a mezőre, hogy megkeresse a gólyát.

A fehér tollú gólya kényelmesen sétálgatott a mezőn.

A gazdag ember odalopózkodott hozzá, s egy alkalmas pillanatban rávágott egy bottal a gólya lábára.

A gólya nagyot rikoltott és a földre zuhant.

A gazdag ember odarohant hozzá, megragadta és hazavitte. Otthon bekötözte a gólya lábát és gyógyítani kezdte. A gólya néhány hét múlva meggyógyult és elrepült.

Tavasszal a gazdagember kiment a mezőre és türelmetlenül várta, hogy megjelenjék a fehér tollú gólya és elhozza a csodálatos dinnyemagokat.

Mindennap kiment a mezőre, felvetette a fejét és az eget kémlelte: nem látja-e meg a gólyát.

De a gólya csak nem érkezett meg...

A kapzsi gazdag minden dolgáról megfeledkezett. Kora hajnaltól késő estig járta a mezőt, várta a gólyát és szidta, amiért még mindig nem mutatkozik.

Végre megjelent a gólya és ledobott a gazdagnak három dinnyemagot. A gazdag ember csak úgy remegett kapzsi örömeiben. Felkapta a magokat és nyomban elültette.

A magok nemsokára kicsíráztak, széles leveleket hajtottak, hosszú zöld indák kúsztak a földön, virágok nyíltak rajtuk, aztán dagadni kezdtek a hatalmas dinnyék.

Amikor a dinnyék megértek, a gazdag vendégül hívta mindén rokonát. Egybesereglettek a rokonok, a barátok, akik éppen olyan gazdagok voltak, mint a házigazda. Alig hogy a gazdagember belesúrta kését az első dinnyébe, az nyomban megrepedt és egész raj mérges dongó röppent ki a belsejéből. Akkorák voltak, mint egy jókora dió. Haragosan zümmögtek és összevissza csípték a gazdag embert meg a vendégeit. Mindenkinek megdagadt az arca, szeme, szája, úgyhogy szitkozódva, kiabálva szaladt szét a vendégsereg.

A FURFANGOS CSIZMADIA

GRÚZ NÉPMESE

Élt egyszer egy nagy városban egy szegény csizmadia. Akkor kelt fel, amikor a nap, és addig dolgozott, amíg rá nem sötétedett. Szabott, szegecselt, tűzött, talpalt, egész nap. Mégis, éppen hogy csak a mindennapi kenyeret meg tudta szerezni családjának. Így tengődött napról napra a munkájából. Nem járt kocsmába, nem fecsérelte a pénzt, minden keresetét hazavitte és feleségével meg a gyerekeivel töltötte minden estéjét.

Egy napon a királynak kedve támadt megnézni, hogyan él a város népe. Álruhába öltözött, felvette egy piaci felügyelő ruháját, és éjszaka elkószált a városban.

Mindenki aludt már, csak egy ház volt hangos. Bekopogott a király, bement. A csizmadia éppen vacsoránál ült a családjával. Bárányhúst ettek, bort ittak. Vidám, elégedett volt mindegyik — a gazda, a felesége, a gyerekei.

A csizmadia asztalhoz tessékelte a vendéget:

— Ül le, kedves, tarts velünk, vigadjunk együtt.

Asztalhoz ült a király és megkérdezte:

— Bocsáss meg a kérdésért: mi a mesterséged? Miért vigadsz hétköznap, mintha ünnep volna?

— Egyszerű csizmadia vagyok, testvér. Én már csak így szoktam: amit nappal keresek, este elköltöm a családommal.

— Aztán mihez fogsz, ha becsukják a műhelyedet?

— Ó, hogy akkor mi lesz velem, azt az ellenségemnek se kívánom! Éhen halok! — felelte a csizmadia.

A király elment. Reggel kiadta a parancsot: aznap senki se merjen dolgozni, se adni-venni. »Ma ünnep van!«

Becsukták a műhelyeket, a boltokat. Becsukták a csizmadia műhelyét is.

A király estére megint álruhába öltözött és elment megnézni, mit csinál a csizmadia. Látja ám, hogy az éppen olyan vidám, mint előző nap, éppen olyan barátságos. Megörült a vendégnek:

— Hozott isten, barátom! Ül le, kedves, tarts velünk!

Asztalhoz ült a király.

— Hogyan kerested meg ma a fazékba valót? — kérdezte. — Hiszen a király parancsára becsukta mindenki a műhelyét meg a boltját.

— Süllyedne el a király! — mérgelődött a csizmadia. — Becsukatta a műhelyemet, nem engedett dolgozni. Mit tehettem? Kimentem az utcára, kinek vizet hordtam, kinek fát vágtam, vagy egyéb munkát végeztem, kaptam egy kis pénzt, és ma se maradtak éhen a gyerekeim.

Elment a király. Reggelre kelve palotájába hívatta a csizmadiát. Annak meg se fordult a fejében, hogy tegnapi vendége előtt áll — nem ismerte meg királyi palástjában.

A király kardot adatott a csizmadiának és őrnek állította a kapuba.

— Maradj ott, tapodtat se menj! Örködj! — parancsolt rá a király.

A szegény csizmadia egész nap ott örködött a palota kapujában.

Este magához hívatta a király és megparancsolta:

— Holnap reggel megint eljössz, őrzöd a kapumat.

Hazament a csizmadia, leült, kesergett: egy garast se tudott szerezni ezen a napon.

— Miért búslakodol, kedves uram? — vigasztalta a felesége. — Másoknak hetekig sincs betevő falatjuk. Hallottam olyanról is, aki húsz meg negyven napig éhezik, mi meg egy napig se bíránk ki? Kibírjuk, ne búsulj!

Elunta magát a csizmadia munka nélkül. Fogott egy botot és faragcsálni kezdte. Addig-addig faragta, míg egyszer csak éles lett az egyik oldala, akár a kardé. Kifaragta hát a másik felét is, kiélesítette — szép fakardot kerekített belőle. Akkor kihúzta hüvelyéből az acélkardot, amit a király adatott neki, és a fakardot dugta a hüvelybe. A király kardját pedig kivitte a piacra. Eladta, ennivalót vett az árán, hazavitte, és mint máskor, most is vidáman ült asztalhoz a családjával.

A király újra felöltözött a piaci felügyelő ruhájába és ment a csizmadiához.

A csizmadia asztalához ültette a királyt, megvendégelte és elmesélte neki:

— Az a bolond király ma őrnek állított a kapuja elé. Gondold csak el, hogy kereshettem volna pénzt? Hazajöttem, korgott a gyomrom,

szomorkodtam — nincs mit enni. Aztán azt gondoltam: »Úgysem parancsolja meg a király, hogy megöljek valakit azzal a karddal, amit az oldalamba kötöttem!« Fogtam azt a kardot és eladtam. A hüvelybe meg egy faragott botot dugtam. Honnan tudná meg a király, mi van a kardhüvelyben? Hozd csak, asszony, azt a fakardot, mutassuk meg a barátunknak! — mondta nevetve a csizmadia.

A király megnézte a fakardot, nem szólt rá semmit, elment.

Reggel a csizmadia fogta a fakardot, és ment a palotába, hogy örködjék a palota kapuja előtt.

Nevetett magában a király:

»No, most pórul jár a csizmadia!«

Behívatott egy szolgát, rákiabált, aztán nekiállt, ütötte-verte, mintha vétett volna valamit a szolga.

— Hívjátok be tüstént az örömet, csapja le a fejét ennek a naplopónak, ennek az árulónak, ennek a hazugnak! — kiáltotta a király.

Behívták a csizmadiát. A király ráparancsolt, hogy üsse le a szolga fejét.

— Hatalmas, kegyes uram, bocsáss meg ennek az embernek! — könyörgött a csizmadia a királynak. — Nem akart ez semmi rosszat! Nem akart ez engedetlen lenni! Tévedett, bocsáss meg neki!

— Nem kegyelmezek! — kiáltotta a király. — Üsd le nyomban a fejét! Tüstént, itt, a szemem láttára! Csapd le a fejét, különben én üttetem le a tiédet!

Mit tehetett a csizmadia. Nagyon sóhajtott és hangosan kiáltotta:

— Ha ez a szerencsétlen szolga ártatlan, változzék fakarddá ez az acélkard!

Azzal kirántotta a hüvelyből a fakardot.

Meghökken a király. Nem tudta, mit csináljon a furfangos emberrel. Gondolkodott, gondolkodott, végül azt mondta:

— Eredj, élj, ahogy eddig éltél!

A csizmadia hazament és úgy élt, mint azelőtt: egész nap dolgozott — szabott, szegecselt, tűzött, talpalt, este pedig vigádt a családjával.

HOGYAN HÁZASODOTT MEG UDZJA

UDEGE NÉPMESE

Élt egyszer két testvér. Az idősebbiket Jegdigának hívták, az öccsét Udzjának, ami együgyűt jelent. Éltek, éldegéltek, vadászgattak, halászgattak; szegényen éltek. Nem telt nekik ruhára, hát száraz fűből fontak maguknak köpenyegyet.

Azt mondta egyszer Jegdiga:

— Meg kellene házasodnunk. De hol keressünk menyasszonyt?

Udzja azt felelte:

— Én már kitaláltam, mit csinálunk. Elmegyünk a szomszéd faluba, Kanda-Mafához. Van két lánya, feleségül kérjük őket.

Megmérgesedett Jegdiga. Azt mondta az öccsének:

— Bolond vagy te, Udzja, nem értesz te semmit! Hogy mehetnénk Kanda-Mafához? Az gazdag ember, nagy kalimot [04](#)

kér. Nekünk meg semmink sincs.

Udzja csak nevetett. Azt mondta Jegdigának:

— Most az egyszer csak hallgass rám, minden jól lesz. Menjünk!

Átmentek a szomszéd faluba, Kanda-Mafához. Beléptek a házába, megálltak a küszöb előtt. Az idősebbik lány kinevette őket:

— Ki varrta nektek ezt a köpenyt? — és kihúzgálta a szalmát a köpenyükből, a tűzbe vetette.

A húga rászólt:

— Miért neveded ki őket? Nem való az!

— Úgysem értenek ezek semmit! Bolondok! — mondta a nagyobbik.

Kanda-Mafa sokáig nézte a két legényt, aztán megkérdezte:

— Mi járatban vagytok?

A testvérek elmondták neki, miért jöttek, házasodni akarnak, s az ő két lányát akarják elvenni. Nevetett rajtuk Kanda-Mafa:

— Az a kérdés, gazdagok vagytok-e? Ha nagyon gazdagok vagytok, elvehetitek a lányaimat. De ha szegényebbek vagytok, mint én, akkor beálltok hozzám dolgozni, a szolgálaim lesztek.

Azt felelte rá Udzja:

— Jól van, Kanda-Mafa, úgy legyen, ahogy akarod. Nézzük meg hát, melyikünk gazdagabb.

Amikor kívül kerültek, Jegdiga szidni kezdte az öccsét. Szidta otthon is. Azt mondta:

— Hol hagytad az eszedet? Most majd egész életünkben szenvedhetünk, Kanda-Mafa bottal ver bennünket.

— Hallgass — mondta Udzja — nem tudod, mit álmodtam. Fel kell mennem a dombra.

Ahogy mondta, úgy is tett. Felment a dombra. A domb tetején egy teknősbékával találkozott. Megkérdezte tőle:

— Miért másztál ilyen magasra?

Az így felelt:

— Hát nem tudod, hogy nagy víz jön, áradás lesz?

Udzja hazafutott, összegyűjtötte az embereket, mindenkinek elmondta, amit a teknősbékától hallott. Hallgatták az emberek, és nem tudták, mitévők legyenek. A legöregebb öregasszony azt mondta:

— Jó magas dombot keressünk, arra meneküljünk.

Az emberek felvándoroltak egy magas dombra. Kihordtak a hombárokából minden állatbőrt, csónakokon vitték a domb tövébe, rudakra aggatták a tarka köpenyeket, a vasbográcsokat a földre rakták. Azt mondta Udzja a bátyjának:

— Gyere gyorsan, Jegdiga, Kanda-Mafa vár bennünket.

Mentek Kanda-Mafához. Az sorra mutogatta nekik a kincseit. Sok-sok cobolyprémet mutatott, drága köpenyeket, szép kelméket. Azt gondolta magában:

— No, akadt két bolond, aki vetekedni akar velem.

Udzja nem sokat gondolkodott, azt mondta neki:

— Sok mindened van, Kanda-Mafa, de nekünk még több. Gyere, nézd meg.

Felment Kanda-Mafa a dombra, meglátta a sok vasbográcsot, a sok-sok prémet, köpenyt. Majd megpukkadt irigységében megdühében.

— Jól van, vigyétek a lányaimat, látom, hogy gazdagabbak vagytok, mint én — mondta.

Jegdiga a nagyobbik lányt vette feleségül, Udzja a kisebbiket. Így találtak menyasszonyt maguknak, így házasodtak meg. Eddig szól a

mese.

A MEGSZOLGÁLT PÉNZ

KABARD NÉPMESE

Volt egy embernek egy lusta fia. Az apa látástól vakulásig dolgozott, a fia napkeltétől napszálltáig lustálkodott. Nem is tudta, mi a munka, nem értett hozzá; azt ette, azt itta, amit készen tettek elébe, olyan ruhákban járt, amit más keze varrt. De az apja pénzét se kímélte: számolatlan költötte.

Megelégelte ezt az apja. Elhatározta, hogy munkára fogja, takarékosra szoktatja a fiát. Elvitte hát a szomszéd aulba [05](#) és béresnek adta egy esztendőre, egy aranypénzért.

Nem volt ínyére a legénynek a béreskedés, de nem mert ellenszegülni az apjának. A gazdája azonban megtudta, hogy a lusta legény jómódú szülők fia, és azt gondolta magában:

»Miért dolgoztassam ezt a legényt úgy, mint a többi béresemet? Bizonyosan nem azért adták hozzám. Ha agyondolgoztatom, még megharagszik rám az apja!«

És nem fogta munkára a legényt. Jól táplálta, ruházta a fiatal naplopót.

Letelt az esztendő, a gazda kiadta a legénynek az aranypénzt, amiben megegyeztek, és útnak bocsátotta.

Hazatért a legény.

— No, fiú, dolgoztál-e? — kérdezte az apja.

— Dolgoztam.

— Megkaptad-e a béredet?

— Megkaptam.

— Add csak ide!

A legény odaadta az apjának a bérét, az aranyat.

Az apa fogta a pénzt, még csak meg se nézte, behajította a folyóba. A legény még csak nem is csodálkozott, nem is törődött apja különös tetteivel. Meg aztán nem is volt az nagy pénz — egy árva arany mindössze.

— No, fiam — mondta ezután az apja — dolgozz még egy esztendőt!

És elvitte a fiát egy másik aulba, egy másik gazdához. Ezzel a gazdával is megállapodott, hogy a fia kereken egy esztendeig dolgozik nála és egy aranypénzt kap a munkájáért.

Akár az első, ez a gazda is azt gondolta:

»Maglehet, azért hozta ide ezt a legényt az apja, hogy kipuhatolja, milyen ember vagyok. Nem, nem fogom munkára a legényt, mert még azt mondják, hogy könnyörtelen vagyok!«

Nem kényszerítette a legényt, hogy dolgozzék, az meg úgy élt, ahogy neki tetszett. De jól tartotta a lustát, szépen is öltöztette.

Amikor az esztendő letelt, odaadta neki az aranyat, és útnak eresztette.

Hazament a legény, az apja elé állt.

— No, fiam, dolgoztál-e? — kérdezte az apja.

— Dolgoztam.

— Kaptál-e fizetséget a munkádért?

— Kaptam.

— Add csak ide!

Odaadta a legény az aranyat. Az apja fogta és ezt is beledobta a folyóba. Rá se ügyelt a fiú, még csak meg se kérdezte, miért dobta az apja a folyóba a pénzt. Látta az apa, hogy nem úgy fordult a dolog, ahogy ő akarta.

A harmadik esztendőben egy messzi aulba vitte a fiát és béresnek adta.

— Látom — mondta a gazdának — hogy szegény ember vagy, ezért nem is kérek pénzt a fiam munkájáért. Dolgozzék ingyen!

Sejtette a gazda; oka van annak, hogy ezt a legényt beszegődtette hozzá az apja. Már az első napon keményen megdolgoztatta béresét, percnyi pihenőt se engedett neki. Csak este adott ennie, amikor lenyugodott a nap.

Így telt egyik nap a másik után; a gazda már pirkadatkor talpon volt, dolga után látott és felkeltette a bérest is. Fáradhatatlanul dolgozott maga is, és a legényt se hagyta tétlenkedni.

Nehezére esett a lusta legénynek a munka: nyögött, sóhajtozott, verejtékezett, de a gazda úgy tett, mintha észre se venné. Csak azt hajtogatta:

— Ahogy én dolgozom, úgy dolgozz te is! Semmiben se maradj el mögöttem! Ne légy lusta! Ne légy ingyenélő!

Látta a lusta legény, hogy nem tud kibújni a munka alól.

Egy idő múlva úgy beleszokott a munkába, hogy már nógatni se kellett. A gazda azelőtt hajtotta, szidta, most pedig még meg is dicsérte néha.

Dolgozott a legény egy esztendeig, kérges lett a tenyere, elnyűtte szép ruháját.

Amikor az esztendő letelt, azt mondta a gazda:

— Apád nem kért fizetséget a munkádért, de olyan derekasan dolgoztál, hogy nem bocsáthatlak el üres kézzel. Itt van két arany. Vidd haza!

Hazatért a fiú. Az apja ránézett, csöndesen a bajuszába mosolygott és megkérdezte:

— No, dolgoztál-e, fiam?

— Dolgoztam.

— Aztán jól-e?

— Jól.

— Fizetett a gazda a munkádért?

— Két aranyat adott.

— No, add csak ide!

Odaadta a legény a két aranyat. Az apja fogta és már meglendítette a karját, hogy a folyóba vesse a pénzt, de a fiú odaugrott hozzá és elkapta a kezét. Az apja ránézett és megkérdezte:

— Miért ijedtél meg olyan nagyon?

A fiú akkor felkiáltott:

— Ne dobd, apám, a folyóba ezt a két aranyat! Nehéz munkával szereztem!

Elmosolyodott az apa és azt mondta:

— Látom, fiam, hogy megszolgáltad ezt a pénzt! Amit pedig megszolgált az ember, azt nem szórja hiába! Érted-e most már?

— Értem, apám!

A TELHETETLEN

ÖRMÉNY NÉPMESE

Egyszer a szúcshöz beállított egy ember, kiterített egy birkabőrt és azt mondta a szűcsnek:

— Készíts nekem kucsmát ebből a bőröcskéből!

— Jól van — felelte a szűcs — meglesz.

Elköszönt az ember a szűcstől, hazafelé indult. Azt gondolta útközben:

»Elég nagy az a bőr, talán két kucsma is kitelnék belőle!«

Azzal visszafordult és azt kérdezte a szűcstől:

— Hallod-e, mester, nem tudnál-e két kucsmát szabni ebből a bőrből?

— Tudok én — felelte a szűcs — hogyan tudnék.

— Hát akkor szabj kettőt — mondta az ember, azzal elment. Ment egy darabig, törte a fejét, megint csak visszament a szúcshöz és megkérdezte tőle:

— Nem varrál-e három kucsmát ebből a bőrből?

— Varrók én — felelte a szűcs. — Varrók hát hármat. Megörült az ember, s nyomban megkérdezte:

— Hát négyet kiszabnál-e belőle?

— Kiszabok négyet is!

— Hát ötöt?

— Ötöt is!

— Akkor hát szabj a bőrből öt kucsmát!

Elment az ember, de félútról megint csak visszafordult és megkérdezte:

— Hat kucsmát is szabnál belőle?

— Annyit is!

— Hát hét kucsmát? Vagy még jobb lenne, ha nyolcat varrnál.

— Hogyan varrnék! Varrók én nyolcat is! — felelte a szűcs.

— No, akkor készíts nyolc kucsmát a bőrből!

— Jól van, meglesz. Gyere el egy hét múlva, készen lesz.

Az ember egy hét múlva elment a szúcshöz:

— Készen vannak-e a kucsmák?

— Készen — felelte a szűcs.

Behívta az inasát és azt mondta:

— Eredj, hozd be a nyolc kucsmát.

Az inas behozott nyolc aprócska kucsmát — nem hogy fejre, de még almára is kicsi lett volna!

Nézte az ember, nézte, csodálkozott, aztán megkérdezte:

— Hát ez micsoda?

— Ez a nyolc kucsma, amit rendeltél — felelte a szűcs.

— Ejnye, te mester! Aztán miért lettek ilyen pöttömnyiek ezek a kucsmák?

— Gondolkozz csak rajta, vajjon miért — mondta a mester.

Fogta az ember a nyolc aprócska kucsmát, hazaindult, s egyre a fejét törte:

»Ugyan mért lettek ilyen kicsinyek ezek a kucsmák? Miért, miért?...«

A VARÁZSKUCSMA

OSZÉT NÉPMESE

Élt a Fekete Hegyek között egy szegényember a feleségével. Az embert Harzaftidnak hívták, ami azt jelenti: ágrólszakadt. Az asszony neve Aminat volt.

Nem hogy szekerek nem volt, de még egy árva fejszék sem.

Egy pulyka volt minden jószáguk. A pulykát Dugal-Dugul-nak hívták.

Így éltek, tengődtek, nagy szegénységben. Túrték a nyomorúságot egy napig, túrték egy évig. Amikor már nem túrhették tovább, azt mondta az ember a feleségének:

— Eredj el, asszony, az apádhoz, kérj tőle egy lovat meg egy szekeret. Fuvaroznék azzal a lóval meg a szekérral, dolgozom majd éjjel-nappal. A pénzen, amit keresek, veszünk két jó ökröt. A lovat meg a szekeret pedig visszaadom az apádnak.

Aminat másnap jókor felkelt, lepényt sütött, odakötötte a pulyka lábát egy cölöphöz, aztán elindult abba a faluba, ahol apja meg anyja élt.

Megérkezett a szülői házba, elbeszélte nagy nyomorúságukat, keserves könnyeket hullatott. Azt mondta az apjának:

— Adj nekünk, apám, egy szekeret meg egy lovat. Harzaftid fuvaroz majd velem, éjjel-nappal dolgozik. A pénzen, amit keres, két jó ökröt veszünk. A lovat meg a szekeret pedig visszaadjuk neked.

Megesett az öregember szíve a lányán, meg vején, a szegény Harzaftidon. Adott nekik egy szekeret meg egy lovat.

Eltelt egy nap. Eltelt egy hét. Harzaftid egy pillanatra se állt meg, éjt nappallá téve dolgozott. A nyolcadik napon végre együtt volt a pénz, egy ökör ára.

Örvendezett Harzaftid, örvendezett Aminat.

— Jól tartom majd a lármás pulykát, meg a szépszarvú ökröt — mondta Aminat az urának. — Te csak dolgozz, dolgozz.

Harzaftid megint munkához látott. Talpon volt éjjel-nappal. Azért fáradozott az ágrólszakadt Harzaftid, hogy a másik ökröt is megvehesse.

Azon a vidéken, az erdőkben, a hegyek közt, a szakadékokban három rabló garázdálkodott. Meglátták a vásáron, hogy Harzaftid ökröt vett magának. A szekeret meg a lovat is észrevették Harzaftid udvarában. Elhatározták a rablók, hogy ellopják a lovat is, meg az ökröt is.

Harzaftid egy napon befogta a lovat a szekérbe és az erdőbe hajtott fáért. Előugrottak a sűrűből a rablók és rákiáltottak:

— Miénk a ló, tiéd a szekér!

Megijedt Harzaftid és futásnak eredt. Otthagya a lovat a hegyi-rablóknak. Otthagya a szekeret is. Hazafutott, s azt mondta feleségének, Aminatnak:

— Végünk van, asszony! A lovat elragadták tőlem a rablók, még a szekeret is ott hagytam az úton.

Hej, kesergett a szegény ember meg a szegény asszony — Harzaftid és Aminat. Keseregtek, búslakodtak, aztán így határoztak:

— Eladjuk a szépszarvú ökrünket a faluban, a vásáron. Mihez fogjunk most az ökrünkkel? Hiszen még szekerünk sincs!

Harzaftid másnap elhajtotta az ökrét a messzi faluba, a vásárra. Ment, ballagott az ökör után, gondolkodott: »Igaz is, minek most már nekünk ez az ökör!«

A szakadék mellett haladt el Harzaftid, a köves úton. A hegyirablók már várták. Ott üldögéltek az út közelében, a sziklákon. Az egyik a fehér szikla tetején ült, a másik távolabb, a fekete sziklán, a harmadik még messzebb, a szürkén.

Odaért Harzaftid a fehér sziklához. Látja, hogy egy ember üldögél a sziklán.

— Szerencsével járj, szegény Harzaftid! — kiáltotta az egyik hegyirabló a szikláról.

— Neked is kívánom! — viszonzta Harzaftid.

— Mennyit kérsz a pulykádért? — kérdezte a rabló.

— Miféle pulykáért? Hogy az isten vegye el a szemed világát! — mérgelődött Harzaftid. — Hát nem látod, hogy ez ökör, nem pulyka?

Harzaftid folytatta útját a szorosban.

Ment, hajtotta az ökröt, elért a fekete sziklához. Felnézett rá — látta, azon is egy ember üldögél.

A másik rabló volt.

— Isten áldása kíséren utadon! — köszönt rá Harzaftidra.

— Téged is! — válaszolta Harzaftid.

— Mennyiért adod a pulykádát? — kérdezte tőle ez is. Megmérgesedett Harzaftid és felkiáltott neki:

— Hol láttál már ilyen roppant nagy pulykát? Nem látod, hogy ez nem pulyka, hanem ökör? Vakulj meg!

Nevetett a hegyirabló, ravaszul nevetett, aztán azt mondta Harzaftidnak:

— Inkább magad dörzsöld meg a szemedet. Majd akkor meglátod, hogy nem ökröt, hanem egy pulykát hajtasz a vásárra!

Harzaftid semmit se szólt. Tovább ballagott az úton, és törte a fejét: »Hátha igazuk van? Hátha csakugyan pulyka ez, nem ökör?«

Megdörzsölte Harzaftid a szemét, nézte az ökröt, és megint csak azt gondolta: »Hasított patája van. Szarva van. Farka is van. Ökör ez! Azok ketten meg azt mondták: „Pulyka”! Nem, úgy látszik, a hegyek szellemei elvették a szemem világát is, meg a józan eszemet is!«

Nem tudta a szegény Harzaftid, hogy nem egyszerű útonjárókkal, hanem gonosz hegyirablókkal találkozott. Nem tudta szegény, hogy a rablók megegyeztek: ravaszság árán elcsalják tőle szépszarvú ökrét.

Harzaftid folytatta útját.

Ment, mendegélt, hajtotta az ökrét, elért a szürke szikla tövébe. Felnéz és látja: egy ember ül a szikla tetején, törével vágja-faragja a

sziklát, mintha, buzgón dolgozna.

Az ember lekiállott neki:

— Hé, Harzaftid, merre tartasz?

Ez volt a harmadik hegyirabló.

— Vásárra megyek, a faluba — felelte Harzaftid.

— Eladó-e a pulykád?

»Elvette az isten a szemem világát, el a józan eszemet is — gondolta Harzaftid. — Pulykát hajtok én a vásárra, nem szépszarvú ökröt.«

Felkiáltott a rablónak:

— Messze van még a falu. Eladom a pulykát, ha megadod az árát.

És Harzaftid eladta szépszarvú ökrét a rablónak, annyi pénzért, amennyit egy pulyka ér. Visszafordult a szegényember, hazaindult falujába. Odaért a háza elé. Befordult az udvarra. Elébeszaladt Dugal-Dugul, a pulykája. Rázta vörös fejét, hetykén lépegetett, szétterítette farka legyezőjét. Megdörzsölte Harzaftid a szemét, és így szólt feleségének, Aminatnak:

— Mondd csak asszony, melyiket hajtottam el a vásárra: az ökröt vagy a pulykát?

— Az ökröt, persze, hogy azt! Nem is a pulykát! Hát nem látod — itt a pulyka az udvaron! — felelte Aminat.

Akkor kapott csak észbe Harzaftid, hogy azok az emberek nem egyszerű útonjárók voltak, hanem három gonosz hegyirabló.

A rablók pedig összetalálkoztak az erdei tisztáson, nagyokat nevettek, örvendeztek. Azt mondták:

— Harzaftidtól elraboltuk a lovat, amit az ipa adott neki kölcsön. Ezért az ökörért pedig annyit fizettünk neki, amennyit egy pulyka ér.

És csak nevettek a gonosz hegyirablók, nevettek, hogy túljártak Harzaftid eszén. Aztán elhajtották a szépszarvú ökröt a vásárra, ott eladták, s a pénzt elosztották egymás között.

Élt, éldegélt Harzaftid meg a felesége, egy napig, egy évig. Túrték a nyomorúságot, túrték egy napig, túrték egy esztendeig. Nem járt más jószág az udvarukon, csak az árva Dugal-Dugul. Nem volt már a szegényembernek szépszarvú ökre. Nem volt lova sem. A szekér is réges-rég elkorhadt már az úton.

Gondolkodott Harzaftid, törte a fejét, hogyan mászhatnának ki a nyomorúságból. Végre kitalált valami okosat, azt mondta

feleségének, Aminatnak:

— Menj el, asszony, az apádhoz. Kérj tőle egy zacskó aranyat meg egy báránybőrt.

Aminat másnap jókor felkelt és elindult az apjához.

— Apám! — mondta neki. — Nincs szekerünk. Lovunk sincs. A lovat elrabolták tőlünk a hegyirablók. A szekér meg az erdőben maradt, ott korhadt el. Adj nekünk egy zacskó aranyat, meg egy báránybőrt Harzaftidnak, hadd varrjon magának kucsmát belőle.

Adott az apa a lányának, Aminatnak meg a vejének, Harzaftidnak egy zacskó aranyat, adott báránybőrt is.

Amikor Aminat hazatért, Harzaftid azt mondta neki:

— A gonosz hegyirablók elrabolták a lovunkat, elcsalták szépszarvú ökrünket. Miattuk korhad az erdei úton a szekerünk is. Miattuk túrtuk a nyomorúságot egy esztendeig. Most én akarom rászedni őket. Kamatostul vissza akarom szerezni, amit elvettek, és boldogan, jó módban szeretnék élni.

Harzaftid kucsmát varrt magának a báránybőrből. Az aranyakkal megtömte két zsebét, s így szólt feleségéhez:

— Messzi útra indulok — elmegyek a vásárra. Hét nap és hét éjjel elteltével visszatérek szegényes házikónkba. Ha nem térnék vissza, tudjad: elvesztem, mint a szekerünk, a lovunk, meg a szépszarvú ökrünk.

Azzal elindult messzi útra. Ment a faluba, a vásárra. A hegyszoroson keresztül vitt az útja. Megint találkozott a három hegyirablóval.

— Hová, merre, szegényember? — kérdezték tőle a rablók.

— A faluba megyek, vásárra — felelte Harzaftid.

— Mi keresnivalód ott, te szegény ágrólszakadt?

— Iszom meg eszem! Eszem meg iszom!

— Becsületes hegyilakó nem eszik, nem iszik egyedül, barátai nélkül.

— Az már igaz! — mondta Harzaftid. — Amikor apám élt, nem sajnálta a kenyeret-sót nemcsak barátaitól, de még ellenségeitől sem. Én pedig az apám fia vagyok!

— No, ha igazán az apád fia vagy, akkor vendégelj meg bennünket! — mondták a hegyirablók a szegényembernek, s titokban jót nevettek rajta.

— Esküszöm az apám sírjára, úgy megvendégellek benneteket, hogy halálotokig emlegetitek! — mondta nekik Harzaftid. — Ha elmúlik az éjszaka, és megvirrad, várjatok a vásáron.

Harzaftid ezzel továbbment, végül megérkezett a faluba, s bekopogott egy gazdag ember házába, aki jópénzért enni meg inni adott az útonjáróknak.

Harzaftid kiürítette a zsebét, egy halom aranyat szórt a gazdag ember elé, és azt mondta neki:

— Reggel eljövök a házadba, három vendéget hozok. Adj nekik enni-inni, amennyit csak kívánnak. Ha pedig véget ér a lakoma, én jobbra csapom a kucsmámot, aztán balra, és azt mondom: »Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!« Te akkor köszönd meg a bőséges fizetséget, s kísérij ki nagy tisztelettel a kapuba.

— Legyen úgy, ahogy kívánod! — mondta a gazdag ember Harzaftidnak.

Harzaftid akkor elment egy másik gazdaghoz. Annak is adott egy halom aranyat, s meghagyta neki ugyanazt, amit az elsőnek.

Másnap kora reggel kiment a vásárra. Járt-kelt, elnézte az aranyos töröket, a tűzben edzett nyílhegyeket, a hollószőrű lovakat, öszvéreket, tevéket. Egyszer csak észrevette a három rablót a vásártéren.

— Szerencsésen kezdődjék a napotok! — köszöntötte őket Harzaftid.

— Neked is kívánjuk! — felelték a hegyirablók.

— Apám nem sajnálta a kenyeret-sót ismerőseitől és barátaitól, az ismeretlenektől és ellenségeitől. Én pedig apám fia vagyok! Gyertek velem a gazdag emberhez, pompás lakomára!

— Honnan veszel annyi pénzt, te ágrólszakadt? — kérdezték a rablók.

— Nem kell ahhoz pénz — felelte Harzaftid. — Varázs-kucsmám van nekem. Csak annyit mondok: »Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!« és magamnak egy garast sem kell fizetnem. A gazda még meg is köszöni a gazdag fizetséget és tisztelettel kikísér a kapuba.

Hitték is, nem is, a hegyirablók, hanem azért csak elindultak Harzaftid után. Harzaftid elvezette őket a gazdag ember házába. Bekiáltott:

— Enni-inni adj, gazda! Annyit adj kinek-kinek, amennyit kíván!

A gazda jókora agyagkorsókban bort tett elébük, ezüstitálakon húst, zöldséget. A háromlábú asztal csak úgy roskadozott a sokféle fogás alatt. Még sistergett a forró báránypecsenye, habzott a mézes sör meg a fekete hegyisör. Édes sütemény meg annyi volt, hogy egy egész falu jóllakott volna belőle.

Evett-ivott a szegényember meg a három rabló. Harzaftid keveset ivott, annál többet a hegyirablók! Már majd leragadt a szemük a bortól, sörtől. De csak ittak, ittak, le se tették a sörrel-borral megtöltött bölényszarv-kupákat. Ivott-evett, evett-ivott a három hegyirabló. Amikor torkig ették-itták magukat, Harzaftid feltette báránybőr-kucsmáját, jobbra vágta, balra vágta, s így kiáltott:

— Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!

— Allah áldjon meg a bőséges fizetségért! Járj szerencsével utadon! — hálálkodott a gazda. És kikísérte vendégeit a kapuig.

Elámult a három rabló. Ezt forgatták a fejükben: »Idejött, lakomát rendelt, nem fizetett érte semmit, csak félrevágta a kucsmáját, a gazda meg hálálkodott.« Azt mondták Harzaftidnak:

— Add el nekünk, Harzaftid, a varázskucsmádat!

— Ha eladom — felelte Harzaftid — hogy vendégelem meg majd barátaimat?

És nem adta el a kucsmáját a rablóknak.

Visszament a vásártérre. A három hegyirabló utána. Nézték a fekete nemezköpenyeket, bokharai sapkákat, a perzsa szattyánbőröket, szőnyegeket. Amikor mindent végignézték, azt mondta Harzaftid a rablóknak:

— Nézzétek, nyugovóra hajlik már a nap. Itt az ideje, hogy bőséges lakomát csapjunk. Menjünk most a másik gazdához.

Mentek a másik gazdagember házába. Nagy csobolyó bort, három tál báránypecsenyét tett elébük a gazda — egy-egy egész bárány volt mindegyik tálban. Ettek-ittak a rablók, amennyi csak beléjük fért. Megették a báránypecsenyét, megitták a bort, a sört, egy cseppet se hagytak. Egy falat, egy korty nem ment le már a torkukon. Ledobálták a földre a kiürült bölényszarv-kupákat meg az ezüstitálakat. Harzaftid akkor megint feltette báránybőr-kucsmáját, jobbra csapta, balra csapta, és azt kiáltotta:

— Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!

Hálálkodni kezdett a gazda:

— Soha nem fizetett még senki ilyen bőkezűen, mint te! Allah áldjon meg érte! Szerencsével járj utadon!

Harzaftid megint kiment a vásártérre a három rablóval. Azt mondták neki a hegyirablók:

— Add el nekünk a kucsmádat! Kérj érte aranyat, ezüstöt, amennyit akarsz!

— Ilyen kucsma nincs több a világon — mondta a szegényember.

— Ehettek-ihattok a gazdag embernél, nem kell fizetnetek se aranyat, se ezüstöt. Csak jobbra kell csapnotok, balra kell vágnotok a kucsmát, s ennyit mondanotok: »Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!« És a gazda azt se tudja, hogy hálálkodik nektek.

A hegyirablóknak még jobban vásott a foguk a varázskucsmára. Bízogatták a szegényembert:

— Kérj aranyat, ezüstöt, amennyit akarsz. Akármennyit kívánsz, nem sajnáljuk érte!

— Nem kérek sokat a kucsmáért — mondta Harzaftid. — Csak egy zacskó aranyat, két szépszarvú ökröt, meg egy szekeret, lóval.

»Harmadszor is becsapjuk a szegényembert!« — gondolták a rablók. Ugrándoztak örömben. Aztán vettek Harzaftidnak két szép ökröt, egy lovat, szekérral, adtak neki egy zacskó aranyat, és azt mondták neki:

— Amíg élünk, nem felejtünk... Szerencsés utat!

Harzaftid felült a bakra, eltette a zacskó aranyat, a két ökröt a szekér farához kötötte, aztán víg énekszóval elindult a messzi útra, falujába. A hegyirablók pedig nyomban a falu leggazdagabb emberéhez futottak. Rögtön ki akarták próbálni a varázskucsmát. Bekiáltottak a gazdag embernek:

— Adj enni-inni mindhármunknak!

Ettek-ittak, amennyi beléjük fért. Megittak egy csobolyó bort, megettek három bárányt, három csomó hagymát, három tál süteményt. Amit már nem tudtak megenni, meginni, azt ledobálták a földre, kiöntözték, és újabb ételt-italt követeltek. Végül úgy jóllaktak, hogy nem tudtak már se enni, se inni, se elhajigálni az ételt. Az egyik hegyirabló akkor fejébe vágta a varázskucsmát. Jobbra csapta, balra csapta, és odasúgta neki:

— Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!

Aztán felcihelődtek a rablók, útra készültek. A gazda felkapott egy furkósbotot és utánuk lódult:

— Fizessétek meg a lakomát! Az ételt! Az italt! Fizessétek meg a káromat! A piszkot! Az összetört edényeket!

Meghökkenetek a hegyirablók. Rárivalltak a gazdára. Hallani se akartak a fizetésről.

A gazdagember rájuk se hederített, csak vagdalkozott a furkósbottal:

— Fizetni! Fizetni! Fizetni!

Mit tehettek a rablók! Kiforgatták minden zsebüket, s amit találtak bennük, azt mind odaadták a haragos gazdának.

Aztán a másik gazdagember házába indultak. Azt mondták egymásnak útközben:

— Ha sűgva mondjuk a kucsmának a varázsigét, nem hiszi el a gazda, hogy ez varázskucsma. Hangosabban kell mondani!

Ettek-ittak, lakmároztak a másik gazdánál. Az nem is birkákat vágott le nekik, de egy ökröt taglózott le. Ömlött a bor, mint a hegyipatak. Amit a rablók nem tudtak megenni, azt lesöpörték az asztról, amit nem tudtak meginni, szétöntözték. Amikor már nem tudtak se enni, se inni, se hajigálni, se locsolni, véget vetettek a lakomának. Most a másik rabló nyomta fejébe a kucsmát, jobbra vágta, balra csapta, és torkaszakadtából elkiáltotta magát:

— Fizess, kucsmám, báránybőr-kucsmám!

Aztán felkerekedtek a rablók. A gazdagember felkapta a fütykösét, utánuk szaladt:

— Aranyat a lakomáért! Az ételért! A sörért! A borért! A piszokért, az összetört edényekért!

Csakhogy már egy fia aranyuk se volt a rablóknak. Mindenüket odaadták az első gazdának.

A gazda akkor nekiállt és jól ellátta a bajukat a fütykösével. Ütötte-verte őket, kiabált:

— Hazugok, alávaló rablók! Nesze nektek báránybőr-kucsma! Nesze nektek eszem-iszom, hajigálás, tányértörés!

A rablók alig tudtak kiszabadulni a markából. Kirohantak az udvarra, ott egymással kaptak hajba. Ütötték-verték egymást az ostoba hegyirablók, s ezt kiabálták:

— Ki mondta: vedd meg a kucsmát?

— Te mondtad: vedd meg a kucsmát!

— Nem én mondtam, te mondtad!

A hegyirablók úgy ellátták egymás baját, hogy végül eldőltek, mint a zsák, moccanni se bírtak.

KI-KI AMIT ÉRDEMEL

ÉS ZT NÉPMESE

Egyszer egy szegény öreg vándor mendegélt az úton. Sötétedett, ráesteledett.

Elhatározta, hogy betér a legközelebbi házba szállást kérni. Bezörgetett egy szép nagy ház ablakán:

— Adjatok szállást éjszakára!

Kilépett a házból a gazdag asszony és rárivallt a vándorra, jól leteremtette.

— Mindjárt leoldom az ebet a láncról! — kiáltotta. — Még hogy szállást! Hordd el magad!

Tovább ment az öreg vándor. Meglátott egy szegényes kis házikót, bezörgetett a kisablakon:

— Hé, gazda, adj szállást egy éjszakára!

— Kerülj beljebb! — szólt ki barátságosan a gazdasszony. — Adunk, hogyne adnánk, csak érd be vele: szűken vagyunk a házban, nagy a lárma.

Belépett a vándor és látta, hogy kicsiny a házikó, szűken vannak benne, sok a gyerek, mindegyiknek rongyos az inge.

— Miért járnak ilyen rongyosan a gyerekeid? — kérdezte az asszonytól. — Miért nem varrsz nekik új inget?

— Ugyan miből? — mondta az asszony. — Az uram meghalt, magam nevelem a kicsinyeimet, hogy tudnék új inget varrni nekik?... Még kenyérre sincs mindig pénzünk.

Meghallotta ezt a vándor, nem szólt rá semmit. Az asszony pedig, ételt tett az asztalra és hívta a vándort:

— Ül le, tarts velünk!

— Nem — mondta a vándor — nem kérek. Nemrég ettem.

Kioldotta a tarisznyáját, előszedett mindent, ami ehető volt és ő kínálgatta a gyerekeket. Aztán lefeküdt és nyomban elaludt.

Kora reggel felkelt, megköszönte az asszonynak a szállást és azt mondta neki búcsúzóul:

— Amit reggel elkezdesz, azt estig csinálod.

Nem értette az asszony a vándor szavait, meg se jegyezte. Kikísérte az öregembert a kapuba, aztán visszament a házba és azt gondolta:

»No, ha még ez a szegény vándor is azt mondja, hogy rongyosak a gyerekeim, akkor mit mondhatnak mások!«

Elhatározta, hogy abból a néhány vászon-darabkából amije van, inget varr legalább az egyik gyerekének. Átment a gazdag szomszédasszonyhoz, elkérte tőle a rőföt, hogy megmérje a vásznat: elég-e arra az egy ingre is?

Hazatért a szegényasszony a szomszédból és ment a kamrába. Levette a polcról a vászondarabkát és méregetni kezdte. Ahogy mérte, a vászon egyre nőtt, nőtt, nem is látszott a vége... Egész nap mérte az asszony a vásznat, csak napszálltakor ért a végére.

Volt miből inget varrni magának is, a gyerekeinek is! Elég lesz a vászon, amíg élnek!

»Hát erről beszélt reggel a vándor!« — értette meg egyszerre a szegényasszony.

Este visszaadta a rőföt a gazdag szomszédasszonynak és elmondta neki, hogy lett tele a kamrája vászonnal az öreg vándor szavára.

»Ó, miért is nem adtam szállást annak a vándornak?« — bánkódott a gazdag asszony és kikiáltott:

— Hallod-e, béres! Fogd be gyorsan a lovat! Vágtass a koldus után! Hozd vissza, ha törik, ha szakad! Segíteni kell a szegényeken! Én mindig ezt mondtam!

A béres nyomban elhajtott, hogy az öreg vándort megkeresse. Csak másnap érte utol. A vándor azonban nem akart visszatérni.

Búnak eresztette a fejét a béres. Azt mondta:

— Ha nem jössz vissza, én bánom: elkerget a gazdasszony, még a béremet se adja ki.

— Ne búsulj, legény — felelte az öreg vándor — visszamegyek hát, ha úgy kívánod!

Felült a kocsira és elindultak.

A gazdag asszony kinn állt a kapuban, alig várta már az öregot. Mélyen meghajolt a vándor előtt, mosolygott, bevezette a házba, megetette, megittatta, puha ágyba fektette:

— Feküdj le, apóka, pihenj, kedves apóka!

Ott maradt az öreg vándor másnap is, harmadnap is. Evett, ivott, aludt, pipázott. A gazdasszony kínálgatta, kényeztette, nyájas szóval becézgette, de magában mérgelődött:

»Mikor tágul már innen ez az öreg naplopó?«

De elkergetni nem merte a vándort. Attól félt, ha kiadja az útját, akkor kárba vész minden fáradsága.

A negyedik napon, nagy öröme, kora reggel szedelőzködni kezdett a vándor. A gazdag asszony kikísérte. Ment az öregember a kapu felé, de hallgatott. Kifordult a kapun — még akkor se szólt. Az asszony nem állhatta meg, hogy meg ne kérdezze tőle:

— Mit csináljak ma, mondd meg, apóka!

Ránézett az öreg vándor és azt felelte:

— Amit reggel csinálsz, azt estig csinálod!

Szaladt az asszony a házba, kapta a rőföt, hogy vásznat mérjen vele. De abban a szempillantásban eltűszentette magát — akkorát tűszentett, hogy a tyúkok ijedten rebbentek szét az udvaron.

Az asszony egész nap tűszögött, nem tudta abbahagyni:

— Hap-ci! Hap-ci! Hap-ci!

Nem tudott se enni, se inni, se felelni a kérdezősködőknek. Ennyit tudott csak: — Hap-ci! Hap-ci! Hap-ci!

És csak amikor leszállt a nap és egészen besötétedett, csak akkor tudta abbahagyni.

ALDAR-KOSZE ÉS SIGAJBAJ

KAZAH NÉPMESE

Élt egyszer egy báj, Sigajbajnak hívták. A kerek világon nem volt nála zsugoribb ember. Soha életében nem adott egy darabka húst se senkinek, sohasem hívott vendéget a házába.

Élt azon a környéken egy Aldar-Kosze nevű csupasz állú tréfacsináló is. Agyafúrt tréfáinak, ravaszságainak híre volt az egész sztyepen.

Aldar-Koszenek fülébe jutott Sigajbaj végtelen fősvénysége és elhatározta, hogy alkalomadtán megvendégelteti magát vele. Nemsokára éppen a fősvény ember jurtája [06](#)

előtt vitt el az útja. Betért Sigajbajhoz.

Mielőtt belépett volna, bekémlelt a jurta résén, hogy megtudja, mi történik odabenn. Tűz lobogott a jurta közepén, fölötte hús főtt a bográcsban. Sigajbaj a tűz mellett állt és éppen kolbászt töltött. Mellette a lánya, a felesége meg a szolgálója. A lány egy tűzokot kopasztott, az asszony tésztát gyúrt, a szolgáló pedig egy birkafejet mosott.

Kosze belépett a jurtába és nagy tisztelettel meghajolt a háznép előtt. Azok zavartan dugdostak maguk mögé mindent, amit éppen a kezükben tartottak. Aztán a báj fogadta Kosze köszöntését, s hogy ne kelljen vendégül látnia, nyájas mosollyal mondta neki:

— Örülök, Kosze, hogy láthatlak. Ül le és mondd el, mi történt veled útközben. Csak ne ítéld el bennünket, barátocskám: nincs, amivel megkínáljunk.

— Elbeszélek én mindent — felelte Kosze — mestere vagyok a szónak. De mit mondjak el, báj? Azt, amit láttam, vagy azt, amit hallottam?

— Amit láttál. A mendemondák hazudnak, azokban nem hiszek — mondta Sigajbaj.

— Legyen, ahogy akarod — mondta Kosze. — Hallgasd hát. Ahogy hozzád jöttem, egy kígyót láttam az úton, hosszú-hosszú kígyót, alig rövidebbet annál a kolbásznál, amit a hátad mögé dugtál. Fekete volt a feje, éppen olyan ijesztő, mint az a fej, amelyet a szolgáló rejtett

maga mögé. Megrémültem, ahogy észrevettem. Aztán nyomban magamhoz tértem az ijedtségből, kaptam egy követ és jót ütöttem vele a kígyó fejére. Olyan lapos lett a feje, mint a gyúrt tészta a feleséged mögött. Hát ez történt velem útközben! Ha nem mondom igazat, kopasszanak meg, mint azt a tűzököt, amelyet az imént vagdalt el a lányod.

Azzal Kosze elhallgatott, a báj pedig megértette, hogy semmit sem tagadhat el előle. Akkor Sigajbaj, aki szívesen kívül látta volna már a vendéget, kavargatni kezdte az ételt a bográcsban, és ezt mondta:

— Főj, bográcsom, három hónapig!

Kosze nyomban megértette a báj szándékát. Lerántotta a csizmáját, maga mellé tette, s így szólt hozzá:

— Pihenj, csizmácskám, a jövő esztendőig!

Aztán elnyújtózott, oldalára fordult, öklét a feje alá tette párnának és harsány horkolásba kezdett.

Éjfél tájban fölébredt Kosze, körülcémlt a jurtában. Csend volt, aludt az egész háznép. Kosze akkor nesztelenül felállt, kivette a bográcsból a húst, jól belakmározott, a hús helyett pedig a báj bőrnadrágját vetette a bográcsba. Aztán újra lefeküdt és mély alvást színlelt.

Sigajbaj még hajnal előtt felrázta a feleségét, lányát és szolgálóját. A fülükbe súgta:

— Keljetek föl gyorsan! Együk meg a húst, mielőtt Kosze felébred!

A szolgáló tátra tette a bőrnadrágot és gazdái elé tette. Körülülték a tálat, fel akarták szeletelni a nadrágot, de nem fogta a késük.

— Hát ez mi? Tán csak nem azért lett ilyen inas ez a hús, mert sokáig főztük? — csodálkozott Sigajbaj.

Végül nagy nehezen vágott magának egy darabot. Bekapta a bőrdarabot, rágta, rágta, majd belétörött a foga, mégsem tudta megrágni.

Azt mondta akkor a báj:

— No, asszony, ezt a húst nem lehet megenni. Tedd el holnapra, most adj inkább a levéből!

Így múlt el az éjszaka. Sigajbaj nem is gyanította Kosze kópéságát.

Sigajbaj reggel a mezőre készült. Magához intette a feleségét és odasúgta neki:

— Önts nekem, asszony, aludttejet egy tökhéjba! De vigyázz, nehogy Kosze meglássa!

— Jól van — mondta a felesége — úgy adom, hogy Kosze ne lássa meg.

A báj zsebébe rejtette a tökhéjat és menni akart. Kosze azonban észrevette, hogy valami kiduzzasztja a zsebét. Odafutott, a nyakába ugrott és ölelgetni kezdte, mintha búcsúzkodnék:

— No, báj, ma búcsút mondok a házadnak. Minden jót, kedves barátom, köszönöm a vendéglátást!

És ölelte, rázta, forgatta, pörgette a báj, ahogy csak bírta.

Ömlött, ömlött az aludttej a tökhéjből a báj lábára, de az túrta, nem szólt semmit. Végül nem bírta tovább, földhöz vágta a tökhéjat és azt kiáltotta:

— Nesze, ördög, nesze, megihatod az aludttejemet!

Ezen a reggelen éhesen ment el a báj hazulról.

Másnap reggel megint a mezőre készülődött Sigajbaj. Odasúgta a feleségének:

— Hallod, asszony, süss nekem lepényt, de úgy, hogy Kosze ne vegye észre!

— Jól van — felelte az asszony — sütök én!

Megsütötte a lepényt, úgy, hogy Kosze ne vegye észre. Azt gondolta magában: »Kosze most az egyszer nem vehetett észre semmit. Legalább jóllakhat az uram lepénnyel!«

Kosze azonban mindent látott, hallott, csak színlelte, hogy alszik.

Alighogy a báj inge alá rejtette a forró lepényt, Kosze mellette termett és szorongatta, ölelgette. A lepény egyre jobban égette a báj bőrét. Nem bírta tovább, felordított:

— Jaj, jaj, elég a hasam!

Kosze eleresztette, Sigajbaj pedig földhöz vágta a lepényt és dühösen kiabálta:

— Nesze, te lelketlen Kosze, nesze, edd meg a lepényemet!

Kosze megette a lepényt és megint elnyújtózott, a báj pedig megint éhesen ment el hazulról.

Így telt egyik nap a másik után. Sigajbaj még mindig nem tudta lerázni Koszet a nyakáról. Egyre azon törte a fejét, hogyan bosszanthatná meg kéretlen vendégét.

Kosze lova, a hollószőrű, csillagos homlokú csődör, ott állt Sigajbaj istállójában, a báj lovai mellé kötve. Sigajbaj elhatározta, hogy levágja Kosze lovát.

Kosze megsejtette Sigajbaj szándékát. Azt gondolta: »Megállj csak, báj, megbánod még, hogy rosszat forralsz ellenem!«

Kiment az istállóba, tulajdon lova homlokán befeketítette a csillagot, helyette Sigajbaj egyik lovának homlokára rajzolt egyet fehér krétával.

Sigajbaj éjjel felkelt, kiment az istállóba, s hogy Koszet megtévessze, bekiáltott onnan izgatottan;

— Kosze, Kosze, a lovad belebonyolódott a kötőfékbe, mindjárt megfullad!

— Hadd fulladjon! — felelte a jurtából Kosze. — De mielőtt megfullad, vágd le, nehogy kárba menjen a húsa. De ne felejtse el: a kréta-csillagos ló a tiéd, a befeketített homlokú az enyém.

A báj nem értette Kosze szavait, s a csillagos homlokú lovat vágta le. Reggel kiment az istállóba és látta, hogy tulajdon lovát irtotta ki. Sírva fakadt dühében a báj.

Kosze azalatt megunt az egyhelyben veszteglést és készülődni kezdett visszafelé.

Közben odaszólt Sigajbajnak:

— Kedves báj, adj nekem kölcsön egy bizt! [07](#)

Hazamennék, de egészen elrongyolódott a csizmám.

— Kérj a feleségemtől, majd az ad — mondta a báj, azzal kiment a mezőre a jószág után.

Ment Kosze a báj feleségéhez és azt mondta neki:

— Sigajbaj azt üzeni neked, hogy add hozzám feleségül a lányodat, Biz-Bekest.

— Meghibbantál? — rivallt rá az asszony. — Nem hiszem én el, hogy az uram hozzád adná Biz-Bekest!

Kosze akkor kivezette az asszonyt a jurtából és a füle hallatára a báj után kiáltott:

— Hallod-e, báj! Odaígérted nekem a bizt, a feleséged meg nem adja Bizt!

Visszakiáltott Sigajbaj:

— Add oda asszony, add neki a bizt, hadd szabaduljunk már meg tőle!

Mit tehetett az asszony, odaadta szépséges lányát a kópé Koszenak. Sírva búcsúzott el a lányától, s azt mondta a legénynek:

— Jól elbántál velünk, te, kötélrevaló Kosze! Amíg élünk, nem felejtjük! Hordd el magad, ne is lássalak, s nehogy még egyszer a szemünk elé kerülj!

Fölnyergelte Kosze a lovát, maga elé ültette Biz-Bekest, megrántotta a kantárszárat — nemsokára még a nyoma is eltűnt.

BAJA-MAFA MEG DZSENKU-MAFA

UDEGE NÉPMESE

Réges-régen élt egy gazdag ember. Baja-Mafának hívták. Mellette egy szegényember ütötte fel viskóját. Dzsenku-Mafa volt a neve. Rossz volt az élete Dzsenku-Mafának. Éhezett, nem volt ruhája. Sokat szenvedett. A gazdaghoz szégyelt fordulni. A gazdag se ment hozzá, meg se akarta látni. Így éltek.

Egy este a szegényember azt mondta a feleségének:

— Holnap kora reggel kimegyek az erdőbe. Tégy a tarisznyámba lepényt, tűzszerszámot meg egy nyírfabögrét.

Ugy tett az asszony, ahogy az ember kérte. Dzsenku-Mafa kora reggel felkelt, gyorsan felöltözött. A lepényt, a bögrét meg a tűzszerszámot a köntöse alá rejtette. Elindult a folyó partján, ment, mendegélt. Egyszer csak hallja, hogy megreccsen a jég, elsötétül a víz. Pára szállt fel a folyóból. Éppen ott állt meg Dzsenku-Mafa, ahol magasabb volt a part. Galagonyabogyót dugott az orrlyukába és lefeküdt a földre. Fekve maradt. Akkor ért oda Tuksza, a vén nyúl. Sokáig futkosott Dzsenku-Mafa körül, nézegette, szaglászta, aztán elkiáltotta magát:

— Füzések nyulai, fussatok ide! Nézzük meg, mi ölte meg az öreget! Fenyvesek nyulai, siessetek! Nyíresek nyulai, ti is szaladjatok! Meghalt a szegény öregapó!

Odafutott minden nyúl. Vizsgálódni kezdtek: mitől halt meg az öreg.

Azt mondta Tuksza:

— Éhen nem halhatott, mert van nála lepény. Meg sem fagyhatott, mert tűzszerszámot is hozott magával. Szomjan sem veszhettek, mert van bögréje. Menjünk el az anyókához, szóljunk neki!

Tuksza elszaladt Dzsenku-Mafa feleségéhez és mindent elmondott neki. Az öregasszony nem hitte a szavát. Azt mondta Tukszának:

— Reggel még semmi baja sem volt. Hogy halhatott volna meg? Biztosan ti magatok öltétek meg. Ha pedig nem ti öltétek meg, hozzátok ide.

«Eliramodott Tuksza. Összehívta a nyulakat, a füzések, a fenyvesek, a nyíresek nyulait. Egybesereglettek a nyulak, igen sokan

voltak. El akarták vonszolni az öreget. Egyik a kezét húzta, másik a lábát. Ez a szakállát ragadta meg, az a fülét, vonszolták, cipelték az öreget a kunyhója felé. Oda is értek vele. Kiszaladt elébük az öregasszony, azt kiáltotta:

— Hozzátok be a kunyhóba, gyertek be ti is, tüstént hideg szél támad, jól be kell zárkózni!

A nyulak beszaladtak a kunyhóba. Dzsenku-Mafa akkor talpra ugrott és csépelni kezdte a nyulakat. Mind egy szálíg agyonverte őket, csak eggyel nem bírta, a fehérszőrű, gömbölyű Bomboléval. Az öregasszony agyon akarta ütni a pizskavassal, de nem találta el, csak a fülét. Fekete lett a nyúl füle. Bombole kiugrott a kunyhóból és visszamenekült az erdőbe. Dzsenku-Mafa rárivallt az asszonyra:

— Minek engedted ki? Most majd elmondja a többi nyúlnak...

Dzsenku-Mafa meg a felesége egész este a nyulakat zsigerelték, nyúzták, főzték a húsukat. Sokat megfőztek. Azt mondta akkor Dzsenku-Mafa:

— Eredj, anyóka, hívd vendégül a gazdagot!

Jött Baja-Mafa, látta, mennyi nyula van a szegényembemek. Igen elcsodálkozott. Azt kérdezte:

— Hogy ejtettél el ennyi nyulat, Dzsenku-Mafa?

Azt felelte Dzsenku-Mafa:

— Az erdőbe mentem, folyó partján jártam, egyszer csak megreccsent a jég, elsötétült a víz. Pára szállt a folyóból. Éppen ott álltam meg, ahol magas a part. Galagonyabogyót dugtam az orromba és lefeküdtem.

Dzsenku-Mafa rendre elmondott mindent. Baja-Mafa kapzsi ember volt. Hazament és azt mondta a feleségének:

— A szegényember sok nyulat ejtett. Nekünk még többet kell ejtenünk. Tégy a tarisznyámba lepényt, tűzszerszámot, meg egy nyírfabögrét. Kora reggel kimegyek az erdőbe.

Az asszony úgy tett, ahogy az ember kérte. Baja-Mafa kora reggel felkelt, gyorsan felöltözött. A lepényt, a tűzszerszámot, meg a bögrét köntöse alá rejtette. Elindult a folyó partján, ment, mendegélt. Megtalálta azt a helyet, ahol megrepedt a jég. Lefeküdt a földre, galagonyabogyót dugott az orrába és nem mozdult.

Odaszaladt hozzá egy nyúl, körülfutkosta, sokáig nézte, aztán odakiabálta társait:

— Füzések nyulai, fussatok ide! Nézzük meg, mi ölte meg az öreget! Fenyvesek nyulai, siessetek! Nyíresek nyulai, ti is szaladjatok! Meghalt a gazdag öreg!

Odasereglettek a nyulak. Vizsgálgatták: mitől halhatott meg az öregember?

Azt mondta az egyik nyúl:

— Éhen nem halhatott, mert van nála lepény. Meg sem fagyhatott, mert tűzszerszámot is hozott magával. Szomjan sem veszhett, mert van bögréje. Menjünk el az anyókához, szóljunk neki!

Elment a nyúl Baja-Mafa feleségéhez és mindent elmondott neki. Megmérgekedett az öregasszony. Azt mondta:

— Biztosan magatok öltétek meg. Ha pedig nem ti öltétek meg, hozzátok ide.

A nyúl visszafutott az erdőbe. Összehívta a nyulakat, a füzések, a fenyvesek, a nyíresek nyulait. Egybesereglettek a nyulak, el akarták vonszolni az öreget. Éppen húzni kezdték, amikor odaért a feketefülű Bombole. Azt kiáltotta nekik:

— Nyulak! Ne vigyétek hazal Agyon akar verni mindnyájatokat! Én tudom!

Szétfutottak a nyulak. Baja-Mafa megdühödött, felállt, és agyon akarta verni őket. De csak kettőt tudott megfogni, a többi már elszaladt.

Baja-Mafa elindult hazafelé. Majdnem sírt dühében.

— Ravaszsággal csinálta ezt a szegényember! Betanította a nyulakat. Engem majd agyon nem vertek. Csoda, hogy életben maradtam! Bele akartak lökni a folyóba!

Telt-múlt az idő. Dzsenku-Mafa meg a felesége már megettek minden húst. Megint nem volt mit enniük. A gazdaghoz nem mertek fordulni. Nagyon haragudott rájuk Baja-Mafa, régi adósságokat emlegetett, mindent előszámlált, az utolsó kutyáját is el akarta venni a szegénytől. Dzsenku-Mafa sokat törte a fejét, mi legyen, hogy legyen. Egyik este azt mondta a feleségének:

— Gyűjts nekem, asszony, jó sok fenyőgyantát. Madárlépet kell főzni. Holnap kimegyek az erdőbe.

Úgy is tettek, jó sok lépet főztek. Dzsenu-Mafa kora reggel kiment az erdőre. Látott ott egy nagy fát. Sok madár ült az ágain. Amikor Dzsenu-Mafa a közelükbe ért, a madarak riadtan repültek fel. Dzsenu-Mafa akkor felmászott a fa tetejére, vitte a lépet is. Egyre lejjebb mászott és bekente a ragadós léppel az ágakat, a fatörzset, egészen a földig. Aztán kiabált, füttyült, hogy visszacsalogassa a madarakat. Vissza is szállt a sok madár. Rátelepedtek az ágakra, s ott is maradtak — ott ragadtak. Úgy ellepték a fát, mint a szúnyogok. Dzsenu-Mafa leszedte őket, tarisznyájába gyűjtötte, hazavitte. Örült az anyóka! Megkopasztotta a sok madarat, levest főzött belőlük. Akkor azt mondta neki Dzsenu-Mafa:

— Eredj, anyóka, hívd vendégül a gazdagot!

Hívták a gazdagot, jött is Baja-Mafa. Leült, evett, s azt kérdezte:

— Hol fogtad ezt a sok madarat, Dzsenu-Mafa?

A szegényember elmondott sorra mindent. Baja-Mafa hazament és azt mondta a feleségének:

— A szegényember sok madarat fogott. Nekünk még többet kell fognunk. Főzz nekem lépet. Holnap kimegyek az erdőbe.

Úgy tett az asszony, ahogy az ura mondta. Baja-Mafa kiment az erdőbe. Meglátta a nagy fát. Sok madár ült az ágain. Riadtan repültek fel, amikor a gazdag a közelükbe ért. Baja-Mafa akkor elkezdte kenni a fát. Alul kezdte, egyre magasabbra mászott, egyre följebb kapaszkodott, kent, kente az ágakat. Amikor elkészült, felült a fa csúcsára és hívogatni kezdte a madarakat. Azok vissza is szálltak, oda is ragadtak. Baja-Mafa akkor le akart mászni, de nem tudott. Maga is odaragadt a fára. Kiabált, hívta a feleségét:

— Segíts, anyóka! Ideragadtam a fához!

Szaladt az öregasszony, felmászott a fára, ő is odaragadt. Akkor a kutyájukat hívogatták, hogy segítene rajtuk:

— Guvasza, Guvasza! Gyere, segíts rajtunk, ideragadtunk!

Odszaladt Guvasza, felugrott a fára, de ő is ott ragadt.

Baja-Mafa ült a legmagasabbik ágon. Alatta a felesége. Legalul a kutyájuk. Baja-Mafa akkor a szegényembert hívta segítségül:

— Hé, Dzsenu-Mafa! Gyere ide! Segíts rajtunk! Nem ereszt a fa!

Dzsenu-Mafa meghallotta, jót nevetett magában. Azt kiáltotta:

— Maradj csak a fán, Baja-Mafa! Gazdag voltál, nem hagytál élni, előszámláltad minden adósságomat! Maradj, ahol vagy! Mindig telhetetlen voltál. Most legalább nem lesz szükséged semmire!

Így maradt fenn Baja-Mafa a fán, így ragadt ott a felesége, így ragadt ott Guvasza. Elpusztultak, megszáradtak, gömbölyű kis bütyökké zsugorodtak. Azóta nőnek bütykök a faágakon.

TÖBBET ÉSSZEL, MINT ERŐVEL

LETT NÉPMESE

A paraszt egyszer kiment az erdőbe. Egyszer csak egy nagy, éhes farkas termett előtte. Azt mondta a parasztnak:

— Készülj a halálodra: mindjárt felfallak!

— Mit vétettem neked? — kérdezte a paraszt. — Miért akarsz megölni?

— Hát nem tudod?

— Nem bizony! Mondd meg, légy szíves!

— Ma reggel a bodzásban szunyókáltam és felzavartál. Még most is fáj a fejem a trombitád hangjától!

— Kedves farkas, magad se tudod, mit beszélsz! Miféle trombitát hallottál te? Hiszen csak az orromat fújtam ki!

— Akár így volt, akár úgy, mindenképpen felfallak!

— No, mindig az erősebbiknek van igaza — mondta a paraszt. — Semmit sem tehetek ellened: ha fel akarsz falni, úgyis felfalsz. Csak azt engedd, hogy előbb megmosakodjam a patakban, mert igen poros meg sáros vagyok.

— Jól van, eredj a patakra, mosakodj meg — egyezett bele a farkas.

Leült és várt. A paraszt odament a patakpartra, lehajolt, mintha mosakodnék, és közben észrevétlenül letört egy vastag berkenyeágot.

— Készen vagy-e? — kérdezte a farkas.

— Készen — felelte a paraszt.

Visszament a farkashoz, balkézével elkapta a farkát, a jobbal pedig püfölni kezdte a hátát és azt mondogatta: — Te erős vagy — én okos! Neked fogad van — nekem józan eszem!

Olyan keményen eldöngette a farkast, hogy annak alig maradt szőr az oldalán.

Kapálódzott a farkas, el akart szabadulni, végül akkorát rántott magán, hogy leszakadt a farka. Elhordta az irháját, a farka pedig ottmaradt a paraszt kezében.

A paraszt tarisznyájába tette a farkas farkát és nevetve továbbindult.

A farkas csakhamar magához tért a nagy ijedelemből és üvöltöni kezdett — hívta a társait.

Az üvöltésre annyi farkas sereglett össze, hogy meg se lehetett számolni őket.

Elmondta nekik a suta farkas, mit tett vele az ember.

Felüvöltöttek a farkasok és loholtak a paraszt után.

A paraszt meghallotta az üvöltést és tudta, hogy őt üldözik a farkasok.

Nem sokat gondolkodott, felmászott egy magas fenyőfára és ráült egy vastag ágra. Ott üldögélt és lefelé kémlelgetett.

Odaszaladtak a farkasok, összeverődtek a fenyő körül, nézték a parasztot, csattogtatták fogaikat. Álldogáltak a fa tövében, tanakodtak:

— Le kell cibálni a fáról!

— Le ám, de hogyan?

Sokáig törték a fejüket a farkasok, mitévők legyenek. Végül a legöregebb farkas így szólt:

— Álljon az egyikünk a fa alá, másszék a hátára a másik, annak hegyébe a harmadik, a harmadikra a negyedik — addig, míg el nem érjük az ágot, amelyen az ember üldögél... Akkor aztán lecibáljuk!

Tetszett a terv a farkasoknak, különösen pedig a sutának.

Nyomban odaállt a fa alá és ráparancsolt társaira, hogy másszanak fel a hátára.

— Elérjük ezt a pokolravalót és darabokra tépjük!

Felmásztak hát a farkasok egymás hátára, mind magasabbra és magasabbra értek...

Már az utolsó farkas kapaszkodott fel a többi hátára, éppen le akarta rántani a parasztot.

Látta a paraszt, hogy szorul a hurok, de nem vesztette el a fejét. Elővette a tarisznyájából a farkas farkát, lehajította és nagyot kiáltott:

— Hé, suta! Itt a farkad! Kapd el! Talán még visszánő!

Megörült a suta farkas, futott a farkáért. A többiek mind leestek a hátáról, majd a nyakukat törték! Nagyot üvöltöttek dühükben és a suta farkas után iramodtak, mert mindennek ő volt az oka.

A paraszt pedig lemászott a fenyőről és szerencsésen hazaért.

A BUGYELLÁRIS

UKRÁN NÉPMESE

Élt egyszer egy ember meg egy asszony. Volt egy pár ökrük. A szomszédnak meg szekere. Vasárnap, meg más ünnepen, fogta valamelyikük a szekeret meg a pár ökröt és elhajtott a templomba, vagy vendégségbe. A másik vasárnap meg a másik vitte el a szekeret is, az ökröket is — hát így osztottak meg. Az asszony egy napon azt mondta az urának:

— Hallod-e, add el az ökröket! Veszünk az árán egy lovat meg egy kocsit, s akkor fogunk be, amikor akarunk, oda megyünk, ahová nekünk tetszik. Mert így rosszul járunk: a szomszédék szekere nem kér enni, bezzeg a mi ökreinket alig győzzük takarmánnyal!

Megitatta az ember az ökröket, hajtotta a vásárba. Ahogy hajtotta őket az úton, egyszer csak utolérte egy ember. Ez meg lovat vitt a vásárba.

- Adjonisten!
- Fogadjisten!
- Hová hajtod azt a két ökröt?
- Eladni.
- Odaadnám értük a lovamat.
- Hát add.

Elcserélte a két ökröt a lóért, tovább indult a lovával. Csakhamar szembejött vele egy ember — ez meg tehenet vezetett:

- Adjonisten!
- Fogadjisten!
- Hová azzal a lóval?
- Egy pár ökröt vittem a vásárra eladni, de útközben elcseréltem egy lóért.

— Azt meg cseréld el a tehenemért!

Megegyeztek. Fogja az ember a tehenet, vezeti a vásárra. Megint szembejön vele egy ember, disznót hajt az úton.

- Adjonisten!
- Fogadjisten!
- Hová azzal a tehénnel?

— Egy pár ökröt vittem a vásárra eladni, de odaadtam egy lóért, a lovat meg ezért a tehenért.

— Odaadod-e a tehenet a disznóért?

— Oda én!

Tovább indult az ember, hajtotta a disznót. Nemsokára egy emberrel találkozott, aki birkát vezetett.

— Cseréljünk! Enyém a disznó, tiéd a birka!

— Jól van!

Vezette hát a birkát. Szembejött vele egy ember, gúnárral a hóna alatt.

— Cseréld el a birkádat a gúnaramért!

— Szívesen!

Tovább ment az ember a gúnárral. Megint csak találkozott egy emberrel. Ez meg kakast vitt a vásárra. Szóba ereszkedtek.

— Odaadnám a kakast a gúnárért!

— Ide vele!

Fogta a kakast, vitte a vásárra. Megpillantott egy embert, aki egy üres bugyellárist talált az útszélen. Megálltak, elbeszélgettek.

— Találtam egy bugyellárist. Elcserélem a kakasodért!

— Hát cseréljünk!

Az ember eltette az erszényt és ment a vásárra. Beért a városba. Folyó állta útját, ment volna a révbe, de nem tudott fizetni a révészeknek.

Azok azt mondták neki:

— Add ide, ha másod nincs, azt a bugyellárist!

Az ember odaadta.

A parton fuvarosok álldogáltak. Amikor megtudták, mit adott az ember cserébe a bugyellárisért, nagyot nevettek rajta.

— No hiszen! — mondták. — Kapsz ezért a feleségedtől, ha hazamégy!

— Azt már nem! Annyit mond csak rá: »Nem bánom én! Csakhogy épségben hazatért!«

A fuvarosok akkor fogadást kötöttek vele: ha csakugyan ezt mondja az asszony, tizenkét fuvaroskocsit adnak az embernek, ostorral együtt. El is küldtek mindjárt maguk közül egyet az ember feleségéhez.

Ment a fuvaros, bekopogott az asszonyhoz:

— Adjonisten!
— Fogadj isten!
— Hallottad-e, mit csinált az embered?
— Nem én, nem hallottam.
— Odaadta a két ökrét egy lóért.
— Jól van. A kocsi már nem olyan drága, majd csak szerzünk valahogy.
— De a lovat meg elcserélte egy tehénért!
— Az még jobb: legalább lesz tej a háznál.
— Csakhogy a tehenet odaadta egy disznóért!
— Nem baj az se: lesznek malackáink.
— De a disznót meg odaadta egy birkáért!
— Jól tette: lesznek báránykáink meg gyapjúnk, lesz mit fonom a télen.
— Azám, csakhogy a birkát meg elcserélte egy gúnárért!
— Hát aztán! Legalább lesz tollunk meg pihénk!
— A gúnárt meg odaadta egy kakasért!
— Azt tette még csak jól! A kakas korán kukorít, jókor elkezdhetjük a munkát!
— De a kakast is odaadta egy üres bugyellárisért!
— Okosan tette. Amit majd keresünk — ő vagy én, vagy a gyerekek — abba rakosgatjuk.
— Csakhogy azt is odaadta a révészeknek!
— Nem bánom én! Csak épségben hazatérjen!
Mit tehettek a fuvarosok, odaadták az embernek, amit ígértek: tizenkét fuvaroskocsit, még ostort is mindegyikhez.

AJOGA

NANÁJ NÉPMESE

Élt egyszer egy leány. Ajogának hívták. Mindenki szerette, és azt beszéltek, hogy messze földön nincs szebb leány nála. Páváskodott is eleget Ajoga. Mind gyakrabban gyönyörködött magában. Nézte-nézte az arcát, nem tudott betelni vele. Hol kifényesített réztányérban nézegette magát, hol a víz tükreben.

Nem is ért rá Ajoga semmi egyébre, egyre csak magában gyönyörködött. Egy napon azt mondta neki az anyja:

— Hozz vizet a folyóról, leányom!

Azt felelte Ajoga:

— Nem hozok én! Még a vízbe esem!

— Hát kapaszkodj egy bokorba! — mondta az anyja.

— Megkarmolja a kezemet!

— Húzzál kesztyűt!

— Elszakad — mondta Ajoga. És tovább nézte-nézegette magát a réztányérban, szépségében gyönyörködött.

— Ha elszakad, varrd össze.

— Eltörik a tű...

— Vastag tűvel varrd.

— Megszúrom az ujjamat.

— Húzz gyűszűt az ujjadra.

— Kilyukad a gyűszű.

A szomszédék kislánya azt mondta Ajoga anyjának:

— Majd én hozok vizet!

Elment és hozta a vizet.

Ajoga anyja tésztát dagasztott, lepényt gyúrt. Megsütötte a forró tűzhelyen.

Meglátta Ajoga.

— Adjál lepényt, anyám! — kiáltotta.

— Forró ez, megégeti a kezedet — mondta az anyja.

— Majd kesztyűt húzok.

— Nedves a kesztyűd...

— Megszárítom a napon.

— Megkérgezedik!

— Tilolóval megpuhítom!

— Belefájdul a kezed! — mondta az anyja. — Minek fáradoznál, lányom, árt a szépségednek! Inkább annak a kislánynak adom a lepényt, aki nem kímélte a két kezét...

Fogta az anya a lepényt és odaadta a szomszédék kislányának. Megharagudott Ajoga! Kiment a folyóhoz, leült a partjára, és nézte-nézte az arcát a folyó tükreben. A szomszédék kislánya meg ott állt mellette, a lepényt eszegette.

Nagyokat nyelt Ajoga. Minduntalan a kislány felé nézegetett. Megnyúlt a nyaka, hosszú-hosszú nyaka lett.

Azt mondta neki a kislány:

— Egyél lepényt, jó szívvel adom!

Akkor haragudott még csak Ajoga! Tetőtől-talpig elfehéredett mérgében, sziszegni kezdett, széttárta az ujjait, csapdosott a karjával — egyszercsak két szárnyá változott a két karja.

— Edd meg maga-ga-ga-gad!... — kiáltotta.

Nem volt Ajogának maradása a parton. Belecsobbant a folyóba és lúddá változott. Úszkált a vízben és ezt kiabálta:

— Jaj, milyen szép vagyok! Gá-gá-gá!... Jaj, milyen szép vagyok!...

Úszott, addig úszott, amíg el nem felejtett beszélni. Elfeledett minden szót. Csak a maga nevét nem feledte el, nehogy őt, a szépséges szépet, összetévesszék bárki mással. Amint embert látott, már messziről tulajdon nevét kiáltotta feléje:

— Ajoga-gá-gá gá!... Ajoga-gá-gá-gá!...

AZ OSTOBA SAH 08

ÜZBEK NÉPMESE

Réges-régen történt, mikor még a kő is lágy volt. Egy szegényembernek összedőlt a rozoga házikója, s elhatározta, hogy újat épít magának. Fel is építette, már csak a födele hiányzott, de erre már nem maradt pénze a szegényembernek. Hívta a mestert, az gyékényszőnyeggel borította be a házat, s a gyékényre földet szórt.

— Tetőt majd magam csinálom, ha lesz rá pénzem — mondta a szegényember.

Azzal beköltözött a félig kész házba. Meglátta ezt a tolvaj és azt gondolta: »Úgy látszik meggazdagodott ez a szegényember, hogy új házat épített magának! Biztosan akad nála valami!«

A tolvaj éjszaka felmászott a gyékénytetőre és megindult rajta. Alig lépett egyet — a földdel beszórt gyékényszőnyeg leszakadt alatta, s a tolvaj lezuhant a házba. Egyenesen az alvó szegényemberre esett. Az felugrott, hogy megfogja a tolvajt, de a tolvaj elszaladt a sötétben.

Dúlt-fúlt a tolvaj, haragudott a szegény emberre. Másnap panaszra ment a sahhoz.

— Ki vagy? Kire van panaszod? — kérdezte tőle a sah.

— Ó, bölcs sah! A múlt éjszaka ki akartam fosztani egy házat, felmásztam a tetejére, de tető helyett gyékény fődte a házat. Leestem, majd a lábamat törtem. Arra kérlek, büntesd meg annak a háznak a gazdáját.

A sah maga elé hívatta a ház gazdáját, a szegényembert.

— Igaz -e, hogy ez alatt az ember alatt az éjjel beszakadt a házad teteje?

— Igaz, uram — felelte a szegényember. — Még szerencse, hogy rám esett, különben a lábát törte volna.

— No, ha ő maga is bevallotta, hát akasszátok fel! — parancsolta hóhérainak a sah.

— Engem? Ugyan miért? — hüledezett a szegényember. — A tolvajt kell megbüntetni!

— Hogy mersz te tanítani engem? Magam is elég okos vagyok!
Látta a szegényember, hogy a sahnál hiába keresi az igazát.

Azt mondta hát:

— Ó, sah, nem én vagyok a bűnös. A tetőt a mester készítette, ő fődte be olyan vékony gyékénnyel a házamat!

— No, akkor ezt eresszétek el, s akasszátok fel a mestert! — parancsolta a sah.

A poroszlók a sah elé vezették a mestert. Odavonszolták az akasztófa alá.

— Hadd kérjek valamit a sahtól! — könyörgött a mester.

— Mit akarsz? Beszélj! — parancsolt rá a sah.

— Ó, sah, nem én vagyok a bűnös, hanem az a mester, aki a gyékényszőnyeget készítette. Vékonyra és lazára fonta a gyékényt. Én csak ráborítottam a házra. Ha a gyékény erősebb, tartósabb lett volna, nem szakadt volna le egy ember súlya alatt.

A sah elbocsátotta a mestert és megparancsolta, hogy kerítsék elő és akasszák fel azt az embert, aki a gyékényt fonta.

Vitték a sah elé a gyékényfonót.

— Te fontad-e a gyékényt? — kérdezte tőle a sah.

— Én, uram.

— Akasszátok föl! — kiáltotta a sah. — Minden bajnak a gyékény az oka!

— Ó, sah — mondta a gyékényfonó — én mindig jó erős gyékényszőnyegeket fontam! Hanem a szomszédom galambokat nevel mostanában. Amikor kieresztette a galambjait s azok felrepültek, rajtuk felejtettem a szememet. Akkor az egyszer rossz munkát végeztem, vékony és laza gyékényszőnyeget fontam, bocsáss meg nekem, mindennek a szomszédom az oka.

A sah elbocsátotta a gyékényfonót, hívatta a szomszédját, aki galambokat nevelt, és megparancsolta, hogy akasszák fel.

— Ó, sah, egyetlen örömöm, ha elengedem a galambjaimat és elnézem, hogyan röpködnek — mondta a szomszéd. — Nincs ebben semmi rossz. Kinek lesz haszna abból, ha megöletsz? A tolvajt büntesd meg, ne a szegényembert! Legalább nyugton élhetne a nép.

— Ez bizony igaz! — bólintott rá a sah. — A tolvaj az oka mindennek, őt kell felakasztani.

A poroszlók megkeresték a tolvajt, odavezették az akasztófaához. Az akasztófa azonban alacsony volt, a tolvaj pedig magas. Akárhogy húzták a hóhérok a kötelet, a tolvajnak még mindig földet ért a lába. Mentek a hóhérok a sahhoz és jelentették:

— Ó, világ uralkodója, igen hosszú az a tolvaj! Lenn marad a lába a földön, sehogy sem tudjuk felakasztani. Mit tegyünk?

Megmérgeedett a sah:

— Hogy mertek ilyen semmiséggel háborgatni? Ha a tolvaj túlságosan magas, keressetek alacsonyabb termetű embert! Akasszatok fel a hórihorgas helyett egy aprótermetűt!

Kimentek a hóhérok az utcára, láttak egy alacsony embert, aki lisztes zsákot cipelt a vállán.

»Ez éppen olyan, amilyet a sah gondolt« — vélték a hóhérok.

Megragadták az alacsony emberkét és vitték az akasztófa alá.

Az rimánkodott:

— Ne bántsatok! Mit vétettem? Miért akartok felakasztani?

Éppen akkor lépett ki a sah, hogy az akasztásban gyönyörködjék.

— Hadd kérdezzek valamit a sahtól! — kiáltotta az apró termetű.

— Beszélj! — mondta kegyesen a sah.

— Ó, sah, én szegény ember vagyok, zsákokat cipelek, így táplálom a családomat. Mit vétettem én? Miért parancsolod, hogy felakasszanak?

— Bolond! — rivallt rá a sah. — Mi közöm hozzá, hogy vétettél-e, vagy sem? Valakit fel kell akasztani. A tolvajt akartam, de az igen hosszú, a lába leér a földre. Te éppen alkalmas termetű vagy.

— Uram — rimánkodott a szerencsétlen — a magas termetű a bűnös, te meg felakasztatnál egy ártatlan, aprótermetű szegényembert! Ez igazságtalanság! Ha a tolvaj túlságosan magas, parancsold meg, hogy kotorjanak ki egy kis földet az akasztófa alól.

Gondolkodott a sah, aztán így szólt:

— Igazad van! Eresszétek el ezt az embert és akasszatok fel a tolvajt! A lába alá pedig kotorjatok gödröt!

Megint a tolvajt hurcolták az akasztófa alá. Nyakába vetették a hurkot és ásni kezdték a gödröt a lába alatt.

— Gyorsan, gyorsan, mert elkésem! Akasszatok fel azonnal! — kiáltotta hirtelen a tolvaj.

— Ugyan miért olyan sietős? — ámult el a sah.

— A paradicsomban éppen most halt meg a sah. Azt mondta a halála előtt: »Aki elsőnek kerül a paradicsomba, az legyen helyettem a paradicsom sahja!« Hát azért sietek.

Elfogta az irigység a sahot. Nem tréfádolog sahnak lenni a paradicsomban! »Magam leszek a mennyei sah!« — gondolta, és megparancsolta:

— Engedjétek el a tolvajt és engem akasszatok fel!

A sah parancsát teljesíteni kellett. A hóhérok szabadon bocsátották a tolvajt és az ostoba sahot akasztották fel helyette.

A LELEMÉNYES TESTVÉREK

ÜZBEK NÉPMESE

Élt egyszer egy szegény ember a három fiával. Gyakran mondogatta a fiainak:

— Gyermekeim! Nekünk nincs jószágunk, aranyunk, se egyéb vagyonunk. Másféle kincset gyűjtsetek magatoknak: igyekezzetek minél többet tudni, minél több dolgot megérteni. Nagy csorda helyett leleményesség, arany helyett tiszta ész legyen a kincsetek. Ha ezt megszerzitek, mindenütt boldogultok és nem lesztek szegényebbek másoknál.

Telt, múlt az idő — egy napon meghalt az apa. A testvérek összegyűltek tanácskozni. Végül így döntöttek:

— Nincs itt semmi keresnivalónk többé. Menjünk el inkább világot látni. Elszegődünk valahol pásztornak vagy béresnek — nem pusztulunk éhen!

Összeszedték a cók-mókjukat és útnak indultak.

Kopár völgyeken haladtak át, magas hegyeket másztak meg. Sokáig mentek — negyven álló napig.

Minden elemózsiájuk elfogyott már, el is fáradtak, de útjuknak még mindig nem látszott a vége. Pihentek egyet a testvérek, aztán tovább indultak.

Végül fákat vettek észre a távolban, tornyokat, házakat — nagy város terült el előttük.

Megörültek 'a testvérek, szaporábban szedték a lábukat.

— No — mondták — a rossz már mögöttünk van, most már csupa jó vár ránk.

A város közelében a legidősebbik testvér hirtelen megállt, lenézett a földre és azt mondta:

— Nemrég ment erre egy nagy teve.

Alig hogy továbbmentek, a középső testvér jól megnézte az út két szélét és így szólt:

— Az a teve félszemű volt.

Néhány lépés után a legkisebbik testvér szólalt meg:

— A teve hátán egy asszony ült meg egy kisgyerek.

— Úgy van! — mondta a legidősebbik meg a középső.

A három testvér tovább ment. Nemsokára egy lovas érte utol őket. A legöregebb testvér ránézett és megkérdezte tőle:

— Keresed, ami elveszett?

A lovas megfékezte a lovát.

— Azt bizony! — felelte.

— Teve veszett el? — kérdezte a középső testvér.

— Teve.

— Nagy?

— Nagy!

— A tevéd a balszemére vak volt, igaz-e? — kérdezte a legkisebbik.

— Úgy van, a balszemére vak volt.

— És egy asszony meg egy kisgyerek ült a hátán, igaz-e? — kérdezte tovább a legfiatalabb.

A lovas gyanakodva méregette a testvéreket, aztán így szólt:

— Hát nálatok van a tevéd? Mondjátok meg, hová rejtettétek?

— Színét se láttuk a tevédnek! — felelték neki a testvérek.

— Ha nem láttátok, honnan tudtok róla mindent? — kérdezte a lovas.

— Nyitva tartjuk a szemünket, úgy találtuk ki mindezt. Siess arrafelé, ott megtalálod a tevédet — felelték a testvérek.

— Dehogyan megyek arra! — mondta a tevé gazdája. — A tevé nálatok van, adjátok vissza!

— Nem is láttuk a tevédet! — kiáltották a testvérek.

A lovas azonban nem hallgatott rájuk. Kirántotta a szablyáját, megsuhintotta és ráparancsolt a testvérekre, hogy induljanak el előtte. Egyenesen az ország padisahjának palotája elé hajtotta a három testvért.

A lovas a poroszlókra bízta a vándorokat, maga pedig a padisahhoz ment és azt mondta neki:

— A hegyekbe tereltem a jószágomat, a feleségem meg a kisfiam pedig egy nagy, félszemű tevé hátán kísért. Lemaradtak, eltévedtek, nyomuk veszett. Keresésükre indultam és találkoztam három vándorral. Ezek a vándorok lophatták el a tevét, a feleségemet meg a kisfiamat pedig biztosan megölték.

A padisah végighallgatta, aztán megkérdezte:

— Honnan tudod ezt?

— A vándorok maguk mondták, hogy a teve nagy volt, fél szemére vak, s hogy egy asszony meg egy kisgyerek ült a hátán.

A padisah gondolkodott egy darabig, aztán így szólt:

— Ha te magad semmit sem mondtál nekik, ők pedig mindent tudnak a tevéről, akkor bizonyosan náluk van a teve. Vezesd ide a tolvajokat!

A teve gazdája kiment és bevezette a három testvért.

— Halljátok, tolvajok! — kiáltott rájuk fenyegetően a padisah. — Hová rejtettétek ennek az embernek a tevéjét? Feleljetek!

— Nem vagyunk tolvajok és színét se láttuk a tevéjének — felelték a testvérek.

— A teve gazdája semmit sem kérdezett tőletek — mondta a padisah — magatok mondtátok el neki apróra, milyen volt a teve. Hogy mertek most mégis tagadni?

— Ó, padisah — felelték a testvérek — nincs ebben semmi csodálatos! Gyermekkorunk óta megszoktuk, hogy nyitott szemmel járjunk, mindent észrevegyünk és megmagyarázzunk. Azért tudunk mindent a tevéről, anélkül, hogy találkoztunk volna vele.

Elnevette magát a sah és megkérdezte:

— Lehet-e mindent tudni valamiről, amit sohasem láttunk?

— Lehet, bizony — felelték a testvérek.

— Mindjárt kiderül, igazat mondtatok-e.

A padisah behívatta a vezírjét [09](#)

és a fülébe súgott valamit.

A vezír kisietett a palotából és csakhamar visszatért két szolgálival, akik egy nagy ládát cipeltek be két teherhordó rúdon. A szolgák vigyázva letették a ládát az ajtó elé, hogy a padisah jól láthassa, aztán félreálltak. A testvérek messziről figyelték, honnan hozták a szolgák a ládát, hogyan cipelték be, hogyan tették le a földre.

— No, tolvajok, találjátok ki, mi van ebben a ládában! — szólt a padisah.

A legidősebbik testvér így szólt:

— Ó, padisah, mondtuk már, hogy nem vagyunk tolvajok. Valami kicsi és gömbölyű van ebben a ládában.

— Gránátalma — tette hozzá a középső.

— Nem nagyon érett — mondta a legkisebbik.

— Hozzátok ide azt a ládát! — kiáltotta a padisah.

A szolgák odavitték elébe a ládát. A padisah felnyitotta és belenézett. Csakugyan! Egy félig érett gránátalma volt a ládában. Az ámuló sah kivette a gránátalmát és megmutatta udvari embereinek. Aztán az elveszett teve gazdájához fordult és így szólt hozzá:

— Nem, ezek az emberek nem tolvajok! Valóban nagyon leleményes emberek. Eredj és keresd másutt a tevédet!

A padisah udvarában mindenki elámult a testvérek éles szemén és leleményességén. De a legjobban maga a padisah csodálkozott. Mindenféle jó falatot hozatott és megvendégelte a testvéreket.

— Semmi vád nem illethet benneteket — mondta. — Mehetek, ahova akartok. De előbb mondjátok el rendre: honnan tudtátok, hogy ez az ember elvesztette a tevéjét, s hogyan tudtatok mindent arról a tevéről?

A legidősebb testvér így felelt:

— Nagy nyomokat láttam a porban, s ebből kitaláltam, hogy nagy teve ment előttünk, ezért sejtettem, hogy ez az ember, aki utolért bennünket és ide-oda tekingetett, a tevét keresi.

— Jól van — mondta a padisah. — Hát azt melyikőtök mondta, hogy a teve vak volt a balszemére?

Felállt a középső testvér:

— Azt én mondtam!

— Ugyan honnan tudad, hogy a teve vak volt a balszemére? Hiszen az nem hagyhatott nyomot a porban!

— Azt abból találtam ki, hogy az út jobbszéléről lelegelte a füvet, a balszélén növény fűhöz pedig hozzá se nyúlt — felelte a középső testvér.

— Ez is igaz — mondta a sah. — Hát azt melyiktek találta ki, hogy a teve hátán egy asszony meg egy kisgyerek ült?

— Azt én — mondta a legkisebbik. — Észrevettem egy helyen, hogy ott a teve letérdelt, s a térde nyoma mellett, a homokban, ottmaradt egy puha női csizma nyoma. A kisebb nyomokból pedig láttam, hogy az asszonynál gyermek is volt.

— Ügyesen kitaláltatok! — mondta a padisah. — De hogy tudtátok meg azt, hogy egy félig érett gránátalma van a ládában? Ezt már fel nem foghatom!

— A ládát két szolga hozta be — kezdte a legnagyobbik testvér — de látszott, hogy a láda nem nehéz. Amikor letették a földre, hallottam, hogy valami kisebb gömbölyű tárgy gurul át benne egyik oldalról a másikra.

A középső testvér így folytatta:

— Én meg azt gondoltam: a ládát a kertből hozták, kicsi, gömbölyű valami van benne, ez nem lehet más, csak gránátalma. Hiszen csupa gránátalmafa nő a palotád körül!

— Igaz! — mondta a sah.

Aztán a legkisebbikhez fordult és megkérdezte tőle:

— De honnan találtad ki, hogy nem érett még a gránátalma?

— Most abban az évszakban vagyunk — felelte az — amikor még zöldek a gránátalmák. Erről magad is meggyőződhetsz!

Azzal a nyitott ablakhoz vezette a padisahot.

A padisah kinézett az ablakon és meglátta kertjében a gránátalmafákat, amelyek tele voltak éretlen gyümölcscsel.

Nem győzte csodálni a három testvér éles szemét és leleményességét. Felkiáltott:

— Pénznek, jószágnak szűkében vagytok, de éles eszetek gazdaggá tesz benneteket!

A GÖRBE NYÍRFA

TATÁR NÉPMESE

Élt egyszer, réges-régen egy igen furfangos szegényember, aki messze földön híres volt arról, hogy mindig helyén van a nyelve, senki sem tud túljárni az eszén. Ugyanazon a vidéken élt egy gazdag ember is, aki folyton dicsekedett az eszével és magát tartotta a legokosabb embernek.

— Engem még az a híres furfangos ember se tud lóvá tenni — dicsekedett gyakran a gazdag.

Egyszer az úton mendegélt, s az út szélén megpillantotta a furfangos embert, aki ott állt, egy görbe nyírfához támaszkodva.

Odalépett hozzá a dicsekvő és azt mondta neki:

— Téged, barátom, furfangos és leleményes embernek tartanak. No, próbálj túljárni az én eszemen.

— Megpróbálnám én! — felelte a szegény ember. — Túljárnék az eszeden valami furfanggal, csak az a baj, hogy nincs itt a furfangos-tarisznyám. Otthon feledtem.

— Hát menj haza, hozd el — mondta a dicsekvő — itt megvárlak.

— Mennék én szívesen, de nem mozdulhatok innen — mondta a furfangos. — Látod, hogy megdőlt ez a nyírfa? Ha nem támasztom a hátammal, rögtön kidől.

Megmérgeztette a dicsekvőt a sok kifogás, rákiáltott a szegényemberre:

— Lódulj, hozd a furfangos-tarisznyádat, addig majd tartom helyetted ezt a nyírfát!

A furfangos elment, de nem is tért vissza. A dicsekvő talán még most is ott áll és támogatja a görbe nyírfát.

AZ ARANYKORSÓ

BURJÁT NÉPMESE

Réges-régen, úgy beszéltek, élt egy Szanad nevű kán.

Elhatározta egyszer, hogy más vidékre vándorol a népével, olyan földre, ahol tágasabbak a legelők, könnyebb az élet. Csakhogy ez a föld igen messze volt, hosszú és nehéz volt az út odáig.

Szanad kán, mielőtt útnak indult volna népével, megparancsolta, hogy öljenek meg minden öregembert.

— Az öregek csak hátráltatnának bennünket útközben — mondta.
— Nem jöhet velünk egyetlen öregember se, egy se maradhat életben! Aki nem teljesíti a parancsomat, azt szigorúan megbüntetem!

Akármilyen nehezükre esett az embereknek, teljesíteniük kellett a kán kegyetlen parancsát. Mindannyian féltek a kántól és nem mertek ellenszegülni parancsának.

A kánnak csak egyetlen alattvalója, egy Ciren nevű legény szegte meg a parancsot és nem ölte meg öreg apját.

Megegyezett Ciren az apjával: belebújtatja majd egy jókora bőrsákba és titokban, hogy senki se tudjon róla, elviszi az új földre. Hogy ott mi lesz, majd elválnak...

Felkerekedett Szanad kán egész népével, minden jószágával, elindultak délről észak felé, messzi földekre. Ciren a lova hátán átvetett nagy bőrsákban magával vitte öreg apját is.

Titokban etette, itatta az apját, pihenőkön pedig, amikor besötétedett, megoldotta a zsák száját és kiengedte apját, hogy pihenhessen egy keveset, kinyújtóztathassa elzsibbadt kezét, lábát.

Így mentek sok nap, sok éjjel, végül a tenger partjára értek. Szanad kán itt megpihent a népével.

A kán egyik főembere megállt a tenger szélén és észrevette, hogy valami csillog-villog a tenger fenekén. Amikor jobban szemügyre vette, látta, hogy egy csodálatos szépségű, nagy aranykorsó tündöklök a vízben. Tüstént ment a kánhoz és jelentette neki, hogy a tenger fenekén, a part közelében, egy drága mívű aranykorsó hever.

Szanad kán nyomban megparancsolta, hogy hozzák fel a korsót a tenger mélyéből. De önszántából senki sem vállalkozott rá, hogy leszálljon a tenger fenekére.

A kán akkor sorsot vettetett.

Úgy fordult a kocka, hogy egyik emberének kellett leszállnia a tenger mélyébe. Alá is bukott a kán embere, de nem tért vissza többé.

Más valaki került sorra. Ez egy magas parti szikláról ugrott a tengerbe, ott is maradt örökre a tenger fenekén...

Így veszett ott sorra a tengerbe Szanad kán sok embere.

A keményszívű kánnak azonban eszébe se jutott, hogy lemondjon szándékáról. Parancsára egymásután buktak alá és pusztultak el engedelmes alattvalói.

Végül a fiatal Cirenre került volna a sor.

Elszaladt Ciren arra a helyre, ahol apját elrejtette és búcsút vett tőle:

— Ég veled, apám! Meghalunk mind a ketten — te is, én is.

— Mi történt? Miért kell meghalnod? — kérdezte az öregember.

Elmondta Ciren az apjának, hogy most neki kell leszállnia a tenger mélyébe az aranykorsóért.

Onnan pedig még senki sem tért vissza — mondta végül. — Én is ottveszek a kán parancsára a tengerben, téged pedig megtalálnak és megölnék a kán szolgái...

Hallgatta az öreg a fiát, aztán azt mondta:

— Hej, fiam! Hiszen így mind egy szálig a tengerbe fúltok, mégsem szerzitek meg az aranykorsót! Nem a tenger fenekén van az a korsó! Látod-e azt a magas hegyet a tengerpart közelében? Annak a hegynek a csúcsán van az aranykorsó! Az, amit korsónak láttok, csak a tükörképe az igazinak. Egyikőtök se gondolt erre?

— Mitévő legyek hát? — kérdezte Ciren.

— Mássz föl a hegyre, keresd meg a korsót és add oda a kánnak. Nem nehéz megtalálni a hegy ormán: csillogása messziről elárulja. De meglehet, hogy olyan szikla csúcsán áll, amelyre nem tudsz felkapaszzkodni. Akkor várj addig, amíg zergéket nem látsz a sziklán, és ijessz rájuk. A zergék majd futásnak erednek és lerúgják az aranykorsót. De akkor ne vesztegeds az időt — kapd el gyorsan, máskülönben beleesik a mély, sötét szakadékba!

Ciren tüstént nekivágott a hegynek.

Nehezen jutott fel az oromra. Bokrokba, fák ágába, hegyes kövekbe kapaszkodott, véresre horzsolta arcát, kezét, elszaggatta ruháját. Végül feljutott a hegy csúcsára, és látta, hogy egy megközelíthetetlen sziklaszálon ott tündöklük a csodálatos szépségű aranykorsó.

Látta Ciren, hogy arra a sziklára nem tud felkapaszkodni. Akkor, apja tanácsára, várta, hogy zergék szökjenek fel a sziklára.

Nem kellett sokáig várnia, nemsokára meglátott néhány zergét a sziklacsúcson. Nyugodtan megálltak és lenéztek a mélybe. Ciren teli torokból rájuk kiáltott. Megriadtak a zergék, ijedten menekültek, s futtukban lerúgták a szikláról az aranykorsót. Lezuhant a korsó, és Ciren nagyügyesen elkapta.

Vidáman, örvendezve ereszkedett le a korsóval a hegyről, Szanad kán elé sietett és odaadta neki a korsót. Megkérdezte a kán:

— Hogy hoztad fel ezt a korsót a tengerből?

— Nem a tengerből hoztam — felelte Ciren — hanem annak a hegynek a csúcsáról. A tenger csak a tükörképét mutatta ennek a korsónak.

— Ki mondta ezt neked?

— Magam találtam ki — felelte Ciren.

A kán nem kérdezett többet Cirentől. Elbocsátotta.

Szanad kán másnap tovább indult népével.

Sokáig mentek, vonultak, végül sík, kopár vidékre jutottak. Perzselte a nap a földet, kiégetett minden füvet; patakot, erecskét sehol sem találtak. Az emberek meg a jószág majd elepedt a kínzó szomjúságtól. A kán lovasokat küldött szerte-szét, hogy vizet keressenek, de nem találtak sehol — mindenütt száraz, kiégett volt a föld. Megrémültek az emberek, nem tudták, mitévők legyenek...

Ciren akkor titokban elosont apjához és megkérdezte tőle:

— Mondd meg, apám, mitévők legyünk? Szomjan vész a nép!

Azt felelte az öregember:

— Eresszetek el egy hároméves tehenet és kövessétek. Ahol a tehen megáll és szaglászni kezdi a földet, ott ássatok.

Futott Ciren vissza és eleresztett egy hároméves tehenet.

A tehen leszegte a fejét és ide-oda járkált a síkságon. Végül megállt és hangos szuszogással szaglászta a forró földet.

— Itt ássatok! — mondta Ciren.

Az emberek ásni kezdtek és hamarosan egy nagy földalatti forrásra bukkantak. Előbuggyant a tiszta hideg víz, végigömlött a síkon. Ivott mindenki, amennyit csak bírt és felvidultak, erőre kaptak az emberek.

Szanad kán magához intette Cirent és megkérdezte tőle:

— Hogy leltél a földalatti forrásra ezen a kiégett vidéken?

Ciren azt felelte:

— A jeleket figyeltem, úgy akadtam rá.

Ittak, pihentek, aztán folytatták útjukat.

Napokig mentek, végül megálltak pihenni. Éjszaka hirtelen nagy eső kerekedett és eloltotta a tüzet. Akárhogy erőlködtek az emberek, nem tudtak újra tüzet gerjeszteni. Csuromvíz volt a ruhájuk, dideregtek, nem tudták, mit tegyenek.

Végül valamelyikük észrevette, hogy a messzi hegy csúcsán tűz ég.

Szanad kán megparancsolta, hogy menjenek tüstént a hegyre és hozzanak onnan tüzet.

Szaladtak az emberek, hogy teljesítsék a kán parancsát. Felment a hegyre az egyik, a másik, a harmadik. Mindannyian megtalálták a tüzet egy sűrű fenyő tövében, meg a vadászt, aki melegedett mellette. Mindnyájan fogtak egy-egy égő fahasábot, de egyikük sem tudta elvinni a táborhelyre — útközben elaludtak a hasábot.

Megdühödött Szanad kán és parancsot adott, hogy végezzenek ki mindenkit, aki elment tüzért és nem tudta elhozni.

Cirenre került a sor. A legény megint elosont apjához tanácsért. Megkérdezte:

— Mit tegyek, apám? Hogyan hozhatom el a tüzet a táborba?

Azt felelte az öregember:

— Ne olyan hasábot végy, amelyik lángol — az úgyis elalszik útközben vagy elhamvad, vagy eloltja az eső. Hanem végy egy nagy kancsót, töltsd meg parázzsal, azt hozd a táborba!

Úgy tett Ciren, ahogy az apja tanácsolta. Hozott a hegyről egy kancsó izzó parazsat. Tüzet raktak az emberek, megszáritották ruháikat, melegedtek, ételt készítettek.

Megtudta a kán, hogy ki volt az, aki a tüzet hozta. Magához rendelte Cirent.

Amikor Ciren elébe állt, a kán haragosan ráivallt:

— Te tudtad, hogyan lehet elhozni a tüzet, és hallgattál róla! Miért nem mondtad előbb?

— Mert magam sem tudtam... — felelte Ciren.

— Hát kitől tudtad meg? — kezdte vallatni a kán.

Addig faggatta, addig vallatta Cirent, míg az megvallotta, hogy a kán egyetlen parancsát sem tudta volna végrehajtani öreg apja tanácsai nélkül.

— Hol van az apád? — kérdezte a kán.

Ciren megmondta:

— Magammal hoztam egy nagy bőrzsákban.

A kán maga elé vezettette az öregembert és azt mondta:

— Visszavonom parancsomat. Az öregek nincsenek a fiatalok útjában. Az öregeknél van a bölcsesség. Nem kell eztán rejtőzködnöd, bátran velünk jöhetsz.

A KATONA ÉS A HALÁL

OROSZ NÉPMESE

Leszolgált a katona huszonöt esztendő, akkor szélnek eresztették:

— Az idődet leszolgáltad, katona, most menj, amerre látsz!

Fogta a katona a cók-mókját, elindult a nagyvilágba, s közben elgondolkodott:

»Huszonöt évig szolgáltam a cárnál, s nem kaptam érte huszonöt répát sem. Három darab száraz kenyeret adtak csak útravalónak. Hová forduljak? Hol hajtsam le árva fejemet? Elmegyek a szülőfalumba, megkeresem apámat, anyámat, ha pedig meghaltak azóta, elüldögélek a sírjukon.«

Azzal nekivágott az útnak. Ment, mendegélt, két darab száraz kenyeret megevett, a harmadikat meghagyta — messze van még hazáig!

Szembejött vele egy koldus, alamizsnáért könyörgött:

— Adj valamit, jó katona, a szegénynek!

Elővette a katona utolsó darab száraz kenyerét és odaadta az öreg koldusnak:

— Katonaember vagyok, magam majdcsak megleszek valahogy, de egy szegény öregember mihez fogjon?

Megtömte a pipáját, rágyújtott és továbbment. Ment, mendegélt, szívta a pipáját.

Nemsokára egy tavat pillantott meg az út szélén. Vadludak fürödtek a tó szélében. Odalopakodott a katona, s elejtett nagyügyesen három vadludat.

— Lesz már ebédem — mondta magában.

Visszatért az útra. Hamarosan egy városba ért. Keresett egy fogadót, s a három vadludat odaadta a gazdának:

— Itt ez a három vadlúd. Egyet süss meg nekem, a másikat neked adom a fáradságodért, a harmadikért bort adj az ebédhez.

Míg a katona levetkőzött, kényelembe helyezkedett, elkészült az ebéd.

Elébe tették a sült libát, a bort; ült a katona nagy elégedetten, kortyolta a bort, falatozta a pecsenyét. De jó is volt!

Elüldögélt egy darabig, nem sietett. Megkérdezte a gazdát:

— Kinek a háza az az új ott szemben?

Azt mondta a gazda:

— A környék leggazdagabb kereskedője építtette. Csakhogy nem tud beköltözni.

— Ugyan miért nem? — csodálkozott a katona.

— Gonosz szellemek garázdálkodnak benne. Ördögök tivornyáznak ott éjszakánként; lármáznak, zsinatolnak, táncolnak meg visítoznak minden éjjel, nincs nyugovásunk tőlük. Amint besötétedik, közelébe se mernek menni az emberek.

Megkérdezte a katona a fogadóstól, hol lakik az a kereskedő.

— Látni akarom, beszélnem kell vele. Hátha segítségére lehetek.

Ebéd után lefeküdt a katona egy órácskára, aztán amikor besötétedett, nyakába vette a várost. Megtalálta a kereskedőt. Az megkérdezte tőle:

— Mi járatban vagy, kiszolgált katona?

— Úton járó ember vagyok. Engedd meg, hogy az új házadban szálljak meg éjszakára. Úgyis üresen áll.

— Nem tanácsolom! — mondta a kereskedő. — Ne keresd a vesztedet! Kérj szállást másutt, elég ház van a városban. Az én új házamban, amióta megépíttettem, ördögök tanyáznak, és semmiképpen sem lehet kilakoltatni őket.

— Talán én ki tudom kergetni az ördögöket. Talán egy öreg katonának engedelmeskednek!

— Próbálkoztak már bátor legények, de mind rajtavesztettek. Tavaly is vállalkozott rá egy úton járó ember, hogy megtisztítja a házamat az ördögöktől, be is ment nagy bátran, hogy ott töltsen az éjszakát, de reggel csak a csontjait találták meg. Elveszítette a gonosz!

— Átvág az orosz katona tűzön-vízen! Huszonöt esztendőig szolgáltam, hadjáratban, ütközetben megfordultam, s életben maradtam! Majd csak elbánok az ördögökkel is! Nem hagyom magam!

Azt mondta a kereskedő:

— Jól van, te akarsz. Menj, ha nem félsz. Ha pedig megszabadítod a házamat az ördögöktől, nem marad el a jutalom. Tengerek pénzt költöttem már erre, de annyi volt, mintha a vízbe hajgáltam volna.

— Adj nekem — mondta a katona — gyertyát, pörkölt mogyorót, meg egy jókora sült répát.

— Gyere a boltomba, végy, amire szükséged van.

Ment a katona a boltba, fogott vagy tíz gyertyát, három font pörkölt mogyorót, aztán bement a kereskedő konyhájára, fogta a legnagyobb sült répát, és ment az új házba.

Megtelepedett az egyik nagy szobában. Szögre akasztotta a köpenyét meg a bornyúját. Meggyújtotta a gyertyákat, megtömte a pipáját. Pöfékelt, ropogtatta a mogyorót — várta az idő múlását.

Pontosan éjfélkor, honnan, honnan se, egyszer csak szörnyű zsvaj, lárma támadt, csapódtak az ajtók, nyikorgott a padló. Vad tánc kerekedett, visongás, rikoltozás — majd megsüketült belé a katona. Fenekestül felfordult az egész ház.

A katona csak ült, mintha mi sem történt volna, pöfékelt, ropogtatta a mogyorót. Egyszer csak kinyílt az ajtó, s egy ördögfióka dugta be a fejét. Amikor a katonát meglátta, elkiáltotta magát:

— Itt egy ember! Gyertek, faljuk fel elevenen!

Nagy lábdobogás támadt, tódultak az ördögök abba a szobába, ahol a katona üldögélt. Köréje sereglettek, bámulták, oldalba taszigálták egymást és hangosan visították:

— Tépjük szét, együk meg!

— Csak lassan a testtel! — kiáltott rájuk a katona. — Elbántam én már különb legényekkel is, a ti fajtátokkal is akadt már dolgom! Pukkadjatok meg!

Előrefurakodott akkor a legmegtermettebb ördög és így szólt:

— Próbáljuk ki, melyikünk az erősebb!

— Nem bánom, próbáljuk — mondta a katona. — Melyikőtök tud úgy megszorítani egy követ, hogy kicsurranjon a leve?

Az ördögök vezére kiadta a parancsot: hozzanak be az utcáról egy macskakövet. Kiszaladt egy ördögfióka, behozott egy kisebbfajta követ. Nyújtották a katonának:

— Nosza, próbáld meg!

— Előbb próbálja meg közületek valaki, aztán én sem maradok adós!

A legmarkosabbik ördög fogta a követ és úgy összenyomta; hogy csak egy marék homok maradt a tenyerén.

— Idenézz!

A katona elővette a bornyújából a sült répát:

— Látod, az én kövem nagyobb, mint a tiéd volt!

Azzal megnyomta, s kicsorrant a répa leve.

— Láttátok?

Meghökkenetek az ördögök, elhallgattak. Aztán megkérdezték:

— Mit ropogtatsz folyton?

Azt felelte a katona:

— Mogyorót. Fogadjunk, hogy egyikőtök se tudja megrágni a mogyorómat! — Azzal egy puska golyót nyomott az ördögvezér markába: — Ízleld csak meg, milyen mogyorót rágcsál a katona!

Bekapta az ördög a golyót, rágta, rágta, laposra nyomta a fogaival, de feltörni mégse tudta. A katona meg jóízűen ropogtatta a mogyorót, egymásután hajigálta a szájába a mogyorószemeket.

Megjuhászodtak az ördögök, elcsöndesedtek. Egyik lábukról a másikkra álltak, leskeltek a katonára.

— Azt hallottam — szólalt meg a katona — ravasz dolgokat tud kieszelni a ti fajtátok: kicsiből nagygyá, nagyból kicsivé tudtok változni, s még a kulcslyukon is befértek.

— Jól hallottad, azt mind meg tudjuk tenni! — kiáltották az ördögök.

— No, akkor próbáljátok meg, valahányan vagytok, belebújni a bornyúmba!

Igyekeztek az ördögök, lökdösődtek, egymás hegyén-hátán tolakodtak a katona bornyújába. Egy perc se telt belé, mind egy szálíg befészkeltek magukat a bornyúba.

Odaugrott a katona, keresztbe-hosszába jó erősen átszíjazta a bornyúját, összefűzte, jól meghúzta.

— No, most magam is pihenhetek!

Köpenye egyik feléből derékaljat vetett, másik felével betakarózott, és elaludt.

A kereskedő azt mondta reggel a segédeknek:

— Menjetek, nézzétek meg, él-e a katona. Ha meghalt, szedjétek össze legalább a csontjait.

Beléptek a segédek a házba; a katona már felkelt, fel-alá járkált a szobában, szívta a pipáját.

— Jó reggelt, katona! Nem gondoltuk, hogy életben találunk. Ládát is hoztunk magunkkal, hogy abba gyűjtsük a csontjaidat.

Nevetett a katona:

— Korai volna még a temetésem! Segítsetek inkább elvinni a bornyúmat a kovácműhelybe! Messze van-e a kovács?

— Itt van a közelben — felelték a segédek.

Megfogták a bornyút, vitték a kovácműhelybe. Azt mondta a katona a kovácsoknak:

— Halljátok, derék kovácsok, tegyétek ezt a bornyút az üllőre, és üssétek-döngessétek derekasan, kovácmódra!

Az egyik kovács nyomban nekigyürkőzött és ütni-verní kezdte a pörölllyel a katonabornyút. Volt nemulass az ördögöknek! Visítóztak, rimánkodtak:

— Kegyelmezz, katona, eressz ki bennünket!

Derekasan dolgoztak a kovácsok, a katona meg biztatta őket:

— Úgy, úgy, legények, ahogy csak bírjátok! Tanítsuk meg az ördögöket kesztyűbe dudálni!

— Soha többé nem tesszük be a lábunkat abba a házba! — fogadkoztak kínjukban az ördögök — és megparancsoljuk a társainknak is, közelébe se merészkedjenek ennek a városnak! Neked meg nagy váltságdíjat fizetünk, csak kegyelmezz életünknek!

— No, de aztán úgy legyen! És ne feledjétek el, hogy jár az, aki ujjat húz az orosz katonával!

Megparancsolta a kovácsoknak, hogy tegyék le a pörölyt, aztán egyenként kieresztette az ördögöket. Csak a vezérüket marasztotta a bornyúban.

— Hozzátok a váltságdíjat, akkor majd ezt is kiengedem!

Alig szívott el egy pipadohányt, látta ám, hogy fut az egyik ördögfióka, egy ócska batyut cipel a hátán.

— Itt a váltságdíj!

Elvette a katona a batyut. Könnyű volt. Kibontotta, belenézett — semmit se talált benne. Ráivallt az ördögöcskére:

— Mi az, tán bolondot üzöl belőlem? Mindjárt két pörölllyel tanítjuk rendre a vezéreteket!

Kiabálni kezdett a bornyúban a főördög:

— Ne bánts! Ne kínozz, katona! Hallgass meg! Nem akármilyen batyu ez, hanem csoda-batyu! Ilyen csak egy van az egész világon. Bármit kívánsz, csak ki kell oldanod, s mindent megtalálsz benne. Ha meg madarat szeretnél fogni, vagy bármi mást meg akarsz

szerezni, csak lendítsd meg a batyut, s ennyit mondj: »Bújj bele!« — s amit kívánsz, benne terem a batyuban.

— Próbáljuk csak ki, igazat mondasz-e! Egy hordó bor teremjen a batyuban!

A batyu nyomban húzni kezdte a kezét. Kioldotta, megtalálta benne a hordó bort. Odaadta a kovácsoknak!

— Igyatok, legények!

Azzal kilépett a kovácsműhelyből, körülnézett. Meglátott egy verebet a háztetőn. Meglendítette a batyut és azt mondta:

— Bújj bele!

Még ki se mondhatta — a veréb felröppent a háztetőről s egyenesen a batyuba röpült.

Visszament a katona a műhelybe, kieresztette az ördögök vezérét is:

— Eredj, amerre látsz, de el ne feledd: magadra vess, ha még egyszer a szemem elé kerülsz!

Eliramodott a főördög az ördögöcskéekkel, már ott se volt. A katona meg fogta a bornyúját, meg a batyuját, elbúcsúzott a kovácsoktól, ment a kereskedőhöz:

— Költözz be nyugodtan új házádba. Senki sem háborgat többé.

Rábámult a kereskedő a katonára, alig hitt tulajdon szemének:

— Lám csak, igaz, hogy az orosz katona átvág tűzön is, vízen is! Mondd el, hogy bántál el a gonosz ördögökkel, hogyan lehet, hogy egy hajad szála se görbült meg?

Elmondta a katona, hogy volt, mint volt, rábólintottak a segédek is.

A kereskedő azt gondolta magában:

»Jól van, de azért várok még egy-két napot a költözéssel. Utánajárok, csakugyan csend van-e a házban, nem tért-e vissza a gonosz.«

Este elküldte a katonával azokat a legényeket, akik reggel fölkeresték a katonát:

— Aludjatok ott még az éjjel. Ha valami történik, a katona majd megvéd benneteket.

Nyugodtan töltötték az éjszakát, nem történt velük semmi. Hajuk szála se görbült meg, vidáman ébredtek.

A harmadik éjszakán maga a kereskedő is elmerészkedett velük a házába. Megint csöndesen telt el az éjszaka. Senki sem háborgatta

őket.

A kereskedő kitakarította új házát és készült a költözésre. Sütöttek, főztek a kereskedő házában, vendégeket hívtak. Annyi sok jót hoztak a vendégek elé, hogy roskadoztak az asztalok! Ehetett-ihatott mindenki, amit csak szeme-szája kívánt.

A kereskedő a katonát ültette az asztalfőre, kínálgatta legbecsesebb vendégét:

— Egyél-igyál, jó katona! Amíg élek, nem felejttem, amit tettél!

Egészen reggelig tartott a lakoma. Aludtak egyet utána, aztán felszedelőzködött a katona.

A kereskedő marasztalta:

— Ne menj még el, maradj nálam! Légy a vendégem legalább még egy hétig!

— Nem, köszönöm, így is sokáig időztem nálad. Mielőbb haza akarok jutni.

A kereskedő teleöntött egy zacskót ezüstpénzzel:

— Fogadd jutalmul!

Azt mondta a katona:

— Egyedül élek és még erős vagyok. Tudok gondoskodni magamról. Oszd szét ezt az ezüstöt a szegények, a koldusok között, nekem nincs szükségem semmire.

Bejárták a segédek a várost, összehívták a koldusokat. Tódultak a szegények a kereskedő házába. A katona mindegyiknek adott egy-egy marék ezüstpénzt.

— Látod — mondta a kereskedőnek — mennyi könnyet felszárítottunk, mennyi örömet szereztünk az embereknek. Nézd, mintha a nap is szebben ragyogna! Mintha ünnep volna a szívünkben.

Aztán búcsút vett a kereskedőtől, vállára vetette bűvös batyuját meg üres bornyúját, és elindult messze útra, hazafelé.

Ment, mendegélt, nagy utat megtett, végre hazaért szülőföldjére.

Amikor egy dombról megpillantotta faluját, vidám és könnyű lett a szíve. Meggyorsította lépteit, körültekingetett:

— De szép itt minden! Sok földet bejártam, sok falut, várost láttam, de az egész világon nem találtam párját az én falumnak!

Megkereste a házacskáját. Föllépdelt a tornácra, bekopogott. Öreg-öreg anyóka tipegett elébe. Nyakába borult a katona, megölelte.

Akkor ismerte meg az öregasszony a fiát. Sírt-nevetett örömeiben:

— Apád egyre téged emlegetett, fiam, de nem érhetted meg a hazatéréseidet! Éppen öt esztendeje, hogy eltemettük.

Aztán észbe kapott a katona édesanyja, ennivalót akart hozni a fiának, de az így szólt:

— Ne legyen gondod semmire! Eztán majd én gondoskodom rólad, én vigyázok rád!

Azzal meglendítette a batyut, telerakta az asztalt sokféle jóval és leültette az anyját:

— Egyél-igyál kedvedre!

Másnap megint elővette a batyuját, meglendítette, ezüstpénzt kívánt. Kirázta belőle a sok ezüstöt, aztán munkához látott. Új házat épített. Vett tehenet, lovat, mindent, amire szükség volt a háznál. Aztán menyasszonyt választott magának, megházasodott és csöndesen éldegélt, gazdálkodott. Öreg édesanyja dajkálta az unokákat, örült fia szerencséjének.

Így telt el hat-hét esztendő. Egy napon megbetegedett a katona, ágynak dőlt, feküdt két napig, háromig — se nem evett, se nem ivott. Egyre rosszabbul volt. A harmadik napon mit látott? Ott állt a halál az ágya mellett, fente a kaszáját, leste a katonát.

— Készülj, katona! — mondta neki. — Érted jöttem. Mindjárt viszlek!

— Várj még! Adj még harminc évet! Fölnevelem a gyerekeimet, megházasítom a fiaimat, férjhez adom a leányaimat, megvárom az unokákat s majd csak aztán gyere értem. Most még korán volna meghalnom.

— Nem adok én, katona, még három órát se!

— No, hát ha nem adsz harminc esztendőt, adj legalább hármát! Annyi dolog vár rám! El kell végeznem mindent!

— Hiába könyörögsz, még három percig se várok — felelte a halál.

A katona nem kérte többé, hanem meghalni nem volt kedve. Előhúzta nagy nehezen a vánkosa alól a csoda-batyut. Meglendítette és rákiáltott a halálra:

— Bújj bele!

Még ki se mondhatta, már érezte, hogy jobban van. Körülnézett — a halál eltűnt az ágya mellől. Belepislantott a batyuba — hát ott gubbasztott a halál.

A katona jó erősen összekötötte a bátyút, s nyomban egészségesnek érezte magát. Éhséget érzett.

Felkelt, vágott egy karaj kenyeret, megsózta és megette. Aztán felhajtott egy kancsó kvaszt — és már kutyabaja sem volt.

— Nem hallgattál a szép szóra, csorbaorrú, most megtanultad, hogy jár, aki ujjat húz az orosz katonával!

Hangot hallott a batyuból:

— Mit csinálsz velem?

— Sajnálom ugyan a batyut — felelte a katona — de nem tehetek mást, meg kell válnom tőle. Most foglak és beledoblak a rothadó mocsárba. A batyuból sohasem tudsz kibújni, ha én nem akarom.

— Eressz ki, katona! Adok még három évet!

— Azt már nem! Most már nem szabadulsz!

Megijedt a halál, könnyölgőre fogta:

— Eressz ki! Nem bánom, élj még harminc esztendeig!

— Jól van — mondta a katona — kiengedlek, ha harminc esztendeig nemcsak engem, de mást se viszel el!

— Azt nem tehetem — felelte a halál. — Mi lesz velem, ha senkit se viszek el? Miből élek?

— Az alatt a harminc esztendő alatt rágcsálj fatörzseket, gyökereket meg köveket a mezőn!

Nem válaszolt a halál, némán kuporgott a batyuban. A katona felöltözött, csizmát rántott és azt mondta:

— Ha nem állsz rá az alkura, viszlek a rothadó mocsárba!

Hátára vette a batyut.

Akkor megszólalt a halál:

— Jól van, legyen, ahogy akarod: harminc évig egy embert se viszek el! Fatörzseket rágok, gyökereket meg köveket a mezőn, csak bocsáss szabadon!

— Vigyázz, ha rászedsz, megbánod! — mondta a katona.

Kivitte a batyut a faluvégre, ott kioldotta:

— Lódulj, amíg mást nem gondolok!

Kapta a halál a kaszáját s az erdőbe iramodott. Fatönköket csavart ki, gyökereket, köveket ásott a mezőn és azokat rágta, eszegette — mi mást tehetett volna!

Az emberek pedig bú-gond nélkül éltek ezalatt. Egészségesek voltak, nem betegedett meg, nem halt meg senki.

Így folyt ez kis híján harminc esztendeig. A halál egészen lesóványodott a sanyarú táplálékon, az emberek meg kigömbölyödtek, vidámak lettek.

A katonának felnőttek a gyermekei. Fiai megházasodtak, leányai férjhez mentek. Gyarapodott a család. Egyiknek tanácsra volt szüksége, a másiknak segítségre, a harmadikat tanítani kellett.

Sok dolga volt a katonának, de szívesen végezte: minden sikerült neki, amihez csak fogott, simán folyt az élete. Csak úgy égett a keze alatt a munka. Eszébe se jutott a halál. Pedig az ott termett egy napon mellette:

— Ma telt le a harminc esztendő. Lejárt az időd. Készülj, katona, érted jöttem!

Nem ellenkezett vele a katona:

— Katona voltam, megszoktam, hogy készen legyek, ha riadót fújnak. Ha lejárt az időm, hát hozd a koporsómat!

Becipelt a halál egy vasveretű tölgyfakoporsót, kinyitotta:

— No, feküdj bele, katona!

Megmérgeedett a katona, rárivallt a halálra:

— Még mit nem! Nem tudod, mi a rend? Csinálhat-e valamit egy öreg katona csak úgy, a maga feje szerint? Így volt az katonakoromban is: ha valami újra tanított bennünket a parancsnokunk, előbb mindig megmutatta, hogy kell, mint kell, aztán kiadta a vezényszót és mi utánacsínáltunk mindent. Úgy illik hát neked is: előbb mutasd meg, hogyan kell, aztán add ki a vezényszót, s én is megcsinálom!

A halál belefeküdt a koporsóba:

— Látod, katona, így kell: nyújtózz ki, a kezedet meg kulcsold össze a melleden!

Több se kellett a katonának: rácsapta a koporsóra a födelét, leszögezte.

— Feküdj csak ott, ha kedved tartja! Nekem idekinn is jó!

Aztán szekerre tette a koporsót, kivitte a folyó meredek partjára és belefördította a vízbe.

A folyó elragadta a koporsót és a tengerbe sodorta.

Év telt évre, a halál még mindig ott úszott a tenger hullámai között.

Vígan élt a nép, bú nélkül, gond nélkül. Magasztalták a katonát. Nem öregedett maga a katona sem. Már az unokáit is

megházasította, férjhez adta. Már a dédunokáit tanítgatta. Szorgoskodott a gazdaságban, látástól vakulásig talpon volt, nem ismerte a pihenést.

Egyszer nagy vihar támadt a tengeren. A hullámok nekicsapták a koporsót a köveknek. Széttörött a koporsó, előbújt belőle a halál, nem volt se élő, se holt, majd elsodorta a szél.

Egy darabig a tengerparton heverészett, aztán nagy nehezen elbotorkált a katona falujába. Besomfordált a katona udvarába és meglapult: várta, hogy kilépjen a gazda.

A katona éppen vetni indult a földjére. Fogott egy üres zsákot és kiment a csűrbe vetőmagért. Amint a csűrhez ért, egyszer csak előugrott a halál a sarok mögül. Vigyorgott:

— No, most nem menekülsz tőlem!

Látta a katona: nyakán a baj. Azt gondolta:

»Volt, ami volt, legyen, ami lesz! Ha nem szabadulhatok is meg tőle, legalább ráijesztek a csorbaorrúra!«

Fölkapta az üres zsákot és rákiáltott a halálra:

— A batyuba kívánczol? A rothadó mocsárba kívánczol?

Meglátta a halál az üres zsákot, azt gondolta ijedtében, hogy a csoda-batyu van a katona kezében. Sarkon fordult és elinalt — mintha ott se lett volna!

Attól fogva nem mert mutatkozni az emberek előtt. Lopva, titokban vitte el őket. Egyre az járt az eszében:

»Csak a katona szeme elé ne kerüljek! Ha meglát, biztos, hogy a rothadó mocsárba hajít!«

A katona pedig vidáman éldegélt tovább, azt mondják, még ma is él és hírből sem ismeri a szomorúságot.

TANULJ MESTERSÉGET

GRÚZ NÉPMESE

Élt egyszer egy király. Egyetlen fia volt. Amikor a király megöregedett, elhatározta, hogy megházasítja a fiát. A királyfi azt mondta neki:

— Engedd meg, hogy bejárjam az egész birodalmamat és magam válasszak mátkát magamnak!

Elbocsátotta az apja. Válogatott, keresgélt a királyfi, de csak nem talált kedvére való mátkát. Végül egy szegény kis faluban, a falu végén, a legszegényesebb házikóban látott egy világszép leányt, és megszerette. Nyomban feleségül is kérte, de a leány azt kérdezte tőle:

— Mi a mesterséged?

— Nincs mesterségem — felelte a királyfi.

— No, az már baj! — mondta a leány. — Királyfinak lenni, az nem mesterség. Ma király vagy — holnap letaszíthatnak a trónról. Hogy keresed meg akkor a kenyeredet? Eredj, tanulj valami mesterséget, akkor feleségül megyek hozzád, de ha nem tanulsz, ne is mutatkozz többet!

Elszomorodott a királyfi, nem tudta, ugyan miféle mesterséget tanulhatna meg a leggyorsabban. Visszament apjához, elmondta neki, mi történt vele.

Összehívta a király a mesterembereket. Tódultak a palotába az asztalosok, csizmadiák, a szabók, a kőművesek, a kályhások.

A király megkérdezte az asztalostól:

— Mennyi idő alatt tanítod meg a királyfit a mesterségedre?

— Öt év alatt! — felelte az asztalos.

— Ó! Azalatt férjhez megy a mátkám, nem vár annyi ideig rám — mondta a királyfi. — Minek akkor nekem a mesterség?

Megkérdezték a többit: ki tanítja meg a királyfit hamarabb a maga mesterségére?

A csizmadia azt mondta — négy év alatt, a kőműves: három alatt, a kályhás két év alatt... Végül előlépett egy ember és így szólt:

— Én nemezt készítek meg szűrt. Adjátok hozzám a királyfit — egy hét alatt megtanítom a mesterségemre!

Elment hozzá a királyfi és megtanult szűrt készíteni.

Aztán felkereste a világszép leányt.

— Miért jöttél el megint? — kérdezte a lány.

— Hogy feleségül kérjelek.

— Tanultál-e mesterséget?

— Tanultam bizony. Értek a szűrkészítéshez.

— No, az is jó mesterség — mondta a lány. — Most már feleségül megyek hozzád.

Lakodalmat ültek és boldogan éltek.

Nemsokára meghalt az öreg király. A királyfi foglalta el a trónt.

Egy napon felkerekedett, hogy körülnézzon birodalmában: ki hogy él, ki minek örül, ki mi miatt kesereg. Szegényembernek öltözött és útnak indult.

Ment, mendegélt, érkezett egy nagyvárosba. Megéhezett.

Bekopogott egy házba, köszöntötte a gazdákat, aztán megkérte őket:

— Adjatok ennem, jó emberek!

A ház gazdái nyájasan fogadták, nem tagadták meg tőle az ételt.

Rablók voltak a gazdák. A pince elé vezették a királyt és kinyitották előtte az ajtót.

— Mi van ebben a pincében? — kérdezte a király.

— Nézd meg magad — mondták a rablók, azzal belökték a pincébe.

Körülnézett a király és látta, hogy még három ember ül a pincében.

— Miért ültök itt? — kérdezte a király. — Mit akarnak veletek?

— Megölnek bennünket a rablók — felelték a rabok. — Te is erre a sorsra jutsz.

Megijedt a király, nem tudta, mit tegyen.

A rablók megölték a három foglyot. A királyra került a sor. Azt mondta a király a rablóknak:

— Ne öljetek meg! Olyan szűrt csinálok nektek, hogy kétszáz aranypénzt adnak érte. Vigyétek egyenesen a fiatal királynéhoz, az alkudozás nélkül megveszi tőletek.

Megörültek a rablók. Vitték a gypjút a királynak. Az megványolta, olyan szépséges mintákkal díszítette, hogy aki nézte, nem tudta a szemét levenni róla. A virágok meg cirádák közé ezeket a szavakat hímezte:

»Rablók foglya vagyok egy nagyvárosban, egy ház pincéjében. Ha két napon belül ki nem szabadítanak, megölnek a rablók.«

Fogta az egyik rabló a szűrt, fejére emelte és vitte a városba.

Vitte a királynéhoz, kínálta neki. A királyné megnézte a szűrt. Elolvasta a minták közé rejtett szavakat, aztán odaadta a kelméért a kétszáz aranypénzt és elbocsátotta a rablót.

Aztán nyomban sereget gyűjtött és követte a rablót, hogy kiszabadítsa férjét. Odaértek, körülvették a rablók házát, hogy senki se szökhessék meg belőle.

A katonák betörték a házba, elfogták a rablókat és megölték. Aztán lementek a pincébe, kiszabadították a királyt és feleségéhez vezették.

— Látod — mondta a királyné — ha nem tanultál volna mesterséget, most az sem segített volna, hogy király vagy: megöltek volna a rablók.

— Igaz bizony — felelte a király — már rég nem élnék. A mesterségem szabadított ki a bajból!

A CSODAMALOM

ÉS ZT NÉPMESE

Volt egyszer két testvér — a kisebbik szegény, az idősebbik gazdag.

Ünnep közelgett. A falu minden gazdasszonya süt-főz, csak a szegényember kamrája üres, még az egér is éhen pusztul benne.

Fogta magát a szegény, ment a gazdag bátyjához.

— Adjonisten — köszönti.

— Fogadjisten — felel rá a gazdag.

Olyan volt az arca, mintha vadalmába harapott volna, úgy elfintorodott — nyomban kitalálta, mit akar tőle az öccse.

— Adnál-e valamit az ünnepre, testvér? — kérdi a szegény.

— Hogyne adnék? Adok én! — mondja a gazdag. — De ígérd meg cserébe, hogy te is megteszed, amire kérlek.

— Megteszek mindent, amit csak kívánsz — feleli a szegény.

— No, akkor fogd ezt a füstölt sonkát és eredj a pokolba!

— Megyek én! — mondja a szegény testvér. — Amit ígértem, tartom!

Fogta a sonkát, hóna alá csapta és útnak eredt. Ment, ment, egész álló nap ment, de még mindig nem ért el a pokolba.

Közben beesteledett, koromsötét lett. A szegény testvér akkor világosságot pillantott meg a távolban.

»Biztosan ott van a pokol« — vélte, és arrafelé indult.

Jól sejtette. Egy óra sem telt belé, a szegényember már ott állt a pokol kapuja előtt. Alig lépte át a küszöböt, mindenünnen köréje sereglettek az ördögök. Tolongtak körülötte, leskeltek a sonkára, nyalogatták a szájuk szélét.

— Add el azt a sonkát! — kiabálták.

— Nem én — azt mondja a szegény testvér — az ünnepre tartogatom. No, de ha olyan nagyon megkívántátok, hát eladom. Mennyit adtok érte?

Odasomfordált akkor a legkisebbik, egy vedlett kis ördögfióka, megrántotta a szegényember ruhája ujját és a fülébe súgta:

— Vágj le nekem egy darabkát, mondok érte valamit.

A szegényember levágott egy darab sonkát, odadugta a kis ördögnek. Annak mindjárt megeredt a nyelve, azt súgta a szegénynek:

— Ne add oda a sonkát se aranyért, se ezüstért, hanem kérd érte az öreg kézimalmot, amelyik az ajtó mellett áll.

Szót fogadott a szegény testvér az ördögöcskének.

Az ördögök elébe hordtak aranyat, ezüstöt, de ő rá se pillantott.

— Nem — azt mondja — így nem sikerül az egyezés. Nem adom másért a sonkát, csak azért az öreg kézimalomért, amelyik ott áll az ajtó mellett.

Nem tetszett ez az ördögöknek. Az ördögök vezére így, úgy, megpróbált a szegényember lelkére beszélni, el akarta venni a kedvét a malomtól. De az csak hajtogatta a magáét:

— Ha nem adjátok a malmot, koppan az állatok a sonkától.

Nem lehetett alkudni vele.

Köptek egy mérgeset az ördögök, s odaadták neki a malmot. ő meg odaadta nekik a sonkát, de előbb megint lekanyarított belőle egy jó zsíros darabot, ingébe rejtette és titokban odamutatta a vedlett ördögöcskének. Aztán jó étvágyat kívánt az ördögöknek és hátat fordított a pokolnak.

Alig ment egy darabot — utolérte a vedlett ördögfióka.

Fülön fogta a szegény testvér és azt kérdezte tőle:

— Nem csaptál-e be, te ördögfióka? Nem valami ócskaságot varrtál-e a nyakamba arany-ezüst helyett?

— Mit gondolsz, mit gondolsz! — visította az ördögöcske. — Az a világ legcsodálatosabb malma! Csak hármat kell koppantani a födelén, s a malom forogni kezd, s már ontja is, amit kívánsz, csak győzd összeszedni. Aztán, ha meg akarod állítani, hármat kell koppantanod az alján.

— No, ha igazat beszélsz, akkor hát köszönöm — mondta a szegény testvér. — Itt a jutalmad.

Az ördögfióka elkapta a sonkadarabot, a szegényember meg elindult hazafelé. De akárhogy sietett, éjfél volt, mire falujába ért.

— Hol voltál ilyen sokáig? — támadt rá a felesége. — Más házakban roskadoznak az asztalok a sokféle jótól, mi pedig még ünnepi levest se tudtunk főzni!

— Fontos dolgom akadt, asszony, s nagy utat kellett miatta megtennem, hát azért késtem. De hoztam ám valamit! Nézd csak!

A szegényember előhúzta inge alól a kézimalmot és dörzsölgetni, tisztogatni kezdte. Szépen kifényesítette, aztán így szólt a feleségéhez:

— No, asszony, kívánj az ünnepre, amit akarsz!

— Mit akarnék! — mondta a felesége. — Beérném kenyérrel is meg egy darabka hússal — annak is örülnék.

— Hallod-e malom, mit kívánnak tőled? — kiáltotta a szegény testvér és hármat koppantott a malom födelére.

Megcsikordult a malom és forogni kezdett.

Csakúgy hulltak az asztalra a nagy kenyerek, aztán a zsíros, sózott pecsenyedarabok — tessék, egyetek, jó étvágyat!

Asztalhoz ült az ember meg az asszony. Megünnepelték, hogy ilyen kincshez jutottak.

Másnap még több ízes falatot őrltetek a malommal, s lakomára hívták rokonaikat, szomszédaikat.

Ettek-ittak a vendégek, dicsérték a házigazdát meg a feleségét... Csak a gazdag testvérnek akadt torkán a falat az irigységtől.

— Honnan vetted ezt a sok jót? — kérdezte testvérétől.

— Nem vettem én! Jó kis kamrám van, abból került minden — felelte a szegény.

De estefelé a szegény testvér megszédült az erős italoktól, elbódult a sok édességtől, és kedve támadt rá, hogy eldicsekedjék vendégeinek.

— Nézzétek meg hát — mondta — ki az, aki jóltartott benneteket!

Azzal behozta a kézimalmot, az asztalra állította és kívánt tőle ezt-amazt.

A gazdag testvérnek most már nem volt nyugovása. Egyre az öccsét környékezte — adja el neki a malmot, adja el. Nem akart ráállni a szegény testvér. Megmérgeződött a gazdag és így szólt:

— No, te ezt a malmot a pokolban szerezhetted, nem másutt!

— Úgy igaz — felelte a szegény. — Honnan tudod?

— Hogy honnan, ahhoz semmi közöd. Inkább azt mondd meg: nem én küldtelek-e a pokolba?

— De te. Hát aztán?

— Hát aztán? Ha én nem volnék, sose láttad volna ezt a malmot. Tehát mindenképpen engem illet a malom — mondta a gazdag, azzal fölkapta a malmot és hazaszaladt.

Másnap jókor felkelt és azt mondta a feleségének:

— Te menj ki a béresekkel szénát forgatni, ma én gondoskodom ebédre.

Délben az asztalra állította a malmot és ráparancsolt:

— Heringet meg tejleves!

A malom forogni kezdett, a gazdag meg csak alája tartotta az edényt.

Tele volt már minden fazék, köcsög, lábos, de a malom csak egyre forgott, forgott... Rázta a gazdag a malmot, döngette, rátoppantott. Pedig csak az alját kellett volna háromszor megkoppantani. De ez eszébe se jutott a gazdagnak, nem mondta neki az öccse.

Forgott a malom, forgott. A tejleves elöntötte a konyhát, úszkált benne a sok hering. Nem tócsa volt már, de tó, a gazdagember térdig állt benne, derékig, nyakig... mindjárt elnyeli a tejleves. Torkaszakadtából kiabált:

— Segítség! Megfulladok! — és kiment a házból.

A tejözön kitódult a nyomában, elöntötte az egész falut, a heringek meg csak úgy táncoltak a fehér hullámokon. Futott a gazdagember szegény testvérehez.

— Állítsd meg a malmodat! — könyörgött. — Nézd, mit csinált! Elárasztja az egész falut!

Azt mondta neki a szegény testvér:

— Más jószágának nem parancsolhatok. Ha visszaadnád nekem — az más volna!

— Vidd hát, vidd, csak álljon meg már az a malom!

— Így már érdemes vesződnöm vele! — mondta a szegény.

Elővette a kemencesutból a teknőt, leeresztette az ablakon, aztán fogta a horgászbotját, beleült a teknőbe és bátyja házához evezett.

«A háznak már csak a födele látszott ki a tejlevesből. A szegény testvér felmászott a háztetőre, leeresztette a kéményen a horgot, és kihalászta a malmot. Aztán háromszor megkoppantotta az alját — a malom abban a szempillantásban megállt.

A tejleves-tó lassan-lassan lefolyt a tengerbe. Csak a heringek akadtak fönn a sövényeken, a fű között, a gyerekek nagy örömére. Egész nap halásztak — szárazföldön!

A GAZDAG ÉS A SZEGÉNY

KAZAH NÉPMESE

Élt egyszer, réges-régen két testvér. A fiatalabbiknak nem volt családja. Gazdag kereskedő volt, jómódban élt. Az idősebbik szűkösen éldegélt, két fiában, Haszenben és Huszainban lelte minden örömét.

Nyáron, amikor megérett az erdei bogyó, Haszen és Huszain kiment az erdőre bogyót szedni. Az anyjuk elvitte a bogyót a piacra és eladta. Ebből élt az egész család.

Egy napon, délben, amikor a legcsöndesebb volt a természet és legrövidebb az árnyék, amikor a napfényben úgy tündöklött a víz, hogy azt sem lehetett látni: áll vagy folyik a víz a pataokban, — egy délben Haszen és Huszain a part menti bozótban játszadozott. Egyszer csak csodálatosan szép, kéktollú madárka röppent fel a lábuk alól. A két fiú alig gyönyörködhetett benne: a kék madár felszállt a magasba és hamarosan eltűnt a szemük elől. Haszen és Huszain akkor keresni kezdte a madár fészket. Nemsokára rábukkantak. Halványkék-eres, fehérhéjú tojások rejtőztek a fészkekben. A gyerekek nagyon éhesek voltak és örültek, hogy csillapíthatják éhségüket. A tojások azonban olyan kicsik voltak, hogy Haszen meg Huszain mást gondolt: »Ha megesszük, kevés hasznunk lesz belőle. Elvisszük inkább a gazdag nagybátyánknak.«

Haza sem tértek, egyenesen a nagybátyjukhoz mentek, s megkérdezték tőle, nem veszi-e meg tőlük a kék madár halványkék-eres, fehérhéjú tojásait.

— Hol szereztétek? — kérdezte a nagybátyjuk.

— A mezőn, ahol gyalogszeder nő. — felelték a testvérek.

A gazdag ember elvette a tojásokat, száz aranypénzt adott az ámuló-bámuló gyerekeknek, és azt mondta nekik:

— Ha a madarat is elhosszátok, kaptok még kétszáz aranypénzt.

Haszen és Huszain nem tudta, miért kívánta meg bátyjuk a kék madarat. De nem is törték rajta a fejüket. Hurkot készítettek és visszamentek oda, ahol a madarat látták. Megkeresték a fészket, elhelyezték benne a hurkot, aztán a bokrok közé rejtőztek.

Nemsokára visszarepült a kéktollú madár. Körülnézett, és leröppent a fészkére. Megfogta a hurok. Bármennyire sajnálták a gyerekek a csodálatos kék madarat, azért elvitték gazdag nagybátyjuknak. A különben fukar ember most az egyszer megtartotta a szavát — nagyon becses lehetett előtte a madár! — odaadta Haszennek meg Huszainnak a kétszáz aranypénzt, még cukrot és ruhát is ráadásul. A két testvér hazavitte, amit kapott.

A szegény ember házában azonban nem sokáig tartott az öröm.

Sem a szegény ember, sem a két fia nem tudta, hogy a gazdag ember bevitte a házba a kék madarat, levágta és odaadta a feleségének.

— Estére, mire hazajövök — mondta — főzd meg nekem ezt a madarat vacsorára. De jól vigyázz, egy darabkát se adj belőle senkinek! Megértetted?

»Fél fogára sem lesz elég ez a madárka — gondolta az asszony — hiszen egy ültő helyében megeszik egy egész bárányt.« De nem ellenkezett az urával, megkopasztotta a madarat, feldarabolta, bográcsba tette, vizet öntött rá és feltette a tűzre. Aztán kapta magát, átment a szomszédasszonyhoz beszélgetni. Jó sokáig elüldögélt nála.

Haszent meg Huszaint ezalatt égette a kíváncsiság. Elhatározták, hogy megkérdik nagybátyjuktól, mit csinált a madárral. Elmentek hozzá. Beléptek a házba, nem találtak senkit. Látták, hogy a bográcsból vastag pára gomolyog.

— Csak nem a mi madárkánk fő? — szólalt meg csodálkozva Haszen.

— De bizony, az meglehet — vélte Huszain.

A bográcshoz léptek, felemelték a födelét, belenéztek — hát az ő kék madaruk főtt benne.

— Ízleljük meg a húsát! — mondta Haszen.

— Ízleljük meg! — állt rá Huszain.

Kanállal kihalászták a madár szívét, kettéosztották, megették, ezzel elmentek.

A gazdasszony hazatért, fogta a kanalat, kiszedte a húst és elfehéredett ijedtében: a madár szíve eltűnt! »Ad nekem az uram! Miért is voltam oda ilyen sokáig?« — szidta magát az asszony.

De szavakkal nem segíthetett a bajon. Kiment hát az udvarra, megfogta a kakast, levágta, kivette a szívét, beledobta a bográcsba és most már nyugodtan várta az urát.

Estére megjött a gazda. Nagyon ízlett neki a vacsora.

Amikor a madarat megették, az ember ravaszul rákacsintott az asszonyra, elmosolyodott és így szólt:

— No, asszony, nagy szerencsét küldött Allah a házukba! Reggel, ha felébredünk, aranyat találunk a párnánk alatt.

Az asszony nem szólt semmit.

Reggel, mikor felébredtek, nyomban a párnájuk alá néztek. Nem volt ott egy fia arany sem. Feltúrták az egész ágyat, de aranynak nyomát sem találták.

Haszen meg Huszain alaposan elcsodálkozott, amikor reggel egy-egy zacskó aranyat lelt a vánkos alatt. Ámultak-bámultak a szüleik is. A két fiú apja, aki még sohasem látott ennyi aranyat egy rakáson, megijedt és elfutott a bátyjához tanácsot kérni.

— Jaj, jaj, testvér, mi történt velem! Ma reggel egy-egy zacskó aranyat talált a két fiam a párnája alatt. Rosszat jelent ez, vagy jót?

Irigység villant a gazdag kereskedő szemében. Tekintetét a földre szegezte, szemöldökét összevonta és vészjósló hangon mondta:

— Rosszat jelent, nagyon rosszat! A gonosz szellemek munkája ez. Beszéltem egyszer egy mullával [10](#)

, s az, Allah kegyelméből, azt mondta: »A gonosz szellemek megrontják az embert. Meg kell szabadulni tőlük.« Fogd a két fiadat, vidd el őket valahova és öld meg, különben csak veszedelmet hoznak a fejedre. Az aranyat pedig hozd el nekem.

Elbúsulva indult haza a szegény ember. Egyre testvére szavait hánytorgatta a fejében. Végül így döntött: »Nem, a gyermekeimet nem ölhetem meg. Elviszem őket messzire, a sztyepre, vagy az erdőbe, hogy ne lássam őket, szavukat se halljam«.

Reggel kölcsönkérte a szomszédja szekerét, felültette a két fiát és azt mondta nekik:

— Most elviszlek benneteket valahova, ahol sok-sok bogyó terem. Este értetek megyek. Szedjete addigra egy teli zsák gyalogszedret.

Sokáig hajtotta a sztyepen a szekeret. Végül egy rengeteg erdő szélére értek. A fatörzsek között sűrű bozót ágai szövődtek-fonódtak, s a két fiú sok bogyót látott ezen a helyen.

— No, fiaim, hát itt hagylak benneteket. Szedjete bogyót.

Többet nem is tudott szólni az apa. Megfordult és sírva ment vissza a szekérhez. Amikor hazaért, elvitte az aranyakat testvéreinek, hogy a gonosz szellemektől megszabaduljon.

Szedte, szedte Haszen és Huszain a gyalogszedret. Egy egész zsákkal szedtek már. Aztán leültek pihenni, várták az apjukat. De az apjuk nem jött. A két fiú az erdőben töltötte az éjszakát.

Reggel, amikor felébredtek, megint egy-egy zsák aranyat találtak a fejük alatt. Hozzá se nyúltak, otthagyták, s nekivágtak a rengeteg erdőnek. Útközben egy lovon léptető öreg vadásszal találkoztak.

— Jó egészséget, apóka! — köszöntötték egyszerre a testvérek.

— Nektek is, gyerekek! Honnan, hová?

— Hogy honnan, azt nem tudjuk, igen nagy az erdő. Hogy hová? Ahol befogadnak bennünket. Akinek nincs lánya — lányai leszünk, akinek fia nincs — fiai leszünk.

— Nekem nincs gyermekem. Legyetek az én fiaim. Jöttök-e?

— Megyünk — felelték a gyerekek.

Az öreg felültette lovára a két fiút.

— Üljetek fel — mondta nekik — a ló tudja az utat, elvisz benneteket a házamhoz.

A gyerekek megköszönték az öreg vadász jóságát.

— Apóka — kiáltották vissza — azon a helyen, ahol aludtunk, két zsák arany hever.

... Haszen és Huszain sokáig élt az öreg vadász házában.

Megszerették az erdei életet, jó íjászok, tapasztalt és bátor vadászok lettek. A hajdan szegény öregember addigra a környék leggazdagabb emberévé vált.

Amikor a testvérek felnőttek, nem találtak több aranyat a párnájuk alatt. Egyszer sokáig beszélgettek életük sorsáról.

— Ismered-e, Huszain, a régi közmondást? — kérdezte Haszen: — »A kutya, akárhol kóborol, mindig visszatér oda, ahol egyszer zsíros koncot talált, az embert pedig mindig oda húzza a szíve, ahol született«. Induljunk útnak, Huszain, keressük meg a szüleinket.

— A testvérem akarata az én akaratom is. Ahová te mégy, oda megyek én is — felelte Huszain. — Induljunk!

Mentek az öreg vadászhoz, hogy elbúcsúzzanak tőle. Az öregember sajnálta, hogy meg kell válnia a két fiatal vadásztól. Így szólt hozzájuk:

— Adnék nektek jószágot, egész csordát, de látom, hogy nincs szükségetek rá. Jó utat, sok szerencsét kívánok nektek!

Az öreg vadász egy-egy jó lovat adott Haszen meg Huszain alá. A testvérek útnak indultak.

Egy álló hónapig mentek. Végül keresztúthoz értek.

— Itt kettéválk az útunk — mondta Haszein: — te fordulj jobbra, én balra megyek.

— Legyen úgy — felelte Huszain. — Bármerre vigyen is az utunk, visszatérőben itt találkozunk.

A keresztútnál famarkolatú tört szúrtak le a földbe.

— Élünk-e, vagy halunk, ez a tőr majd megmutatja — mondta Haszen. — Ha baja esnék valamelyikünknek, üszökké válik a markolatnak az a fele, amelyik egyikünk útja felé mutat.

A testvérek elbúcsúztak egymástól, egyikük jobbra ment, a másikat balra.

Hadd menjen Huszain a maga útján. Most Haszenről szól tovább a mese.

Amikor Haszen keresztülvagolt néhány kiserdőn és kiért a sztyepre, nagy várost pillantott meg maga előtt.

Minél közelebb ért Haszen a városhoz, annál jobban elámult: a városban mindenütt fekete zászlók lobogtak, fekete leplek burkolták a házakat.

— Miért van gyászban ez a város? — kérdezte Haszen az első szembejövőtől, egy öregasszonytól.

— Látszik, hogy nem a mi városunk fia vagy — felelte az öregasszony. — No, de hát megmondhatom, ha kíváncsi vagy rá. Egy falánk hétfejű sárkány telepedett meg a városunkban.

Mindennap felfal egy lányt meg egy nyulat. Ma a kán lánya kerül sorra. A kán mindenütt kihirdette: aki megöli a sárkányt és megmenti Hansaimot, ahhoz feleségül adja a lányát. Csakhogy ilyen vitéz egy sem akadt a városban. Azért tűzette ki a kán a fekete zászlókat.

Haszen egyenesen a kán elé indult. A kán nem volt otthon. Haszen a palota egyik szobájában, a kán hálóterme mellett, egy összekötözött nyulat meg egy csodálatos szép lányt talált. A világszép lány fekete hajfonatai olyanok voltak, mint az üzbek selyem, szeme fénye vakított, mint a napsugár. Hansaim, amikor Haszent megpillantotta, összerezzen.

— Ne félj — nyugtatta meg Haszen. — Megmentelek a sárkánytól. De hogy hálálod meg?

— Ha megszabadítasz, feleségül megyek hozzád.

Haszen gondolkodott egy darabig, aztán így szólt:

— Messziről érkeztem, fáradt vagyok. Lefekszem, alszom egyet. Ha megjelenik a sárkány, ébressz fel.

Haszen már mélyen aludt, amikor egyszer csak nagy robaj, dőrej támadt és az ajtó sarkig tárult. Hansaim kővé meredt rémületében, amikor az ajtóban meglátta a sárkány egyik fejét, aztán a másikat, a harmadikat...

Haszen ezalatt mélyen aludt. Még a lány kiáltásai sem ébresztették fel. A sárkány közeledett. Hansaim Haszen fölé hajolt és keserves sírásra fakadt. Forró könnyei rácsorogtak Haszen arcára, és Haszen felébredt.

Kinyitotta a szemét és meglátta maga előtt a sárkányt. Haszen kirántotta súlyos szablyáját, megsuhogtatta, s egy csapásra leszelte a sárkánynak mind a hét fejét.

Hansaim lehúzta ujjáról aranygyűrűjét és odaadta Haszennek. A vitéz kilépett a palotából.

Éppen akkor lesett be az ajtón a kán vezírje. Nem tudott hova lenni az ámulattól, amikor látta, hogy a lány él, a sárkány pedig holtan hever a földön. Aztán nyomban arra gondolt, hogy érkezett a pillanat, amikor megnyerheti a kán kegyeit. A lány előtt nem is mutatkozott, egyenesen a kánhoz sietett és elújságolta neki az örömhírt.

— Tulajdon kezemmel öltem meg a sárkányt és megmentettem Hansaimot! — jelentette a kánnak. — Teljesítsd ígéretedet, kán: add hozzám a lányodat feleségül!

— Úgy legyen! — felelte a kán.

Megparancsolta, hogy fehér zászlókat tűzzenek a feketék helyébe, fehér kelmével díszítsék fel a házakat, hadd tudja meg mindenki, hogy a hétfejű sárkánynak vége, a kán lánya pedig megmenekült. A kán aztán a mecsetbe [11](#)

hivatott minden mullát, hogy összeadják Hansaimot a vezírral.

Haszen is hallotta, amint a vezír eldicsekedett, hogyan győzte le a hétfejű sárkányt. Rámutatott a vezírré és így kiáltott:

— Ez az ember hazug és gyáva! Mivel tudja bebizonyítani, hogy igazat mond? Nem ő ölte meg a sárkányt, hanem én!

Minden szem Haszenre szegeződött.

— Hát te mivel tudod bebizonyítani? — kérdezte kötekedve a vezír.

— Itt a bizonyíték — mondta Haszen. Elővette Hansaim gyűrűjét és megmutatta a köréje gyűlt tömegnek.

— Ezt a gyűrűt úgy loptad Hansaimtól! — kiáltotta dühösen a vezír

— Ha te ölöd meg a sárkányt — mondta Haszen — akkor fel is tudod emelni a tetemét, ki is tudod dobni az ablakon.

Neki gyürkőzött a vezír, megpróbálta felemelni a sárkány tetemét, de még megmozdítani sem bírta. Haszen félkézzel megfogta a

sárkányt és kihajította az ablakon a folyóba. Hansaim, akit közben behívott az apja, így szólt, amikor Haszent meglátta:

— Ez az ifjú vitéz szabadított meg engem. A gyűrűt magam adtam neki.

A kán kikergette a vezírt, Haszent tette meg vezírré és hozzáadta feleségül a lányát.

Haszen hamarosan ráunt a kán palotájára, a pompás termekre, s egyre gyakrabban járt el vadászgatni. Egyszer, egy forró délben, a folyóparton lovagolt. Mellette loholt vadászkutyája. Haszen metszett magának egy vöröshéjú fűzfavesszőt, azzal ösztökélte a lovát. Hirtelen szél kerekedett. Hideg lett, sűrű hó szállingózott. Haszen körülnézett, hová húzódná a szél meg a hó elől, hol melegedhetne föl. Észrevett egy magánosan álló magas fenyőt. A hólepte fa olyan volt, mint egy hatalmas sátor. Haszen a fa alá vezette lovát és kutyáját, aztán ágakat tört, tüzet rakott és melléje telepedett. Akkor vette észre, hogy a fenyőn, az ágak között, egy öregasszony üldögél. Kuporog a fán és panaszosan sírdogál, olyan hangon, mint a téli szél.

— Hát te mért sírsz? — kérdezte Haszen. — Fázol? Mássz le, ülj a tűzhöz, melegedj.

— Le is másznám, fiam — felelte az öregasszony — de félek a kutyádtól. Add ide a fűzfapálcádat!

Haszen felnyújtotta neki a pálcát, amelynek bűvös erejéről nem tudott. A vénasszony megsuhintotta a pálcát a ló fölött, a kutya fölött meg Haszen fölött. Egyszerre mind a hárman kővé váltak és ottmaradtak a fenyőfa alatt.

Térjünk most vissza Huszainhoz. Miután testvérétől búcsút vett, hamarosan kán lett és egy nagy városban élt. Azon a napon, amikor Haszen kővé vált, Huszainnak szomorúság szállta meg a szívét. Elhatározta, hogy felkerekedik és megkeresi testvérét. Fölnyergelte a lovát, elindult, s addig ment, amíg a keresztúthoz nem ért. A tör ott volt a helyén, de markolatának az a fele, amely Haszen útja felé mutatott, üszökké vált. Huszain ebből megtudta, hogy Haszen meghalt. Megsíratta testvérét, aztán elhatározta: »Ha élteben nem, hát holtában keresem meg!«

Útjában abba a városba érkezett, amelyikben Haszen élt. A városban nagy tisztességgel fogadták és a palotába vezették. Itt egy

fiatalasszony fogadta. Huszain megtudta, hogy az asszony nem más, mint elveszett testvérének felesége.

A vezír, aki Haszen eltűnése után visszatért a palotába, túlon túl nagy örömmel fogadta a jövevényt. Huszainban ez gyanút ébresztett. »Itt valami nincs rendjén — gondolta. — Csak nem ennek a vezírnek lett áldozata szegény testvérem?« Huszain egész éjszaka ezen töprengett. Reggel, amikor Hansaimtól megtudta, hogy Haszen vadászat közben tűnt el, nyomban keresésére indult.

Akárcsak Haszen, Huszain is hóviharba került. A fenyő, amely testvérének menedékhelye volt és sírja lett, Huszaint is sátra alá fogadta, ő is tüzet rakott, ő is meglátta az ágak között a vénasszonyt, neki is megesett a szíve rajta, akár testvérének.

— Mássz le a fáról, anyóka, melegedj — szólt fel neki.

— Le is másznám, fiam — felelte az öregasszony — ha nem félnék a kutyádtól. Várj, előbb megfenyegetem ezzel a pálcával!

Huszain ránézett az öregasszonyra és egyszerre úgy érezte, mintha szíven ütötték volna. Nem engedte, hogy az öregasszony megsuhintsa a varázspálcát. Felállt a kőről, amelyen üldögélt, felemelte az íját és rákiáltott a vénasszonyra:

— Mássz le, hallod-e, mert beléd röpítem a nyilamat!

Az öregasszony rémülettől reszketve mászott le a fáról.

— Látom rajtad, hogy tudod, hol van a testvérem. Mondd meg, különben véged.

— A kő, amelyen ültél, nem más, mint a testvéred — mondta az öregasszony. — A vezír rám parancsolt, hogy csalogassam ide és veszítsem el. Életre keltem a testvéredet, csak könyörülj! Vedd el az ágak közé rejtett pálcát és suhints egyet vele.

Huszain úgy tett, ahogy a vénasszony mondta. Abban a pillanatban eltűnt a kő és Haszen termett előtte. Leírhatatlan volt a két testvér öröme, amikor hosszú távollét után, találkoztak egymással.

Huszain jó ideig Haszen vendége volt. Végül egy napon így szólt hozzá:

— Most pedig, Haszen, én említem meg neked a közmondást, amelyet az öreg vadásznál hallottam tőled: »A kutya visszajár arra a helyre, ahol jóllakott, az ember pedig oda, ahol született.« Azt gondolnám, itt az ideje, hogy megkeressük szüleinket.

— A közmondást ugyan nem egészen jól mondtad, de igazad van. Ha még életben akarjuk találni a szüleinket, nem halogathatjuk tovább az utat.

Ahogy mondták, úgy is tettek. Az első kereskedő-karavánnal útnak indultak s egy ünnepnapon végre megérkeztek szülővárosuk főterére. Találkoztak nagybátyjukkal, a gazdag kalmárral. Az éppen egy nagy karaván elé sietett, hogy átvegye a sok árut. Nem ismerte meg unokaöccseit, de amikor azok megmondták a nevüket, nyomban hízelegni kezdett nekik, csúszott-mászott előttük és még a kezüket is megcsókolta volna.

— Hol van apánk meg anyánk? — kérdezte egyszerre a két testvér.

— Itt, a városban. De mit akartok a két öregtől, akik már rég nem látják a napvilágot? Hiszen elég gazdagok vagytok — mondta a nagybátyjuk.

Haszen és Huszain kérdezősködni kezdtek az emberektől, merre laknak a szüleik. Elvezették őket egy régi, düledező viskó elé. A viskónak nem volt ablaka, vaksötét volt benne. A testvérek világot gyújtottak és meglátták öreg szüleiket. Mindketten vakok voltak, piszkos ruhájuk rongyokban lógott testükről.

— Apánk! Anyánk! Mi történt veletek? — kiáltott fel Haszen és Huszain.

Az anya sírva fakadt, amikor fia hangját meghallotta. Az apa lelkendezve tárta ki karját és így szólt:

— Van még a világon olyan ember, aki engem keres? Csak nem az édes fiaim látogattak meg, a fiaim, akiket rég holtnak hittem?

A testvérek rendre elmondtak mindent: hol éltek, mit láttak, s hogy jutottak végül vissza szüleikhez.

— Miért hagytál ott bennünket az erdőben? Csak nem az aranyakat hajszoltad? — kérdezte Haszen az apjától.

— Miért nem jöttél vissza értünk? Hiszen még több aranyunk lett volna! — mondta Huszain szemrehányóan.

— Ne haragudjatok rám, fiaim — felelte sírva az öregember. — Nagybátyátok azt mondta, hogy Allah akaratából neki kell adnom az aranyakat, benneteket pedig meg kell ölnöm, mert gonosz szellemek szálltak meg benneteket. Nehéz volt megválnunk tőletek, ti is láthatjátok, hogyan tengődünk. Gazdag nagybátyátok semmivel sem

segített rajtunk. De a legnagyobb csapás, ami ért bennünket, az, hogy nem láthatjuk a két fiúnkat!

Az öregember elhallgatott.

Haszen és Huszain kiléptek a viskóból. A piactérre mentek, megkeresték nagybátyjukat és egy mély kútba vetették.

Mire hazaértek, szüleik maguk mentek eléjük a kapuba. Nézték, nézték fiaikat, nem tudtak betelni látásukkal. A testvérek elcsodálóztak, de aztán hamarosan kitalálták, hogy a bűvös pálca adta vissza öreg szüleik szeme világát.

A BUTA ÓRIÁS

CSUKCS NÉPMESE

A lányok bogyót szedtek az erdőben. A sűrűből előtermett Kele, a gonosz óriás. Megfogta a lányokat, összekötözte a lábukat, mint a fogolymadarakét és felaggatta őket a fára.

— Lógiatok csak — mondta — nemsokára visszajövök és felfallak benneteket!

Azzal elment. A lányok nem tudták, mit tegyenek, nem szabadulhattak.

Akkor ment arra a róka-anyóka.

— Anyóka! Anyóka! — kiáltozták a lányok. — Szabadíts ki bennünket!

A róka-anyóka odament a fa alá.

— Ó, ó! Ki tette ezt veletek?

— Kele, a gonosz óriás.

A róka-anyóka felmászott a fára, kioldozta a köteleket, kiszabadította a lányokat.

— Túl kell járni Kele eszén — mondta — mert ha visszatér, ráakad a nyomotokra és megint elfog benneteket.

— Mit tegyünk hát? — kérdezték a lányok.

— Vessétek le gyorsan a felsőruhátokat!

Levetették.

— Húzzátok le a cipőtöket is!

Lehúzták.

— Adjátok ide a gyöngyfüzéreteket!

Odaadták.

— Most pedig fussatok!

Elszaladtak a lányok. A róka-anyóka pedig fogta a ruhákat, kitömte fűvel, levelekkel, felékesítette a gyöngyfüzerekkel, szélükhöz odakötözte a cipőket, még hajat is font fűből a fejek helyére — mintha igazi lányok lettek volna. Aztán visszaakasztotta a kitömött ruhákat a fára és elszaladt. Kele hamarosan visszatért.

— No — mondta — most felfallak benneteket!

Odament a fa alá, megragadta az egyik bábut, kitátotta a száját. Hát fűvel meg falevéllal lett tele a torka.

— Ugyan mi ez? — hökkent meg az óriás.

Fogta a másik bábut, a harmadikat... Csak fű meg falevél hullott mindegyikből. Akkor kapott észbe Kele, hogy megszöktek a lányok.

— Há-á! — ordította. — Elszabadultatok! No, de úgyis utolérlek benneteket! Előlem nem menekülhettek!

És eliramodott a lányok után.

A lányok közben elértek a folyóig, találtak egy sekély gázlót és átmentek a túlsó partra. Ott leültek pihenni.

Fut Kele a partra, nézi a folyót.

— Héj! — kiált át. — Mély-e a folyó?

— Jaj, bizony mély!

— Hát ti hogy mentetek át?

— Ittunk, ittunk, kiittuk az egész folyót és száraz lábbal átkeltünk.

— Aztán hogy telt meg újra a folyó medre?

— Nagy eső volt, megtöltötte a medret.

— No, én is kiiszom a folyót!

Lehasalt Kele a partra, inni kezdte a vizet. Ivott-ivott, ivott-ivott...

— Apad-e már? — kérdezte.

— Apad, apad! — felelték a lányok. — Idd csak!

Kele megint nekifohászkozott. Ivott-ivott, ivott-ivott...

— No? — kérdezte megint.

— Már alig van víz a mederben! Idd ki gyorsan!

Kele csak ivott, ivott, ivott... A folyó pedig ugyanolyan mély volt, mint azelőtt. Gyanította már Kele, hogy a lányok a bolondját járatják vele. Megdühödött:

— Várjatok csak, úgyis utolérlek benneteket!

Belegázolt a folyóba. Elnehezedett a sok víztől, alig tudott járni.

— Jaj nekem! — kiáltotta. — Nagyon sokat ittam!

— Mi most elfutunk — mondták a lányok — te meg érij utol bennünket! Akit megfogsz, azt felfalhatod!

Eliramodtak a lányok, Kele utánuk. De nem futott sokáig: megbotlott, felhemperedett és kipukkadt. Így lett vége a gonosz óriásnak.

A lányok pedig hazatértek, még a hajuk szála se görbült meg!

ABZALIL ÉS A VÍZIEMBER

BASKÍR NÉPMESE

Egy sűrű erdő szélén élt, éldegélt egy öregember a feleségével. Volt egy fiuk, akit Abzalilnek hívtak. Nagy szegénységben éltek. Nem volt jószáguk, nem volt földjük, kenyérre is csak szűkösen jutott. Az öregek nemsokára meghaltak, a kis Abzalil árván maradt. Nem hagyott rá az apja mást, csak egy maroknyi kenderkócot.

Abzalil vette a kendert és kiment a nagy tó partjára. Beáztatta a kendert és nekiállt, hogy kötelet fonjon belőle. Ahogy ott fonta-csavarta, kijött a tóból a Víziember és megszólította:

— Mit csinálsz itt, komám?

— Kötelet fonok — válaszolt Abzalil. — Aztán megkötözöm ezt a nagy tavat és hazaviszem a kertem alá.

Megijedt a Víziember és kérlelni kezdte a fiút:

— Ne tedd azt — ne tedd, Abzalil! Ne bántsod a tavat! Kérj inkább bármit, megszerzem neked!

Abzalil törte a fejét. Mit kérjen a hatalmas Víziembertől? Aztán eszébe jutott régi vágya. Elhatározta, hogy egy szép paripát kér tőle.

— Szerezd meg nekem a legszebb paripát — mondta végül — akkor békén hagyom a tavat!

— Nem! — mondta a Víziember. — Lovat nem adok neked. Mert ha elfut tőled, megint idejössz és háborgatsz.

— Jól van, a te dolgod — mondta Abzalil. — De a tavat viszem. — És hozzálátott újra a kötélfonáshoz.

A Víziember pedig gondolkozva ült mellette, aztán így szólt hozzá:

— Tudod mit, komám? Ha te olyan hatalmas vagy, hogy még a tavat is el tudod vinni, akkor versenyezzünk! Fussuk körül háromszor a tavat. Ha te leszel a győztes, teljesítem a kívánságodat.

— Jól van — egyezett bele Abzalil. — De csak úgy állok ki veled versenyre, ha utoléred az öcsikémet, aki a bölcsőben alszik.

— Hol van hát az öcsikéd? — kérdezte a Víziember.

— Ott alszik a bokorban. Menj oda, zörrentsd meg a bokor leveleit, akkor mindjárt felébred — mondta Abzalil.

A Víziember odament a bokorhoz, megzörgette a leveleit, mire az ágak közül kiugrott egy nyulacska. A Víziember utána vetette magát, de sehogy sem tudta utolérni. Akkor visszament Abzalilhoz s azt mondta neki:

— Versenyezzünk háromszor. Most birkózzunk. Ha győzöl, teljesítem kívánságodat.

— Jól van — mondta Abzalil — de csak akkor kelek veled birokra, ha legyőzöd öreg nagyapámat. Ott alszik az alatt a fűzfa alatt. Üss a hátára egy pálcával, akkor felébred.

A Víziember odament a fűzfához, ágai közé vágott egy bottal, mire hatalmas medve rontott elő. Rávetette magát a Víziemberre, úgy elagyabugyálta, hogy az nem volt se élő, se holt.

Akkor visszament Abzalilhoz és azt mondta neki:

— Erős nagyapád van — hallod-e! Veled már nem is állok ki birokra!

Aztán így szólt:

— Van nekem egy paripám. Ha olyan erős vagy, vedd a válladra és kerüld meg vele a tavat!

— Vidd te először — mondta Abzalil — aztán majd én is megpróbálom.

A Víziember vállára vette a paripát és megkerülte vele a nagy tavat.

— No, komám, most vidd te! — szólt aztán Abzalilhoz.

Abzalil odament a hatalmas paripához és így szólt a Víziemberhez:

— Még te mered mondani, hogy erős vagy? Te csak a válladon tudtad vinni a lovat, de én elviszem a két térdem között! Idenézz!

Aztán felült a ló hátára, körülvágtatta vele a tavat és visszajött.

A Víziember látta, hogy nincs mit tennie, teljesítenie kell a fiú kívánságát. Elővezette a legpompásabb paripát és átadta Abzalilnak. Gyönyörű állat volt: fényes a szőre, selymes a sörénye, büszke a nyaka, gömbölyű a tompora.

Abzalil felült a csodálatos paripára és hazavágtatott.

Azóta azon a vidéken minden ló csodaszép paripa és minden ifjú bátor és okos, mint Abzalil.

A MOLNÁR FIAI

DAGESZTÁNI NÉPMESE

Volt egyszer egy molnár.

Jó helyen állt a malma, ő maga értette a mesterségét, hát nem volt oka a panasza. Mindig lisztes volt a szakála.

Egy napon meghalt a molnár. Három fia örökölte mindenét. Gondolkodtak, tanakodtak: hogyan osztozkodjanak.

A két idősebb testvér háromfelé akarta osztani a malmot. Hiába próbált a lelkükre beszélni a legkisebbik, hogy dolgozzanak közösen, kénytelen volt belenyugodni két bátyja akaratába.

Három részre osztották a malmot, s ahogy illik, a legidősebbik testvér választott először.

— Én nem akarok a malomban dolgozni, mint az apánk, és örökké lisztes szakállal járni — mondta a legöregebbik, és a malomgátat választotta.

— Én sem akarok lisztes szakállal csúfoskodni — mondta a középső testvér is, ő meg a malom tetejét választotta.

A malom így mindenestül a legkisebbik testvérnek jutott.

A legidősebbik testvér kifoldozta a gátat, a középső kijavította a tetőt, aztán mindkettő dologtalan hevert, mialatt a legkisebbik testvér reggeltől estig dolgozott a malomban.

A legidősebb egy idő múlva észbekapott, hogy bizony rosszul választott az osztozkodásnál, s úgy vélte, hogy nem érdemes vesződnie a malomgáttal. Fogta az ásóját és elindult világot látni.

Ment, ment, megkerült egy hegyet, megmászott egy másikat, átvágott egy harmadikon, végül elért a szakadékhoz, ahol Asdaga lakott, a sárkány.

— Szálem alejkum, Asdaga! — köszönt rá a legény.

— Szerencséd, hogy köszöntöttél, különben felfaltalak volna — mondta Asdaga dühösen. De aztán lecsillapodott és megkérdezte:

— Tudsz-e valami mesét vagy dalt?

— Nem én — felelte a legnagyobbik testvér, reszketve félelmében — bizony nem tudok.

— Azt hallottam, hogy az olyan embereket, akik se dalt, se mesét nem tudnak, felfalják a sárkányok — mondta Asdaga és nyomban felfalta a legényt.

Csakhamar a középső testvér is megunta, hogy a malomtetőt foldozgassa. Elindult ugyanazon az úton, amelyiken a bátyja. Ő is Asdaga bendőjébe került.

Hanem a legkisebbik testvér jó testvér volt. Nem volt maradása otthon, nem tudta nyugodtan vámolni a lisztet, miután két bátyját elvesztette. Megállította a malmot, leeresztette a gáton a vizet és elindult testvérei keresésére.

Útközben ahhoz a szakadékhoz ért, amelyben a telhetetlen Asdaga lakott.

— Szálem, Asdaga — köszönt rá hangosan a legkisebbik testvér — akkora szálem neked, mint ez a szakadék!

— Szerencséd, hogy köszöntöttél, különben rögtön felfaltalak volna! — morogta Asdaga. Aztán megkérdezte: — Nem tudsz-e valami mesét vagy dalt?

— Hogyne tudnék!... Tudok dalt is, tudok mesét is, tudok még mást is. Ha akarod, énekelek, ha kívánod, mesét mondok, megteszek még mást is a kérésedre — felelte a fiatal molnár.

— No, ha így van, akkor előbb mondj egy mesét — parancsolta Asdaga.

— Mondok én! De amíg a végére nem érek, ne mondd, hogy »igen«, se azt, hogy »nem«. Ha mondod, jaj neked! Kiontom a beledet!

Asdaga ráállott, s a molnár elkezdte a mesét:

— Volt nekem ötven lovam. Egy nyáron, amikor legeltettem a lovaikat, nagy volt a hőség és mindenütt kiapadt a víz. Megszomjaztak a lovaik meg a csikóim, hát elhajtottam őket a folyóhoz.

A folyót jég borította, s a lovaik meg a csikóim nem akartak a közelébe menni. Akkor elővettem a baltámat és léket vágtam a jégen. Aztán leemeltem a fejemet és a koponyámból megittam mind az ötven lovaikat. »Ha a folyó törzse így befagyott — gondoltam — akkor milyen lehet a lába?« És elmentem a folyó torkolatához. Ott rőzsét szedtem és tüzet raktam. Nagy tűz támadt a tűzemből, kigyulladt a folyó, még a kövek is égtek a medrében.

Megijedtem és visszafutottam a koponyámért, mert azt ottfeledtem. Látom ám, hogy a baltám vasa elégett, de a nyele meg a koponyám ott hever épségben. Feltettem a fejemet a nyakamra...

Asdaga közbe akart szólni, de eszébe jutott, mit mondott a legény, hát inkább hallgatott.

— Onnan Zaib városába mentem — mesélte tovább a molnár. — A baltámmal fát vágtam az erdőben és csináltam egy szekeret. A baltám nyelével lőttem két szarvast; a húsuikat megettem, a bőrüket meg felakasztottam száradni a fára. Egyszer visszamentem a bőrökért és két verekedő méhet találtam a közelükben. Kifaggattam őket és megtudtam, hogy azon verekedtek össze, melyikük gyűjt több mézet.

»Nem kell ezen verekednetek, megmondom én — szóltam. — Menjete, hozzatok mézet, én majd eldöntöm, melyikötöknek van igaza«.

A méhek nagysietve elröpültek mézért. Alig telt bele néhány nap, mind a két szarvasbőr-tarisznya megtelt mézzel.

»Látjátok — mondtam a méheknek — kár volt verekednetek. Egyiktek se gyűjtött kevesebb mézet a másiknál!« Fogtam a két méhet és a szekerem elé fogtam. Feltettem a szekérre a két mézzel telt tarisznyát, magam is felültem.

A méhek olyan engedelmesen, békésen húzták a szekeret, hogy egyszer sem kellett rájuk csapnom az ostorral. Egyszer csak megbotlott az egyik méh. Megsuhintottam az ostoromat, hogy ráüssek, de az ostornyél, veszemre, beleakadt egy kőbe, meghajlott, aztán fellökött a mennybe. Fél kézzel elkaptam a menny boltozatát, jó sokáig lógtam ott, aztán megláttam a földön egy szénaboglyát és leugrottam a közepébe...

— Nem — mondta Asdaga — ilyen nincs!

Nyomban észbekapott, de már későn.

— Tartsd ide a hasadat! — kiáltotta a molnár és egy kardvágással felhasította a sárkány hasát. Nyomban előbújt belőle a két nagyobbik testvér. Soványak voltak és sápadtak, de nagyon boldogok és elégedettek.

Mind a hárman visszatértek a malomba és ezentúl közösen dolgoztak. Azt se bánták már, hogy mindig lisztes a szakálluk.

A VITÉZ TAKÁCS

TADZSIK NÉPMESE

Élt egyszer egy takács. Egész nap ott ült kis műhelyében és szőtte a darócot. Egyszer aztán megelégelte a kuporgást a szövőszék mellett, s elhatározta, hogy szétnéz egy kicsit a világban. Vállára vetette az iszákját és kiment a mezőre.

Ment, mendegélt, egyszer csak meglátott egy teknősbékát. Nagyon megtetszett neki.

»Magammal viszem. Talán még hasznát veszem egyszer« — gondolta a takács. Megfogta a teknősbékát és iszákjába tette.

Tovább indult, ment, mendegélt. Most egy lófarkat pillantott meg az útszélen.

»Különös holmi, ezt is elteszem. Hátha szükségem lesz rá« — és iszákjába tette a lófarkat.

Megint tovább indult. Ment, mendegélt — hát látja ám, hogy egy bikaszarv hever a mezőn.

»De szép tülök! Elteszem, talán még hasznát látom.« Ezt is beletette az iszákjába és tovább ment.

Ment, mendegélt, végül egy vaskapus vár alá érkezett. Lehetett vagy negyven rőf magas.

— Hát ez vajjon miféle vár? — kérdezte magában és dörömbölni kezdett a kapun.

Nem felelt senki.

A takács tovább dörömbölt. A várban akkor nagy zaj támadt, s egy goromba hang kikiáltott:

— Ki merészel zörgetni az óriások várának kapuján? Ki vagy te?

A takács csak úgy reszketett félelmében és egy szót sem tudott kinyögni.

Az óriások azt gondolták, hogy valami nagyerejű vitéz áll a kapu előtt és meg akarja hódítani az óriások várát. Ki akarták próbálni, milyen ereje van a vitéznek.

Az egyik óriás fogott magán egy bolhát, amely akkora volt, mint egy csótány. Kihajította a takácsnak.

— Ebből megláthatod, mekkorák vagyunk mi, óriások. Dobd be nekünk a magad bolháját, hadd lássuk, mekkora?

A takács iszákjába nyúlt, kivette a teknősbékát és áthajította a kőfalon. Az óriások megrémültek.

— Ha ekkora a bolhája, mekkora lehet ő maga? — tanakodtak.

A másik óriás kitepelt egy szálat a bajuszából és azt dobta ki a takácsnak. Akkora volt a bajusza szála, mint egy patkányfarok.

A takács erre elővette a lófarkat, meglendítette és átdobta a várfalon. Meglátták az óriások a lófarkat, a vitéz bajuszának vélték és halálra rémültek.

— Ez valami szörnyeteg bajusza! — mondták. — No, próbáljuk ki harmadszor is. Szólaltassuk meg.

A legnagyobb óriás elordította magát, ahogy a torkán kifért:

— Héj, óriás! Hadd halljuk, milyen a hangod!

A takácsot majd lesodorta lábáról a rettenetes bömbölés. Egészen megnémult ijedtében. Végül iszákjába nyúlt, kivette a bikaszarvat és megfújta, ahogy csak bírta.

A tülök hangja messzire elhallatszott. Nagy volt a riadalom az óriások várában.

— Ez a vitéz elveszít bennünket! — kiáltozták az óriások, és ki-ki futott, amerre látott.

A takács álldogált a kapu előtt, hallgatózott — csend volt a várban. Akkor taszított egyet a kapun, a kapu kitárult és a takács belépett a várba. A vár egyik távoli szobájában egy lányt talált, akihez fogható szépséget soha életében nem látott.

— Ki vagy te, vitéz? Még az óriások is megijedtek tőled! — mondta a lány. És elmondta a takácsnak, hogy az óriások elrabolták őt szüleitől és arra kényszerítették, hogy a szolgálójuk legyen.

A takács kiszabadította a lányt és hazavitte a szüleihez.

A kislákban egy-kettőre híre szállt, hogy híres vitéz érkezett, az óriások legyőzője. Körülvették a takácsot és kérlelni kezdték, hogy segítsen rajtuk.

Egy óriási medve garázdálkodott néha a faluban. Hiába álltak őrt, semmit sem tehettek ellene.

— Csak te lehetsz olyan erős, hogy elbánj ezzel a medvével — mondták a takácsnak a kislák lakói.

A takács gyáva volt, de semmiképpen sem tagadhatta meg az emberektől a segítséget. Azt mondta nekik, hogy ássanak gödröt a nagy eperfa tövében.

— Abban a gödörben lesem majd a medvét — mondta.

Este a takács leereszkedett a gödörbe és meglapult benne.

Éjfélkor medvebömbölést hallott. Reszketett félelmében, mintha a hideg lelné. A medve egyenesen a gödör felé tartott. Amikor a takács meglátta a gödör szélén a medve fejét, nagyot ordított. A medve ijedtében két lábra állt, hátrahőkölt, felvetette a fejét. A feje az eperfa két ága közé szorult.

Hiába próbálkozott a medve, nem tudta kihúzni a fejét az ágak közül. Ott is maradt, fennakadva a fán.

A kislák lakói reggel nem győzték csodálni az erős vitézt, aki egymaga elbánt az óriási medvével. Mindenki éltette a győztest.

Egy idő múlva rablók támadtak a falura. Az emberek szaladtak a takácshoz és azt mondták neki:

— Benned van minden reményünk! Ments meg bennünket, vitéz!

A takácsnak még sohasem volt fegyver a kezében, a fegyvernek még pusztán látásától is félt, de nem tagadhatta meg az emberek kérését. Odavezettette a legvénebb, legsoványabb gebét, talpig fehérbe öltözött, felült a gebére, jó erősen odakötöztette magát a nyereghez és kiléptetett a faluból.

A ló hitvány jószág volt ugyan, de forgott már csatákban. Amikor meglátta a távolban az ellenséges lovasokat, megindult feléjük, vágatott, ahogy csak inaitól telt. A takács nem tudta megállítani. Félelmében megkapaszkodott egy útszéli fiatal topolyafában. A ló tovább száguldott, s a fa ottmaradt a takács kezében.

A lovához kötözött takács, egyik kezében a topolyafát tartva, egyenesen az ellenség felé vágatott. Másik kezével kétségbeesetten próbált megkapaszkodni egy útjába kerülő fiatal szilfában.

A ló megállás nélkül száguldott tovább. A gyökerestül kiszakadt fa ottmaradt a lovas kezében. Látja az ellenség, hogy egy talpig fehérbe öltözött vitéz ront egyenesen feléje, egyik kezében topolyafa, a másikban szilfa. Az ellenséget olyan félelem szállta meg, hogy visszafordult és megfutamodott. A takács lova csak akkor állt meg, amikor az ellenség mind egy szálíg eltakarodott.

Az emberek elámultak a vitéz roppant hatalmán. Nagy hódolattal fogadták a győztest. A takács azonban már megelégette, hogy vitéz legyen és állandó rettegésben éljen. Azt gondolta magában:

»Háromszor sikerült kijutnom a bajból, ki tudja, negyedszer is sikerülne-e! Folytatom a takácsmesterséget és nyugodtabban élhetek!«

A takács éjjel titokban elhagyta a kislákot és hazament. Visszatért műhelyébe, boldogan ült szövőszéke mellé és tovább szötte a darócot.

A FÖLDESÚR MEG AZ ÖRDÖG

LETT NÉPMESE

A földesúr egyszer kinn járt a földjén, megnézni, hogyan dolgoznak a béresei. Útközben melléje szegődött az ördög. Ott bicegett az úr oldalán. Megijedt az úr, de aztán így szólt magában:

»Hadd jöjjön csak! Legalább látják a béresek, hogy maga az ördög a barátom, s ezután még jobban, tartanak tőlem!«

Mentek hát egy darabon, s megláttak egy kiskondást a disznóival. Éppen akkor csavargott el a legnagyobbik ártány a kondától, belegázolt a krumplibá és túrni kezdte a krumpli-bokrokat. A kiskondás utánaeredt, ráhúzott egy hosszú vesszővel, majdnem sírt mérgében:

— Ej, hogy az ördög vigyen el! Mind feltúrod a krumplit!

A földesúr oldalba taszította az ördögöt és azt mondta neki:

— No, szerencséd van! Maga a kondás ajándékozza neked a legszebbik ártányát! Miért nem viszed hát?

— Vinném én örömmel, de nem tehetem — felelte az ördög. — Nem szívéből mondta azt a kiskondás, csak azért, mert megijedt tőled. Hiszen botütéssel kérsz számon tőle minden bokor krumplit!

Továbbment az ördög meg a földesúr. A parasztok földje mellett haladtak el. Hallották, hogy egy kisgyerek keservesen sírdogál.

Az anyja a közelben sarlózta a rozsot. Érettek voltak már a kalászkok, már-már kihullt a szemük. Sietett hát az asszony. A kisgyerek meg csak sírt, kiabált.

— Ó, keserves sorsom! — fakadt ki az anya. — Az uram a földesúr földjén görnyed egész héten, majd megszakad a munkában. Magamnak kell boldogulnom a földünkkel. Ráadásul még te is sajgatsz a szívemet, hogy a pokolbéli hordana el!...

Megint csak megtaszította az úr az ördögöt:

— Hát nem hallod? Maga az anya kínálja neked a gyereket. Volnék csak a te helyedben, elvinném a fiút és ingyen-bérest nevelnék belőle.

— Magam is elvinném — mondta az ördög, de nem tehetem. Nem szívéből mondta azt az anya! Nézz csak oda!

Odanézett az úr — hát az anya eldobta a sarlóját, ölbe kapta fiacskáját, simogatta, csókolgatta. Az úr meg az ördög folytatta útját. Most már az úr földjén jártak. Éppen búzát arattak a földesúr béresei. Föl se néztek, sebesen járt a kaszájuk. Egyszer csak az egyikük észrevette az urat.

— Odanézzetek — mondta a többieknek — megint erre sétál a földesúr. Igyekeztek, nehogy megint bottal siettessen bennünket, vinné az ördög a pokol legfenekére...

Most az ördög taszította oldalba az urat:

— Hallod-e, rólad van szó!

— Ugyan te! — ijedt meg a földesúr. — Ne is hallgass rájuk! Már ez ilyen népség. Fecsegnek, ami a nyelvükre jön, csak hogy dolgozni ne kelljen.

— Nem igaz az — mondta az ördög. — Ezt már igazán szívből mondták! Ha pedig így van — te az enyém vagy.

Azzal felkapta a földesurat, kosszarvvá csavarintotta és tarisznyájába dugta. Aztán égis éő vihart kavart, és egyenesen a pokolba száguldott a földesúrral.

A FAVÁGÓ KENYERE

LITVÁN NÉPMESE

Élt egyszer egy szegényember. Nem volt nála szegényebb ember az egész faluban.

Egyszer kiment az erdőbe fát vágni. A felesége egy kicsi karéj kenyeret adott neki egész napra — egyéb nem volt a háznál.

— Kicsi ez a karéj — mondta az urának — de nem baj: ha nem lakhatsz is jól vele, elveri az éhségedet.

Kiment a favágó az erdőbe, kiválasztott néhány fát. A kenyerét letette egy fatönkre és munkához látott. Vágta a fát, csak úgy villogott a fejszéje, csak úgy röpültek a forgácsok.

Kikukkantott a gödörből egy kis ördögfióka. Nézi — fát vág egy ember, a fatönkөн meg ott fekszik egy karéj kenyér. Ott termett az ördögfióka és — hopp! — elcsente a kenyeret. Futott a többi ördöghöz és eldicsekedett: nézzétek, milyen ügyes voltam! Megharagudtak az ördögök, rárivalltak, visszakergették:

— Te gyalázatos, te! Mi nem jut eszedbe: ellopod egy szegény embertől az utolsó falat kenyerét, még eldicsekszel vele! Takarodj vissza és addig ne is lássunk, amíg munkával meg nem szolgálod a favágó kenyerét. Lódulj!

Mit tehetett az ördögfióka — visszafordult a szegényemberhez és könyörögni kezdett neki:

— Fogadj fel munkára, jó ember! Segítek neked fát vágni. Azt teszem, amit parancsolsz!

Gondolkodott a favágó, gondolkodott, végül így szólt:

— Miféle munkát adhatnék én neked, te vékonydongájú ördögöcske? Nem kellesz te nekem! Boldogulok magam is.

Az ördögfióka akkor azt mondta:

— Várj, jó ember! Ne kergess el! Jóvá akarom tenni, amit vétettem. Bízd rám a legnehezebb munkát — mindent elvégzek!

Gondolkodott a favágó, törte a fejét, aztán így szólt:

— Van az itteni gazdag földesúrnak egy nagy erdeje. Abban az erdőben mocsaras, ingoványos lapályok vannak. Ki tudod-e ezeket szárítani?

— Ki én!

— No, akkor megkérem a földesurat, engedje meg, hogy a mocsaras helyeket kiszárítsam és bevessem rozssal. Talán megengedi...

— De megterem-e a rozs azokban a mocsarakban? Gondold meg jól! — intette az ördögfióka.

— Ha jól kiszárítjuk, megtisztogatjuk és felszántjuk, bizony megterem.

— No, jól van! — mondta az ördögöcske. — Menj a földesúrhoz, kérd tőle azokat a mocsaras helyeket. Ha megengedi, hogy kiszárítsuk, egy-kettőre elvégezzük!

Ment a favágó a földesúrhoz és elmondta kérését.

— Engedd meg, uram, hogy kiszárítsam az erdőben a mocsaras lapályokat és felszántsam azokat. Rozsot akarok vetni.

Elcsodálkozott a földesúr. Hogy akar ez a paraszt szántóföldet varázsolni a mocsárból? Nem lesz abból semmi, csak az erejét tékozolja.

— Jól van — azt mondja — csak dolgozz, megengedem.

Megköszönte a favágó, hazament. Az ördögfióka már várta, alig győzte kivárni.

— No — kérdezte a favágótól — mi újság?

— Megengedte a földesúr. De boldogulunk-e majd azokkal a mocsarakkal? Hinni se merem...

— Ne félj — nyugtatta meg az ördögfióka — elvégezzük! Minden rendben lesz!

Kimentek az erdőbe, megkeresték az ingoványokat. Munkához látott az ördögöcske: gyökerestül csavarta ki, hányta félre a fákat.

Megtisztogatta a mocsarat, lecsapolta róla a vizet. Még fel is szántotta. Sok rozst vetettek, kihajtott a rozs, szépen növekedett, sűrű volt, nehézkalású; sohasem láttak még ilyen rozst errefelé.

Megtudta ezt a földesúr. Kiment az erdőre, megnézte a rozst és azt mondta:

— Ez a föld az enyém, hát enyém a rozs is!

És nem engedte meg a favágónak, hogy learassa a rozsát. Kiküldte a rozsföldre a béreseit. Azok learatták a favágó gabonáját, behordták a földesúr udvarára egy nagy csűrbe.

Örült a földesúr, hogy ennyi rozst szerzett, pedig a kisujját se mozdította érte.

A favágó meg az ördögfióka pedig kesergett, búslakodott. Nagyon zokon esett nekik, hogy hiába fáradoztak, a kapzsi földesúr híz hasznot munkájukból.

— Várj csak — mondta az ördögöcske a favágónak — kitaláltam valamit! Elmegyek a földesúrhoz és megkérem, engedje meg, hogy legalább egy kévét elvihessek a rozsunkból.

— Jól van — mondta a favágó — eredj.

Szaladt a kis ördög az úrhoz, szépen megkérte:

— Ó, uram! Annyit vesződtünk, annyit bajlódtunk, míg kiszárítottuk és bevetettük azt a mocsarat! És te most elvetted tőlünk a termést. Engedd meg, hogy legalább egy kéve rozst elvihessek!

Nézte a földesúr a vékonydongájú, pöttöm kis ördögöt, elnevette magát és azt mondta:

— Jól van, no! Én nem vagyok fősvény ember: vigyél el annyit, amennyit egyszerre elbírsz!

Futott az ördögfióka a favágóhoz:

— Végy gyorsan kendert, jó sokat. Kötelet fonok belőle és megyek a földesúrhoz rozsért. Megengedte, hogy elvigyek annyit, amennyit egyszerre elbírok.

A favágó megvette a kendert. Hosszú-hosszú kötelet fontak belőle. Fogta az ördögöcske a kötelet és szaladt az úrhoz.

Amikor odaért, kihúzta a hosszú kötelet a csűr előtt, ráhányt minden rozst, amit csak talált a csűrben és vitte a favágónak.

Meglátta ezt a földesúr — torkán akadt a szó, azt se tudta, mit tegyen, mit mondjon.

Aztán felocsúdott és elkiáltotta magát:

— Hé, szolgák! Nyissátok ki gyorsan az istállót, eresszétek ki a bökös szarvú bikáimat, hadd ökleljék fel azt a pokolraivalót!

Kinyitották a szolgák az istállót, kieresztették a bikákat. Olyan dühös és erős állatok voltak ezek a bikák, hogy még csak a közelükbe se mert menni senki. Nagyot bődültek, leszegték hegyes szarvukat és az ördögöcske után iramodtak. Nézte a földesúr, örvendezett magában.

»No — gondolta — mindjárt felöklelik.«

De nem úgy történt.

Alighogy a bikák utolérték az ördögfiókát, az sarkon fordult, megragadta őket, feldobta a rozs tetejére és vitte a favágónak. Látta ezt a földesúr — és nyomban megpukkadt mérgében.

Az ördögöcske pedig ment a favágóhoz és azt mondta neki:

— Fogadd el, gazdám! A rozs is, a bikák is — minden a miénk!

A favágó hálálkodni kezdett a kis ördögnek, de az így szólt:

— Ne hálálkodj nekem, gazdám! Nincs mit köszönöd! Inkább azt mondd meg: megszolgáltam-e azt a karéj kenyeret, amit elloptam tőled, amikor fát vágtál az erdőben?

— Ó, te bolondos! — nevetett a favágó. — Érdeemes-e emlegetni azt a darabka kenyeret? Annyi mindent adtál nekem érte, hogy azt se tudom, elfogadhatom-e!

— Csak fogadd el nyugodtan — felelte az ördögfióka — nem is hoztam olyan sokat! Nem kívánok mást, csak hogy elégedett légy — akkor visszatérhetek társaim közé.

— Menj csak vissza — mondta a favágó. — Nagyon elégedett vagyok.

— Én is az vagyok: most már nem kergetnek el a társaim, nem vetik a szememre, hogy megrövidítettem egy szegényembert!

Azzal az ördögfióka sarkon fordult és elszaladt.

A VIHAR AJÁNDÉKAI

BELORUSZ NÉPMESE

Élt egyszer, éldegélt egy apóka meg egy anyóka. Szegények voltak, igen szegények, egy kosárka rozs volt egész vagyonuk. Az apóka egyszer azt kérdezte az anyókától:

— Hallod-e, anyóka, mit csináljunk ezzel a rozssal?

— Vidd a malomba, öröltesd meg, kenyeret sütünk belőle — mondta az öreganyó.

Elment az apóka a malomba, megöröltette a rozst és elindult a liszttel hazafelé.

Útközben egyszer csak vihar kerekedett és mind szétfújta az öreg apó lisztjét. Üresen vitte haza a nyírháncs-kosarat az apóka.

— Anyóka, hallod-e, anyóka, mitévők legyünk? Szétfújta a vihar a lisztecskénket.

— Eredj, apóka, keresd meg a vihart, kérd vissza tőle!

Elindult az öregapó, hogy megkeresse a vihart.

Ment, ment, sokáig ment, amíg elért egy rengeteg erdőbe.

Az erdő közepén egy házikót pillantott meg. Belépett. Egy öregasszony üldögélt odabenn. Megkérdezte az apókától:

— Mit keresel itt, jó ember?

— A vihart keresem.

— Mit akarsz tőle?

— Szétfújta a lisztecskémet, azt akarom visszakérni tőle.

— No — azt mondja az öregasszony — jó helyen jársz, mert ez éppen a vihar házikója. Én vagyok a szülőanyja.

Ételt-italt tett az apóka elé és meghagyta neki, hogy várja meg a vihart.

Nem sok idő telt belé — hazaröpült a vihar. Az anyja megkérdezte tőle:

— Miért fújta szét ennek az embernek a lisztjét? Most nincs kenyere!

Azt mondta a vihar:

— Ne búsulj, apóka! Gazdagon megfizetem a károdat!

Azzal egy kendőt adott az apókának.

— Hát ez micsoda? — ámult az apóka. — Minek ez nekem?

— Nem közönséges holmi ez — mondta a vihar. — Csak annyit kell mondanod: »Kendőm, kendőm, terülj szét, a jót tőlem ne kíméld!« — és a kendő ételt-italt elővarázsol.

Fogta az öreg a kendőt, hazafelé indult. Alig ment egy darabig, azt gondolta:

»Kipróbálok, nem tett-e bolonddá a vihar.« És mondta a varázsigét:

— Kendőm, kendőm, terülj szét, a jót tőlem ne kíméld!

Szétterült a kendő, kibomlott — és egyszeribe jobbnál jobb falatok teremtek rajta.

Ámult-bámult az apóka, aztán megevett mindent, összehajtogatta a kendőt és tovább indult. Útközben meglepte az éjszaka. Bezörgetett egy házikóba éjjeli szállásért. Egy gazdag asszony lakott a házban. Csalással, ravaszsággal szerezte vagyonát. Bebocsátotta az öregapót és faggatni kezdte:

— Honnan, apóka?

— A vihar nál jártam, hogy megfizettessem vele a káromat.

— Aztán mit adott a vihar?

— Egy kendőt.

— Ugyan miféle kendőt?

— Nem akármilyet! Csak annyit kell neki mondani: »Kendőm, kendőm, terülj szét, a jót tőlem ne kíméld!« és elővarázsol mindent.

— Tedd csak le apóka, a pitvarban: nálunk senki sem lopja el a kendődet.

Az öregapó szót fogadott, letette a kendőjét a pitvarban.

A gazdasszony elbeszélgetett vele erről-arról, de közben behívta a lányát és odasúgta neki:

— Vedd el az apó kendőjét, s tedd a helyébe a miénket!

A lány úgy is tett: fogott egy kendőt, odatette az apóka kendője helyébe, azt pedig elrejtette.

Felkelt reggel az apóka, keblébe dugta a kendőt és hazaindult.

Otthon azt mondta a feleségének:

— No, anyóka, most már nem éhezünk! Ül az asztalhoz!

Leültek. Az apóka elővette a kendőt és ráparancsolt:

— Kendőm, kendőm, terülj szét, a jót tőlem ne kíméld!

A kendő azonban meg se mozgott.

Megmérgeedett az öreganyó, kikergette az apókát a házból.

— Eredj vissza a viharhoz!

Elindult hát újra az apóka a rengeteg erdőbe. Ment, mendegélt, végre odaért a vihar házikójához. Belépett és szidta a vihart, mint a bokrot.

— Te hazug, te gonosz! Bolonddá tettél! Nem ad semmit ez a te kendőd!

Bevezetett a vihar egy kisbárányt és azt mondta:

— Fogd, apóka, ezt a bárányt. Csak ennyit mondj neki: »Bárány, rázd meg magadat, adj ezüstöt-aranyat!« és teljesül a kívánságod.

Fogta az öregapó a bárányt és hazaindult.

Ment-ment, estére megint a gazdag asszony házához ért. Bebocsátotta az asszony és megkérdezte tőle:

— Hát ez meg micsoda bárány?

— A vihar ajándéka. Csak annyit mondok neki: »Bárány, rázd meg magadat, adj ezüstöt-aranyat!« és már hullatja.

— No, hadd lássuk!

— Adj egy szőnyeget, gazdasszonyka!

Az asszony hozta a szőnyeget. Az apóka leterítette, ráállította a bárányt és így szólt:

— Bárány, rázd meg magadat, adj ezüstöt-aranyat!

A bárányka megrázta magát s már hullott is róla a sok arany meg ezüst.

Látta ezt a gazdasszony és éjszaka kicserélte az apóka bárányát.

Reggel az apóka fogta az asszony bárányát és hazavezette. Otthon azt mondta az anyókéknak:

— No, anyóka, nem leszünk eztán szegények! Hozd csak a szőnyeget!

Az anyóka hozta.

Ráállította az apóka a bárányt és azt mondta:

— Bárány, rázd meg magadat, adj ezüstöt-aranyat!

De a bárány csak állt, meg se mozdult.

Az anyóka már kergette is az öregapót:

— Eredj a viharhoz, mondd meg neki, fizesse meg a kárunkat becsülettel!

Az apóka visszaballagott a vihar házikójához. A vihar meghallgatta a panaszát és most egy kürtöt adott neki:

— Fogd ezt a kürtöt, apóka. Most már igazán visszakapod mindenedet, csak annyit mondj: »Kürt népe, gyere ki!«

Hazaindult az apóka és gondolt egyet útközben:

»Kipróbálom ezt a kürtöt!« És mondta:

— Kürt népe, gyere ki!

Egy sereg markos legény ugrott elő a kürtből és jól ellátták furkósbotjukkal az apóka baját. Az apóka magától kitalálta, mit kell kiáltania:

— Kürt népe, bújj vissza!

A markos legények nyomban visszabújtak a kürtbe, az öregapó pedig folytatta útját.

»No — gondolta — ezért hálával tartozom a viharoknak! Jól rendre tanított! Most már tudom, mit kell tennem!«

Elment a házhoz, ahova már kétszer betért, és megint bezörgetett éjjeli szállásért. A gazdasszony gyorsan ajtót nyitott, bebocsátotta az apókát és megkérdezte tőle:

— Hát ez meg miféle kürt, apóka?

— A vihar ajándéka. Minden kívánságomat teljesíti, csak annyit kell mondanom: »Kürt népe, gyere ki!«

Ezt mondta az öregapó, azzal kiment a pitvarba, a kürtöt pedig ott hagyta az asztalon. Alighogy átlépte a küszöböt, a gazdasszony kapta a kürtöt és így szólt:

— Kürt népe, gyere ki!

Amint ezt kimondta, egy sereg markos legény ugrott elő a kürtből. Furkósbotjaikkal jól helybenhagyták az asszonyt. Ütötték-verték, ahol érték. Jajgatott az asszony, kiabált, ahogy a torkán kifért:

— Apóka! Segíts, apóka!

Belépett az öregapó, s azt kérdezte:

— Visszaadod-e a kendőcskémet meg a báránycámát?

— El se loptam!

— Úgy. nem loptad el? No, akkor csak verjétek tovább, legények!

— Jaj, apóka, visszaadok mindent, csak kegyelmezz!

Akkor ráparancsolt az apóka a legényekre:

— Kürt népe, bújj vissza!

A markos legények nyomban eltűntek a kürtben. A kapzsi asszony visszaadta az apókának a kendőjét meg a bárányát. Az apó hazament.

Megérkezett, odaadta az anyóának a vihar ajándékait, s ezentúl úgy éltek, hogy nem ismertek ínséget, se bánatot.

A PÁSZTORFURULYA

OROSZ NÉPMESE

Élt egyszer egy faluban egy nagyon szegény öregember a feleségével. Volt egy fiuk is, Ivanuska, aki kicsi korától fogva nagyon szeretett furulyázni. Olyan szépen játszott a furulyán, hogy aki hallotta, napestig elhallgatta volna. Ha szomorú nótát fúj Ivanuska a furulyán, mindenki búslakodik, mindenkinek könny pereg a szeméből. Ha talpalávalót fúj, mindenki táncra kerekedik; senki sem maradhat veszteg.

Ivanuska felnőtt, s egy napon így szólt szüleihez:

— Elmegyek én, apácskám, anyácskám, beszegődöm béresnek. Amit keresek, mind hazahozom nektek.

Elbúcsúzott, aztán útnak indult.

Elért egy faluba — itt nem fogadta fel senki. Ment a másikba — ott se kellett béres senkinek.

Ivanuska hát továbbment.

Addig ment, mendegélt, míg egy messzi faluba nem ért. Sorra járta a gazdagabb portákat és mindenütt megkérdezte:

— Nem akartok-e bérest fogadni?

Az egyik házból végre kilépett egy gazda és megszólította:

— Beszegődnél-e birkapásztornak?

— Be én, nem nagy mesterség az!

— Nem nagy mesterség, az igaz. Csakhogy nekem van egy kikötésem. Ha jól őrzöd a birkákat, kétszeres bért fizetek. De ha csak egy báránykát is elveszítesz a nyájamból, semmit se kapsz és nyomban elkergetlek.

— Majd vigyázok!

— Hát úgy legyen!

Megegyeztek, és Ivanuska elszegődött a gazdához birkapásztornak.

Kora reggel, alighogy megvirradt, kihajtotta a nyáját, és csak napszálltakor terelte haza.

A gazda meg a felesége már ott várták a kapuban és számlálták a birkákat:

— Egy, kettő, három... tíz... húsz... negyven... ötven...

Megvan mind egy szálig!

Így telt el egy hónap, így kettő, három. Közeledett a fizetség napja.

»Miféle titka lehet ennek a pásztornak — törte a fejét a gazda — hogy egyetlen birkát se veszít el? Tavaly meg azelőtt mindig megfogytakozott a nyájam: egyik juhomat a farkas tépte szét, a másik elbarangolt, eltévedt... Valami titka lehet ennek a legénynek. Megnézem, mit csinál a legelőn.«

Virradat előtt, amikor még mindenki aludt, a gazda fogta a bárány bőrbundáját, szőrével kifelé fordította, belebújt, és besurrant az akolba. Négykézlábra ereszkedett és megbújt a birkák között. Ott kuporgott, várta, hogy a pásztor kihajtsa a nyáját a legelőre.

Amint felkelt a nap, Ivanuska kapta magát és kihajtotta a birkákat.

A birkák bégetve szaladtak előtte. A gazdának akármilyen nehezére esett, nem maradhatott el tőlük — szaladt velük és hangosan bégetett:

— Be-e-e! Be-e-e!

Közben pedig azt gondolta:

»Most majd mindent kifürkészek, mindennek utánajárok!«

Azt hitte, hogy Ivanuska nem vette észre. Pedig Ivanuskának jó szeme volt, rögtön meglátta, csak nem mutatta. Terelte a birkákat, egykedvűen lépegetett, meg-megcsapta őket az ostorával. Mindig a gazda hátán csattant az ostor szíja.

Ivanuska kihajtotta a nyáját az erdőszélre, egy bokor tövébe telepedett, elővette karaj kenyerét.

A birkák békén járkálnak az erdőszélen, fűvet csipegetnek. Ivanuska jól ügyel rájuk. Ha észreveszi, hogy valamelyik birka el akar barangolni az erdőben, megfújja a furulyáját, és nyomban odaszalad hozzá minden birka.

A gazda négykézláb jár-ke, fejét le-lekoppantja a földre, mintha legelészne.

Igen elfáradt már, de mutatkozni restelt: a pásztor még elmondja a szomszédoknak és mindenki rajta nevet.

Amikor a birkák eleget legeltek, Ivanuska azt mondta nekik:

— No, legeltetek, jóllaktatok, most táncolhattok egy kicsit!

Azzal kapta a furulyáját és fújta a talpalávalót.

Szökdeltek, keringtek a birkák, csak úgy kopogott a patájuk!

Táncra perdült a gazda is: ő ugyan nem legelt, jól se lakott, hanem azért kiszökkent a nyájból és már járta is a guggolós táncot. Járt, ropta, cifrázta — nem tudta abbahagyni!

Ivanuska meg egyre szaporábban fújta.

Szaporázták a birkák is, szaporázta a gazda is.

A gazda már halálra fáradt. Úgy hullott róla a veríték, mint a záporosó. Vörös volt a képe, mint a rák, csupa kóc a haja... Nem bírta tovább, rákiáltott Ivanuskára:

— Hallod-e, pásztor, hagyd már abba!... Nem bírom tovább!

Ivanuska mintha nem is hallotta volna, csak fújta, fújta...

Végül megállt és így szólt:

— Te volnál ez, gazdám?

— Én vagyok...

— Hát hogy kerültél ide?

— Hát úgy... Erre tévedtem véletlenül...

— Hát a bundát minek vetted föl?

— Hűvös volt a reggel...

Azzal eltűnt a bokrok között, már ott se volt.

Hazavánszorgott és azt mondta a feleségének:

— No, asszony, hamarosan kitesszük ennek a béresnek a szűrét. Kiadjuk a bérét...

— Mi ütött beléd? Senki sem kapta meg a bérét, miért adnánk ki ennek?

— Ennek kell, mert úgy csúffá tesz bennünket, hogy nem is mutatkozhatunk az emberek előtt.

És elmondta az asszonymak, hogy táncoltatta meg a béres, majdnem belehalt.

Azt mondta a gazdasszony:

— Ó, te féleszű! Minek kellett neked táncolni? Engem ugyan nem tudna megtáncoltatni azzal a furulyával! Majd ha hazajön, megmondom neki, hogy fújjon egy nótát. Meglátod, hogy nem bír velem!

Kérlelni kezdte a gazda a feleségét:

— Ha már ezt vetted a fejedbe, engem csukj a ládába, vígy a padlásra és kötözz a keresztgerendához, nehogy én is táncra perdüljek veled... Nekem elég volt. Úgy kitáncoltam magam reggel, hogy alig állok a lábamon!

Úgy tett a gazdasszony, ahogy az ura kérte. Beleültette a nagy ládába, és odakötözte a gerendához. Aztán várta a pásztort, alig várta már, hogy hazaterelje a nyáját.

Este, alighogy Ivanuska hazaért, megkérdezte tőle a gazdasszony:

— Igaz-e, hogy olyan furulyád van, amelynek szavára mindenki táncra perdül?

— Igaz.

— No, fújj egy nótát rajta! Ha engem is táncra kényszerítesz, kiadom a béredet, de ha nem — elkergetünk!

— Jól van — állt rá Ivanuska — úgy legyen, ahogy akarsz.

Elővette a furulyáját és fújni kezdte a talpalávalót. A gazdasszony éppen tésztát gyúrt. Nem tudott veszteg maradni, táncra kerekedett. Járt, ropta, s közben egyik tenyeréből a másikba dobálta a tésztát.

Ivanuska egyre gyorsabban fújta, egyre hangosabban.

A gazdasszony is egyre szaporábban pörgött-forgott. Meghallotta a furulya szavát a gazda is a padláson. Hányta a kezét meg a lábát a ládában, táncolt, ahogy tudott. Csakhogy szűk volt a láda, minduntalan beleütötte a fejét a láda födelébe.

Addig-addig fészkelődött, míg a láda leszakadt a gerendáról. A gazda kiütötte a fejével a ládafödelet, kiugrott és rákezdett a padláson a guggolós táncra. Legurult a padlásról, beszökkent a házba. Odaperdült a felesége mellé, együtt ropták, hányták kezüket-lábukat.

Ivanuska pedig kiment a tornácra, leült a lépcsőre és fújta, fújta szakadatlan.

A gazda meg a felesége utána, ki az udvarra, ott pörögtek-forogtak a tornác előtt.

Elfáradtak mind a ketten, alig szuszogtak, de megállni nem tudtak.

Ahogy nézték őket, rákezdték a tyúkok is, a birkák is, a tehenek is, még a kutya is a láncán.

Ivanuska akkor felállt a tornácról és kiállott a kapuba, ott fújta tovább. A táncolók utána.

Látta a gazdasszony, hogy csúfosan megjárta. Kérlelni kezdte Ivanuskát:

— Hagyd már abba, te legény, tedd le a furulyát! Ne menj ki a ház elé! Ne tégy bennünket csúffá az egész világ előtt! Becsülettel megadjuk, ami jár neked. Megkapod a béredet, ahogy megegyeztünk!

— Azt nem! — mondta Ivanuska. — Hadd lássanak benneteket a jó emberek, hadd nevéssenek!

Kilépett a kapun és még harsányabban fújta. A gazda, a felesége, a tehenek, a birkák, a tyúkok még sebesebben járták a táncot. Kerültek-fordultak, le-leguggoltak, fel-felpattantak!

Összeszaladt az egész falu. Ujjal mutogatott rájuk a falu aprajagyja, nevték őket...

Ivanuska estig fújta a furulyát. Aztán megkapta a bérét és hazament apjához, anyjához. A gazda meg a felesége pedig megbújtak a házban. Az orrukat se dugták ki, mutatkozni se mertek szégyenükben.

A HALÁSZ FIA ÉS GULDOR HALACSKA

TADZSIK NÉPMESE

Élt egyszer egy halász. Egy napon, amikor kiment a folyópartra és a vízbe vetette horgát, különös kis halat fogott. Nem közönséges hal volt: egész testét virágok borították, a szivárvány hét színében tündökölt — az egész világon nem volt párja Guldornak, mert így hívták a csodálatos halacskát. Megörült a halász, levette Guldort a horogról, elgyönyörködött benne. A hal azonban egyszer csak kisiklott a kezéből s már el is tűnt a folyóban.

Attól fogva nem volt nyugta a halásznak. Egész nap ott ült a folyóparton s minduntalan bevetette horgát a vízbe. Elhagyta a házát, a parton tákolt össze magának egy kis kalyibát. Éjjel-nappal a folyó partján ült és leste a szerencsét. Guldor halacska azonban nem akadt többé a horgára. A halász ott is halt meg a folyó partján.

Volt ennek a halásznak egy fia. Amikor felnőtt, azt mondta az anyjának:

— Ideje, hogy valami mesterséghez lássak. Mondd meg, mi volt az apám mestersége, azt akarom folytatni.

— Jaj, fiam — felelte az anyja — ne kérdd tőlem az apád mesterségét! Láss valami máshoz.

A fiú azonban erősködött, mindenáron tudni akarta, mivel foglalkozott az apja.

Sóhajtozott az anyja, végül így szólt:

— Ha tudni akarod, mi vesztette el az apádat, nézz az eresz alá!

Felnézett a legény az eresz alá, meglátta az apja horgászszerszárait.

— Hát halász volt az apám! — kiáltott fel. — Magam is halász leszek!

Levette a horgokat, megtisztította a rozsdától, beolajozta. Reggel így szólt az anyjához:

— Süss nekem lepényt. Kimegyek halászni.

— Jaj, fiam, ne menj a folyóra! — kérlette az anyja, de hiába beszélt a lelkére. Végül megsütötte a lepényt és azt mondta búcsúzóul a fiának: — Térj vissza mielőbb, édes fiam!

A halász fia kiment a folyópartra és bevetette horgát a vízbe. Nyomban megrándult a zsineg és lesüllyedt a víz alá. A legény kirántotta — a csodálatos halacska akadt a horgára. A hal egész testét virágok borították, a szivárvány hét színében tündökölt, az egész világon nem volt párja. A halász fia levette a halat a horogról, nedves kendőbe csavarta és hazafutott vele.

— Nézd, anyám, mit fogtam! — kiáltotta, amint belépett.

— Nézd meg hamar — itt van Guldor halacska!

Elámult az anyja a szavain, hát még amikor Guldort megpillantotta. Nem győzte csodálni a szépségét.

— No, ilyen halat vétek megfőzni, megsütni — mondta.

— Vigyük ki az udvarra, tegyük a vízmedencébe.

Kimentek az udvarra, beletették Guldor halacskát a vízmedencébe, elnézték, hogyan úszik a szivárvány hét színében tündöklő halacska.

Áthívták a szomszédokat, nekik is megmutatták Guldort. Egészen estig gyönyörködtek benne, míg a nap le nem nyugodott és Guldor aludni nem ment a medence fenekére.

Kora hajnalban, amint megvirradt, dörömböltek a kapun. A halász fia kinyitotta a kaput: tetőtől talpig felfegyverzett emberek álltak előtte — a padisah szolgái.

— Urunk, a padisah, hírért vette, hogy kifogtad Guldor halacskát, amelynek az egész világon nincs párja — mondták a szolgák. — Urunk azt parancsolja neked, hogy Guldor halacskát tüstént vidd a palotába, különben fejedet véteti.

Mi mást tehetett a halász fia: megfogta a halat, beletette egy tál vízbe és vitte a palotába.

A padisah a palota medencéjébe tétette Guldort. A halacska ide-oda úszkált a medence tiszta vizében, teste a szivárvány hét színében tündökölt. A padisah boldogan nézegette és büszkén mondta:

— Nincs a világon senki, akinek ilyen halacskája volna! Az egész világon nincs párja az én Guldoromnak!

A padisah színes szattyánbőrből szép nyolcszögletű medencét készíttetett a halacska számára, hordozható medencét, amelyet sarkainál fogva felemelhettek és a padisah kívánságára bárhova elvihettek. A színes szattyánbőr-medencében még szebben csillogott a halacska. A padisah mindenüvé maga után vitette.

Egy napon messzi országból érkezett idegen kereste fel a padisahot. A padisah megmutatta neki Guldor halacskát. Azt mondta:

— Az egész világon nincs párja az én Guldor halacskámnak! Mit kívánhatok még?

— Kívánom, padisah, hogy még boldogabb légy — felelte a messzi országból érkezett idegen. — Senki másnak nincs ilyen halacskája, ilyen szattyánbőr-medencéje. Csine-Mo-Csina padisah leánya azonban még Guldor halacskánál is szebb. Ha a tiéd volna az arany fülönfüggős Csine-Mo-Csina hercegkisasszony — akkor aztán igazán nem kívánhatnál többet!

Haragra gerjedt a padisah, összehívta vezíreit és szolgáit és megparancsolta nekik, hogy nyomban szerezzék meg neki az arany fülönfüggős Csine-Mo-Csinát.

A szolgák és a vezírek csak pillogattak egymásra, nem mozdultak, mert egyikük sem tudta, merre keresse a világszép hercegkisasszonyt. Akkor jutott eszükbe a halász fia, aki Guldor halacskát fogta. Azt mondták:

— A halász fiának kell elhoznia az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt! Hiszen ő fogta Guldor halacskát is.

A halász fiát a padisah elé vezették. A padisah megparancsolta neki, hogy hozza sietve a palotába Csine-Mo-Csina hercegkisasszonyt, aki még Guldor halacskánál is szebb.

— No, mit tárod itt a szád? — rivallt rá a padisah. — Indulj utadra! Különben a fejedet vétetem.

A legény elbúcsúzott az anyjától és elindult, maga se tudta, hová.

Ment, mendegélt. Egyszer csak egy ócska bőrbocskort pillantott meg az útszélen. Félrerúgta. Jókora hangya futott ki a bocskor alól és megszólalt:

— Köszönöm, hogy kiszabadítottál. Majd agyonnyomott a bocskor, már azt hittem, ott pusztulok. Itt a csápom, tedd el. Ha bajba kerülsz, gyűjtsd meg, s én nyomban segítségedre leszek.

A legény megköszönte az ajándékot és kendője sarkába kötötte.

Néhány nap múlva széles folyóhoz ért a halász fia. A folyó fölött egy óriás álldogált — egyik lába az innenső parton, másik lába a túlsón.

Megállította a halász fiát:

— Honnan, vándor?

— A turkesztáni padisah országából.

— Nem ismered-e azt a fiatal halászt, aki Guldor halacskát kihalászta?

— Magam vagyok az!

— Éppen téged várlak! — kiáltotta örömmel az óriás. — Sok-sok esztendeje állok már itt a folyó fölött. Megjósolták nekem, hogy csak akkor mozdulhatok el a helyemről, ha megszabadít egy halász, az, aki Guldor halacskát kihalászta. Most hát végre szabad vagyok! Hová mégy?

— Az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt keresem, Csine-Mo-Csina padisah leányát — felelte a fiatal halász. — Segítenél-e nekem átkelni ezen a folyón?

Az óriás lehajolt és inni kezdett. Nem sok idő telt belé, egy csepp víz sem volt a folyó medrében, s a legény száraz lábbal átkelhetett a

túlsó partra. Az óriás akkor visszabocsátotta szájából a vizet és a halászhoz szegődött.

Mentek, mendegéltek. Néhány nap múlva egy magas domb lábához értek. A domb mellett egy másik óriás állt, csákánnyal a kezében. Vágott egyet a csákánnyal, egy csapásra leszelte a domb felét, aztán újra felhányta. A két vándor közelebb ment. Ráköszöntek a csákányos óriásra.

— Honnan jöttök és hová mentek? — kérdezte tőlük.

— Magam a turkesztáni padisah országából jöttem, az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt keresem, Csine-Mo-Csinát, a padisah leányát — felelte a halász fia.

— Ó, ha a turkesztáni padisah országából jöttél, nem ismered-e azt a fiatal halászt, aki Guldor halacskát kifogta a folyóból? — kérdezte a csákányos.

— Magam vagyok az!

— Végre megérkeztél! — kiáltott fel a csákányos óriás. — Már lestelek- vártalak, néztem az utat, vártam rád. Hosszú esztendők óta állok itt, felhányom ezt a dombot, aztán újra széttúrom. Azt jósták, addig kell ezt csinálnom, amíg egy halász meg nem szabadít — az, aki Guldor halacskát kifogta. Most végre vállamra vethetem a csákányt és veletek tarthatok.

A halász fia megörült a nagyerejű útitársnak. Most már két óriás kíséretében folytatta útját.

Mentek, mentek, néhány nap múlva egy magas minaretet [12](#) pillantottak meg a távolban.

— Héj, halász! Nézd csak, oda kell menned! Az a város Csine-Mo-Csina padisah városa.

Amikor közelebb értek, látták, hogy a minaret csúcsa egészen az égig ér. Csillognak-villognak a falaiba rakott tarka kövek. A minaret tetején dobos járkál a dobjával. Lent ősz hajú szablyás vitéz örködött.

A halász fia odalépett a vén őrhöz és barátságosan ráköszönt. Az öreg megkérdezte:

— Ki vagy, honnan jöttél és mit akarsz?

— A turkesztáni padisah országából jöttem, az arany fülönfüggős hercegkisasszonyért — felelte a halász fia.

— Sok magadfajta bátor legény jött már a hercegkisasszonyért, de mindegyik itt hagyta a fejét — mondta az őr.

— Azt mondd meg, apó, láthatnám-e a padisahot, beszélhetnék-e vele? — erősködött a halász fia.

— Kinyitom a minaret kapuját. Belül, a falon, írást találsz, a padisah pecsétjével: három feladatot. Ezeket kell teljesíteni annak, aki el akarja nyerni a hercegkisasszony kezét. Olvasd el az írást és gondold meg jól, meg tudsz-e birkózni a feladatokkal. Aztán mássz fel a toronyba, üsd meg háromszor a dobot és várj.

A halász fia elolvasta az írást, felszaladt a lépcsőn és akkorát ütött a dobra, hogy az rapittyára tört. A fűlsiketítő reccsenés felébresztette a padisahot. Megparancsolta, hogy tüstént vezessék elébe a dobost.

— Úgy látom, te legény, nem ijedtél meg a feladataimtól, mert megverted a dobot! — mondta a halásznak. — Sok ezren próbálkoztak már, de senki sem tudta teljesíteni a feladataimat. Te még fiatal vagy, azt tanácsolom, hogyj fel a szándékkal.

— Legyen, ami lesz! — mondta a halász fia. — A meghátrálás nem természetem. Meg akarom kapni az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt.

— De megértetted-e, milyen nehezek a feladataim? — kérdezte a padisah. — Ne feledd: vörösre izzított rézfalú fürdőben kell töltened egy egész éjszakát — ez az első próba. Utol kell érned a leggyorsabbik tevémet — ez a második. Harmadszor: egyetlen éjszaka alatt külön kell válogatnod egy halom különféle magot.

— Mindent megértettem — mondta a halász fia. — Csak egy kérésem volna.

— Mondd bátran!

— Velem van két pajtásom. Mellettem maradhatnak-e?

— Nekem mindegy, ki lesz melletted — felelte a padisah — csak álld ki a három próbát.

A padisah parancsára vörösre izzított rézfalú fürdőbe vezették a halászt meg két pajtását. A legény alig bírta ki a rettentő hőséget. Nagyot kiáltott:

— Meggyulladok!

A víznyelő azonban már jó előre teleszívta magát vízzel. Öntözni kezdte a fürdőt. Az izzó réz lehűlt és mindnyájan életben maradtak.

Elmúlt az éjszaka. Hajnalban kinyitották a fürdőt és elámultak: a halásznak és két pajtásának semmi baja nem történt.

A nép között gyorsan elterjedt a hír, hogy a turkesztáni halász kiállotta az első próbát.

Másnap a padisah felparancsolt egy szolgát a leggyorsabb lábú tevéjére és adatott neki egy tömlőt. A másik tömlőt a halásznak adta és azt mondta neki:

— Erről a helyről kell elindulnod, ugyanakkor, amikor a teve. Nyolc mérföldnyire van egy folyó, abból kell vizet merítened és előbb kell ide visszaérned, mint a teve.

A padisah intésére a tevéen ülő szolga meg a gyalogos halász egyszerre indult a folyóhoz. A csákányos is velük tartott. Alig hogy kiértek a városszélre, a csákányos kettőt vágott a csákányával és magas dombot hányt fel a teve előtt. Míg a teve nagy nehezen felkapaszkodott a dombra és leereszkedett róla, a halász már elérte a folyót és megtöltötte a tömlőt. Amikor visszafordult, a csákányos gyorsan elsimította a dombot, s a halász jóval előbb ért a padisah elé, mint a teve.

A nép között megint híre terjedt, hogy a turkesztáni vitéz a padisah második feladatát is teljesítette.

Harmadnap a padisah összekevertetett egy mérő búzát, árpát, zabot, kukoricát, és azt mondta a halásznak:

— Ma éjszaka, virradatig, válogasd ki a szemeket és rakd külön halmokba. De jól vigyázz, hogy minden szem a maga helyére kerüljön!

»Ezt a munkát csak hangyák tudnák elvégezni« — mondogatták az emberek.

A legénynek ezekről a szavakról eszébe jutott a hangya, amelyet kiszabadított a bocskor alól.

Amikor besötétedett és a halász egyedül maradt, kioldotta kendője sarkát, elővette a hangya csápját és meggyújtotta. Abban a szempillantásban megrepedezett mellette a föld, s a repedésekből hangyák siettek elő. Ezren meg ezren voltak, sebesen munkához láttak.

A padisah reggel magához hívatta vezíreit, mentek a halászhoz. Elámult a padisah, amikor látta, hogy a legény a harmadik próbát is

kiállotta! Egy-kettőre elterjedt a hír, s a nép örült, hogy a turkesztáni legény teljesítette a padisah három feladatát.

A padisah akkor megparancsolta, hogy öltöztessék a legényt drága ruhákba, és készüljenek a menyegzőre.

— Ó, padisah! Én szegény ember vagyok, magam választok mátkát magamnak. Az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt a turkesztáni padisahhoz kell elvinnem.

Tetszett ez a beszéd Csine-Mo-Csinának. Szolgák sokaságát, ajándékok egész karavánját indította útnak a lányával.

A halász fia, meg a pajtásai, amint megkapták az arany fülönfüggős hercegkisasszonyt, elindultak hazafelé.

Mentek, mentek, egy magas domb tövébe értek. A csákányos vágott egyet-kettőt a csákányával, s a dombot mintha elfújták volna: elsimult előttük az út.

— Most pedig búcsúzzunk el, barátom — mondta a csákányos a halásznak. — Szívesen szolgáltalak. Élj boldogan és ne feledj el!

Elbúsult a legény, hogy meg kell válnia hűségese barátjától, de nem szólhatott semmit.

Néhány nap múlva széles, mélyvizű folyóhoz ért a karaván. A víznyelő megállt a folyónál — egyik lába az egyik parton, másik lába a másikon — lehajolt és inni kezdte a folyó vizét. Nem sok időbe tellett, egy csepp víz se maradt a folyó medrében. A halász meg a karavánja száraz lábbal jutott át a túlsó partra. A víznyelő akkor visszabocsátotta a vizet a mederbe és azt mondta:

— Nem kísérek tovább, itt maradok a magam földjén. Szívesen szolgáltalak. Élj boldogan és ne feledj el!

Elszomorodott a halász fia, hogy ettől a barátjától is meg kell válnia, de nem kívánhatta az óriástól, hogy elhagyja szülőföldjét.

A padisah nagy pompával fogadta Csine-Mo-Csina lányát és nyomban kihirdette, hogy feleségül veszi az aranyfülönfüggős hercegkisasszonyt. Fényes lakodalmat ültek. Másnap a padisah maga mellé ültette feleségét az aranytrónusra, s megkérdezte vezíreitől:

— Mondjátok meg, mit kívánhatnék még?

— Már semmit — felelték a vezírek — ilyen arany fülönfüggős hercegkisasszony nincs több a világon!

Hanem harmadnap unatkozni kezdett a hercegkisasszony a turkesztáni padisah palotájában. Unalmában dühöngeni kezdett, sírt, toporzékolt, még magát a padisahot is kikergette a szobájából. A padisah, hogy lecsillapítsa, elébe hozatta a szattyánbőr-medencében úszkáló Guldor halacskát, amelynek testét virágok borították, s amelynek az egész világon nincs párja.

Az arany fülönfüggős hercegkisasszony azonban még dühösebben kiabált, még hangosabban toporzékolt, megragadta Guldor halacskát és kihajította az utcára.

Ott talált rá a halász fia. Kendőjébe csavarta és kivitte a folyóhoz.

— Jobb neked itt a mély folyóban úszkálni, mint a padisahot meg Csine-Mo-Csina hercegkisasszonyt mulattatni — mondta a halász fia és belevetette Guldor halacskát a gyorsodró folyóba.

TUGRI ÉS EGRI

ÜZBEK NÉPMESE

Valamikor, réges-régen, élt egyszer egy legény. Tugrinak hívták. Egyetlen lovánál nem volt egyebe. Egy napon elindult, hogy munkába szegődjék. Végigjárta az egyik falut, a másikat — sehol sem talált gazdát, aki felfogadja. Felült akkor a lovára és elment messze földre szerencsét próbálni.

Ahogy a lován léptetett, egy gyalogosan lépkedő legénnyel találkozott. Megkérdezte tőle, kicsoda, honnan jön és hová igyekszik.

— Gazdát keresek, aki felfogadjon — felelte ez.

— Mi a neved?

— Egri.

— Az enyém meg Tugri. Legyünk barátok, szegődjünk el együtt, éljünk együtt.

Sírig tartó barátságot fogadtak egymásnak.

Megsajnálta Tugri gyalogos útitársát és felajánlotta neki a lovát: üljön fel rá, lovagoljon egy darabon. Egri felült a lóra, megcsapta a korbácsával és elügetett. Csodálkozott szegény Tugri: barátjának vélte Egri, s az úgy bánt el vele, mintha ellensége volna.

Azt se tudta hirtelenjében, mihez kezdjen. Most már lova sem volt. Gyalogszerrel folytatta hát útját.

Amikor sötétedni kezdett, keskeny ösvényt pillantott meg és elindult rajta. Rengeteg erdőbe vezette az ösvény.

Ment Tugri, mendegélt, míg egy tisztásra nem ért. Öreg búbos kemence állott a tisztás közepén.

»Mégsem megyék tovább az erdőben éjnek idején. Meghállok itt, megvárom a reggelt« — gondolta, azzal belebújt a kemencébe.

Éppen azon a tisztáson, a kemence közelében szoktak összegyűlni éjszakánként a legrangosabb állatok: az erdő sahja, az oroszlán, az erdei vezírek — a tigris meg a medve, az erdő kürtöse — a farkas, az erdő flótása — a sakál, meg az erdő mesemondója — a róka.

Amikor felkelt a hold, a sakál üvöltve futotta körbe a kemencét. Jeladására egybegyűltek a tekintélyes állatok. Megérkezett az

oroszlán-sah, nagy méltósággal helyet foglalt, és kiadta a parancsot: meséljenek neki érdekes történeteket.

A róka kezdte, a mesemondó:

— Ennek az erdőnek a szélén van egy barlang. Tíz esztendeje lakom benne. Megvan az én barlangomban minden, ami az embereknek kell. Tíz éve gyűjtögetem ott a sok szép holmit: szőnyeget, takarókat, vánkosokat... Hát még az élelem! Az van még csak sok!

Tugri mindent hallott a kemencében. Azt gondolta: »Hohó! Szívesen elmennék vendégségbe ehhez a rókához!«

— Még az is valami! — kiáltotta a medve-vezír. — Ezzel ugyan nem érdemes dicsekedni! Hanem a mi erdőnkben van egy szilfa, azon a szilfán van két kis ág. Nincs a világon olyan betegség, amit meg ne gyógyítanak ennek a két kis ágnek a levelei. Tudjátok-e, hogy városunk sahjának leánya hetedik esztendeje súlyos beteg? Hírül adatta a sah: »Aki meggyógyítja a lányomat, ahhoz adom feleségül. Aki hiába próbálkozik, annak fejét vétetem«. Sok kuruzslót lefejeztetett már a sah. Ha valaki levelet szakítana arról a két szilfa-ágról, megfőzné és a főzetével megitatná a sah leányát, az nyomban meggyógyulna!

A medve után az erdő kürtöse, a farkas kezdett szót:

— Ennek az erdőnek a szélén negyvenezer juh legel. Mindennap elviszek belőlük kettőt. Akárhogy igyekeznek a pásztorok, nem tudnak elfogni. Nem messze, a dombon, lakik egy öregember, annak van egy nagy kutyája. Ha a pásztorok megvennék azt a kutyát, az rögtön darabokra tépne engem!

A tigris-vezír szólalt meg:

— Az erdő közelében egy ménes legel. Mindennap elragadok egy lovat. Senki sem tud utolérni! Pedig van a ménesben egy tarka csődör, ha valaki felülne a hátára, könnyűszerrel utolérhetne... Szerencse, hogy erről nem tud senki!

Elhallgatott a tigris. Éppen akkor nyugodott le a hold, s a vadállatok szétszéledtek, mindegyik a maga búvóhelyére.

Amikor a tisztás elnéptelenedett, Tugri előbújt a kemencéből. Elindult és megkereste a szilfát, amelyről a medve beszélt. Megtalálta a két ágat, tépett róluk egy marék levelet. Aztán a juhnyáj

felé vette útját, ráköszönt a pásztorra, beszédbe elegyedett vele, megkérdezte, hogy megy a sora.

— Bizony rosszul — panaszkodott a pásztor. — Egy farkas kapott rá a nyájra. Mindennap elragad két kövér birkát. Nem is tudom, mit kapok érte a gazdától! Pedig semmiképpen sem tudok megszabadulni attól a farkastól!

— Ne búsulj, segítek a bajodon! — mondta Tugri a pásztornak.

Elindult a dombra, az öregemberhez, akiről a farkas beszélt. Megvette a kutyáját és a pásztorhoz vezette. A kutya kileste a farkast, rárontott és alaposan megszaggatta az irháját.

A pásztor azt se tudta, hogy köszönje meg Tugrinak, amit tett.

Tovább indult Tugri, és nemsokára rátalált a ménesre. Köszöntötte a csikóst, megkérdezte tőle, hogy megy a sora.

— Bizony rosszul — felelte a csikós. — A tigris mindennap elragad egy-egy lovat a ménesből...

— Nyergeld fel a tarka csődört és adj egy vastag, hosszú rudat — mondta Tugri.

A csikós felnyergelte a tarka csődört, odaadta a rudat Tugrinak.

Felült Tugri a csődörre, fogta a rudat és várta a tigrist az ösvényen.

Kirontott az erdőből a tigris, egyenesen a ménes felé tartott. Tugri hurkot vetett a tigris nyakára. Az visszairamodott az erdő felé, megpróbált kiszabadulni a hurokból. Csakhogy Tugri nem tágított a sarkából, utolérte, s a hosszú rúddal úgy helybenhagyta, hogy a tigris holtan rogyott össze. A csikós hálából Tugrinak ajándékozta a tarka lovat.

Hátára pattant Tugri és a városba vágatott. A piactéren harsány hangon kiabált a sah hírnöke:

— Hét esztendeje beteg a sah leánya! Aki meggyógyítja, ahhoz adja a sah feleségül! De aki hiába próbálkozik, annak a sah leütteti a fejét!

— Én meggyógyítom a sah leányát! — lépett elébe Tugri.

A hírnök nyomban a palotába vezette, a sah elé.

A sah bebocsátotta lányához az új kuruzslót.

Tugri elővette a leveleit, megfőzte s a főzetével megitatta a lányt. Három nap múlva meggyógyult a sah leánya. A sah beváltotta szavát, nagy lakomát-vigasságot csapott és feleségül adta a lányát Tugrihoz.

— Melyik város feje akarsz lenni? — kérdezte vejétől.

— Nem akarok én város feje lenni — felelte Tugri. — Építtess nekem egy házat az erdőszéli dombon. Két kezem munkájából akarok élni.

Elcsodálkozott a sah, de úgy tett, ahogy a veje kérte. Tugri a dombon álló házba költözött a feleségével.

Tugri egy délben észrevette, hogy az úton közeleg valaki. Lovat vezet kantárszáron. Amikor közelebb ért, Tugri ráismert: Egri volt, azt a lovat vezette, amelyet valamikor tőle lopott.

Elébe ment Tugri, házába hívta.

Egri szégyenkezés nélkül bement a házba. Evett-ivott, s közben faggatta a gazdát:

— Mondd, hogy szerezted mindezt? Háza van, gazdaságod. Én elloptam a lovadat, azt hittem, meggazdagszom. De akárhova megyek, sehol sem találok a szerencsémre.

— Egy éjszaka az erdőben aludtam, egy öreg kemencében, úgy tettem szert minderre, amit itt láatsz — felelte Tugri.

— Mutasd meg nekem azt a helyet! — kérte Egri.

Tugri elvezette Egrit az erdőbe és megmutatta neki azt a tisztást, ahol az erdő vadjai összegyűltek. Amikor besötétedett, Egri belebújt a kemencébe.

Éjszaka egybegyűlték a tisztáson az erdő tekintélyes vadjai.

Megérkezett az oroszlán-sah, a medve-vezír, a farkas-kürtös, a sakál-flótás, és a róka, a mesemondó.

— Miért nincs itt másik vezírem, a tigris? — kérdezte az oroszlán-sah. — No, de nélküle is elkezdhetjük. MeséljeteK valami érdekeset!

Felállt akkor a sakál.

— Nem, most már nem mesélünk semmit — mondta. — Éppen azért veszítettük el vezírünket, a tigrist, mert beszéltünk.

Felállt a medve is.

— Azért szakították le a bűvös erejű leveleket a szilfa ágáról — tette hozzá panaszosan.

— Én meg alig húzom a lábamat, és mindig éhes vagyok — tódította a farkas. — A pásztor megvette azt a kutyát, amelyikről beszéltem. Most a közelébe se merek menni a nyájnak, úgy helybenhagyott az a kutya!

— Ki merészeli kifecsegni a titkainkat? — kérdezte fenyegetően az oroszlán. — Parancsolom, hogy fogjátok el és öljétek meg az árulót!

Az állatok azonban maguk se tudták, ki hallgatta ki és kürtölte szét a titkaikat. A medve a sakált faggatta, a sakál a farkast vallatta, a farkas a rókát kérdezgette... De ártatlan volt a dologban a medve is, a sakál is, a farkas is, meg a róka is.

A fán, amelynek tövében az állatok összegyűltek, egy fácánkakas üldögélt. Hallgatta, hallgatta az állatok vitáját, aztán elkiáltotta magát:

— A kemencében keressétek! — azzal elrepült.

Odarohantak az erdő vadjai a kemencéhez, kicibálták Egrit és széttépték.

Így ért el mindent, amit csak kívánt a becsületes Tugri, a becstelen Egrit pedig így érte utol a büntetés.

A DRÁGAKŐ-HEGY

TURKMEN NÉPMESE

Élt egyszer egy faluban egy öreg özvegyasszony a fiával, Miralival. Szűköcskén éltek. Az asszony gyapjút fésült, varrt, mosott másoknak — ezzel szerezte meg a mindennapit.

Amikor Mirali felnőtt, azt mondta neki az anyja:

— Én már belefáradtam a munkába, fiam! Eredj, keress munkát magadnak, gondoskodj magadról!

— Jól van — mondta Mirali és elindult kenyeret keresni.

Itt is járt, ott is járt — nem talált munkát sehol. Végül bekopogtatott egy gazdag báj házába és megkérdezte tőle:

— Hallod-e, báj! Nincs-e szükséged béresre?

— Éppen azt keresek — felelte a báj.

És felfogadta Miralit.

Eltelt egy nap — a báj semmi dolgot nem adott a béresének. Eltelt még egy — most sem parancsolt semmit a báj. Eltelt a harmadik nap is — a báj mintha elfeledkezett volna béreséről.

Elcsodálkozott ezen Mirali.

»Ugyan miért fogadott fel?« — törte a fejét.

Ment a bájhoz és megkérdezte tőle:

— Akad-e valami munka a számomra?

— Akad — felelte a báj. — Holnap mindketten útra kelünk.

A báj másnap megparancsolta Miralinak, hogy szúrjon le egy ökröt és nyúzza le a bőrét. Aztán négy zsákot hozatott elő és két tevét vezetett ki vele. Az egyik tevére felrakta a zsákokat meg az ökör bőrét, a másikra maga ült fel és elindultak.

Elértek egy messzi hegy tövébe. A báj itt megállította a tevéket és megparancsolta Miralinak, hogy vegye le a zsákokat meg az ökör bőrét.

Mirali megtette, akkor a báj ráparancsolt, hogy terítse ki az ökörbőrt és feküdjék rá.

Nem értette Mirali, mire való ez, de nem mert szembeszegülni — úgy tett, ahogy gazdája parancsolta.

A báj begöngyölte Miralit a bőrbe, szíjakkal jól összekötözte, maga pedig elrejtőzött egy nagy kő mögé.

Hamarosan két nagy ragadozó madár ereszkedett le, megragadták csőrükkel az ökörbőrt és felröpítették a járhatatlan hegy csúcsára.

A madarak itt szétcibálták az ökörbőrt, csőrükkel, karmaikkal tépték, marcangolták. Amikor az embert észrevették, megriadtak és sietve elröpültek, az ökörbőrt pedig magukkal ragadták.

Mirali felkelt és körülnézett.

Meglátta ezt lent a báj és felkiáltott:

— Mit tátod a szád? Dobáld le nekem a drágaköveket — ott hevernek körülötted!

Mirali maga köré tekintett: valóban, drágakövek sokasága hevert mindenütt, amerre nézett — gyémánt, rubin, zafír, türkiz... Nagy drágakövek, gyönyörűek, csak úgy szikráztak a napfényben!

Szededetni kezdte Mirali a drágaköveket és lehajigálta a bájnak.

Dobálta, dobálta, a báj meg szedegette, megtömte vele nagy zsákjait.

Hajigálta Mirali a drágaköveket, egyszercsak elfogta a félelem.

— Hogy jutok le innen, uram? — kiáltott le a bájnak.

— Dobj csak le jó sok drágakövet, majd aztán megmondom, hogy juthatsz le a hegyről! — felelte a báj.

Mirali hitt neki és tovább dobálta a hegyről a csodaszép köveket.

Amikor mind a négy zsák színültig telt, a báj felmálházta a tevéket és csúfondárosan kiáltotta Miralinak:

— No, fiú! Remélem, már tudod, miféle munkát bízok a béreseimre! Nézz körül, hányan vannak a hegyen! Ezt mondta, azzal elléptetett.

Mirali ott maradt a hegyen. Elindult, hogy olyan helyet keressen, ahol lejuthat, de mélységes, meredek szakadékok vették körül s mindenütt csontok heverték.

Azoknak a csontjai voltak, akiket felfogadott a báj...

Miralit félelem szállta meg.

Egyszer csak nagy zúgás-búgás támadt a feje fölött. Fel sem tekinthetett, már rácsapott egy óriási sas és szét akarta tépni. Mirali azonban nem vesztette el a fejét: két kezével jó erősen belekapaszkodott a sas lábába. Felrikoltott a sas, felszállt a magasba, ide-oda röpködött, le akarta vetni Miralit. Végül is elfáradt és kénytelen volt leereszkedni. Mirali, amikor leért a földre, eleresztette a sast és az elrepült.

Így menekült meg Mirali a halálból.

Kiment a piacra és megint gazdát keresett, aki felfogadja. Éppen akkor ment arra a báj, Mirali régi gazdája.

— Nem fogadsz-e fel béresnek? — kérdezte tőle Mirali.

A bájnak eszébe se jutott, hogy a szolgája életben maradt — eddig még minden bérese ott pusztult a hegyen. Nem ismerte meg Miralit, felfogadta és házába vezette.

Hamarosan megparancsolta neki, hogy szúrjon le egy ökröt, nyúzza le a bőrét. Aztán elővezettetett két tevét, előhozatott négy zsákot.

Elindultak a drágakő-hegy tövébe.

A báj, mint akkor, most is megparancsolta Miralinak, hogy feküdjék az ökörbőrre és burkolózzék bele.

— Mutasd meg, hogy kell, én nem értem — mondta Mirali.

— Mit nem értesz ezen? Így feküdj, ni! — mondta a báj és végignyúlt a kiterített bőrön.

Mirali sem volt rest, gyorsan begöngyölte a bájt az ökörbőrbe, szíjakkal jól körülkötözte és elrejtőzött.

— Hé, fiú! — kiabált a báj. — Mit tettél velem?

De abban a szempillantásban lecsapott rá két ragadozó madár, megragadta az ökörbőrt és felszállt vele a hegy ormára. Ott csőrükkel, karmaikkal szétmarcangolták-cibálták a bőrt. Észrevették benne az embert, megriadtak és felrepültek. A báj feltápászkodott.

— Hallod-e, báj, ne fecséreld az időt hiába! Dobáld le a drágaköveket, ahogy én dobáltam neked! — kiáltotta Mirali a hegy tövéből.

A báj csak most ismerte meg béresét. Reszketni kezdett félelmében meg dühében. Lekiáltotta:

— Felelj gyorsan, hogyan jutottál le a múltkor erről a hegyről.

— Hajigálj le jó sok drágakövet, majd aztán megmondom, hogy juthatsz le! — felelte Mirali.

Dobálta a báj a drágaköveket, hajigálta, Mirali meg szedte. Megtöltötte a zsákokat, felmálházta a tekéket és fölkiáltott a bájnak:

— Hé, báj, nézz körül: csontok hevernek szanaszét a hegyen! Azoknak az embereknek a csontjai, akiket te küldtél a halálba! Kérdezd meg őket, hogyan lehet lejutni a hegyről, én addig hazamegyek!

Megfordította Mirali a tevéket és hazaindult édesanyjához.

A báj eszeveszetten futkosott a hegyen, kiabált, könyörgött, fenyegetőzött. Csakhogy nem hallotta senki.

KANBAK-SAL

KIRGIZ NÉPMESE

Valamikor réges-régen élt egy öregember a feleségével. Az ember olyan sovány volt és olyan könnyű, hogy a legenyhébb szellő is felkapta, mint a pitypang pelyhecskéit és végigsodorta a pusztán, vagy szakadékba vetette. Az öregembert ezért mindenki Kanbak-salnak — pitypangnak hívta.

Kanbak-sal minden áldott nap kiment halászni, a felesége meg a jurtában üldögélt és látástól vakulásig pörgette a rokkáját — font. Ebből tengették életüket.

Kanbak-sal egy napon halászat után hazafelé indult a folyóról. Hirtelen enyhe szél támadt, felkapta Kanbak-salt és vitte-sodorta pusztán át, hegyen át, völgyön át... Sodorta, görgette, végül egy mély szakadékba vetette.

Üldögélt egy darabig Kanbak-sal a szakadék fenekén, kifújta magát, pihent egyet, aztán haza indult.

— Ahogy az ösvényre felkapaszkodott, egyszer csak egy róka jött vele szembe.

— Állj! — kiáltott az öregre. — Adjál halat!

Kanbak-sal odavetett a rókának egy kis halat:

— Nesze, egyél!

Lenyelte a róka a halat és tovább követelődött:

— Adjál még! Ha nem adsz, nyakadra küldöm a három egyszemű óriást. Azok nyomban felfalnak, egy csontot se hagynak belőled!

Megijedt Kanbak-sal és odavetett a rókának egy sügért.

Megmérgeződött a róka, hogy ilyen keveset ad neki az öreg. Ment az óriásokhoz:

— Hé, óriások, halljátok, óriások! Siessetek! Faljátok fel az öreg Kanbak-salt!

Futott Kanbak-sal, futott, s közben körültekingetett. A szakadékból egyszer csak előbújt a három egyszemű óriás és üldözőbe vette az öreget. Léptek egyet, léptek kettőt — már utol is érték.

— Állj! — kiáltották. — Állj! Úgysem tudsz elmenekülni előlünk, úgysem szabadulsz ép bőrrel!

Kanbak-sal nem vesztette el a fejét. Felnézett az óriásokra és azt mondta nekik:

— Nem érek rá beszélgetni! Vár otthon az öregasszony, éhes már. Hazafutok, adok neki enni, majd aztán beszélgetünk!

Megmérgekedtek az óriások, nekirontottak az öregnek, de az rájuk kiáltott:

— Várjatok hát! Próbáljuk ki előbb, melyikünk erősebb! Majd akkor elvállik, ki kit fal fel.

Nem ellenkeztek az egyszeműek, ráállottak.

Kanbak-sal megmondta a napot és a helyet, ahol majd megmérkőznek, aztán hazaindult. Otthon mindent elmondott a feleségének. Sírva fakadt az öregasszony:

— Hová legyünk, mitévők legyünk? Nem vagy te olyan erős, hogy legyőzhetnéd az óriásokat! Felfalnak nyomban...

— Ne sírj! — vigasztalta Kanbak-sal a feleségét — nem falnak fel azok! Igaz, hogy erősebbek, mint én, de én meg okosabb vagyok!

Fogott Kanbak-sal egy lúdtojást, meg egy nagy köcsög aludttej, és másnap elment a kijelölt helyre. Látja, hogy az egyszeműek már várják.

— Miért ilyen későn jössz? — rivallnak rá. — Gyere, mérjük össze az erőnket!

— Minek úgy sietni? Ráérünk — mondja Kanbak-sal nevetve.

— Verekedj meg velünk! — kiáltják az egyszeműek.

— Nem én — feleli Kanbak-sal — nem érdemes verekedni! Beláthatjátok magatok is: verekedés közben könnyen elszaggathatjuk egymás ruháját. Vagy ami még rosszabb: hátha agyonvágunk benneteket? Nem, barátaim, jobb ha másképp tesszük próbára egymás erejét.

— Hogyan? — kérdik az egyszeműek.

— Először facsarjunk vizet a kőből!

— Rajta! — kiáltja a három egyszemű óriás. Facsarjunk!

Felkaptak egy-egy követ, markukba szorították — porrá zúzódtak a kövek a tenyerükben.

— Az is valami? — kérdi Kanbak-sal. — Nem nagy mesterség porrá törni a követ! Vizet facsarjatok belőle, ha tudtok!

— Azt nem tudunk — felelik az egyszeműek.

— Én tudok! Ide nézzetek!

Fogta Kanbak-sal a lúdtojást és a markába szorította. Roppant egyet a héja, kifolyt a tojás belseje.

Elámultak az egyszeműek: sohasem láttak még ehhez foghatót.

— Mit bámultok? — kérdi tőlük Kanbak-sal. — Azt hiszitek, ez minden tudományom? Gyertek, most fákat szaggassunk ki gyökerestül!

Nekigyürköztek az egyszeműek — egyik fát a másik után csavarták ki. Kiszaggatták, félrehányták. Alaposan elfáradtak. Kanbak-sal meg csak nézte őket aztán így szólt:

— Ez is valami? Ugyan, sok erő kell az ilyen zsenge fácskákhöz! Ezt az óriásfát próbáljátok kicsavarni, akkor majd meglátom, milyen erősek vagytok!

Nagy-nagy fa volt az óriásfa, égis ért a csúcsa, hárman se érték át a derekát.

Odamentek hozzá az egyszeműek.

— No, tépjétek ki gyökerestül! — mondta Kanbak-sal.

Nekiveselkedtek az egyszeműek, hogy kicsavarják a fát. De nem kicsavarni — megmozdítani se tudták!

Nézte őket Kanbak-sal, nézte, aztán felgyúrte az inge ujját és elkiáltotta magát:

— Táguljatok onnan! Hadd próbálom én!

Odaszaladt az óriásfához, rácsapott a törzsére és hangosan tanakodott:

— A nap felé döntsem, vagy a hold felé? Ha a nap felé döntöm, a napot ütöm le az égről, ha a hold felé, a holdat töröm szét...

— Ne kívánd a vesztünket, öreg! — üvöltöttek az egyszeműek. — Ne dönts se erre, se arra! Kell nekünk a nap is meg a hold is!

Nélkülük nem élhetünk a földön!

— Jól van no — mondta kegyesen Kanbak-sal. — Akkor hát máson próbáljuk ki az erőnket. Törjünk szét valami sziklát, de úgy, hogy kiszökjék a veleje!

— Gyerünk! — álltak rá az egyszeműek.

Nekiálltak egy sziklának. Röpültek a kövek, de a szikla veleje sehogy sem akart kifröccsenni.

Kanbak-sal akkor egy repedésbe rejtette az aludttejes köcsögöt, és rávágott az öklével. Reccsent a köcsög, kifröccsent belőle az aludttej.

— Láttátok-e, hogyan kiloccsantottam a szikla velejét? — kérdezte az öreg. — Így jártok ti is!

Megijedtek az egyszeműek, úgy álltak, mintha gyökeret vert volna a lábuk, egy szó nem sok, annyit se tudtak kinyögni. Aztán magukhoz tértek az ijedtségből, félrevonultak és tanakodni kezdtek:

— Meg kell ölnünk ezt az öreget, különben ő veszít el bennünket!

Sugdosódtak, okoskodtak, végül vendégül hívták magukhoz az öreget.

Jurtájukba vezették és báránysülttel kínálgatták.

Az egyszeműek egy fél bárányt lenyeltek egyszerre. Kanbak-sal se maradt el mögöttük, csak ő nem nyelte le a húst, hanem lopva a sarokba hajigálta.

Ámultak-bámultak az egyszeműek, összesúgtak:

— Ez aztán az ember! Ha többet eszik, mint mi, akkor ereje is több lehet! Okvetlen el kell pusztítanunk. Különben nem lesz nyugtunk tőle.

Amikor jóllaktak, ágyat vetettek Kanbak-salnak. Vastag gerenda volt a derékalja, nagy gömbölyű kő a párnája.

Kanbak-sal szó nélkül lefeküdt, mintha egész életében csak ilyen fekhelyen aludt volna. Az egyszeműek elfújták a gyertyát, aztán ők is nyugovóra tértek.

A ravasz Kanbak-sal nyomban alvást tettetett: úgy horkolt, csak úgy zengett a jurta!

Az egyszeműek odakuporodtak melléje és összesúgtak.

— Eredj — mondták a legkisebbiküknek — hozd be a legnehezebb furkósbotot: agyonverjük Kanbak-salt.

Kiment a legkisebbik és behozott egy roppant furkósbotot.

Kanbak-sal minden szavukat hallotta és nem volt rest, nesztelenül lemászott ágyáról és megbújt a sarokban. Ott lapult, moccanni se mert.

A legöregebb egyszemű fogta a furkósbotot, odasettenkedett az ágyhoz és rávágott, amekkorát csak bírt! Egyet ütött, kettőt ütött, aztán így szólt:

— No, alighanem vége az öregnek!

Megörültek az egyszeműek, lefeküdtek, elaludtak.

Felkelnek reggel és mit látnak? Ott ül Kanbak-sal az ágyán, semmi baja, a haja szála se görbült meg. Csak ül és vakaródzik. Elámultak az egyszeműek, összesúgtak:

— Hát ez ugyan hogy maradt életben?

Aztán megkérdezték Kanbak-saltól:

— Hogy aludtál az éjjel?

Azt felelte Kanbak-sal:

— Igen sok a légy nálatok! Éjjel a homlokomra szálltak, nem hagytak aludni!

Még jobban megrémültek az egyszeműek. Nem tudták, mitévők legyenek.

Kanbak-sal felszedelőzködött, haza készült.

Az egyszeműek, hogy kedvébe járjanak az öregnek, gazdagon megajándékozták és elkísérték a pusztáig.

Hazament Kanbak-sal és azt mondta a feleségének:

— No, az egyszeműekben sok az erő, de kevés az ész!

És elmondta rendre az öregasszonynak, mi történt vele.

Az egyszeműek közben vadászni indultak és találkoztak a rókával. Megkérdezte tőlük a róka, hogyan bántak el az öreggel.

— Hogy tudtunk volna elbánni azzal a vasgyúróval? — kérdik az egyszeműek. — Jobb, ha békén hagyjuk!

— Ó, ti ostobák! Ti is tudjátok, kitől kell félnetek! Menjetek az öreghez, fogjátok meg, faljátok fel! Hiszen cseppnyi ereje sincs! Ki se mehet, ha szél fúj — még a szellő is ledönti, elsodorja. Azért hívják Kanbak-salnak!

Elhitték ezt az egyszeműek és mentek Kanbak-salhoz. Az öregasszony meglátta őket a jurtából és ijedten kiáltotta:

— Kanbak-sal, hallod-e! Mit csináljunk?... Jönnek az egyszeműek!

— Ne félj — mondta az öreg. — Hadd jöjjenek. Ülj nyugodtan és tedd azt, amit mondok. Ha bejönnek az egyszeműek, nyájasan fogadom őket, hellyel kínálom. Aztán majd azt mondom neked: »Asszony, vendégeld meg valamivel a kedves barátaimat!« Te meg azt mondd: »Ugyan mivel? Semmi sincs a háznál!« A többit majd meglátod.

Alighogy ezt mondta, megálltak a jurta előtt az egyszeműek. Majd szétvetette őket a méreg. Kanbak-sal nyájasan fogadta őket:

— Kerüljetek beljebb, drága vendégeim! Lépjetek be a jurtámba! Örülök, hogy megtiszteltetek!

Az egyszeműek bebújtak a jurtába. Majdnem összetörték. Kanbak-sal a főhelyre ültette őket és odaszólt a feleségének:

— Asszony, vendégeld meg valamivel a kedves barátainkat!

— Ugyan mivel? — kérdezte az öregasszony. — Semmi sincs a háznál!

— Semmi sincs? — csodálkozott Kanbak-sal. — Hát már megettük azokat az egyszeműeket, akiket tegnap reggel hazacipeltem? Nem lehet az! Egy még biztosan maradt! Süsd meg nekünk legalább azt!

Meghallották ezt az egyszeműek, megrémültek, eszeveszetten menekültek. Nem fértek ki egyszerre az ajtón, feldöntötték a jurtát és futottak, ahogy inuktól tellett!

— Szerencse, hogy el tudtunk menekülni, mert bennünket is felfalt volna az öreg!

Futottak, futottak, egyszer csak előttük termett a róka:

— Hová szaladtok?

— Menekülünk Kanbak-sal elől!

— Ó, ti ostobák! — nevetett a róka. — Már megint túljárt az eszeten. Gyertek vissza hozzám, gyertek! Cseppnyi ereje sincs!

— Hogyisne! — mondták az egyszeműek. — Nem hiszünk többé neked! Ti, rókák, mind ravaszok, csalók vagytok!

— Ha nem hisztek nekem — felelte a róka — fogjátok a farkamat. Ha Kanbak-sal rátok támad — ha-ha-ha! — az én segítségemmel elmenekülhettek.

Hittek az egyszeműek a rókának, megragadták a farkát és együtt mentek vissza az öreghez. Meglátta őket az öregasszony — megrémült.

— No — mondta sírva — most végünk!... A róka vezeti az egyszeműeket!

Kanbak-sal nyugodtan kiment elébük és messziről kiáltotta:

— Dicsérem az eszedet, róka! De jó, hogy visszahoztad az egyszeműeket! Éppen elkelték volna ebédre, de megszöktek; Hozd csak őket, hozzad! Úgy, mint tavaly azokat az egyszeműeket, emlékszel? Nem maradok adósod! Meghálálom majd szolgálataidat!

Meghallották ezt az egyszeműek — futásnak eredtek, a róka a sarkukban. Szaladt utánuk és ezt hajtogatta:

— Ó, ti bolondok! Ettől az öregtől féltek? Nincs ennek egy csöpp ereje se!

— Ahá, így akarsz félrevezetni bennünket! — üvöltötték az egyszeműek.

Elkapták a róka farkát, megforgatták a levegőben a rókát, aztán úgy a földhöz teremtették, hogy nyomban szörnyethalt. Maguk pedig elrohantak, lábuk alá se néztek.

Kanbak-sal megnyúzta a rókát, eladta a bőrét és vett érte egy birkát.

A birka két kisbárányt ellett. Megnőttek a báránykák, birkák lettek azok is — ezek már négy báránykát ellettek.

Nem sok idő telt bele — egész nyája lett Kanbak-salnak.

Az öreg legeltette a nyáját, az öregasszony nyírta a birkákat, felfonta a gyapjúkat. Nemsokára szép fehérfalú kis házikót építettek és nyugodtan éldegéltek, nem láttak szükségét semmiben. Az egyszeműek pedig visszabújtak a szakadékba és soha többé nem mutatkoztak: úgy megrémítette őket az agyafúrt Kanbak-sal!

A BÁJ MEG A BÉRESE

TATÁR NÉPMESE

A báj felfogadott egy bérest és azt mondta neki:

— Ha kitöltöd nálam az időt, amire beszegődtél, s nem mégy el előbb, száz ezüstpénzt fizetek szolgálatodért.

A báj fősvény ember volt, alig adott enni a béreseinek s ezek sohasem töltötték ki nála az idejüket. Ez a béres azonban makacs volt. Türelmesen dolgozott a bájnál és már közeledett a fizetség ideje. A báj sajnálta a száz ezüstpénzt és azon törte a fejét, miféle ravaszsággal tarthatná meg magának a pénzt.

Éppen akkoriban vészelt el a bájnak egy tehene. A báj ráparancsolt béresére, hogy menjen ki az erdőbe, keresse meg a tehenet, magában pedig ezt gondolta:

»Nagy az erdő, talán eltéved és nem jön vissza.«

Nekivágott a béres az erdőnek, hát egy medve jött vele szembe.

Megfogta a béres a medvét, vitte a gazda házába és bekiáltott az ablakon:

— Itt a tehened!

— Vezesd az istállóba és kösd a borjak mellé — szólt ki a báj.

A béres bekötötte a medvét az istállóba. A medve éjszaka széttépte a borjakat. Reggel a báj szolgálója fejni indult az istállóba, de amint kinyitotta az ajtót, a medve kiugrott és visszaroht az erdőbe.

A báj akkor azt parancsolta a béresnek, hogy menjen ki az erdei irtásra, őrizze a répát, útravalót pedig nem adott neki egy falatot se.

»Majd csak éhen hal« — gondolta a báj.

A béres megkereste az erdei irtást, ahova a répát vetették, aztán felmászott egy tölgyfára és pengetni kezdte a kobzát. Meghallotta ezt az erdei manó, kiszaladt a tisztásra és táncra perdült. Pörgött-forgott, aztán amikor elfáradt, felkiáltott a béresnek:

— Hé, bátyám, hadd üljek fel melléd pihenni!

— Mássz csak fel — mondta a béres.

Felmászott a manó a fára, letelepedett egy száraz ágra és nekiállt a béresnek — csiklandozta, ahol érte.

A béres fogta a baltáját, levágta a száraz ágat. A manó leesett a fáról.

Lemászott a béres, megkötözte a manót, hóna alá dugott egy csomó répát és vitte a gazda elé.

— Megfogtam a tolvajt, aki a répátat dézsmálja — mondta a bájnak.

— Ereszd el, de tüstént! — hadonászott réműlten a báj. — Mindenféle szörnyetegeket hurcolsz a házamba!

A béres egy szót sem szólt, eleresztette az erdei manót.

Volt a bájnak egy régi lisztes kamrája, amelynek még a közelébe se mert menni — azt gondolta, hogy ott ördögök laknak és lopják a lisztet. »Itt bizonyosan vége lesz ennek az átkozott béresnek!« — gondolta a báj és lisztért küldte a bérest a kamrába.

Ment a béres a kamrába, óvatosságból egy jókora fütykőst is magával vitt. Amikor a kamra elé ért, motozást hallott belülről, sívítást, vinnyogást.

— No, kirázom a lelket azokból az ördögökből! — kiáltotta fenyegető hangon. Felkapta a fütykőst és betörte vele a kamra ajtaját.

A kamra éhes macskákkal volt tele. Réműlten futottak szét. Csak egy kandúr nem tudta, merre szaladjon és egyenesen a béres keze közé iramodott. A béres felkapta, telehintette liszttel és vitte a báj elé.

— Itt a tolvaj, ez dézsmálta a lisztedet — mondta a gazdának.

— Megint valami szörnyeteget hoztál? Ereszd el nyomban! — kiáltott a halálra réműlt báj és már hozta is a száz ezüstpénzt, csakhogy már ne is lássa a bérest.

Így menekült meg a haláltól a leleményes legény. Még a száz ezüstpénzt is megkapta a gazdájától és boldogan haza indult.

A JÓSZÍVŰ SZAID MEG A KÍGYÓ

DAGESZTÁNI NÉPMESE

Élt egy aulban egy derék, jószívű ember, akit nem is hívtak másképp, csak így: »jószívű Szaid.«

Szaid egyszer a városba indult.

Ment, poroszkált a szamarán, egyszer csak nagy tüzet vett észre az útszélen. A tűzben egy kígyó tekergőzött — nem tudott szabadulni a lángok közül.

Amikor Szaid a tűz közelébe ért, a kígyó rákiáltott:

— Ments meg, te jószívű ember!

— Jószívű vagyok, az igaz! De hogyan mentselek meg?

— Végy ki a tűzből, tégy az iszákodba, az iszákot kösd jól be és akaszd a nyergedre.

Szaid nem törődött azzal, hogy megégeti a kezét, kivette a kígyót a tűzből, belekötötte az iszákjába és a nyergére akasztotta.

Alighogy tovább indultak, a kígyó könnyörögni kezdett:

— Eressz szabadon, jó ember... Megfulladok az iszákban!

Szaid kieresztette. A kígyó nyomban körülfonta és azt mondta:

— Most megmarlak!

— Ne bolondozz, te kígyó! Hiszen megmentettelek a haláltól!

A kígyó azonban csak fújta a magáét:

— Megmarlak! Hát aztán, ha megmentettél is! Bánom is én, hogy megmentettél! Akkor is megmarlak!

— Ha mindenáron marni akarsz, akkor legalább ne siess, kérlek — fogta könnyörögőre Szaid. — Kérdezzük meg azt, akivel először találkozunk: illik-e, hogy megmarj, vagy nem. Ahogy az dönt, úgy legyen.

— Jól van! — állt rá a kígyó.

Egy bokor árnyékában nemsokára észrevették a rókát. Megálltak előtte és megkérdezték tőle, amit akartak.

— Micsoda? — ámult el a róka. — El sem hiszem, hogy ez a nagy kígyó belefért abba a tenyérszi iszákba. Mutassátok meg, hogy is volt!

A kígyó engedelmesen belebújt az iszákba.

— Igazat mondtatok — bólintott a róka — egészen kényelmesen elfér az iszákban. De nem ártana megnézni azt is, hogyan volt az iszák bekötve.

Szaid jó erősen bekötötte az iszákját.

Nagyot nevetett akkor a ravasz róka.

— Hej, te ember, de ostoba vagy! Ki hisz a kígyónak és ki tesz vele jót?... Eredj és dobd vissza oda, ahonnan felvetted.

A jószívű Szaid visszament a tűzhöz, rádobta a kígyót és megvárta, akármilyen jószívű volt is, amíg a kígyó szénné égett.

A SZÉPSÉGES NYÍRFÁ

UDMURT NÉPMESE

Élt egy faluban egy öregember a feleségével. Igen-nagyon szegények voltak, még kenyérrel se lakhattak jól soha.

Összeszedte egyszer az öregasszony a maradék tüzelőjét, hogy befűtsön a kemencébe, de nem tudott alágyújtani, mert nem volt aprófa a háznál.

Azt mondta az öregasszony az emberének:

— Eredj ki az erdőre, vágj ki egy nyírfát, aprófát hasogatunk belőle.

Fogta az öreg a fejszét és kibaktatott az erdőbe. Körülszemlélődött, melyik nyírfa lenne a legalkalmasabb.

Nem sokáig keresgélt: mindjárt meglátott egy szépséges szép nyírfát.

Odament hozzá, ki akarta vágni, de amint meglendítette a fejszét, egyszer csak susogni kezdtek a nyírfa levelei, himbálózni az ágai. A nyírfa lehajolt az öreghez és emberi nyelven könnyörgött:

— Essék meg a szíved rajtam, öregapó! Ne vágj ki! Mindent megteszek, amit csak kívánsz!

Elhőkölt az öregember, még a fejszét is kiejtette a kezéből.

»Hetvenhét évet megértem, de ilyen csodát még nem láttam!« — mondta magában.

Nem bántotta a nyírfát. Hazaballagott és azt mondta a feleségének:

Hoztam volna egy szép kis rönköt aprófának, de a nyírfa emberi hangon szólított meg: »Ne bánts engem, öregapó! Mindent megadok, amit csak kívánsz!« No, én hajlottam a szavára, nem vágtam ki.

— Lám! Nem akarja a nyírfa, hogy kivágják! — kiáltotta az öregasszony. — Eredj csak, törj le róla legalább egy ágat, hadd legeljék a báránykáink!

És visszakergette az emberét az erdőbe.

Az öregapó mindjárt meglátta a szépséges nyírfát. Odament hozzá, meghajolt előtte és így szólt:

— Rám parancsolt az asszony, törjem le az ágadat, ha már téged nem vágtalak ki. A báránykáinkat akarja etetni a leveleiddel.

— Ne vágj ki, apóka — könyörgött a nyírfa — és ne törd le az ágamat se! Kívánjon akármit az anyóka, teljesítem!

Mit tehetett az öregember, hazaballagott.

Elcsodálkozott, amikor hazaért: halomszámra állt az udvarán az aprófa!

— No asszony, látod-e, mennyi aprófánk van!

De az öregasszony nekitámadt:

— Miért csak gyújtóst kértél a nyírfától? Be kellene fűteni a kemencébe, tüzelőnk meg nincs. Eredj, kérj tőle fát!

Kiabálva, szitkozódva kergette vissza az öreget az erdőbe.

Fogta az öreg a fejszóját, elindult.

Odacammogott a nyírfához, meghajolt előtte és elmondta kérését:

— Adj nekünk tüzelőt, szépséges nyírfa: elfogyott a fánk, nincs mivel befűtenünk!

— Eredj haza, öregapó: meglesz, amit kértél — felelte a nyírfa.

Fogta magát az öreg, hazament.

Amikor a ház elé ért, csak elámult: tele volt az udvar fával! Felfűrészelt, összehasogatott, halomba rakott fával. De az öregasszony még most is elégedetlen volt:

— Miért csak fát kértél a nyírfától? Hiszen egy maroknyi lisztünk sincs! Eredj vissza, kérj tőle lisztet is!

— Nem tehetem, hallod-e! Az imént kértem tőle fát!

Rárivallt az öregasszony az emberére, szidta, mint a bokrot.

Fogta a piszkafát és kikergette a házból.

Vette az öreg a fejszóját és nagybúsan kiment az erdőre. Megállt a szépséges nyírfa tövében, meghajolt előtte és kérlelni kezdte:

— Nyírfácska, szépséges fehér nyírfa! Megint elküldött hozzád az asszony — kérjek tőled lisztet. Segíts rajtunk, ha tudsz, adj egy kevéske lisztet!

— Eredj, öregapó haza: meglesz, amit kértél — mondta nyájasan a szépséges nyírfa.

Megörült az öreg, hazaindult, sebesen szedte a lábát.

Ment egyenesen a kamrába. Hinni se merte, hogy lisztje lesz. Belépett — hát, színig tele volt a kamrája liszttel!

Úgy megörült az öreg, olyan jókedve kerekedett, hogy minden régi baját, nyomorúságát elfeledte.

»No — gondolta — nem lesz többé gondunk kenyérre!«

Bezzeg az öregasszony, amint meglátta az emberét, kiszaladt a házból, és szidta, szapult, jól leteremtette:

— Vén bolond te, fajankó, tökfej! Hát mért csak lisztet kértél? Lódulj, oktalan, kérj tőle két láda aranyat!

Hozzavágta a vízhordó rudat és kikergette.

— Elindult nagy búsan a szegény öreg, kibandukolt az erdőbe. Odament a nyírfához, meghajolt előtte és felkiáltott neki:

— Szépséges nyírfa! Megint elküldött hozzád az asszony — két láda aranyat kér...

— Menj, öreg, menj: megadom, amit kértél — mondta a nyírfa.

Hazaindult az öregember. Odaért a házuk elé, benézett az ablakon és mit látott? Ott ült az asszony a lócán, aranypénzben válogatott. Csak úgy csillogtak, ragyogtak kezében az aranyak! Belépett az öreg a házba — két láda állt az asztal mellett, telis-tele arannyal.

Akkor már az öreg is elvesztette józan eszét. Ő is nekiállt aranyat számlálni.

— Jól el kell rejtenünk ezt az aranyat, nehogy meglássa valaki! — mondta az öregasszony.

— Úgy bizony! — felelte az öreg. — Mert ha megtudják, hogy ennyi aranyunk van, még elkunyerálják, vagy elveszik tőlünk!

Gondolkodtok, tanakodtok, aztán a pincébe rejtették az aranyat.

Éltek, éldegéltek, elégedetten, hogy annyi pénzük van. Csakhogy az arany nem hagyta nyugton őket, éjjel-nappal az járt az eszükben. Attól féltek, hogy valaki ellopja a ládákat.

Törte a fejét az öregasszony, hogy őrizhetné meg az aranyat. Addig törte a fejét, míg kitalálta. Azt mondta az emberének:

— Eredj, öreg, a nyírfához, kérd meg, hogy tegyen bennünket erőssé és nagyon-nagyon félelmetessé. Hogy minden ember rettegjen tőlünk! Hogy elfusson előlünk mindenki!

Mit tehetett az öregember, ment az erdőbe. Meglátta a szépséges nyírfát, meghajolt előtte és elmondta kérését:

— Tégy bennünket, szépséges nyírfa, erőssé és nagyon-nagyon félelmetessé! Olyan félelmetessé, hogy mindenki rettegjen tőlünk, mindenki fusson előlünk, senki se bántsa az aranyunkat!

Megsuhogtatta a nyírfa a leveleit, meghimbálta ágait, aztán azt mondta az öregnek:

— Menj haza, öreg: amit kértél, teljesítem. Mindenki félni fog tőletek, nemcsak az emberek, de még az erdő vadjai is!

Hazament az öreg, benyitott az ajtón.

— No — mondta — megígérte a nyírfa: nemcsak az emberek, de még az erdő vadjai is rettegnek tőlünk! Mind elfutnak előlünk!

Alighogy ezt kimondta, sűrű barna szőr lepte el mindkettőjük testét. Kezüik-lábuk mancsokká változott, a mancsokon karmok nőttek. Szólni akartok, de nem tudtak — csak morogni tudtak meg bömbölni.

Mind a ketten medvévé változtak.

A KIS UNJANI

EVENK NÉPMESE

Volt egyszer egy falu, sok kunyhó volt benne. A kunyhókban evenkek laktak. Békében éltek, egyetértésben: vadásztak, halásztak, ha ráértek, énekeltek, táncoltak, játszottak.

Egy napon nagy zúgás-búgás támadt a tajga fölött. Feltekintettek az emberek és látták, hogy egy hatalmas, szárnyas szörnyeteg röpül feléjük.

Korendo volt, az emberevő sámán [13](#)

Óriási szárnyakat kötött a hátára, oda röpült, ahova akart és felfalta az embereket.

Leereszkedett Korendo az evenkek falujába, összefogdosta az embereket. Akit megfogott, azt elevenen lenyelte. Nem menekült senki: mindenkit megfogott Korendo, mindenkit lenyelt. Az egész faluban csak egy öregasszony maradt életben: mialatt Korendo garázdálkodott, ő megbújt egy vasbogrács alatt, ott lapult.

Korendo nem talált rá.

Felfalt minden embert, aztán kiterjesztette szárnyát, felemelkedett igen-igen magasra, és elrepült.

Amikor a zúgás-búgás elcsendesedett, az öregasszony kibújt a bogrács alól. Sorra járta a kunyhókat. Nem talált bennük egy lelket se. Sírva fakadt az öregasszony:

— Hogy élek majd a faluban egyszál-egyedül?...

Benézett az utolsó kunyhóba. Azt gondolta, azt is üresen találja.

Nézi — hát egy kisiú fekszik a kunyhóban, egy pöttömnyi kisiú.

Megörült az öregasszony! Faragott egy kis bölcsőt, abban ringatta a kisiút, táplálta, nevelte. Elnevezte Unjaninak.

Nem is évről évre, de napról napra nőtt, növekedett a kis Unjani. Amikor megemberesedett, eljárt vadászni, vaddal táplálta az öregasszonyt.

Egy napon megkérdezte tőle:

— Anyóka, miért vagyunk csak ketten az egész faluban? Hol vannak a többiek? Meghaltak talán?

— Nem, fiacskám — az emberevő falta fel őket egyetlen éjjel. Én egy bogrács alá bújtam előle, te pedig véletlenül maradtál meg a kunyhóban. Magamhoz vettelek, fölneveltelek.

— Aztán hová ment az az emberevő? Mondd meg, anyóka!

— Megmondanám én, de magam se tudom...

Haragra lobbant Unjani. Elhatározta, hogy megkeresi az emberevő sámánt és bosszút áll rajta. Kiment a tajgára [14](#)

, fogott egy rénszarvast és az öregasszony elé vezette.

— Nem ez falta-e föl az embereket, anyóka?

— Nem, fiacskám, nem ez! Ez szelíd állat. Ez rénszarvas. Vidd vissza oda, ahol fogtad és bocsásd szabadon.

Szót fogadott Unjani az anyókának, visszavezette a rénszarvast a tajgára és eleresztette. Aztán tovább ment, hogy megkeresse az emberevőt. Meglátott egy borzot, megfogta, vitte az öreganyóhoz.

— Nem ez pusztította-e el a népünket, anyóka?

— Nem, fiam, nem — ez borz. Ártalmatlan állat. Vidd vissza oda, ahol fogtad és bocsásd szabadon.

Unjani engedelmeskedett: visszavitte a borzot és eleresztette. Aztán egy jávorszarvast fogott, vitte az öreganyóhoz:

— Nem ez a bűnös, anyókám?

— Nem, fiam, nem. Ez jávorszarvas, nem bántja az embereket. Vidd vissza és bocsásd szabadon.

Elengedte Unjani a jávorszarvast, most egy farkast ejtett rabul. Vitte a kunyhóba:

— Nem ez falta fel a népünket, anyóka?

— Nem, fiam, nem ez. Ez farkas. Ereszd el!

Unjani a farkast is eleresztette, aztán egy medvét fogott el. Az öreganyó azt is szabadon bocsáttatta vele.

Unjani akkor odahurcolta az anyóka elé a tajga minden vadját, aprókat, nagyokat. Az anyóka mindegyiket visszaküldte a tajgára, meghagyta Unjaninak, hogy ne bántsa őket, bocsássa szabadon.

Elbúsulta magát Unjani, nem tudta, mitévő legyen. Észrevette ezt az öregasszony, nem tudta megállni, hogy azt ne mondja neki:

— Fiam, ne a tajgán keresd az emberevőt! Nem állat az — egy óriási emberhez hasonlít. Szárnyakon röpült ide, mint a madár, aztán visszaszállt, de hogy hová, azt nem tudom... Annyit tudok csak, hogy gonosz sámán, Korendo a neve.

Nem járt ki többet Unjani a tajgára. Elkérte az anyókatól a nagy bogrács födelét, szerzett egy kalapácsot és nekilátott, hogy szárnyat kovácsoljon magának. Naphosszat kuporgott a tűz mellett és kovácsolt. Sokáig tartott, míg elkészült vele. Akkor aztán megkérdezte az anyókatól, jók-e a szárnyak.

— Nem, fiacskám, nem elég jók: Korendónak nagyobbak a szárnyai!

Unjani elülről kezdte a munkát. Most már nagyobb szárnyakat kovácsolt. Amikor elkészült, ki akarta próbálni. Felszállt a magasba és megkérdezte az öreganyótól:

— Milyen magasra röpült fel Korendo? Mint a fajok?

— Nem fiam, magasabbra!

Unjani most még nagyobb szárnyakat kovácsolt, aztán megint felröpült és megkérdezte az anyókat:

— Milyen magasra szállt fel Korendo? Mint a császármadarak?

— Nem, fiacskám, Korendo még magasabbra repült! Olyan magasra, mint te most. Ha le akarod győzni Korendót, nagyobb szárnyakat kell kovácsolnod, mint az övé. Magasabbra kell repülnöd, mint Korendo! Ne feledd el, hogy Korendo hatalmas és erős!

Nem csüggedt el Unjani, nem vesztette el bátorságát, újra nekilátott a munkának. Naphosszat a tűz mellett ült, verte a vasat a kalapáccsal — szárnyakat kovácsolt magának.

Most még nagyobb szárnyakat készített. Felrepült a magasba, hogy kipróbálja. A magasból lekiáltott az anyóknak, megkérdezte:

— Magasabban repült Korendo, vagy alacsonyabban?

— Most már magasabbra tudsz felrepülni, mint Korendo! Az alacsonyabban repült.

Felszállt Unjani igen magasra, s meglátott messze-messze egy óriási kunyhót. Arrafelé repült.

Amikor a kunyhó fölé ért, meglátta maga alatt a falut, meglátta azt a helyet, ahol Korendo leereszkedett. Unjani keringeni kezdett a kunyhó fölött. Keringett és ezt énekelgette:

Dugd ki, Korendo, képedet,

Hadd mérkőzöm meg veled!

Sokáig énekelte. Korendo csak nem mutatkozott — nem volt otthon. Kilépett a kunyhóból Korendo felesége és felkiáltott:

Ó, te bolond, te bolond

*Mi jut az eszedbe?
Korendóval csatázni!
Híres sámán Korendó,
Le nem győzi senki sem.
De ha meghalni akarsz,
Röpülj Korendóhoz!*

Megmutatta Unjaninak, merre röpüljön Korendo után. Felszállt Unjani a magasba és elrepült. Repült, repült...

Egy másik kunyhó fölé ért. Meglátta a helyet, ahol Korendo leereszkedett. Keringeni kezdett Unjani a kunyhó fölött, fújta a maga énekét, viadalra hívta Korendót:

*Dugd ki Korendó, képedet,
Hadd mérkőzöm meg veled!*

Korendo helyett a második felesége lépett ki a kunyhóból és feleletül azt énekelte:

*Híres sámán Korendo,
Le nem győzi senki sem!
Hogyha meghalni akarsz,
Röpülj Korendóhoz!*

Aztán megmutatta Unjaninak, merre röpüljön. Unjani kiterjesztette szárnyait és elszállt. Repült, repült... Odaért a harmadik kunyhó fölé, ott is hívogatni kezdte Korendót. De ott sem találta. Röpült Unjani a negyedik kunyhóhoz — ott sem volt az emberevő. Röpült az ötödikhöz — nem találta ott sem. Elszállt a hatodikhoz — ott sem lelta Korendót, csak hatodik feleségét. Tőle tudta meg Unjani, hogy Korendo a hetedik kunyhójában van. Korendo mindegyik felesége ugyanazt énekelte feleletül Unjaninak:

*Híres sámán Korendo,
Le nem győzi senki sem!
Hogyha meghalni akarsz,
Röpülj Korendóhoz!*

De Unjanit nem tudták elrettenteni. Röpült tovább, a hetedik kunyhóhoz. Ott kerengett az emberevő kunyhója fölött és ezt énekelgette:

*Dugd ki, Korendo, képedet,
Hadd mérkőzöm meg veled!*

Meghallotta Unjani énekét Korendo hetedik felesége. Kilépett a kunyhóból és ezt énekelte feleletül:

*Ne háborgasd te Korendót,
Korendo hatalmas sámán,
Nem keltem én fel Korendót:
Felröpül a magas égre,
Egy csapásra megöl téged,
Mert Korendo győzhetetlen.*

Unjani azonban még ettől sem ijedt meg. Mind alább ereszkedett és mind hangosabban énekelte:

*Bosszút állok Korendón,
Tönkretette népemet.
Kicsi vagyok, de nem félek,
Keltsd, fel uradat!*

Bement az asszony Korendóhoz és fölkellette. Aztán kilépett a kunyhóból és felkiáltott Unjaninak:

*Ébredszik már Korendo,
Most köti fel szárnyait.
F elrepül majd a magasba,
S megverekszik tevéled!*

Unjani ott kerengett Korendo kunyhója fölött és nagy bátran hívogatta:

*Hé, Korendo, jössz-e, jössz-e?
Állj ki velem küzdelemre!*

Rekedt hangon kiáltott ki a kunyhóból az emberevő:

*Unjani, hallod, Unjani,
Várj, Unjani, ne siess úgy,*

Előbb eszem egy kicsit!

Unjani így felelt:

Minek neked enni, Korendo?

Úgyis véged nemsokára:

Bosszút állok embereinkért!

Korendo rekedten énekelte:

Unjani, várj még, Unjani!

Hadd húzom fél bocskorom!

Unjani így énekelt:

Hé, Korendo, minek bocskor?

Úgyis véged nemsokára:

Bosszút állok embereinkért!

Kikiáltott Korendo:

Unjani, várj még, Unjani,

Hadd kötöm fél szárnyamat!

Unjani azonban egyre sürgette, csak fújta a magáét:

Korendo, hallod, Korendo!

Ugyan soká váraoztatsz!

Szállj ki kunyhódból, Korendo,

Bosszút állok népemért!

A roppanttestű, kövér, nehézkes Korendo akkor kirontott kunyhójából és rá akarta vetni magát Unjanira. A fürge, könnyed Unjani azonban szélesebesen felrepült a magasba. Korendo csapkodta a szárnyait — még magasabbra akart szállni. Unjani azonban egyre fölötte keringett, s nem maradt el tőle.

Sokáig repültek. Unjani mindvégig Korendo fölött szállt — Korendo nem érthette el, nem üthette meg. Kifáradt Korendo, s így énekelt:

Unjani, Unjani! Igen magosan vagy!

Hallod-e, Unjani, alább ereszkedjél!

Ilyen nagy magadban nem tudok csatázni,

Szédülök, szédülök, hallod-e, Unjani!

Nagyot nevetett Unjani, s ezt énekelte feleletül:

Korendo, Korendo, Korendol

Szédülj csak, szédüljél, Korendo!

Nem szállók alább én, nem szállok!

Bosszút állok rajtad, keményet,

Népemért, húgomért, bátyámért!

Letöröm, letépem szárnyadat!

Unjani Korendo felé rontott, ott kerengett fölötte. Kerengett, röpködött, és hangosan énekelte:

Korendo, Korendo, Korendo!

Nem falsz föl több embert, Korendo!

Nem pusztítasz falvakat,

Ütött a végórád, Korendo!

Lecsapott Korendóra és letörte a szárnyait. Leesett a kövér Korendo, zuhant, mint a kő, s amikor földet ért, kipukkadt a hasa.

Előugrott a potrohából minden ember, akit valaha elnyelt. Ki-ki hazament a maga falujába, kunyhójába. Benépesült az evenkek földje.

A REPÜLŐ HAJÓ

OROSZ NÉPMESE

Élt egyszer egy öregember a feleségével. Három fiuk volt. A két nagyobbiknak csak a cifrázkodáson, az evés-iváson meg az alváson járt folyton az esze, az, hogy dolgozni is kellene, meg sem fordult a fejükben.

Iván, a legkisebbik, szelíd, engedelmes, dolgos legény volt. Ő volt talpon legelőbb, ő feküdt le utolsónak. Segített apjának a mezőn, anyjának a ház körül, kocsmába nem járt, azt ette, azt itta, ami jutott, beérte annyival, amennyit kapott, s a két bátyja elnyűtt ruháiban járt. Aludni meg ott aludt a kemence-sutban.

A bátyjai folyton csak nevettek, bolondnak tartották és elnevezték Sutbanalvó Ivánnak. A két nagyobbik testvér példájára a szomszédok, meg még a szülők is szakadatlan csúfolódtak Ivánnal.

De az nem haragudott érte. Látástól-vakulásig dolgozott, ünnepnapokon meg elheverészett a kemence-sutban.

Akkoriban történt, hogy a cár férjhez akarta adni a lányát, és futárokat küldött minden városba, minden faluba.

Bejárták a futárok az egész országot és mindenütt kihirdették:

— Ha akad olyan ezermester, aki repülő hajót tud készíteni, és azon a hajón repül a cári palotába, annak adja a cár a leányát. Hat hét múlva lakomát rendez a cár, azon szemléli meg a kérőket!

A két nagyobbik testvér is meghallotta a hírt. Nyomban készülődni kezdtek:

— Akár építünk repülő hajót, akár nem, már csak elmegyünk a cár lakomájára, megmutatni magunkat, megnézni a vendégsereget!

Az öregapó meg az öreganyó igen-nagyon okosnak tartotta a két nagyobbik fiát, egyre a kedvüket keresték, mindent megengedtek nekik. Most sem ellenkeztek egy szóval sem, elkészítették a két legényt a nagy útra. Sütött nekik az anyjuk minden jót, még édes pálinkát is tett a tarisznyájukba. Az apjuk meg ellátta őket mindenféle szerszámmal, amire mesterembernek szüksége lehet. Elbúcsúzott szüleitől a két legény, aztán felkerekedtek, elindultak.

Mentek vagy tíz versztát, akkor megszólalt a legidősebbik testvér:

— Másutt sem találunk alkalmasabb fát hajóépítésre. Döntsünk ki néhányat, lássunk munkához!

— Együnk, igyunk előbb, a munkával még ráérünk! — mondta a középső.

Alig hogy letelepedtek, alig hogy kioldották tarisznyájukat, egyszer csak, mintha a földből nőtt volna ki, egy öregember termett előttük. Olyan öreg, hogy jártányi ereje alig volt. Megszólította a testvéreket:

— Adjatok egy falatot, jó legények! Talán még meghálálhatom!

Nevettek rajta a testvérek! Egyszerre kiáltották:

— Takarodj, ahonnan jöttél! Azzal, amit hoztunk, magunk is elbánunk!

Az öregember nyomban eltűnt, mintha ott se lett volna.

A testvérek pedig megitták az édes pálinkát, megették a pogácsát, aztán ledőltek pihenni.

Elszunnyadtak, jót aludtak, felébredtek, aztán nekiláttak fát döntögetni, repülő hajót építeni.

Akárhogy bajlódtak, akárhogy vesződtek, akármennyi fát kidöntöttek, sehogy sem boldogultak.

— Nem sok időnk maradt, gyorsan kell végeznünk, különben nem érünk oda a cár lakomájára — mondta a legidősebb testvér.

A középsőnek még annyira sem volt ínyére a munka. Azt felelte:

— Úgyis hiába fáradozunk! Repüljön a hajó — ugyan ki hallott már olyat? Induljunk el gyalog, még odaérünk a lakomára!

Vállukra vetették tarisznyájukat és a fővárosba indultak.

Sutbanalvó Iván közben odaállt apja, anyja elé:

— Apácskám, anyácskám, eresszetek el engem a cár lakomájára!

Beszélhettek neki a szülei:

— Maradj csak, Iván, a sutban! Hogy mehetnél te a cár színe elé? Se rendes ruhád, se csizmád, csupa piszok meg hamu vagy!

Iván csak fújta a magáét:

— Ha elengedtek — elmegyek, ha nem engedtek — akkor is elmegyek!

Megmérgeedett az anyja meg az apja, csúfolni kezdték a fiút:

— Eredj hát, eredj, hadd nevéssenek a jó emberek! Hadd vigadjon a cárkisasszony, ha látja, milyen kérője akadt!

Ivának egy darabka száraz kenyeret dugott az anyja a tarisznyájába, melléje forrásvizet a nyírfakulacsba.

Kikászolódott Iván a kemence-sutból, fogta a tarisznyát, s úgy, ahogy volt, viseltes nadrágban, elnyűtt ingben, útnak indult.

Hej, de nevelték az emberek!

— Nézzétek, nézzétek Sutbanalvó Ivánt! Leánykérőbe megy a cárhoz!

A legény ment, mendegélt, útközben ahhoz a helyhez ért, ahol repülő hajót próbáltak építeni a testvérei. Leült Iván egy fatönkre, megpihenni. Egyszer csak, mintha a földből nőtt volna ki, egy öreg-öregember termett előtte — olyan öreg, hogy jártányi ereje is alig volt.

— Adj ennem, adj innom, jó ember! Hátha még segítségedre lehetek!

— Adok én, apóka, jó szívvel, ételt is, italt is, ha beéred azzal, amim van: száraz kenyérral meg forrásvízzel — mondta Sutbanalvó Iván, és levette válláról a tarisznyáját.

— Köszönöm, legény, a szíves szót! — mondta az öregember. — Vedd elő az útravalódat.

Iván kioldotta a tarisznyáját, belenézett és nem hitt a szemének! Száraz fekete kenyér helyett lágy búzakenyér volt a tarisznyájában, forrásvíz helyett friss, illatos méz a kulacsában. Iván hol a kenyeret nézte, hol a mézet, ámulva pillantgatott az öregemberre, az meg csak mosolygott:

— Kínáld meg a vendégedet, legény, de ne feledkezz meg magadról se!

Ittak-ettek, amíg jól nem laktak. Azt mondta akkor az öregember:

— Tudom, mi járatban vagy. Amiben tudok, segítek neked. Ha nem félsz a munkától, ha nem vagy lusta, megtanítalak rá, hogyan kell repülő hajót építeni.

Azzal egy tarisznyát adott Ivánnak.

— Ebben megtalálasz mindent, amire szükséged lesz. Most pedig menjünk, ideje, hogy munkához lássunk, igen rövid az időnk.

Az öregember kiválasztott az erdőben három fát.

— Döntsd ki ezeket! Én csak mondani meg mutatni tudom, hogyan csináld, a munkát magadnak kell elvégezned. Az én időm lejárt: nehezen jár már a kezem, kifogytam az erőből.

Munkához látott Iván: három nap és három éjjel meg nem állt, a szemét se hunyta be.

A harmadik nap végén azt mondta az öreg:

— Most dőlj le, pihenj egy jót, a többit majd én elvégzem! Lefeküdt Iván, aludt egy nagyot. Arra ébredt, hogy az öreg keltegeti:

— Kelj fel, legény, kedves pajtásom! Ideje, hogy útnak indulj. Felnézett Iván és mit látott: készen állt a repülő hajó, ott ringott már a levegőben, horgonya a földön. Selyemből a vitorlái, színezüstből az árbocai.

Búcsúzóul azt mondta az öregember:

— Végy fel mindenkit a hajódra, akivel útközben találkozol!

Felkapaszkodott Iván a hajóra, felhúzta a horgonyt, s a hajó felröppent a rengeteg erdő fölé, a vándorló felhők közé. Szállt, repült a derék legény a cár lakomájára.

Szállt, röppült, egyszer csak észrevett a földön egy öregembert. Az öreg a földhöz tapasztotta a fülét, feküdt, hallgatózott.

— Mit csinálsz, apóka? — kiáltott le neki Iván.

— Messzehalló a nevem! Hallgatom, gyűlnek-e már a vendégek a cár lakomájára — felelte az öreg.

— Ül fel a hajómra, Messzehalló!

— Köszönöm a szívességedet. Felülök, mert igen elfáradtam. Szálltak, röppültek, nemsokára egy másik öregembert pillantottak meg maguk alatt. Az öregember féllábon szökdécselt az úton, másik lábát felkötötte.

— Miért kínlódsz, apóka? Miért ugrálsz féllábon? — kérdezte Iván.

— A cár lakomájára megyek. Ha két lábbal lépek, attól félek, átugrom a várost. Én vagyok a világ leggyorsabb lábú kengyelfutója!

— Gyere, röppülj velünk!

Felült a Gyorslábú is. Hármában folytatták az utat.

Ahogy tovább repültek, látják: egy öregember áll az úton, éppen célba vesz valamit a puskájával, de hogy mit, nem tudni, mert se vad, se madár nincs a közelben.

— Mit vettél célba, apóka?

— Hetvenhét határon túl, hetedhét országon túl, egy fajdkakas üldögél az ágon. Azt akarom elvinni ajándékba a cárnak — felelte az öregember. — Céllövő a nevem.

Szíves szóval hívta Iván:

— Ül fel a hajóra, elviszünk a cár lakomájára!

— Megköszönöm! — felelte az öreg. — Éppen oda készülök.

Felkapaszkodott az öreg a hajóra. Most már négyen voltak.

Szálltak, röptek, egyszer csak megint egy öregemberrel találkoztak.

— Hé, apóka, hová, merre? — kérdezte Iván. — És mi néven tisztelhetünk?

— Fagyfia Fagy a nevem, hogy honnan jövök, merre tartok, ne kérdezd, ne firtasd. Inkább végy fel a hajódra, hátha elkél a segítségem.

— Ül fel, apóka, ül fel! Elviszünk a cár lakomájára!

Felült Fagyfia Fagy a hajóra, tovább repültek, és hamarosan megérkeztek a cár városába.

Tenger nép gyűlt össze a cár lakomájára, a kérők szemlélésére.

Felnéztek az emberek, látták, hogy hajó közeleg a magasban — selyemből a vitorlái, árbocai színezüstből. Ámuldoztak, kiáltoztak:

— Itt jön az igazi kérő! Már az bizonyos, hogy ez lesz a cár veje!

Felhajigálták a sapkájukat.

Leereszkedett a repülő hajó, egyenest a cár udvarára.

Kitódultak a palotából a bojárok [15](#)

, utánuk a cár a cárnéval, sarkukban a cárkisasszony, dajkáival, udvarhölgyeivel. Siettek a vőlegény fogadására.

Lebocsátotta Iván a horgonyt, a hajó megállt, ott imbolygott-ringatózott a palota fölött. Messzehalló, Célió, Gyorslábú meg Fagyfia Fagy sorra leereszkedett a földre. Sutbanalvó Iván szállt le utolsónak. Nadrágja — folt hátán folt, durva daróc az inge, maga csupa festék meg forgács.

Megkérdezték a közelében álldogáló bojárok:

— Hát a kérő hol van? Ki építette a repülő hajót?

Hátraléptek az öregek, Ivánra mutattak:

— Ő építette, nem más: Sutbanalvó Iván!

A cárné rápillantott a kérőre, összecsapta a kezét, elsírta magát, aztán leánya mellett termett, ölelte, csókolta, úgy sajnálgatta:

— Ó istenem, jaj nekem! Ezért nevelgettük szép fehér hattyúnkat, ezért óvtuk-vigyáztuk, mint a szemünk világát, hogy ilyen mosdatlan, faragatlan paraszthoz adjuk feleségül!

Elpityeredett a cárkisasszony is, sírtak-ríttak dajkái, kényes udvarhölgyei.

Meghallotta a cár a nagy sírást-rívást, maga is óbégatni kezdett. Aztán legyintett egyet, toppantott kettőt, megrázta a szakállát és rárivallt a kérőkre:

— Ne úzzetek csúfot belőlem! Mutassátok meg az igazi kérőt! Vezessétek elém azt az ifjút, aki a repülő hajót építette!

Ezalatt annyi nép sereglett össze, hogy a vége se látszott a roppant tömegnek: odatódult mindenki, aki a cár lakomájára érkezett, összeverődött a város egész népe. Nézték a repülő hajót, Ivánt, nem vették le róluk a szemüket.

A cár meg kiabált, dühöngött:

— Amíg élek, el nem hiszem, hogy ez a paraszt építette a repülő hajót!

Hátralépett a négy öreg, meghajolt a négy égtáj felé, s elmondták újra, külön a cárnak, külön a cárnénak:

— A hajót Sutbanalvó Iván építette, ő a kérő, nem más!

Zúgott a nép:

— A cár nem másíthatja meg a szavát: annak kell adnia a lányát, aki repülő hajót épített!

Mérgeset toppantott a cárkisasszony:

— Márpedig ehhez nem megyek feleségül!

Meghallotta ezt a cárnő, még keservesebben jajveszékelt. A dajkák, komornák, meg a kényes udvarhölgyek kézen fogták és a palotába vezették.

Hallgatott a cár, viharfelhőnél komorabban járt-kelt. Aztán intett:

— No, kedves vendégeim, ezen már nem segíthetünk. Ülünk lakomához, készülünk a cárkisasszony menyegzőjére!

Leültek a vendégek a tölgyfaasztalokhoz. Ettek-ittak, lakomáztak. A cár külön asztalnál ült bizalmas embereivel, ők nem ettek, se nem ittak, csak gondolkodtak, töprenkedtek.

— Hogyan veszíthetnénk el ezt a faragatlan parasztot, ezt a Sutbanalvó Ivánt? Csak hasznom lenne belőle: a repülő hajó megmaradna nekem, a leányomnak meg rangos vőlegényt választanék — mondta a cár.

Felállt akkor a legöregebbik bojár, mélyen meghajolt:

— Ne büntess engem, öregembert, felséges cár! Engedd, hogy megmondjam, amit gondolok!

— Beszélj csak, hallgatunk!

— Parancsold meg a kérőnek, felséges cár, hogy hetvenhét határon, hetedhét országon túlról hozza el egy óra alatt a tengerentúli madarat. Mondd meg neki, ha nem hozza, egy óra múlva fejét véteted.

Megmondták Ivánnak, mit parancsolt a cár.

— Ne búsulj, legény! — mondta a Céllovő. — Én lelövöm a madarat, Gyorslábú meg elszalad érte, egy félóra alatt megfordul vele — nem lesz semmi baj!

Azzal felemelte a puskáját, célzott és lőtt. Gyorslábú pedig leoldotta a másik lábát is s abban a szempillantásban eliramodott, mintha a szél fújta volna el.

Lefeküdt a Messzehalló, a földhöz tapasztotta a fülét és azt mondta:

— Már megtette a fél utat.

Egy perc múlva megint hallgatózott:

— Már felvette a madarat, útban van visszafelé.

Közben pedig folyt a lakoma: ettek-ittak a vendégek, dicsérték a menyasszonyt, magasztalták a vőlegényt, mások már dalolgattak.

Iván meg várt a barátaival. Letelőben volt már az óra, de a Gyorslábú még mindig nem tért vissza.

Messzehalló akkor megint a földhöz tapasztotta a fülét és azt mondta:

— Elaludt félúton a haszontalan! Hallom a horkolását.

Céllovő akkor lekapta a puskáját, célzott és lőtt.

Gyorslábú ott termett egy perc alatt, hozta a tengerentúli madarat. Vitték a cár elébe. Gyorslábú meg kifújta magát s közben elmondta:

— Egyet se pillanthattam, már odaértem, felvettem a madarat, visszafordultam. Útközben azt gondoltam, szundítok egy félórácskát, úgyis ideérek, mire az óra letelik. Hanem olyan mélyen elaludtam, hogy ha egy ág nem esett volna rám a fáról és nem ébresztett volna fel, estig is aludtam volna!

A cár, amikor megtudta, hogy Iván megszerezte a madarat, éktelen haragra gerjedt, földhöz vágta a koronáját és rárivallt a bojárookra: — Menjetez disznót őrizni, ha még ezzel a paraszttal se tudtok elbánni!

— Múljék el haragod, légy irgalmas hozzánk, felséges cárunk! — rimánkodtak a bojárok. — Elbánunk mi Sutbanalvó Ivánnal, nem látja többé az isten világát! Van neked egy fürdő. Fűttsd be azt a fürdőt izzóra, forróra, parancsold meg Ivánnak meg a barátainak, hogy fürödjenek meg. Ha bemennek, nem térnek vissza többé, egykettőre megsülnek.

Befűtötték a fürdőt tizenkét szekér nyírfával izzóra, forróra — közelébe se mehetett senki emberfia!

Hívatta a cár Ivánt meg az öregeket:

— Eredj, kedves vőm, menjetez, drága vőfélyek, fürödjetez meg a fürdőmben. Holnap megtartjuk a menyegzőt.

Azzal bezáratta őket a fürdőbe. Olyan nagy volt ott a forróság, hogy lélegzeni se tudtak.

Fagyfia Fagy erre fújt egyet, beköpött az egyik, aztán meg a másik sarokba és rögtön megenyhült a nagy hőség; ráfújt, beköpött a harmadikba, mire a negyedikhez ért, egészen lehült a fürdő.

Egy idő múlva szolgálát küldött a cár a fürdőbe:

— Menjetez, szedjetez össze a paraszt csontjait és ássátok el!

Kinyitották a cár szolgálái a fürdőt és alig hittek a szemüknek:

Ott üldögél Iván az öregekkel, a haja szála se görbült meg egyiküknek sem. Ülnek és mérgeződnek:

— Ugyan, hogy fürödjünk ilyen fürdőben, ahol zúzmará lepi a falakat? Hiszen itt még a csótányok is megfagynak!

Megijedtek a szolgálak, hanyatt-homlok futottak a fürdőből.

Sutbanalvó Iván felpattant a lócáról:

— Hej, volna csak hadseregem, elvinném a kedvét a cárnak, hogy csúfot üzzön belőlem!

— Ha csak azon múlik — mondta a Céllovó — gyerünk a mezőre!

Kimentek a mezőre, ott a Céllövő fogta a puskáját, megsuhintotta, még egyszer, harmadszor — hát, honnan, honnan se, csak úgy tódult mindenfelől a sok katona, ki lovon, ki gyalog. Vonultak az ezredek, verték a dobot, hurrát kiáltoztak, ropogott a puska a katonák kezében.

Iván egyenesen a cár palotájának vezette az ezredeket.

Meglátta a cár a sereget, élén Ivánt az öregekkel. Kifutott a cár díszes tornácára, toppantott egy nagyot, összecsapta a kezét:

— Ó jaj, nyakunkon a baj! Hozzáadom hát a lányomat a paraszthoz — mi egyebet tehetek? De ha addig élek is — bosszút állok rajta! Van idő, még várhatok, kemény bosszút állhatok!

Meghallotta a Messzehalló a cár szavait, elmondta Sutbanalvó Ivánnak és azt tanácsolta neki:

— Jól vigyázz, ne higgy a szíves szónak, nyájasságnak, mert bosszút forral ellened a cár.

— Magam is sejtem, mit forgat a fejében! Nem jó helyre jöttem én menyasszonyt keresni! Most már látom, hogyan kell beszélni a cárral!

A sereg közben odaért a kapuk elé. Kifutott a cár a fogadására, majd elolvadt a nyájasságtól:

— Készen van már minden, csak a vőlegény hiányzott. Megtarthatjuk a menyegzőt.

Sutbanalvó Iván csak mosolygott rajta. Azt mondta:

— Amilyen az adjonisten, olyan a fogadjisten! Eleget járattad velem a bolondját! Takarodj az országunkból, ha kedves az életed, hírednyomod se maradjon!

Azzal Sutbanalvó Iván elkergette a cárt meg a bojárokat és maga kormányozta az országot.

HAMUFIA MATYUSA

OROSZ NÉPMESE

Messze földön, hetedhét határon, hegyen-völgyön is túl, kicsiny házikóban élt-éldegélt egy öregember meg egy öregasszony. Volt egy fiuk, Matyusának hívták.

Nőtt, növekedett a fiú, nem is napról napra, de óráról órára, mint eső után a gomba. Vele együtt nőtt, növekedett az esze is.

Amikor tizenöt esztendő lett, odaállt apja, anyja elé:

— Eresszetek el szerencsét próbálni!

Sírva fakadt az anyja, marasztalta szép szóval:

— Ugyan hová mennél, lelkem fiam? Kicsi vagy még, sehol sem jártál, semmit sem láttál!

Búsult az öregember is, lógatta a fejét. De Matyusa nem tágított:

— Ha elengedtek — elmegyek, de hogyha nem engedtek — akkor is elmegyek, nem üldögélek tovább itthon!

Búslakodtak a szülők, keseregtek, de nem tudták otthon marasztani a fiukat. Feltarisznyálták hát a fiút, elbúcsúztak tőle és Matyusa elindult messzi útra, szerencsét próbálni.

Ment, mendegélt, ki tudja meddig, egyszer csak egy sűrű, sötét rengetegbe ért. Nemsokára elborult az ég és nagy zivatar támadt, eső esett, jég zuhogott. Felmászott Matyusa a legmagasabbik tölgyfára, hogy megbújja a sátorában. Egy bütykös ágon madárfészket talált. A fészekben fiókák csipogtak. Éheztek, fáztak, jégeső tépázta, eső áztatta őket. Megsajnálta Matyusa a fiókákat — levette a köpenyét, ráborította a fészekre, maga is alábújt, megetette a fiókákat útra valójából.

Sokára, nemsokára — egyszer csak elvonult a zivatar. Kisütött a nap, de aztán megint elsötétedett az ég, nagy zúgás-búgás kerekedett. A nagy Magaj-madár repült vissza fészkére és tépázni, karmolni, csípni kezdte Matyusát.

Hanem akkor megszólaltak a fiókák:

— Ne bánts, anyánk, ezt az embert! Köpenyével takart be, útra valójával etetett, megmentett a haláltól bennünket!

— Ha így van — mondta akkor a Magaj-madár — bocsáss meg nekem, derék legény! Gonosz embernek véltelek. De amit a fiókáimmal tettél, meghálálom neked! A tölgyfa gyökere alatt egy korsó van a földben. Ásd ki, igyál belőle három kortyot — meglátod, mi történik.

Lemászott Matyusa a tölgyfáról, kiásta a korsót, és ivott belőle három kortyot — se többet, se kevesebbet.

A Magaj-madár megkérdezte tőle:

— No, érzel-e valami változást?

— Olyan erőt érzek magamban, hogy ha évig érő cölöpöt vernék a földbe és megfognám a cölöp végét, hát feje tetejére tudnám állítani az egész földgolyót!

— Akkor menj utadra, de jól jegyezd meg: ne kérkedj fölöslegesen az erőddel, ne bújj ki a munka alól, ha pedig bajba kerülsz, ezen a helyen mindig megtalálod a varázsitallal telt korsót.

Alighogy ezt mondta, megint elsötétedett az erdő: a madár kiterjesztette szárnyát, felszállt az erdő fölé és elrepült.

Matyusa kilépett az erdőből és hamarosan kiért az országútra, amely egy nagy városba vezetett. Alighogy a sorompót elhagyta, a cár ajtónállója léptetett vele szembe és rákiáltott:

— Félre az útból, legény!

Matyusa félreállt az útból, a cár ajtónállója megállította a lovát és így szólt:

— Mi az, legény, munkát keresel, vagy éppen az elől menekülsz? Ha munkát keresel, gyere velem, majd én adok neked munkát: vizet hordasz a cári palotába.

Matyusa beállt a cár udvarába vízhordónak. Látástól vakulásig hordta a vizet, mégsem volt hol lehajtania a fejét éjszakára. Keresett magának egy kis zugot a hátsó udvaron, ahova a szemetet meg a kemencék hamuját öntötték. Ott készített vackot magának. A cár udvarában ezért nem is hívták másképp, csak így: Hamufia Matyusa.

A cárnak nem volt felesége, s már régóta mátkát keresett magának, de az egyik nem volt kedvére való, a másik nem volt szemrevaló — így még mindig legénysorban volt a cár. Egyszer aztán híre terjedt: hetvenhét határon, hetedhét országban Vahramej cárnak van egy

eladólánya. Olyan szép a leány, s amellet olyan vitéz, hogy az egész világon nincs hozzá fogható.

Tódultak Vahramej cár országába a cárevicsek, királyfiak, de vissza egyik sem tért: mind otthagyták a fejüket.

Meghallotta a cár a tengerentúli cárkisasszony hírét, s azt gondolta magában:

»Ha az a cárkisasszony feleségül jönne hozzám, minden cár meg király engem irigyelne! Szétszállna dicsőségem az egész világon, minden városba eljutna a híre, hogy az én cárnémnál nincs szebb a földkerekségen!«

Nyomban kiadta a parancsot: készítsenek útra egy hajót. Aztán összehívta a hercegeket, bojárokat, és megkérdezte tőlük:

— Ki jönne el velem hetvenhét határra, hetedhét országba, hogy feleségül kérje nekem Vahramej cár leányát, Nasztaszja cárkisasszonyt?

Összehúzták magukat a rangos urak! A legnagyobbik a középső háta mögé bújt, a középső a legkisebbik mögé — a legkisebbik pedig, egy szó nem sok, annyit se válaszolt.

Másnap a bojárok fiait meg a gazdag kereskedőket hívta egybe a cár. Ezekről is megkérdezte:

— Ki jönne el velem hetvenhét határra, hetedhét országba, hogy eljegyezze nekem Nasztaszja Vahramejevnát?

Az történt megint, ami előző nap — mindenki a másik háta mögé bújt, nem jelentkezett senki.

A harmadik napon egész népét udvarába hívatta a cár. Kilépett elébük díszes tornácára, megkérdezte tőlük:

— Hé, legények, ki jönne el velem hetvenhét határra, hetedhét országba, leánykérőbe, a vitéz Nasztaszja Vahramejevna kezéért?

Ezek közül már vállalkozott rá egynéhány, hogy elkíséri a cárt tengeren túlra. Már csak egy ember hiányzott. Éppen akkor haladt arra Matyusa a vödreivel.

Rákiáltott a cár:

— Hallod-e, Matyusa, Hamufia Matyusa, eljönnél-e velünk tengeren túlra, a vitéz Nasztaszja Vahramejevna cárkisasszonyért?

Azt felelte Matyusa:

— Nem bánom, felséges cár, te akarod, nem én! Csak aztán nehogy megbánd!

Méregbe gurult a cár:

— Ne oktass te engem, te senkiházi! A te dolgod az, hogy engedelmeskedj nekem!

Nem szólt többet Matyusa, ment a hajóra.

Nemsokára összegyűltek, akik a cárt elkísérték, s a hajó elhagyta a kikötőt.

Úszott a hajó a tengerem egy napig, kettőig. Derűs, csendes idő volt.

Vidám volt a cár, elégedett. Felment a fedélzetre:

— Hej, de szép az isten világa! Ha most lovam volna, rápattannék; volna íjam, lövöldöznék; kardom volna, suhogtatnám; szép lány volna — megcsókolnám!

Hamufia Matyusa azt felelte néki:

— Lesz majd íjad, felséges cár, lesz majd íjad, de nem bírod; kardod is lesz, ékes kardod, de azt nem te suhogtatod; lesz jó lovad — rá nem ülhetsz; szép lány is lesz, de nem neked termett!

Megdühödött a cár erre a beszédre! Hamufia Matyusának kezét-lábát megbilincselte, az árbochoz kötöztette.

— Ha pedig hazatérünk, a menyegző után fejedet vétetem!

Eltelt még hat hét, végül kikötött a hajó Vahramej cár országának partján.

Másnap a cár elment Vahramej udvarába.

— Felséges cár, magam is egy dicső ország cárja vagyok, és becsületes szándékkal jöttem hozzád: feleségül akarom venni Nasztaszja Vahramejvénát.

— Éppen jókor jöttél! — mondta Vahramej cár. — Rég nem jártak nálunk leánykérők, unatkozik a leányom. Csakhogy van egy kikötésem. A lányom nagy erejű, vitéz, bátor teremés — neked még erősebbnek, még bátrabbnak kell lenned. Hogy ezt bebizonyítsd, három próbát kell kiállnod és menyegzőre viheted a cárkisasszonyt. Ha nem állod ki a próbát — akkor se bánkódj: rövidebb leszel egy fejjel. Most eredj, pihend ki magad, holnap virradatkor pedig jöjj hozzám kíséreteddel együtt. Most pedig elmondom, mi az első feladatod. Van a kertemben egy tölgyfa — háromszáz esztendő. Adok neked egy százpudos [16](#)

kardot. Ha egyetlen csapással kivágod azt a tölgyfát a kardommal — mátkádnak mondhatod a lányomat!

Búsan tért vissza a cári kérő a hajóra. Kísérői megkérdezték:

— Min búslakodol, felséges cár, miért lóगतod a fejedet?

— Hogyne búslakodnék, fiaim! Azt parancsolta a cár, hogy holnap egy száz pudos karddal egy csapásra kivágjam a legöregebb tölgyfáját. Kár volt ilyen nagy utat megtennünk, közelebb is akadt volna szép menyasszony. Húzzuk fel a horgonyt, s még ma éjjel forduljunk vissza!

— Nem! — szólalt meg Hamufia Matyusa. — Nem futhatunk meg szégyenszemre, éjnek idején, tolvajok módjára! Én már idejövet megmondtam: kardod is lesz, éles kardod, de azt nem te suhogtatod! Látod, úgy fordult, ahogy mondtam! De ne bánd, cár! A reggel bölcsebb, mint az este. Feküdj le, aludjál, reggel pedig, ha elmegyünk Vahramej cárhoz, ezt mondd neki: »Gyerek kezébe való ez a kard, hadd mulasson vele valamelyik szolgám! Nem is méltó arra, hogy magam vegyem a kezembe!«

Megörült a cári kérő ennek a beszédnek. Azt mondta:

— No, Hamufia Matyusa, ha kiségitasz a bajból, sohasem felejttem el, amit tettél! Hé, emberek, oldjátok el Hamufia Matyusát az árboctól, vegyétek le róla a bilincset és adjatok neki egy kupa vodkát!

Reggelre kelve elindultak a leánykérők Vahramej cár udvarába. Ott már összesereglett a nép, Nasztaszja Vahramejevna pedig kinn ült díszes tornácán. Meglátta a cár kisasszonyt Hamufia Matyusa — és olyan jókedve kerekedett, olyan melege lett, mintha a nyári nap sütött volna rá.

Odavezették őket a roppant tölgyfához. Három markos legény cipelte elébük a kardot.

Rápillantott a cári kérő a kardra, elmosolyodott:

— Nálunk csak az aprónép játszadozik az efféle karddal. Hadd mulasson vele kedvére valamelyik szolgám — én a kezembe se veszem, nem méltó hozzám!

Előlépett akkor Hamufia Matyusa, felkapta fél kézzel a kardot:

— Bizony, ez játékszer, nem illik cári kézbe!

Azzal suhintott egyet és apró forgácsokra szelte a hatalmas tölgyfát, a kardnak pedig csak a markolata maradt a kezében.

Rápillantott a cárkisasszony Hamufia Matyusára, s olyan piros lett, mint a pipacs virága.

A cári kérő akkor már igen felbátorodott. Azt mondta a cárnak:

— Ha nem leánykérőbe jöttem volna, rokoni szándékkal, gúnyolódásnak venném ezt a játék-kardot!

— Látom, látom! — mondta Vahramej cár. — Az első próbát kiállottad. Holnap meglátjuk, hogy bánik az íjjal a kérő. Van egy háromszáz pud súlyú íjam. Öt-öt pudot nyom mindegyik nyílvessző. Azzal az íjjal le kell lőnöd egy kis tornyot: testvérem, Berengyej cár palotájának tornyát. Ma futárokat szalasztok testvérem birodalmába, azok holnap estére visszatérnek és megmondják, jól céloztál-e.

Hallgatott a cári kérő, lógatta a fejét. Magából kikelve tért vissza a hajóra.

— Szavamra, ha tudnám az utat és értenék a hajókormányzáshoz, egy óráig se maradnék itt tovább!... Húzasd fel a horgonyt, kapitány, semmi keresnivalónk itt! Kietlen ország ez, s a menyasszony se valami szemrevaló!

— Azt már nem, felséges cár! — mondta Hamufia Matyusa. — Nem szökhetünk el szégyenszemre!

— Hát mitévő legyek? Hallottad, milyen feladatot adott Vahramej cár!

— Emlékszel-e, mit mondtam: lesz majd íjad, de nem bírod! Teljesül a szavam! Nem kellett volna úgy kötnöd az ebet a karóhoz! Nem hallgattál rám, most pedig már nem hátrálhatunk meg! Hanem az íj miatt ne fájjon a fejed! Holnap, ha odamegyünk, mondd ezt: »Azt hittem, vitézhez illő íjat adtok, nem ilyen fehérnép kezébe való csecsebecsét! Talán nem átallja kezébe venni valamelyik szolgám! Hozzám nem méltó ez az íj!«

— Ó, Hamufia Matyusa, Matvejuska, csak tán nem bírod el azt az íjat is?

— Majd elbírom valahogy!

Jó kedve kerekedett a cárnak:

— Adjatok az egész legénységnek egy-egy kupa bort, Hamufia Matyusának ne egyet, de kettőt!

A cár maga is ivott a nagy öröme. Jól felöntött a garatra, mámorosan hajtogatta:

— Hej, milyen gyönyörű is az a cárkisasszony! Hibátlan a termete, szépséges szép az orcája! Feleségül veszem, s a kerek földön sehol

sem lesz olyan cárné, mint az én Nasztaszja Vahramejevna! Neked meg, Hamufia Matyusa, egy várost adok jutalmul!

Hallgatta Matyusa a részeg beszédet, jót nevetett magában.

Reggelre kelve mindnyájan elmentek Vahramej cár palotájába. Tele volt már az udvarnéppel. Díszes tornácán már ott ült Vahramej cár meg a leánya, egy lépcsőfokkal lejjebb a hercegek meg a bojárok.

Kilenc markos vitéz hozta elő az íjat, három meg a nyílvesszőket. Vahramej cár köszöntötte a kérőket.

— No, kedves vőm-uram, gyürkőzz neki!

A cári kérő rápillantott az íjra és azt mondta:

— Ne űzzetek csúfot belőlem: tegnap gyermekkardot hoztatok elem, ma meg efféle fehérszínű kezébe való játékszert. Nem illik ez igazi vitéz kezébe! Lőjön vele valamelyik szolgám, a gyöngébbek közül, ha nem átallja! Én még látni se szeretem ezt a csecsebecsét!... Állj ki akár te, Hamufia Matyusa, mulattasd a népet!

Megfeszítette Matyusa az íj idegét, célzott, aztán kiröpítette a nyílvesszőt. Pendült az ideg, zúgott a nyíl, mintha az ég morajlott volna, aztán eltűnt a távolban.

— Vigyétek ezt az íjacskát a szemünk elé! Nem méltó a mi cárukhoz ez a mulatság! — kiáltotta Hamufia Matyusa.

És levágta az íjat a kőkockákra, de úgy, hogy az íj rapittyára törött.

Összezsapta a kezét Nasztaszja Vahramejevna, lángba borult az arca.

Felzúgott a nép:

— Ezek aztán a kérők! Sohasem láttunk még hozzájuk fogható!

A cári kérő gőgösen járt-kelt, szakállát simogatta, foghegyről felelte:

— Még ez is valami? Mit csodálkoztok ezen? Vidám ország a tiétek, csak igen kicsinyke, a nép meg, ha derék is, szíves is,

gyöngécske a mi népünkhöz képest!

Vahramej cár akkor palotájába hívta a kérőt meg kísérőit.

— Kerüljetek beljebb, kedves leánykérők, kenyérre-sóra, míg a futárim visszatérnek Berengyej cár birodalmából!

El sem kezdték még a vendégek az evés-ivást, már megérkeztek a futárok:

— A nyílvessző pontosan eltalálta a régi tornyot, ledöntötte az egészet. Embernek nem esett baja.

Azt mondta akkor Vahramej cár:

— No, most már látom: méltó kérői akadtak Nasztaszja Vahramejvnának — kardhoz, íjhoz egyaránt értenek! Köszönöm, hogy felvidítottátok leányomat, az én öreg szívemet, meg egész népemet!... Most pedig lássatok lakomához, kedves vendégeim, ne vessétek meg ételemet-italomat: ez még nem a menyegzői lakoma, ez csak lakomácska! A menyegző csak ezután következik! Térjetez pihenőre, holnap az utolsó próbát kell kiállnotok! Van egy lovam. Benn áll az istállóban, tizenkét ajtó, tizenkét lakat őrzí. Nincs, aki azt a lovat megülje: valaki csak lovagolni akart rajta, egy sem maradt életben. Azt a lovat kell megülnöd, kedves vöm-uram, s tiéd a leányom keze!

Meghallotta a cári kérő Vahramej beszédét, s egyszerre elakadt a szava. Sietve búcsúzkodott:

— Köszönjük a vendégséget, felséges cár, sietnünk kell, hogy még világossal visszaérjünk a hajónkra.

— Pihenj csak, pihenj, gyújts erőt! Nem akármilyen lovat kell holnap nyeregbe törnöd! — mondta Vahramej cár.

Visszamentek a vendégek a hajóra. Azt mondta ott a cári kérő:

— Menjünk el innen, de tüstént! Vahramej cárnak nyájas a szava, de kemény a keze! Mindennap újabb bajt zúdít a fejünkre. Most meg a vad lovát kell nyeregbe törni!

Megszólalt akkor Hamufia Matyusa:

— Emlékszel-e a szavamra, felséges cár? Azt mondtam: lesz jó lovad — meg nem ülöd! Ez is úgy fordult, ahogy mondtam! Hanem elszökni nem illő dolog! Mondd holnap ezt: »Pattanj csak fel, Hamufia Matyusa, erre a lóra! Próbáld ki, elbír-e engem, elbírja-e az igazi vitézt?« Utánam aztán nyugodtan a hátára ülhetsz.

— De nem rúg-e agyon az a fenevad? Akkor én sem kerülhetem el a halált!

— Semmit se félj! Megtöröm én azt a lovat!

— No, ha így lesz, Hamufia Matvejuska, sohasem felejttem el, amit tettél! Vízhordó voltál, cári hadvezéremmé tesznek! Három várost, három kereskedőfalut adok neked jutalmul!

Fel-alá járkált a fedélzetén, vidáman rikkantotta:

— Hé, legények, miért vagytok olyan csöndesek? Három-három kupa bort mindenkinek!

Ivott a cár is, felhajtott egy kupa bort, kettőt, s kérkedni kezdett:

— Sokan jártak Vahramej cárnál leánykérőbe, de senkinek sem volt része ilyen tisztességben, mint nekem. Nem hiába mondják: bátraké a szerencse! Nem hiába nézett olyan kedvtelve Nasztaszja Vahramejevna, le se vette a szemét rólam! Vahramej cár szívesen nekem adná az egész birodalmát, csak hogy elfogadjam a lánya kezét!

Végül teljesen megrészegedett és elaludt.

Reggel Matyusa jókor felkelt, szépen megmosakodott, ébresztgetni kezdte a cárt:

— Kelj fel, felséges cár, menjünk betörni Vahramej lovát!

Hamarosan elindultak a cári palotába.

Ott ült már ékes tornácán Vahramej cár meg a lánya, Nasztaszja cárkisasszony, egy lépcsőfokkal lejjebb a hercegek meg a bojárok.

— Gyertek, gyertek, kedves vendégeink! Készen van már minden, tüstént kivezetik a lovat.

Huszonnégy markos legény vezette ki a lovat. Tizenkét vastag lánc volt a kantárszára. Megtartani is alig bírták a markos legények.

Ránézett a cári kérő a lóra és hátrakiáltott:

— No, Hamufia Matyusa, próbáld ki — elbírja-e a ló az igazi vitézt?

Hamufia Matyusa nagyügyesen felpattant a ló hátára. Alig tudtak félreugrani a markos legények, felszökött a paripa a cári palota fölé, kiragadta a legényt a cár udvaráról. Kivágtatott Matyusa a tengerpartra, behajtotta a lovat a süppedős fövénybe, s ütötte-verte a vastag láncokkal, csontig hasogatta a ló oldalát. Addig csépelte, míg a ló térdre nem esett.

Rimánkodott Matyusának:

— Ne üss, ne bánts, derék vitéz! Azt teszem, amit parancsolsz!
Hamufia Matyusa akkor megfordította a lovat és ráparancsolt:

— Visszatérünk a palota udvarára, ott fölnyergellek, s amint a fiatal cár a hátadra ül, a földbe fúródik a lábad, mint a cövek, ha pedig rád csap a korbáccsal, térdre esel. De úgy ess el, mintha háromszáz pud súlyú teher nyomná a hátadat! Ha nem így lesz — agyonverlek, hollók eledele leszel!

— Minden úgy lesz, ahogy mondtad...

Visszavágtatott Hamufia Matyusa a cár udvarába, s ott megkérdezte tőle a cári kérő:

— Elbírja-e a ló az igazi vitézt?

— Engem megbír, de hogy alattad mi lesz veled, azt nem tudom.

— Jól van, nyergeld föl szaporán, hadd próbálom! Fölnyergelték a paripát, de alig pattant a fiatal cár nyeregbe, a ló csüdig süppedt a földbe.

— Ha vágtatni nem is tud velem, de elbír — mondta a cár.

Megcsapta gyöngén a korbácsával — térdre esett a paripa. Elámult Vahramej cár, elámult Nasztaszja Vahramejevna, ámuldoztak a hercegek meg a bojárok:

— Sohasem láttunk még ilyen erős embert!

A fiatal cár pedig leszállt a lóról:

— Nem, Hamufia Matyusa, nem való igazi vitéz ennek a lónak a hátára, az efféle gebe csak vízhordásra jó. Vigyétek a szemem elől, mert kihajítom a mezőre, keselyűknek meg hollóknak eledelül!

Vahramej cár elvezettette a lovat és mentegetőzni kezdett vendégei előtt.

Azt mondta akkor a kérő:

— No, felséges cár, kiállottuk a három próbát, gyűjtsuk meg a lakodalmi gyertyákat, üljük meg a menyegzőt:

— Amit mondtam, tartom — felelte Vahramej cár, és meghagyta a lányának, hogy készüljön a menyegzőre.

Nem kellett szaladni se sörért, se borért — minden volt bőséggel Vahramej cár palotájában. Vidám lakomát csaptak és megtartották a menyegzőt. Összeadták a cárt Nasztaszja Vahramejevna-val, s tovább folyt a dínomdánom.

Nasztaszja Vahramejevna ott ült a menyegzői asztalnál és azt gondolta magában: »Kiprobálom még egyszer a férjem erejét!«

Azzal gyöngéden, csakúgy fél kézzel megszorította a cár kezét.

Majd belehalt a cár, minden vére az arcába tolult, majd kiugrott a szeme kínjában.

»Ó, hát te vagy az a híres vitéz!« — gondolta a cárkisasszony. —
»Ravaszsággal szerezted meg a kezemet, becsaptad apácskámat!«

De amit gondolt, nem mutatta. Bort töltött ura serlegébe, kínálgatta:
— Egyél, igyál, felséges uram, cári férjem!

Magában pedig ezt gondolta: »Megállj, cár, ennek a csalásnak megadod még az árát!«

Vigadoztak, lakomáztak, nem egy napig, se kettőig. Végül búcsúzkodni kezdett a fiatal cár:

— Köszönöm, kedves ipam, a kenyeret-sót, a vendéglátást. Ideje hazatérnünk.

Hajóra rakták a kelengyét, elbúcsúztak, s a hajó kiúszott a tengerre.

Ment a hajó, siklott a vízen. Kilépett a cár a fedélzetre és megpillantotta Matyusát: a legény az igazak álmát aludta.

Eszébe jutottak a cárnak Matyusa szavai: »Lesz majd íjad, de nem bírod; kardod is lesz, ékes kardod, de azt nem te suhogtatod; lesz jó lovad, meg nem ülöd; szép lány is lesz — de nem neked termett!«
Haragra lobbant a cár: »Ki hallott már olyat, hogy egy bocskoros paraszt így beszéljen a cárjával?«

Gonosz gondolata támadt akkor a cárnak. Kirántotta a kardját és lecsapta térdig az alvó szolga lábát, aztán belelökte a tengerbe.

Megragadta Hamufia Matyusa a két levágott lábát és úszni kezdett, hogy partot érjen. Úszott, úszott, ki tudja meddig, már-már elhagyta az ereje. Akkor egy hullám, a hátára kapta és kivetette a partra.

Matyusa pihent egy keveset, aztán eszébe jutott a Magaj-madár:

»Nem fekehetem itt örökké! Ha hason csúszva is, de eljutok arra a helyre, ahol a korsó van az élet vizével!«

Egyszer csak látja, hogy egy ember botorkál feléje a parton.

Lépten-nyomon elbotlik. Rákiáltott Hamufia Matyusa:

— Hová mégy? Nem látod, hogy víz van előtted?

— Éppen az a bajom, hogy nem látom az utat: világtalan vagyok.

— No, akkor gyere a hangom irányába!

— Ki vagy te és mit keresel itt?

— Fekszem a parton, nem tudok járni: térdig levágták a lábamat.

Odabotorkált a vak és azt mondta Matyusának:

— Ha te látsz, én viszlek, te meg majd mutasd az utat.

A világtalan karjára vette Hamufia Matyusát.

— Azt hallottam az öregektől — mondta — van valahol egy bűvös erejű víz, az élet vize. Azt kellene megkeresnünk! Meggyógyítaná a te lábadat is, s az én szemem világát is visszaadná.

— Én tudom, hol találjuk meg az élet vizét. Csak vigyél, majd én mondom, merre menj.

Rövid a mese, de hosszú volt az út odáig. Ment, botorkált a világtalan, vitte a lábatlant. Ha elfáradt, megpihentek, bogyót, gombát szedgettek, vadat is ejtettek néha, aztán tovább haladtak.

Így mentek téres mezőkön, rengeteg erdőkön, vergődtek át süppedős mocsarakon, míg végül abba az erdőbe értek, ahol Hamufia Matyusa megvédte a viharban a madárfiókákat. Odamentek a tölgyfához, ott a világtalan letette Matyusát. Odakúszott a legény a fa tövéhez, és egy-kettőre kikotorta gyökere alól a rézkorsót. Megdörzsölte a vízzel hűségees társának szemét — és a vak nyomban visszanyerte szeme világát. Sírt meg nevetett nagy örömeiben:

— Köszönöm, jó ember, nem felejttem el, amíg élek!

— Most te segíts nekem!

Helyére illesztették a levágott lábat, meghintették az élet vizével — odaforrt a láb.

— No, mind a ketten meggyógyultunk — mondta Hamufia Matyusa.

— Most menjünk, nézzük meg, mi történt az országunkban. A cár bőkezűen megjutalmazott hűségees szolgálatomért — álmomban térdig levágta a lábamat és a tengerbe taszított. Találkoznom kell vele, hogy kamatostul visszafizessek neki mindent.

Ittak egy-egy kortyot az élet vizéből, s egy csapásra elszállt tagjaikból a fáradtság, s még egyszer olyan erősek lettek, mint voltak.

Kiértek az erdőből, hamarosan feltűnt előttük a város. A város határában, a cár rétjein, nagy tehéncsorda legelt. Amikor közelebb értek, Hamufia Matyusa ráismert a pásztorra: a hajdani cár volt. Megkérdezte tőle:

— Kinek a birodalma ez?

Sírva fakadt a pásztor:

— Ó, jó emberek, nem tudjátok ti az én nagy bajomat! Az én birodalmam volt ez az ország, hajdan cár voltam, most pedig teheneket őrzök. Sokáig nem vittem asszonyt a házhoz, aztán útra keltem hetvenhét határra, hetedhét országba és feleségül vettem Vahramej cár leányát, a vitéz Nasztaszja Vahramejevnát. Amikor ez megtudta, hogy nem vagyok vasgyúró, ide rendelt, a tehenek mellé, s maga kormányozza az országot. Minden este, amikor hazahajtom a csordát, szid, gyaláz, mindennek elmond, s ennem is alig ad.

— Emlékszel-e, megmondtam neked: szép lány is lesz, de nem neked termett. Látod, minden szavam teljesült!

A cári pásztor akkor ismert rá Hamufia Matyusára. Még keservesebben zokogott:

— Ó, Hamufia Matyusa, segíts nekem visszaszerezni a birodalmamat! Miniszteremmé teszek, hűséges társadat pedig hadvezéremmé!

— Kegyes vagy, de ne ígérj eget-földet, amikor bajban vagy. Elfelelted már, hogyan fizettél régi szolgálatomért?... Halált érdemelnél, de nem akarom beszennyezni véreddel a kezemet. Takarodj ebből az országból, nyomod se maradjon! Ha még egyszer a szemem elé kerülsz, nem kegyelmezek!

A cári pásztor halálra rémült ezektől a szavaktól és hanyatt-homlok elmenekült.

Hamufia Matyusa meg hűséges társa pedig a városba ment és szállást kért egy szegény öregasszonytól.

Nézte az öregasszony Hamufia Matyusát, nézte, aztán így szólt:

— Láttalak már valahol, jó vitéz. Nem te voltál-e a cár vízfordója?

— De bizony én, anyóka — felelte Matyusa.

— Ó, drága fiam, csakhogy épen visszatértél! Az a hír járta rólad, hogy nem vagy az élők sorában. Az új vízfordó senkinek se önt vizet a vödörbe, te bezzeg adtál minden szegénynek meg nyomoréknak, amennyi csak kellett. Azért is sajnált mindenki, azért is emlegettek.

Térült-fordult az öregasszony, enni-inni adott a két legénynek, fürdőt készített nekik. Azok lemosták magukról a nagy út porát és aludni tértek. Az öregasszony pedig elment a cári udvarba a hírrel

— Hamufia Matyusa visszatért a városba!

Eljutott a hír a palota termeibe. Az ifjú cárné reggel szalasztotta a szolgáját:

— Hívd ide tüstént Hamufia Matyusát!

Ment Matyusa a cári palotába. Nasztaszja Vahramejevna, amint megpillantotta, leröppent tornáca lépcsőjén, fehér kezébe fogta Matyusa kezét:

— Nem az az én választottam, aki teheneket őriz, hanem az, aki a három próbát kiállotta! Azt hittem, rég meghaltál. Azt hazudta a csaló cár, hogy megrészegedtél a hajón és a tengerbe estél.

— Sirattalak, bánkódtam utánad, a cárt pedig elkergettem tehenet őrizni.

Hamufia Matyusa elmondta neki az igazságot: hogyan vágta le álmában a lábát a cár, hogyan taszította a tengerbe, s hogyan ment ő hűségese társával, a világtalannal, megkeresni az élet vizét.

— A pásztorról szó se essék többé. Hűlt nyoma sincs már. Nem mer többé szemünk elé kerülni!

A cárné a palotába vezette Matyusát, kínálta étellel, itallal:

— Egyél, igyál, édes kedvesem!

Evett, ivott Hamufia Matyusa, aztán elbúcsúzott a cárnétól:

— Most pedig elmegyek, felkeresem a szüleimet.

Nasztaszja Vahramejevna befogatta legszebbik hintóját:

— Menj, hozd a palotába apádat, anyádat, éljenek ezentúl nálunk!

Hamufia Matyusa elhozta öreg szüleit, s nyomban menyegzőt tartottak, lakodalmat ültek.

Hamufia Matyusa lett az ország cárja, hűségese útitársát miniszterévé tette. Hamarosan elfeledték a sok hányattatást, boldogan éltek, míg meg nem haltak.

MESE AZ EZÜST TÁLACSKÁRÓL MEG A PIROS ALMÁCSKÁRÓL

OROSZ NÉPMESE

Élt egyszer, éldegélt, egy öregember meg egy öregasszony. Három lányuk volt. Kettő páváskodó, rátarti, a harmadik csöndeske, szerényke. A két nagyobbik lánynak tarka rokolyája, finom topánkája, ékes pántlikája volt. Másenkának csak egy sötét szoknyácskája, meg két fénylő szeme. Egyetlen ékessége aranyhaja volt, de az aztán olyan, hogy a földet verte és virágok fakadtak a nyomában. A két nagyobbik leány fehérkezű, dologtalan, Mása pedig reggeltől estig meg nem áll a munkában a ház körül, a mezőn, a kertben. Öntözi a virágokat, söpör, sikál, fát hasogat, megfeji a teheneket, ludat, kacsát, tyúkot etet. Akárkinek kell valami — Mása adja neki, mindig szerény, mindig csöndes, dolgát frissen végzi. Nővérei folyton hajtják, még magukat szolgáltatják. Mása meg csak hallgat.

Hát így éldegéltek.

Az apjuk egyszer vásárra készült, hogy eladja a szénáját. Lányainak azt ígérte, ajándékot hoz nekik. Az egyik lány arra kérte:

— Vegyél nekem, apácskám, selymet rokolyának.

A másik lány arra kérte:

— Nekem meg, apácskám, bíborvörös bársonyt!

Mása csak hallgat. Apja megkérdezte:

— Hát neked, Másenka, mit hozzon apácskád?

— Hozzál nekem, édesapám, érett piros almácskát, meg egy ezüst tálacskát!

Hej, nevettek a nővérei! Még az oldaluk is belefájdult!

— Ej, te Mása, ej, te bolond, hiszen tele a kertünk almával, s minek neked a tálacska? Kacsákat etetni?

— Nem, testvérekéim. Guríogatni kezdem az almácskát a tálacskán, s elmondom a varázsigét. Egy öreg anyó tanított rá, friss kalácsot kapott érte.

— Jól van — mondta az apjuk — ne nevéssétek ki a húgotokat! Mindegyikteknek olyan ajándékot hozok, amelyet kíván!

El is indult, oda is ért, eladta a szénáját, megvette a holmikat, hazafelé fordult. Egyik lányának égszín selymet vitt, másik lányának vérszín bársonyt. Másenkának meg amit kért — egy piros almácskát, meg egy ezüst tálacskát.

Örültek a lányok, hej, de örvendeztek! Szoknyácskát varrtak maguknak, szabtak, varrtak, öltögettek, Másenkával ingerkedtek:

— Gyönyörködj az almádban, kis bolond!

Másenka a kemence-sutba húzódott, gurítgatni kezdte az érett piros almácskát a színezüst tálacskán, s ezt dúdolta- dalolhatta: — Gurulj, gurulj, édes alma, pörögj, forogj tálacskámon, mutass nékem várost, erdőt, mutass tengert, lágyan rengőt, mutass mezőt, magas hegyet, mutass felhőt, kéklő eget, mutasd meg egész hazámat, Oroszország-anyácskámat!

Egyszer csak megcsendült az ezüstitál, világosság támadt a kemencesutban, gurulni kezdett az almácska a tálacskán, a tálban meg minden látszott: erdők, rétek, nagy hegyek, városok meg tengerek, zöld mezőkön sok katona, tenger tükrén hajók sora, fenn az égen nap ragyog, hold, ezüstös csillagok, kéklő tavon hattyúk úsznak, csodaszépen dalolhatnak.

Nézték, nézték a testvérek, elfogta őket az irigység. Azon törték a fejüket, hogyan csalják el Másenkától a tálacskát meg az almácskát. Másának azonban nem kell semmi, nem adja semmiért, minden este a tálacskában gyönyörködik. Egyszer az erdőbe csalogatták nővérei:

— Lelkecskénk, húgocskánk, az erdőbe gyere velünk, apácskánknak, anyácskánknak édes, piros epret szedünk!

A három testvér kiment az erdőbe. De egy szem epret se találtak. Mása akkor elővette a tálacskát, gurítani kezdte rajta az almácskát, s ezt dúdolta- dalolhatta:

— Gurulj, gurulj, édes alma, pörögj, forogj, tálacskámon, mutasd meg, hogy eper hol nő, merre nyílik kék virág!

Megcsendült az ezüstitál, gurulni kezdett rajta az almácska, a tálacskában meg látszik az erdő minden zuga. Látszik, merre terem piros eper, merre nyílnak kék virágok, hol rejtőzik fehér gomba, merre bugyog hűvös forrás, fehér hattyúk hol dalolnak.

Meglátták ezt a gonosz testvérek — elöntötte őket az epe az irigységtől. Vettek egy görcsös botot, agyonütötték Másenkát, nyírfa tövébe eltemették, s magukkal vitték az almácskát meg a tálacskát. Csak estére értek haza. Teleszedték kosarukat gombával meg eperrel, s azt mondták apjuknak meg anyjuknak:

— Másenka elszökött tőlünk. Végigjártuk az egész erdőt — nem találtuk. Biztosan megették a farkasok a vadonban.

Sírva fakadt az anyjuk, az apjuk meg így szólt:

— Gurítsátok az almácskát a tálacskán, talán megmutatja, hol a mi Másenkánk.

Halálra rémültek a testvérek, de szót kellett fogadniuk. Gurítani próbálták az almácskát a tálacskán, de bizony nem gurult az almácska, nem csengett az ezüstartól! Nem látszottak benne sem erdők, sem mezők, tengerek sem, nagy hegyek sem — semmi a világon!

Éppen akkor történt, hogy egy bojtárgyerek elvesztett egy bárányt és keresésére indult az erdőben. Lát egy fehér nyírfát, alatta egy gödröcskét, körülötte égszínkék virágot. A virágok közt nádszál hajladozik. Levágja a nádszálát, furulyát farag belőle. Alig hogy az ajkához érinti, a furulyácska magától megszólal. Ezt dúdolja-dalolgatja:

— Szólj csak, szólj csak, furulyácska, nádból vágott furulyácska, vigasztald meg jó apámat! Sírban fekszem — agyonverték, agyonverték, eltemettek, ezüst tálacskámért, piros almácskámért!

Megijedt a bojtárgyerek, befutott a faluba, elmondta az embereknek, amit hallott. Összegyűlt a nép, siránkozott. Odaszaladt Másenka apja is. Alig vette kezébe a furulyát, magától megszólalt. Ezt dúdolta-dalolgatta:

— Szólj csak, szólj csak furulyácska, nádból vágott furulyácska, vigasztald meg jó apámat. Sírban fekszem — agyonverték, agyonverték, eltemettek, ezüst tálacskámért, piros almácskámért.

Sírva fakadt az apa:

— Vezess engem, pásztorfiú, oda, ahol ezt a furulyát metszted!

Odavezette a bojtárgyerek az erdőbe, a kis halomhoz. A nyírfa tövében kék virágok nyílnak. Nyírfa ágán madárcsók dalolnak...

Széthányták a halmocskát, megtalálták benne Másenkát. Halott volt, de szebb, mintha élne: piros az orcája, mintha csak aludnék.

A furulyácska meg ezt dúdolja-dalolgatja:

— Szólj csak, szólj csak, furulyácska, nádból vágott furulyácska, nővéreim idecsaltak, agyonverték, eltemettek, ezüst tálacskámért, piros almácskámért. Szólj csak, szólj csak, furulyácska, nádból vágott furulyácska, hozz, apácskám, csodavizet, a király kútjából!

A két irigy testvér majd halálra rémült, térdre esett, sírva vallotta be bűnét. Királyi parancsra vasra verték őket, börtönbe vetették. Az apja meg elindult a király városába, csodavizet hozni.

Elindult és odaért — király városába. Megérkezett a palotához. Aranytornácáról elébe megy a király. Az apa földig hajol előtte, mindent elmond neki.

Azt mondja a király:

— Meríts, öreg, csodavizet a kutamból. Ha pedig életre kel a lányod, vedd el a gonosz testvérektől a tálacskát meg az almácskát és add vissza neki.

Megörül az öreg, meghajol a földig, merít a csodavízből, viszi haza.

Alig loccsantott Másenkára az élet vizéből, egyszerre élet szállt a kislányba. Odaröppent az apja mellére. Az emberek sírva fakadtak örömeikben.

Fogta magát az öreg, elment a lányával a király városába. Bevezették őket a palotába.

Eléjük ment a király. Másenkára nézett. Ott állt előtte a lány — szebb, mint a tavaszi virág, szeme napsugár, arca hajnalfény, szeméből hull a könny, mint az igazgyöngy.

Megkérdezi tőle a király:

— Hol van hát a tálacskád, hol a piros almácskád?

Elővette Másenka a tálacskát, guríthatni kezdte rajta az almácskát.

Megcsendült az ezüstart, s megjelent benne sok-sok orosz város, látszott benne a hadsereg, látszottak a hadba szálló ezredek, élükön a hadvezérek. Hallatszott a sok-sok ágyú, felcsapott a füst belőlük, beborított mindent.

Aztán tovább gurult az almácska a tálacskán. Megcsendült az ezüstart — és mi látszik benne? Kéklő tenger, hajók sora, lengő zászlók, dörgő ágyúk. Megszóal a sok-sok ágyú, égre csap a füst belőlük és beborít mindent.

Gurult, gurult az almácska a tálacskán. Megcsendült az ezüstart, s mutat tiszta kéklő eget, tovaszálló fellegeket, fölöttük a nap ragyog,

hold, ezüstös csillagok, felhők között hattyúk szállnak, csodaszépen énekelnek.

Ámul-bámul a király, a szép lánynak meg omlik a könnye, leborul a király lába élé.

— Én uram, királyom, neked adom tálacskámat, édes piros almácskámat, csak kegyelmezz két nénémnek, csak ne legyen bántódásuk!

A király így felelt neki:

— A tálacskád ezüst, de a szíved arany. Akarsz-e a feleségem lenni, országomnak királynéja lenni? A nénéidnek megkegyelmezek a kedvedért.

Nagy volt a sürgés-forgás a királyi palotában. Menyegzőre készülődtek. Csaptak is lakzit, hétországra szólót, a csillagok is potyogtak, úgy húzták a nótát, a ház falát majd kirúgták, úgy ropták a táncot. Itt a vége, fuss el véle.

IVÁN, A LEGKISEBBIK, DE A LEGESZESEBBIK

OROSZ NÉPMESE

Élt egyszer, éldegélt egy öregapó a feleségével. Madarászott, vadászgatott az apóka, így tengették életüket. Sok évet éltek, kevés jót értek. Kesergett, sóhajtozott az anyóka:

— Küszködtünk, bajlódtunk egész életünkben, mégse ettünk soha jó falatot, mégse jártunk hímes ruhában, s még gyermekeink sincsenek. Ki gondoskodik rólunk, ha megvénülünk?

Az apóka éppen az erdőbe készült vadászni. Vigasztalta a feleségét:

— Ne szomorkodj, anyóka! Míg a karunk hajlik, amíg bír a lábunk, mindig meglesz a betevő falatunk. Hogy aztán mi lesz, arra ne gondolj!

Azzal kiment az erdőre.

Járta az erdőt reggeltől estig, de nem ejtett madarat, se vadat. Nem szívesen ment haza zsákmány nélkül, de mit tehetett? Hanyatlóban volt a nap, haza kellett fordulnia...

Alighogy elindult hazafelé, felröppent mellőle, egy bokor tövéből, egy csodálatos szépségű hatalmas madár.

Kapta az öreg a puskáját, de már elkésett — továbbszállt a madár.

»Úgy látszik, ezt se nekem szánta a szerencse!«

Benézett a bokor alá, ahonnan a madár felröpült. Harminchárom tojás rejtőzött a madár fészkében.

»Legalább ezt a pár tojást hazaviszem!«

Szorosabbra rántotta az övét és ingébe rejtette mind a harminchárom tojást. Hazafelé indult.

Ment, ment, ernyedni kezdett derekán az öv. Egymásután kipottyantak ingéből a tojások. Amint egy tojás leesett, deli legény ugrott ki belőle. Leesett a másik — másik legény pattant elő... Harminckét tojást ejtett el az öreg — harminckét deli legény vonult mögötte.

Az öregapó közben szorosra húzta az övét, s a harmincharmadik tojás bennmaradt az ingében. Hátrapillantott az apóka, és nem hitt a szemének: harminckét délceg legény lépked a sarkában. Úgy hasonlítottak egymáshoz, mint egyik tojás a másikhoz. Egyszerre szólalt meg a harminckét dalia:

— Megtaláltál bennünket, mától fogva apánk vagy, s mi a fiaid. Vezess haza bennünket!

— Nem volt egy gyerekünk se, most meg egyszerre harminckettő termett! — örvendezett az öregapó.

Hazaértek. Azt mondta az apóka a feleségének:

— Látod-e, anyóka, búslakodtál, keseregtél, hogy nincsenek gyermekeink. Itt van most harminckét deli legény, mind a te fiaid. Teríts asztalt, adj enni a fiaidnak!

És elmondta, hogyan talált a legényekre.

Állt az anyóka, ámuldozott, egy szó nem sok, annyit se tudott kiejteni. Csak állt egyik lábáról a másikra, aztán térült-fordult, asztalt terített.

Az öregapó kioldotta az övét, levetette köpenyét kiesett az ingéből a harmincharmadik tojás, előugrott belőle a harmincharmadik legény.

— Hát te hogy kerültél ide?

— Én is a fiad vagyok, Iván, a legkisebbik.

Akkor kapott észbe az apóka:

— Igaz hát, hiszen harminchárom tojás volt a fészekben! No, ülj le Iván, legkisebbik, vacsorázni!

Alig ült asztalhoz a harminchárom deli legény, már meg is ettek mindent, ami még akadt az anyóka kamrájában, mégis éhesen keltek fel az asztaltól.

Aludni tértek. Azt mondta reggel Iván, a legkisebbik:

— Megtaláltál bennünket, apánk, most munkát is adj nekünk!

— Ugyan, miféle munkát adhatnék, fiacskáim? Nem szántunk mi, nem vetünk az anyókéval: nincs se ekénk, se lovunk, se szerszámunk.

— Mit tehetünk — mondta Iván, a legkisebbik. — A nincs — nagy úr. Menjünk, szegődjünk munkába. Te meg, apám, eredj a kovácshoz, kovácsoltass vele harminchárom kaszát!

Míg az öreg odajárt, Iván, a legkisebbik, harminchárom kaszanyelet meg harminchárom gereblyét készített a bátyáival.

Visszatért az apóka a harminchárom kaszával. Iván, a legkisebbik, szétszította a kaszákat meg a gereblyéket testvérei között.

— Menjünk el, szegődjünk be valakihez. Pénzt keresünk, veszünk rajta, ami kell, aztán magunk gazdálkodunk, gondoskodunk apánkról, anyánkról.

Elbúcsúztak a legények az öregektől, nyakukba vették a világot. Mentek, mentek, ki tudja merre, ki tudja meddig — egyszer csak egy nagy város határába értek. Éppen akkor léptetett ki a városból a cár udvarmestere. Odaért a legényekhez és megkérdezte tőlük:

— Hé, legények, munkából vagy munkába? Ha munkát kerestek, gyertek utánam, adok nektek munkát.

— Miféle munkát? — kérdezte Iván, a legkisebbik.

— Nem nehezet — felelte az udvarmester: — le kell kaszálni a cár rétjeit, megszárogatni, petrencébe hordani, boglyába rakni a szénát. Melyikőtök a legöregebb?

Hallgattak a legények. Előlépett akkor Iván, a legkisebbik.

— Vezess, mutasd az utat!

Elvezette őket az udvarmester a cár rétjeire:

— Elvégzitek-e három hét alatt?

Azt mondta rá Iván, a legkisebbik:

— Ha az idő jó lesz, még három nap alatt is!

Megörült a cár udvarmestere:

— No, akkor munkára legények! Nem fukarkodom a fizetséggel, enni pedig annyit ehettek, amennyit csak akartok!

Azt mondta Iván, a legkisebbik:

— Nem kérünk mást, csak harminchárom nyársonsült ökröt, harminchárom vödör bort, meg egy-egy kenyeret mindegyikünknek.

A cár udvarmestere elment. A legények kifenték a kaszájukat és nekiláttak a munkának, csakúgy suhogott a kasza a kezükben. Gyorsan haladtak — estére minden füvet lekaszáltak. Hozták a cári szakácsok a harminchárom nyársonsült ökröt, a harminchárom cipót, meg a harminchárom vödör bort. A legények megittak egy-egy fél vödör bort, megettek egy-egy fél kenyeret meg fél ökröt, aztán ledőltek aludni.

Másnap, amint felkelt a nap, megszárogatták a szénát, petrencébe hordták, mire beesteledett, boglyába is rakták. Megitták a maradék bort, megették a maradék húst a maradék kenyérral.

Iván, a legkisebbik, beküldte egyik bátyját a cári palotába:

— Mondd meg nekik, nézzék meg, mit végeztünk.

Visszatért a legény, nyomában az udvarmester, annak sarkában maga a cár. Megállt a cár a rét szélén, számba vette a boglyákat, végigsétált a réten — csak torzsot látott, sehol egy álló fűszálat. Azt mondta akkor a legényeknek:

— No, fiaim, gyorsan és ügyesen lekaszáltatok a rétemet. Szépen megszárogattatok, petrencébe hordtátok, boglyába raktátok a szénámat. Megdicsérlek benneteket, száz rubelt meg egy hordó óbort is adok nektek ráadásul. Hanem most őrizzétek is a szénámat. Minden évben tolvaj garázdálkodik a rétemen, lopja a szénát, s még senki sem tudta megfogni.

Megszólalt akkor Iván, a legkisebbik:

— Felséges cár, bocsásd haza bátyáimat, majd én egyedül örködöm.

Ráállott a cár, nem ellenkezett. Elment a harminchárom legény a cári palotába, eltették a pénzt, jó vacsorát ettek, borral öblítették, aztán hazaindultak szüleikhez.

Iván, a legkisebbik pedig visszament a cár rétéjére. Éjjel virrasztott, örködött, nappal meg bejárt a cár konyhájára, evett-ivott, jókat aludt.

Elmúlt a nyár, ősz lett, hosszabbodtak az éjszakák.

Iván, a legkisebbik, felmászott este a boglya tetejére, belefúrta magát a széna közé, ott feküdt, örködött. Egy éjszaka kellős közepén egyszer csak nagy fényesség támadt a réten, mintha a nap kelt volna fel. Iván, a legkisebbik, felnézett, és mit látott? Aranysörényű paripa vágtatott elő a tengerből, egyenesen a boglya felé tartott. Száguldott a paripa, dobogott a patája, rengett alatta a föld; aranysörénye lobogott, tüzet fújt az orra, füst gomolygott a füléből. Odavágtatott a boglyához és nekilátott a szénának.

Talpra ugrott Iván, nagy ügyesen a paripa hátára pattant. Elvágtatott az aranysörényű paripa, végigrohant a cár rétéjén. Iván, a legkisebbik, keményen ült rajta, balkezeivel sörényét markolta, jobb kezében szíjkorbács, azzal nógatta, azzal hajszolta az aranysörényű paripát hegyen-völgyön, mocsáron át.

Vágtatott, vágtatott a paripa hegyen-völgyön át, mocsáron át, szügyig süppedt az ingoványba. Megállt és azt mondta:

— No, Iván, te legkisebbik, meg tudtál fogni, hátamra tudtál ülni, be tudtál törni. Ne üss tovább, ne kínozz! Engedelmes szolgád leszek!

Iván, a legkisebbik, elvezette a paripát a cári udvarba, becsukta az istállóba, aztán aludni tért.

Odaállt másnap a cár elé:

— Felséges cár, megtudtam, ki dézsmálja a szénádat, elfogtam a tolvajt, ide is hoztam. Gyere, nézd meg!

Megörült a cár az aransörényű paripának. Azt mondta:

— No Iván, hiába vagy a legkisebbik, te vagy a legeszesebbik! Udvari főlovászmá teszlek hűséges szolgálatodért!

Attól fogva csak így emlegették a legényt: Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik.

Elszegődött hát Iván főlovásznak a cárhoz. Éjjel nem aludt, a lovakat gondozta. Kigömbölyödtek a cár lovai, csillogott a szőrük, mint a selyem, dús sörényük, farkuk szépen megfésülve — gyönyörűség volt rájuk nézni!

Dicsérte is a cár a legényt, nem győzte dicsérni:

— Derék legény vagy, Iván, legkisebbik, de a legeszesebbik! Sohasem volt még ilyen főlovászom!

Elfogta az irigység a régi lovászokat:

— Nyakunkra ültették ezt a faragatlan parasztot! Nem őt illeti meg itt az első hely!

És gonosz tervet forraltak ellene. Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik pedig végezte a munkáját, mint máskor, nem is sejtette, mi készül ellene.

Éppen akkor vetődött a cári udvarba egy részeges, vén csavargó. Megszólította a lovászokat:

— Hozzatok egy kis itókát, legények! Tegnap óta fáj a fejem, hadd igyam egy kicsit! Hálából megmondom nektek, hogyan veszítsétek el a főlovászt!

Örömmel hozták a lovászok a bort a csavargónak. Ivott a korhely, aztán megoldódott a nyelve:

— Nagyon vágyik a cár a magától pengő guszlára [17](#)

, a táncoló gúnárra, meg az éneklő kandúrra. Sok derék vitéz indult már el, jószántából vagy parancsra, hogy megszerezze ezeket a fura jószágokat. Vissza azonban egyik sem tért. Mondjátok hát a cárnak: eldicsekedett Iván, a legkisebbik, hogy ő könnyűszerrel meg tudja

szerezni ezeket a jószágokat. Elküldi majd a cár, és bizonyos, hogy nem tér vissza többé.

Megköszönték a lovászok a korhely tanácsát, adtak neki még egy pohár bort, aztán mentek a cár díszes tornáca alá. Megálltak alatta, tanakodtak. Meglátta őket a cár, kilépett a szobájából, azt kérdezte tőlük:

— Miről tanakodtok legények? Mit akartok?

— Azt akarjuk tudtadra adni, felséges cár, hogy a főlovásznak, Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik, azzal dicsekedett előttünk: »Tudom én, hol lehet szert tenni a magától pengő guszlára, a táncoló gúnárra, meg az éneklő kandúrra.« Ezen támadt vita köztünk — egyikünk azt mondja, csakugyan meg tudja szerezni, másikunk, hogy üres kézzel tér vissza.

Alighogy meghallotta ezt a cár, elváltozott az arca. Keze-lába reszketett izgalmában. Azt gondolta:

»Minden ország cárja irigyelne, ha enyémekek lennének azok a ritka jószágok! Mennyi vitézt küldtem érettük — egy sem tért vissza...«

Nyomban magához rendelte a főlovászt. Amint meglátta, rákiáltott:

— Eredj, hozd el a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt, meg az éneklő kandúrt!

Meghökkenett erre Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik:

— Hogy hozhatnám, felséges cár? Hírüket se hallottam, azt se tudom, merre keressem!

Megharagudott a cár, félrevágta a koronáját, nagyot toppantott:

— Mit szaporítod itt a szót, hogy mersz szembeszegülni cári akaratommal! Ha megszerződ, amit mondtam — megjutalmazlak, ha nem szerzed meg — leüttetem a fejedet!

Elballagott nagy búsán Iván, a legkisebbik, lógatta a fejét nagy keservében. Ment az istállóba, fölnyergelte az aranysörényű paripát. Az megkérdezte tőle:

— Mit búsulsz-búslakodol, édes gazdám? Bajba kerültél?

— Hogyne búslakodnám! Azt parancsolta a cár, hogy szerezzem meg a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt meg az éneklő kandúrt! Azt se tudom, merre keressem, hírüket se hallottam!

— No, ha csak ez a baj, ezen könnyen segíthetek — mondta az aranysörényű paripa. — Ül fel a hátamra, elviszlek a Baba Jagához,

megtudakoljuk tőle, hol szerezhethjük meg ezeket a furcsa jószágokat.

Útra készült hát Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik. Azt még látták, ahogy felült az aransörényű paripa hátára, de hogy hogyan vágtatott ki az udvarból, azt nem látta senki.

Ügetett, vágtatott vele a paripa, ki tudja merre, ki tudja, meddig, egyszer csak egy sötét rengetegbe értek. Sötét volt az erdő, mint az éjszaka. Elfáradt a paripa, elfáradt a legény is. Egy tisztásra értek és kakaslábon keletről nyugatra forgó házikót pillantottak meg a közepén. Odaléptetett Iván, a legkisebbik, és elmondta a varázsigét:

— Fordulj, fordulj, házikó, háttal az erdőnek, ajtóddal felém! Adjál szállást, nem sokára, csak egy kurta éjszakára!

Megfordult a házikó, ajtajával a legény felé. Iván, a legkisebbik, kipányvázta aransörényű paripáját, felszaladt a tornácra, benyitott az ajtón. Ott üldögélt a Baba Jaga, mellette mozsár meg mozsártörő.

Azt mondta Baba Jaga, mikor a vendéget meglátta:

— Rég nem láttam orosz vitézt, s az orosz vitéz most maga keresett föl engem! Mondd el, jó vitéz, mi járatban vagy?

— Nem fogadod illendően a vendéget, anyóka! Éhes embertől, fázó embertől ne kérdezz sokat! Nálunk, Oroszföldön, előbb enni-inni adnak a messzi útról érkezettnek, aztán fürdőt készítenek neki, ágyba fektetik, s csak aztán faggatják.

Észbekapott a Baba Jaga:

— Megbocsáss, jó vitéz! Megfeledkeztem róla, nézd el vén fejemnek! Úgy teszek mindent, ahogy illik.

Sürgött-forgott, asztalt terített, enni-inni adott vendégének, aztán fürdőt készített neki. Megfürdött, megmosdott Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik. Ágyat vetett a Baba Jaga, lefektette a legényt, odaült az ágya szélére és megkérdezte:

— Most mondd meg, jó vitéz: magad jószántából, vagy parancsra jöttél, és hová-merre tartasz?

Azt felelte a legény:

— Azt parancsolta a cár, hogy szerezzem meg neki a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt, meg az éneklő kandúrt. Ha megmondanád, anyóka, hol találom meg ezeket, sohasem feledném el jószágodat!

— Ó, gyermekem! Tudom, hogy hol vannak ezek a furcsa jószágok, csakhogy igen nehéz ám megszerezni őket! Sok derék vitéz próbálkozott már, de mind odaveszett.

— Nem bánom, anyóka, legyen, ami lesz! Segíts nekem, mondd meg, hová, merre induljak.

— Sajnálak, fiam, de ha már rászántad magad, hát segítek neked. Aranyszörényű paripádat hagyd itt nálam, én majd vigyázok rá. Fogd ezt az orsót. Holnap, mielőtt elindulsz, dobd le a földre: amerre az orsó gurul, arra vedd utadat. Elvezet az orsó középső nénémhez. Mutasd meg neki az orsót, a néném majd elküld a legöregebbik nénémhez, és ő majd mindenben segítségére lesz.

A Baba Jaga másnap már pirkadatkor felkeltette vendégét, ellátta étellel-itallal, aztán kikísérte. Köszönetet mondott Iván, a legkisebbik, a Baba Jagának, elbúcsúzott tőle, aztán útnak indult.

Rövid a mese, de hosszúak az utak. Sokáig gurult az orsó a legény előtt, sokáig ment-mendegélt a nyomában Iván, a legkisebbik.

Eltelt egy nap, eltelt kettő. A harmadik napon veréblábon forgó házikó előtt állt meg az orsó. Megállt a legény is, elmondta a varázsigét:

— Fordulj, fordulj, házikó, háttal az erdőnek, ajtóddal felém!

Megfordult a házikó, a legény föllépdelt a tornácra, benyitott.

A gazdasszony barátságatlanul fogadta:

— Rég járt erre orosz ember, rég ettem emberhúst! Hogy mersz háborgatni, mit akarsz tőlem?

Odaadta neki az orsót Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik. Alig hogy a Baba Jaga rápillantott az orsóra, összecsapta a tenyerét:

— Ó, kedves fiam, nem vagy te idegen, szívesen látott vendég vagy a házamban! A húgom küldött téged! Miért nem mondtad rögtön?

Térült-fordult, asztalt terített, megrakta minden jóval, étellel, borral, kínálgatta vendégét:

— Egyél-igyál, aztán feküdj le, pihenj, s majd aztán elmondod, mi járatban vagy!

Evett, ivott Iván, a legkisebbik, aztán ledőlt pihenni, a Baba Jaga, a középső testvér pedig odaült az ágya mellé és kikérdezte. Elmondta neki a legény, ki-mi, honnan jött, s miért indult messze útra.

Azt mondta a középső Baba Jaga:

— Nem kell messzire menned, de nem tudom, életben maradsz-e. A magától pengő guszla, a táncoló gúnár meg az éneklő kandúr unokaöcsénké, a Hegyi Sárkányé. Sok derék vitéz járt már nála, de vissza egyik sem tért — mindegyiket megölte a Hegyi Sárkány, legidősebb nénénk fia. Meg kell kérnem a nénénket, legyen segítségedre, különben ott pusztulsz. Elküldöm hozzá nyomban bölcs madaramat, a hollómat, vigye meg híredet a nénémnek. Te csak pihenj addig, aludjál. Holnap jókor felkeltelek.

Átaludta a legény az éjszakát, reggel jókor felkelt, megmosakodott. Megetette a Baba Jaga, s egy piros gyapjúgombolyagot adott neki. Kivezette az ösvényre, ott elbúcsúzott tőle. Gurulni kezdett a gombolyag, elindult utána Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik.

Ment, ment, reggeltől estig, sötétedéstől virradatig. Ha elfáradt, fölvette a gombolyagot, lepihent, evett egy kis száraz kenyeret, forrásvizet ivott rá, aztán folytatta útját.

Harmadnap este egy nagy ház előtt állt meg a gombolyag. Tizenkét oszlopon állott az a ház, tizenkét szoba volt benne, körülötte magas kerítés.

A házörző eb ugatni kezdett, kiszaladt a tornácra a legidősebbik Baba Jaga, elhallgattatta a kutyát és azt mondta a legénynek:

— Ismerlek, jó vitéz, mindent tudok rólad! Nagyobbik húgom elküldte hozzám bölcs madarát, a hollót. Valahogy majd segíték gondodon-bajodon. Kerülj beljebb, ülj az asztalomhoz, egyél-igyál a hosszú út után.

Ételt-italt tett vendége elé.

— Most pedig rejtőzz el. Nemsokára hazarepül a fiacskám, a Hegyi Sárkány. Éhes lesz, mérges lesz. Jaj, csak föl ne faljon!

Azzal kinyitotta a pinceajtót:

— Bújj be gyorsan a pincébe, s maradj ott, amíg nem hívlak.

Alig csukta rá a Baba Jaga a pinceajtót, nagy zúgás-búgás támadt a levegőben. Kivágódott az ajtó és berepült a házba a Hegyi Sárkány. Forgott, pörgött az egész ház.

— Orosz vitéz szagát érzem!

— Mit beszélsz, fiacskám! Hogy vetődne erre orosz vitéz, amikor hosszú évek óta ordas farkas se járt, fényes szárnyú sólyom se repült errefelé! Messze földön jártál, onnan hoztad az orosz vitéz szagát!

Közben serénykedett, asztalt terített. Előhúzott a kemencéből egy hároméves ökröt, egy vödör bort tett a fia elé. Itta a bort a Hegyi Sárkány, ette az ökörpecsenyét. Nyomban megvidámodott.

— Hallod-e, anyám, szórakozni akarok! Kártyázni, durákat játszani!

— Volna éppen, akivel szórakozhatnál, akivel durákat játszhatnál, de attól félek, ártalmára leszel!

— Hívd ide, anyám, ne félj, nem leszek ártalmára! Megöl az unalom, kedvem támadt a szórakozásra!

— Jól van, fiam, de ne feledd az ígéretedet! — mondta a Baba Jaga, azzal kinyitotta a pinceajtót: — Gyere fel, Iván, te a legkisebbik, te a legeszesebbik! Tégy kedvére a gazdának, kártyázz vele egy kicsit!

Asztalhoz ültek. Azt mondta a Hegyi Sárkány:

— Úgy játsszunk: aki nyer, az felfalja a másikat.

Egész éjjel csapkodták a kártyát. A Baba Jaga titokban segített a vendégnek, és reggel, a játék végén, Iván, a legkisebbik nyert, a Hegyi Sárkány lett a durák.

A gazda marasztalni kezdte a vendégét:

— Maradj még nálunk, legény! Este, ha visszatérek, folytatjuk a játékot. Most én akarok nyerni.

Azzal elrepült, Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik pedig jót aludt ezalatt. Aztán megetette, megitta a Baba Jaga, a legöregebbik.

Estére hazatért a Hegyi Sárkány, megevett egy hároméves ökröt, megivott másfél vödör bort, és azt mondta:

— Folytassuk a játékot! Most majd fordul a szerencse!

Leültek játszani. A Hegyi Sárkány éjjel nem aludt, nappal meg berepülte a világot, hát fáradt volt, el-elnyomta a buzgóság. Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik megint nyert a Baba Jaga segítségével — megint a Hegyi Sárkány lett a durák.

Azt mondta akkor a Hegyi Sárkány:

— Most el kell repülnöm, elintéznem a dolgaimat. De este harmadszor is leülünk kártyázni!

Jót pihent, jót aludt Iván, a legkisebbik. A Hegyi Sárkány pedig már a második éjszakát virrasztotta át, nappal berepülte a világot, fáradtan tért haza este. Megevett egy sült ökröt, megivott két vödör bort, aztán hívta a vendégét:

— Gyere legény, kártyázni! Most az egyszer én nyerek!

De ahogy leült, máris elbóbiskolt. Nemsokára harmadszor is nyert a legény. Megint a Hegyi Sárkány lett a durák.

Megrémült akkor a Hegyi Sárkány, térdre esett, úgy rimánkodott:

— Ne okozd vesztemet, kegyelmezz életemnek, jó vitézl

Kívánhatsz tőlem, amit akarsz! — Aztán anyja lábához borult: — Kérd te is a vendéget, anyókám, irgalmazzon árva fejemnek!

Több se kellett Ivánnak, a legkisebbnek, a legeszesebbiknek:

— Nem bánom, Hegyi Sárkány! Háromszor vesztedél. Add nékem három furcsa jószágodat, a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt, meg az éneklő kandúrt, akkor egy ujjal se bántalak.

Sírt is, nevetett is örömében a Hegyi Sárkány, ölelgette vendégét meg az anyját:

— Szíves örömet neked adom mind a hármat! Én majd különbet szerzek magamnak!

Hétországba szóló lakomát csapott a Hegyi Sárkány. Kínálgatta a vendégét, etette-itatta, édes testvérének nevezte. Aztán maga ajánlkozott:

— Minek gyalogolnál, édes egytestvérem a magától pengő guszlával, a táncoló gúnárral, meg az éneklő kandúrral! Magam viszlek vissza!

— Ez már beszéd, fiacskám! — dicsérte meg a Baba Jaga. — Vidd el a vendéget kisebbik húgomhoz, nagynénikédhez, visszatérőben pedig látogasd meg a nagyobbik húgomat, úgyis rég jártál nála.

Véget ért a lakoma. Iván, a legkisebbik, fogta a három furcsa jószágot, búcsút vett a Baba Jagától, a legöregebbiktől. Hátára kapta a Hegyi Sárkány és felröpült vele a felhők közé. Egy óra sem telt belé, leereszkedtek a legifjabbik Baba Jaga házikója előtt. A gazdasszony kifutott a tornácra, nagy örömmel fogadta a vendégeket.

Nem sokat késlekedett Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, fölnyergelte aranyörényű lovát, elbúcsúzott a legifjabbik Baba Jagától meg a Hegyi Sárkánytól, és visszaindult hazájába.

Épségben tért haza a három furcsa jószággal. A cárnak éppen vendégei voltak: három cár a cárevicsekkel, három király a királyfiakkal, miniszterek meg bojárok.

Belépett a palotába a legény és odaadta a cárnak a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt meg az éneklő kandúrt. Megörült a cár:

— No, Iván, te legkisebbik, de legeszesebbik, nagy szolgálatot tettél nekem. Megdicsérlek, meg is jutalmazlak érte. Főlovászm voltál, máttól fogva a tanácsadó leszel.

A bojárok meg a miniszterek elhúzták a szájukat, összesúgtak:

— Lovással ülni egy asztalnál — ez foltot ejt a becsületünkön! Ugyan mi jut eszébe a cárnak?

Egyszer csak megpendült a magától pengő guszla, vékony hangon énekelni kezdett a kandúr, a gúnár pedig táncra kerekedett. Olyan vigasság támadt, hogy senki sem maradhatott veszteg a helyén. Ropták a táncot a rangos vendégek.

Telt az idő, de csak nem hagyták abba a táncot. A cárok meg a királyok legényesen félrevágták a koronájukat, a cárevicsek, meg a királyfiak körben járták a guggolós táncot, a miniszterekről meg a bojárokról szakadt a veríték, de csak kurjongattak, egyikük sem tudott megállni. Hadonászott a cár:

— Ó, jaj, Iván, te legkisebbik, te legeszesebbik, vess véget a mulatságnak! Már alig állok a lábamon!

A legény fogta, zsákba gyömöszölte a furcsa jószágokat, és egyszerre vége szakadt a táncnak.

Ledőltek a vendégek, ki ide, ki oda, hogy kifújják magukat.

— Jó kis multság volt, jó kis vigasság volt! Sok évet éltem, de ilyet nem értem!

Elfogta az irigység a külországi vendégeket. A cárt mintha hájjal kengették volna: híret veszi most majd minden cár meg király, és megpukkadnak irigységükben, mert ilyen furcsa jószága egyiküknek sincs!

A bojárok ezalatt összesúgtak a miniszterekkel:

— Ha így megy tovább, ez a faragatlan paraszt lesz az első ember az országban! Nyakunkra hozza majd az egész paraszt pereputtyát, méltóságra emeli őket, bennünket pedig kikerget a világból, ha nem szabadulunk meg tőle idejében.

Másnap összeültek a miniszterek meg a bojárok. Gondolkoztak, törték a fejüket, hogyan tegyék el az útból a cár új tanácsadóját.

Felállt az egyik öreg herceg és azt mondta:

— Hívjátok ide a vén korhelyt, az mester az ilyesmiben.

Jött a korhely, meghajolt:

— Tudom, miért hívatatok, miniszter uraim, bojár uraim. Ha adatok egy fél vödör borocskát, megmondom, hogy szabadulhattok meg a cár új tanácsadójától.

— Beszélj! Megkapod a fél vödör bort!

Előbb csak csobolyóval adtak neki. Megitta a vén csavargó, aztán megoldódott a nyelve:

— Sok esztendő telt el azóta, hogy megözvegyült a cárunk. Azóta sokszor megkérte a világszép cárkisasszony, Aljona kezét, de mindig kosarat kapott. Három ízben haddal támadt Aljona apjának birodalmára, sok embert elveszített, de erőszakkal sem tudta elragadni a cárkisasszonyt. Menjen el hát Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik Aljonához, a világszép cárkisasszonyhoz, kérje feleségül cárunk számára. Ha oda elmegy, nem tér vissza többé.

Megörültek a tanácsnak a bojárok meg a miniszterek. Mentek reggel a cárhoz:

— Jól választottál tanácsadót magadnak, felséges cárunk: meg tudta szerezni ezeket a furcsa jószágokat, most meg azzal dicsekszik, hogy el tudja ragadni, ide tudja hozni Aljonát is, a világszép cárkisasszonyt!

Amint a cár meghallotta Aljona nevét, nem tudott veszteg maradni, leugrott trónjáról:

— Igaz is, ez egészen kiment a fejemből! Persze, hogy őt kell elküldeni Aljonáért, a világszép cárkisasszonyért!

Behívta új tanácsadóját és ráparancsolt:

— Eredj el hetvenhét határra, hetedhét országba, hozd el nekem feleségül Aljonát, a világszép cárkisasszonyt!

Azt felelte Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik:

— Felséges cár, Aljona, a világszép cárkisasszony nem magától pengő guszla ám, se nem táncoló gúnár, se nem éneklő kandúr! A

cárkisasszonyt nem dughatom zsákba! Meg talán nincs is hajlandósága feleségül jönni hozzád!

Toppantott a cár, hadonászott, rázta a szakállát:

— Ne merj szembeszegülni cári szavammal! Nem akarok tudni semmiről! Intézd, ahogy tudod! Ha elhozod Aljonát, a világszép cárkisasszonyt, egy várost adok jutalmul, miniszteremmé teszek. Ha nem hozod — lecsapatom a fejedet!

Szomorúan lépett ki Iván, a legkisebbik, a cári palotából. Nagy volt a baja, gondja. Fölnyergelte az aranyösörényű paripát. Az megkérdezte tőle:

— Mit búsulsz, édes gazdám? Tán bajba kerültél?

— Bajba éppen nem kerültem, de vígságra sincs okom. Rám parancsolt a cár, hogy hozzam el neki feleségül Aljonát, a szépséges cárkisasszonyt. Maga három évig kérte — meg nem kapta, háromszor hadat indított ellene — el nem ragadhatta, s most engem küld érte.

— No, ha csak ez a baj, ezen könnyen segíthetünk — mondta az aranyösörényű paripa. — Segítek neked, s majd csak boldogulunk.

Nem sokáig készülődött Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik — nemsokára útra kelt. Azt látták csak, hogy nyeregbe pattant, de hogy az udvarból hogy vágatott ki, azt senki se látta.

Léptetett, lovagolt, ki tudja, merre, ki tudja, meddig. Végül megérkezett hetedhét országba. Magas kerítés állta útját. Könnyűszerrel átugrotta a paripa, s letette a legényt a cár kertjében.

Azt mondta akkor Ivánnak, a legkisebbiknek:

— Én most szépséges almafává változom, aranyalmát termek, te pedig dőlj le mellém, rejtőzz el a fűben. Holnap kijön Aljona, a világszép cárkisasszony, s aranyalmát akar szakítani rólam. Ha a közelbe ér, ne vesztegesd az időt, ragadd meg a cárkisasszonyt, én már készen várlak. Pattanj a hátamra gyorsan a cárkisasszonnyal. Ha késlekedel, nem maradunk életben, se te, se én.

Kiment másnap reggel Aljona, a világszép cárkisasszony, sétálni a kertbe. Meglátta az aranyalmával teli fát, összekiabálta a dajkákat, nénéket, komornákat:

— Ó, milyen szép almafa! Milyen gyönyörű aranyalmák! Álljatok meg, várjatok meg, szakítok egyet róla!

Alig ért az almafához, egyszer csak, honnan, honnan se, előugrott Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, karjaiba kapta Aljonát, a világszép cárkisasszonyt. Az almafa abban a szempillantásban visszaváltozott arany sörényű paripává. Türelmetlenül kapált, sürgette gazdáját. Hátára pattant a legény Aljonával, és elragadta a cárkisasszonyt. Bottal üthették nyomukat a dajkák, nénék, komornák! Nagy lármát csaptak. Összefutottak az örök, de már hült helyét találták Aljonának, a szépséges cárkisasszonynak.

Megtudta a cár, mi történt, lovas futárokat küldött a szélrózsa minden irányába. Másnap üres kézzel tértek meg a futárok — csak a lovukat hajszolták halálra, a tolvajnak senki sem akadt nyomára.

Iván, a legkisebbik, ezalatt sok földet bejárt a cárkisasszonnyal, sok folyón átkelt, sok tavat átúsztatott.

Aljona, a világszép cárkisasszony, először kapálódzott, vergődött a legény karjában. Aztán megszelídült és csöndesen sírdogált. Sírt egy verset, aztán ránézett a legényre, megint sírt egy verset, megint ránézett. Másnap megszólalt:

— Mondd meg, ki vagy te? Honnan jöttél, melyik országból? Ki fia vagy, és mi néven tisztelnek?

— Úgy hívnak engem: Iván, a legkisebbik, s úgy tisztelnek: a legeszesebbik. Messzi országból jöttem, egyszerű parasztember fia vagyok.

— Mondd meg hát, Iván, te legkisebbik, te legeszesebbik, magadnak raboltál el engem, vagy más parancsára?

— Cárunk kívánságára.

Sírva fakadt Aljona, a világszép cárkisasszony, tördelte a kezét:

— Soha, míg élek, férjhez nem megyek ahhoz a vénséges cárhoz! Három évig kért — meg nem kaphatott, háromszor indított hadat ellenünk — el nem ragadhatott! Csak a serege pusztult el. Akkor lát az engem, amikor a füle cimpáját!

Tetszett ez a beszéd a legénynek. Nem szólt rá semmit, hanem magában azt gondolta: »Ilyen feleség kellene nekem!«

Nemsokára megérkeztek a legény hazájába.

Az öreg cár naphosszat az ablaknál álldogált, egyre az utat leste, várta, mikor tér vissza Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik.

Az még be sem ért a városba, a cár már kint várakozott díszes tornácán. Be se fordult még az udvarra, a cár lefutott a tornác

lépcsőjén, leemelte a nyeregből Aljonát, a világszép cárkisasszonyt, megfogta fehér kezét és azt mondta:

— Sok vőfélyt küldtem érted, magam is kértelek, mindig kosarat adtál. Hanem most már meg kell ülnöd velem a lagzit!

Elmosolyodott Aljona, a világszép cárkisasszony:

— Előbb tán pihennék a nagy út után, s aztán beszélgetnénk a lagziról, felséges cár!

Buzgólkodott a cár, hívta a dajkákat, nénéket, komornákat:

— Rendben van-e a szoba drága vendégünknek?

— Régen készen várja.

— No, akkor hát fogadjátok jövendő cárnétokat! Valamit parancsol, teljesítsétek, akaratának szembe ne szegüljete! — parancsolt rájuk a cár.

A dajkák, nénék, komornák bevezették Aljonát, a világszép cárkisasszonyt a palotába. Ivánnak, a legkisebbiknek pedig azt mondta a cár:

— Derék legény vagy, Ivánuska! Nagy szolgálatot tettél nekem! Fő-miniszteremmé teszek, s még három várost adok neked jutalmul!

Eltelt egy nap, eltelt kettő — kifogyott a türelemből az öreg cár, szeretett volna mielőbb menyegzőt ülni. Megkérdezte Aljonától, a világszép cárkisasszonytól:

— Melyik napra hívjuk össze a vendégeket? Mikor megyünk menyegzőre?

Azt felelte a cárkisasszony:

— Hogy mehetnék menyegzőre, amikor nincs itt a jegygyűrűm meg a menyegzői hintóm?

— Azon könnyen segíthetünk — mondta a cár — van az én országomban elég gyűrű, elég hintó, válogathatsz köztük. Ha pedig nem találsz kedvedre valót, futárokat küldök tengerentúli országokba, onnan hozatok.

— Nem, felséges cár, nem megyek más hintóban, csak a magaméban, s nem húzok az ujjamra más gyűrűt, csak a magamét!

— felelte Aljona, a szépséges cár kisasszony.

Megkérdezte a cár:

— Hol van hát a jegygyűrű meg a lakodalmi hintód?

— A gyűrűm egy ládikában, a ládika a hintóban, a hintó meg a tenger fenekén, Buján szigetének közelében. Míg azokat meg nem

szerzed, szót se halljak a menyegzőről!

Lekapta a cár a koronáját, megvakarta a füle tövét:

— Ugyan, hogy hozzam fel a tenger fenekéről a hintódat?

— Az már a te gondod — mondta a cárkisasszony. — Intézd, ahogy tudod!

Azzal bezárkózott szobájába.

Egyedül maradt a cár. Gondolkodott, töprenkedett, egyszer csak eszébe jutott Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik:

— Tudom már, ki hozza fel a hintót a tenger fenekéről!

Hívatta is nyomban Ivánt, a legkisebbet, így szólt hozzá:

— No, hűségese szolgám, Iván, te legkisebbik, te legeszesebbik, csak te tudtad megszerezni a magától pengő guszlát, a táncoló gúnárt meg az éneklő kandúrt. Csak te tudtad elhozni nekem Aljonát, a világszép cárkisasszonyt. Tégy most nekem egy harmadik szívességet — hozd fel a jegygyűrűt meg a hintót. A cárkisasszony gyűrűje egy ládikában van, a láda a hintóban, a hintó meg a tenger fenekén, Buján szigetének közelében. Ha felhozod a gyűrűt meg a hintót, neked adom birodalmam harmadát.

Azt mondta Iván, a legkisebbik, de a legeszesebbik:

— Hogy hozhatnám fel, felséges cár! Nem vagyok én bálna! Hogy keressem a gyűrűt meg a hintót a tenger fenekén?

Haragra lobbant a cár, toppantott, rárivallt a legényre:

— Szót se halljak! A többi a te dolgod! A cár dolga, hogy parancsoljon, a tied meg, hogy engedelmeskedj! Ha felhozod a gyűrűt meg a hintót, cári módon jutalmazlak, ha nem hozod — leüttetem a fejedet!

Ment a legény az istállóba, felnyergelte aransörényű paripáját. Megkérdezte a ló:

— Hová készülsz, édes gazdám?

— Magam se tudom még, hová, de mennem kell. Megparancsolta a cár, hogy hozzam fel a cárkisasszony jegygyűrűjét meg lakodalmi hintóját. A gyűrű egy ládikában van, a ládika a hintóban, a hintó meg a tenger fenekén, Buján szigetének közelében. Menjünk, próbáljunk szerencsét.

Azt mondta az aransörényű paripa:

— Ez a feladat a legnehezebb. Nincs ugyan messze Buján szigete, de bajod eshet közben. Én tudom, hol az a hintó, de nehéz lesz

felhozni. Én majd leszálok a tenger fenekére, befogom magam a hintóba, kihúdom a partra, ha csak meg nem látnak a tengeri paripák. Mert ha meglátnak, halálra marnak és sohasem látsz se engem, se a hintót!

Gondolkodóba esett Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik.

Gondolkodott, gondolkodott, végül kitalálta. Ment a cárhoz:

— Adj nekem, felséges cár, tizenkét ökörbőrt, tizenkét pud szurkos kötelet, tizenkét pud szurkot, meg egy üstöt.

— Vigyél belőlük, amennyit csak akarsz, aztán siess, láss munkához!

Szekérre rakta a legény a bőroket, a köteleket, a szurkot meg a nagy üstöt, befogta az arany sörényű paripát, és elindult útjára.

Megérkezett a tenger partjára.

Ott kifogta az aransörényű paripát, beborította az ökrök bőrével, átkötözte a szurkos kötelekkel:

— Ha a tengeri paripák meglátnak és rád támadnak, nem egyhamar férnek hozzád a fogukkal!

Rácsavargatta a paripára a tizenkét ökörbőrt, rákötözte a tizenkét pud szurkos kötéllel, aztán megmelegítette a szurkot és ráöntötte a paripára. Tizenkét pud szurkot öntött az ökörbőrökre meg a kötelekre.

— Most már nem félek a tengeri paripáktól — mondta az aransörényű. — Ül le itt a réten és várj rám három napig, pengesd a guszládat, le ne hunyd a szemed!

Azzal belevetette magát a tengerbe és eltűnt a víz alatt. Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, egyedül maradt a tenger partján. Eltelt a nap, eltelt a másik is. Szemhunyaszt se aludt a legény, pengette a guszláját, figyelte a tengert. Harmadnap olyan álmos volt, hogy majd leragadt a szeme. A guszla se tudta ébren tartani. Bírta a virrasztást egy darabig, bírta, aztán elnyomta az álom. Ki tudja, meddig aludt — egyszer csak lódobogást hallott. Kinyitotta a szemét, és látta: kiszökkent a partra az aransörényű paripa, mögötte a hintó, hat aransörényű tengeri ló akaszodik az oldalába.

Futott Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik.

Azt mondta az aransörényű paripa:

— Ha az ökörbőrökkel be nem borítasz, ha a szurkos kötelekkel meg nem kötözöl, ha szurokkal le nem öntözöl, soha vissza nem

térhettem volna. Rám támadt egy egész ménes tengeri paripa, kilenc ökörbőrt szétszaggattak rajtam, kettőt átluggattak. Ennek a hat lónak a foga úgy beleragadt a szurokba, úgy beleakadt a kötelekbe, hogy nem tudtak leszakadni rólam. No, de nem baj, fogd meg őket, hasznukat veheted.

Megbéklyózta a legény a hat tengeri paripa lábát, kapta a szíjkorbácsát és jól ellátta a bajukat. Ütötte, csépelte a lovakat, s közben azt hajtogatta:

— Engedelmeskedtek-e? Uratoknak mondtok-e? Ha szót nem fogadtok, agyonverlek, farkasok eledeléül vetlek benneteket!

Könyörgőre fogták a paripák:

— Ne üss, ne kínozz, jó vitéz! Szót fogadunk, hűséges szolgálid leszünk! Ha pedig bajba kerülsz, megsegítünk!

A legény elhajította a korbácsot, befogta a hintóba a hat tengeri lovat és hazahajtott.

Odarobogott a cár díszes tornáca elé. Kifogta a paripákat, az istállóba vezette, maga pedig ment a cár elé.

— Elhoztam a hintót, felséges cár, benne a gyűrűt. Itt áll a tornác előtt.

A cár még köszönetet se mondott neki. Kapta magát, leszaladt, fogta a ládikát, vitte Aljonának, a világszép cárkisasszonynak:

— Becézgettelek, kényeztettelek, világszép Aljona, minden kívánságodat teljesítettem, itt a ládika, itt a jegygyűrű, a menyegzői hintód meg a tornác előtt. Mondd meg hát: mikor megyünk menyegzőre, melyik napra hívjam a vendégeket?

Azt felelte a világszép cárkisasszony:

— Eljegyezni eljegyezhetsz, megtarthatjuk hamarosan a menyegzőt is. De nem akarom, hogy ilyen vénen, ilyen ősz hajjal ülj velem lakodalmat. Kigúnyolnak majd az emberek, nevetnek a hátad mögött, azt mondják: »Vén is, ősz is, s ilyen fiatal a menyecske!« Ha a menyegző előtt megfiatalodnál, örömet hozzad mennék.

Azt kérdezte a cár:

— Taníts meg: hogy válhatok fiatallá? Jó volna megfiatalodni, annyi bizonyos, de soha hírért nem hallottam effélének!

Azt mondta Aljona, a világszép cárkisasszony!

— Három nagy rézüstöt kell keresni. Az elsőt színig önteni tejjel, a másikat meg a harmadikat pedig hideg forrásvízzel. A tejes üst meg az egyik vizes üst alatt tüzet kell rakni. Ha forr a tej meg a víz, ugorj bele előbb a tejbe, aztán a forró vízbe, végül pedig a hidegbe. Ha fejed búbjáig megmártózol mind a három üstben, olyan deli ifjú legény leszel, mintha húszesztendős volnál.

— De nem égetem-e meg magam? — kérdezte a cár.

— A mi birodalmunkban egyetlenegy öregember sincs — mondta a világszép cárkisasszony: — ott mindenki így fiatalítja meg magát, és nem fő meg senki.

Ment a cár és nyomban parancsot adott, hogy készítsenek el mindent úgy, ahogy a világszép Aljona mondta.

Amikor forni, sustorogni kezdett a tej meg a víz, gondolkodóba esett a cár. Inába szállt a bátorság. Dib-lábolt az üstök körül, aztán a homlokára csapott:

— Minek is gondolkoztam annyit! Hiszen itt van Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik! Próbálja meg először ő a fürdőt, s ha neki sikerül, magam is megmártózom. Ha pedig megfő, nem kár érte, legalább enyém lesz a hét paripa, meg a harmad birodalmamat se kell neki adnom.

Hívatta is nyomban Ivánt, a legkisebbiket, a legeszesebbiket:

— Miért hívattál, felséges cár? Pihenni se tudtam még a nagy út után!

— Mindjárt elbocsátalak — mondta a cár — csak előbb mártózz meg ebben a három üstben!

Belenézett a legény az üstökbe: forrt, zubogott bennük a tej meg a víz, csak a harmadikban volt mozdulatlan a hideg forrásvíz.

— Miért akarsz engem elevenen megfőzni, felséges cár? Ez a fizetség hűséges szolgálatomért?

— Nem akarlak én megfőzni, Ivanuska! Aki ebben a három üstben megmártózik, az, ha vén is, fiatal, deli legény lesz!

— Nem vagyok én vén, felséges cár! Minek kellene fiatalodnom? Dühbe gurult a cár:

— Ne nyakaskodj! Ha nem használ a szép szó, erőszakkal mártalak meg, makacsságodért pedig halállal büntetlek!

Kifutott a szobájából Aljona, a világszép cárkisasszony, odaosont a legényhez és titokban a fülébe súgta:

— Mielőtt megmártóznál, adj hírt az aranysörényű paripának, meg a hat tengeri lónak, s aztán megfürödhetsz bátran, nem esik bajod!

A cárnak meg azt mondta:

— Azért jöttem, hogy megnézzem: úgy tettek-e mindent, ahogy mondtam?

Körüljárta a három üstöt, belenézett mindegyikbe, és így szólt:

— Úgy van minden, ahogy kell. Mártózz csak meg, felséges cár, én pedig megyek, készülök a menyegzőre!

És visszament a palotába.

Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, meg azt mondta a cárnak:

— Jól van, felséges cár, megteszem a kedvedet utoljára! Csak hadd búcsúzzam el előbb aranysörényű paripámtól!

A cár megengedte:

— Eredj, de siess!

Iván, a legkisebbik, sietett az istállóba, elmondott mindent az aranysörényű paripának meg a tengeri lovaknak. Azok tanácsolták:

— Ha meghallod, hogy hármat horkantunk, mártózz meg bátran, semmitől se tarts!

A legény visszament a cárhoz:

— Itt vagyok, felséges cár, most már megmártódom.

Ebben a pillanatban felhorkantott a hét paripa — egyszer, másodszor, harmadszor. Beleugrott a legény a forró tejbe, kiszökött belőle, futott egyenesen a forró vizes üsthöz, abba is belevetette magát, aztán megmártózott a hideg forrásvízben, s amikor abból is kilépett, olyan szép lett, olyan daliás, hogy olyat csak mesében mesélnek.

A cár, amikor ránézett, egy percig se gondolkodott tovább, beleugrott a forró tejbe, meg is főtt benne.

Lefutott akkor a világszép Aljona a díszes tornácról, fehér kezébe fogta Ivánnak, a legkisebbiknek kezét, ujjára húzta jegygyűrűjét. Ránevetett és azt mondta neki:

— A cár parancsára raboltál el, de most már nem él a cár. Azt teszed, amit akarsz — visszaviszel vagy megtartasz magadnak.

Megölelte a cárkisasszonyt Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, mátkájának nevezte, és ujjára húzta a maga kis gyűrűjét.

Nemsokára Iván apja, anyja, harminckét bátyja is megérkezett a cári palotába. Készültek a menyegzőre, víg lakodalomra.

Megtartották a menyegzőt, megülték a lakodalmat. Iván, a legkisebbik, a legeszesebbik, elfoglalta a cári trónt és ő kormányozta az országot. Bölcsen és sokáig uralkodott, a világszép Aljonánál okosabb, szebb, vidámabb cárné pedig nem volt az egész földkerekségen.

A HÁROM FEKETE HATTYÚ

KIRGIZ NÉPMESE

Volt egy öregembernek két fia.

Az apa, amikor közeledni érezte halálát, magához hívta két fiát és azt mondta nekik:

— Fiaim! Ha meghalok, osszátok el a vagyonomat egymás között, igazságosan, testvériesen. Te, nagyobbik fiam, ne rövidítsd meg öcsédet az osztozkodásnál.

A nagyobbik fiú megígérte, hogy teljesíti apja akaratát.

De amikor az osztozkodásra került a sor, elfeledte ígéretét. Alighogy az apa behunyta a szemét, a nagyobbik fiú mindenét megkaparintotta, öccsének pedig nem adott semmit.

Zokon vette ezt a kisebbik fiú. Sírva mondta bátyjának:

— Jól van! Ha nem adsz semmit, hát majd boldogulok magam!

Azzal felkerekedett és útnak indult.

Nekivágott a sztyepnek, ment, amerre látott. Ment, mendegélt, és azon töprenkedett, milyen igazságtalan is a világ rendje. Egyiknek mindene van, a másiknak semmije. »Ha tehetném — gondolta — minden embert boldoggá tennék. Segítenék mindenkinek, hogy elégedetten élhessen, s nem engedném, hogy a gazdag megrövidítse a szegényt.«

Ment a legény a sztyepen, gondolkodott, egyszer csak látja, hogy egy óriási gödör sötétlik előtte. Falépcső vezet le a gödör mélyébe. Megállt a legény és törte a fejét: »Mi lehet ebben a gödörben?«

Nem tudta legyűrni kíváncsiságát: leereszkedett a lépcsőn a mélybe.

Annyi foka volt a lépcsőnek, hogy egyszer csak eltűnt a nap a legény feje fölül.

A legényt egy nagy, súlyos kapu elé vezette a lépcső. Bronzból volt a kapu, rajta arannyal kiverve különös állatok, madarak, sárkányok.

A legény betaszította a kaput, s egy palotába jutott.

Sok szobája volt annak a palotának. Ékes, díszes mindegyik, tele selyemszőnyeggel, mécsesekkel kivilágítva.

— No, különös palota! — mondta a legény.

Nézelődött a szobákban, sorra járta mindegyiket, végül az utolsó szobához ért. Benyitott — egy lányt pillantott meg a földre szórt vánkosokon. Fekete volt a lány hajfonata, rózsás az arca, fogai csillogtak, mint a gyöngyszemek. De a szeme gonosz volt.

Meglátta a legényt, talpra szökkent:

— Ki vagy te? Hogy kerültél ide?

— A földről jöttem, a sztyepről — felelte a legény — és nem tudom, hogy juthatok vissza.

— Ha lejöttél, maradj itt örökre! — kiáltotta a lány és kifutott a szobából.

Egyszerre minden mécs kialudt a palotában. A legénynek csak annyi ideje volt, hogy el tudta kapni a lány ezüstös fátyolának szélét.

Utánaeredt a szép leánynak, de az az ajtóhoz ugrott, kilökte, aztán fekete hattyúvá változott és kiröppent a palotából. A fátyla ott maradt a legény kezében.

Meglátta a legény az ismerős lépcsőt, felment rajta a földre. A fátylat a keblébe rejtette és tovább indult a sztyepon.

Estére egy nagy városhoz ért. Nagy sereg ember tolongott a városkapuban.

— Mi történt itt? — kérdezte tőlük a legény.

A város lakói elmondták neki:

— Nagy bajban vagyunk, jó ember. Egy mély tó van a városunk végén. A tó minden évben, az esztendőnek ezen a napján, kiárad és előnti házainkat. Addig nem apad le a víz, amíg bele nem vetjük a tóba városunk legszebb fiát. Éppen most megyünk a tóhoz és visszük a legszebb fiút — a kovács fiát.

— Megálljatok, szerencsétlenek! — kiáltott rájuk a legény. — Hiszen azt sem tudjátok, mitől árad ki a tó! Hátha vissza lehet szorítani?

— Nem lehet azt! — felelték a város lakói. — A tavat a gonosz varázslónő árasztja meg, az ellen pedig nem tehetünk semmit.

— Hát én nem félek tőle — mondta a legény. — Teljesítitek-e a kérésemet, ha megmentelek benneteket az áradástól?

— Teljesítjük, teljesítjük! — kiáltották.

Kiment a legény a város végére és meglátott messze egy forrást. Ebből áradt a víz a tóba.

Közelebb ment, látta, hogy egy szépséges leány ül a forrás mellett. Fekete a hajfonata, rózsás az arca, fogai csillognak, mint a gyöngyszemek. De a szeme gonosz. Áll a leány a forrás mellett és feneketlen ezüstkulacsából önti-önti belé a vizet.

Kotyog a forrás, tajtékzik, a tóba zúdul a vize, úgy megtelíti, hogy kiárad a tó.

Odaszaladt a legény a forráshoz, elkapta a lány karját.

— Vigyázz magadra, elvetemült, mert kövé változtatlak — rivallt rá a leány.

— Nem félek az erődtől — felelte a legény. — Azért jöttem, hogy megszabadítsam az embereket a bajból, és nem félek semmitől.

Kiragadta a lány kezéből az ezüstkulacsot. A forrás vize nyomban apadni kezdett. A lány nagyot kiáltott ijedtében, aztán fekete hattyúvá változott és felrepült a felhők közé.

A legény a zsebébe rejtette az ezüst kulacsot és visszament a városkapuhoz. Örvendeztek a város lakói, énekszóval fogadták, vállukra emelték a legényt.

— Mit kívánsz jutalmul? — kérdezték tőle.

— Boldog néppé akarlak tenni benneteket — felelte a legény.

Nevettek körülötte az emberek:

— Túláságosan fiatal vagy még ahhoz, hogy ezt elérhesd. Kérj valami mást.

— Mást nem kívánok — mondta az ifjú.

Elhagyta a várost. Ment a sztyepen egy napig, ment kettőig. A tizedik napon megint egy városhoz ért. Nagy tömeg verődött össze a város kapujában. Sírtak az emberek, mindenkinek rémült volt az arca.

— Mi történt veletek? — kérdezte tőlük a legény.

Azt felelték neki:

— El akarunk menekülni városunkból. Ideszokott hozzánk egy rettenetes tűzmadár. Mindennap ideröpül, megcsípi az embereket, s akit megcsíp, az gyötrelmes betegségben pusztul el. Az asszonyok meg a gyerekek már eszüket veszítették félelmükben. Elhatároztuk, hogy elmenekülünk, messze a sztyepre.

— Honnan repül ide az a madár? — kérdezte a legény.

A város lakói megmutatták neki:

— Onnan, arról a szikláról.

— Megpróbálok leszámolni azzal a madárral — mondta az ifjú. — Csak azt ígérjétek meg, hogy teljesítetek, amit kérek tőletek.

— Megígérjük, akármit kívánsz, teljesítjük! — kiáltották az emberek. — Csak segíts rajtunk!

Elindult a legény a sziklához. Sokáig kúszott felfelé a forró köveken. Csak estére jutott fel a szikla ormára.

A szikla tetején egy barlangot pillantott meg. Benézett a barlangba — egy szépséges szép leány ült benne. Hajfonatai, mint a kígyók, tekergőztek, arca, mint a piros rózsa, fogai fénylőbbek az ezüstről. De a szeme gonosz. A szépséges leány éppen tűz-tollait tűzdelte magára, s közben énekelt:

A városba röpködök,
Város felett röpködök,
Kit elérek, megcsípem,
Majd halálra rémítem.

— Nem rémítesz te halálra senkit! — kiáltotta a legény. Odaugrott a leányhoz és összemorzsolta tűz-tollait.

Megijedt a leány, ujjáról leesett az ezüstgyűrű. Ugrott, hogy felkapja, de a legény fürgébb volt s a maga ujjára húzta a gyűrűt.

Felkiáltott a lány, fekete hattyúvá változott, kiröpült a barlangból és eltűnt a felhők között.

A legény lebecsült a szikláról. Visszament a városba. Nagy örvendezéssel fogadták a város lakói. Megkérdezték tőle:

— Mit kívánsz jutalmul?

— Boldog néppé akarlak tenni benneteket — felelte az ifjú.

Nevették az emberek:

— Fialat vagy te ahhoz!

— Mászt pedig nem kívánok — mondta a legény.

Nem fogadott el se aranyat, se drága selymeket, amikkel a város lakói meg akarták ajándékozni. Nekivágott vaktában a sztyepnek.

Sokáig ment a forró nap alatt. Végül elfáradt és ledőlt a pusztai árvalányhaj közé pihenni.

Egyszer csak látja — fekete felhő takarja el a napot, a felhőben csodálatos szépségű arany palota tündöklük.

»De jó volna megnézni!« — gondolta a legény.

Még végig se gondolta, hosszú lépcsővé nyúlott az ezüstös fátyol. Fölerít egészen az égig. Fellépdelt rajta a legény egészen a felhőig és belépett a varázspalotába. A lépcső megint ezüstös fátyollá zsugorodott. Zsebre tette a legény és elindult a szobák során.

Az utolsó terembe ért. Asztal állt a közepén, roskadásig rakva minden jóval. A legény éppen oda akart lépni az asztalhoz, amikor nagy suhogást hallott odakinn. A terem sarkába ugrott és meglapult.

Kitárult az ablak — és három fekete hattyú röpönt a szobába.

Ledobták hattyú-tollaikat és leányokká változtak. Egyik szebb, mint a másik, de szemük gonoszabbnál gonoszabb.

Asztalhoz ültek, vacsorához láttak. Azt mondja az egyikük:

— Nagy baj történt velem, testvéreim! Van egy nagy földalatti palotám. Nemrég elrepültem oda, s alig ültem le pihenni, amikor egyszer csak rám tört egy földi ifjú. Örökre a föld alatt akartam marasztani, de lerántotta a fejemről ezüstös fátylamat. Pedig abban volt minden gonosz hatalmam.

— Nekem is nagy bánatom van, testvéreim — szólalt meg a második. — Nemrég egy ifjú jelent meg a tó partján, kiragadta a kezemből bűvös ezüstkulacsomat, s vele együtt minden gonosz erőmet.

— Én is megjártam — mondta a harmadik. — Egy vakmerő legény felkapaszkodott a sziklámra és elvette az ezüstgyűrűmet. Abban a gyűrűben volt minden gonosz hatalmam.

Hallotta ezt a legény, csöndben elosont abba a sarokba, ahol fekete hattyútollaikat hagyták a leányok.

Odalopakodott, felmarkolta a tollakat és elrejtette.

Ették-ittak a leányok, aztán keresni kezdték tollaikat — sehol sem találták. Megijedtek, sírva fakadtak. A legény akkor előlépett és azt mondta:

— Én rejtettem el a tollaitokat.

Kérlelni kezdte a három varázslónő:

— Add vissza a tollainkat! Úgyis annyi bajt okoztál nekünk! Ha még a tollainkat is elveszed, meg kell halnunk. Ha a tollainkat visszaadod, elrepülünk messze földre és sohasem bántjuk többé az embereket.

Gondolkozott a legény. Aztán elővette a fekete tollakat és visszaadta a három leánynak.

— Röpüljetek! És ne merjetek többé rosszat tenni az embereknek. Másodszor már nem kegyelmezek.

Fogták a leányok a tollakat, fekete hattyúkká változtak. Kiterjesztették szárnyukat és elrepültek messze földre, túl magas hegyeken, kékvízű tavakon. Soha többé nem tértek vissza, nem háborgatták többet az embereket.

A KŐ-KIRÁLYFI

GRÚZ NÉPMESE

Igaz-e, nem igaz-e, ki tudná azt megmondani?

Élt egyszer egy király meg egy királyné. Késő öregkorukig nem született gyermekük. Sokat keseregtek emiatt.

Végre született egy fiuk. A király majd eszét vesztette örömében, folyton fia életéért reszketett, egyre attól félt, hogy valami szerencsétlenség éri, valami baj történik vele.

Építtetett egy magas tornyot, abban tartotta a királyfit.

Ült, üldögélt a királyfi a toronyban, unatkozott. Nem sétálgathatott, nem lovagolhatott.

Csak a Nap kukkantott be minden reggel a torony ablakán. Megszerette a Nap a királyfit — minden reggel órá vetette első sugarait, rámosolygott, megpróbálta felvidítani.

De a királyfi észre sem vette a Napot. Felkelt, odament a kis toronyablakhoz, kikönyökölt rajta, lenézett a földre, a király kertjére, de a Napra egyszer sem pillantott fel.

Túrte ezt a Nap egy darabig, végül megbántódott:

»Nem járja ez! Minden reggel felébreztem, kedveskedem neki, neki küldöm első sugaraimat, melengetem fényemmel, ő meg rám se néz!«

Megharagudott a Nap. Egy reggel átdöfte a királyfit sugarával, és kővé változtatta.

Nagy volt a szomorúság, a siránkozás a király palotájában. Futkostak a szolgák, szaladgált a király, sírt az öreg királyné.

— Mi történt? Ki az oka? Ki nem vigyázott rá?

Kiabáltak, sírtak, életre próbálták kelteni a királyfit, de az csak feküdt, mint a kő, nem látott, nem hallott semmit.

A király gyönyörű palotát építtetett a rengeteg erdőben, aransövénnyel keríttette körül, szolgák seregét állította a királyfi őrzésére.

Nappal a királyfi élettelen feküdt, de éjjel megelevenedett és felkelt. Amint azonban megérintették az első napsugarak, újra kővé meredt.

Volt egy fiacskája — öklömnyi legényke, de helyén volt az esze. Amikor a fiú felserdült, megkérdezte az anyjától: — Hol van az apám?

Sírva fakadt az ifjú királyné, sokáig nem akart válaszolni. Végül egy gyönyörű szobába vezette a fiát. A drága szőnyegeken ott feküdt mozdulatlanul a kő-királyfi.

— Itt van az apád, gyermekem.

És elmondta a fiának, mi történt az apjával. Elgondolkozott a fiú.

— Nem lehetne-e segíteni a bajunkon, anyácskám?

Azt mondta neki az anyja:

— Úgy beszélnek, gyermekem, hogy csak a Nap anyja segíthetne rajtunk. Egyedül ő tudakolhatja ki a fiától, hogyan lehet életre keltetni apádat. Csakhogy hozzá igen nehéz eljutni.

— Én elmegyek hozzá, ha felnövök — mondta a fiú. Sóhajtott az anya, megcsókolta a fiát, nem szólt semmit. A fiú pedig attól a naptól fogva nem feledte el szándékát. Telt-múlt az idő, erős, szép szál ifjú lett a fiúból. Egy napon az anyja elé állt és azt mondta neki:

— Útra kelek, anyácskám, megkeresem a Nap anyját. Tanácsot kérek tőle, mit tegyünk nagy bajunkban.

Marasztalta az ifjú királyné:

— Fiatal vagy még gyermekem! Korai még a próbálkozás! De az ifjú azt mondta:

— Nem nézhetem tovább búslakodástokat. Megpróbálok segíteni apámon.

Egyszerű ruhába öltözött, kenyeret tett a tarisznyájába, és elindult messzi útra.

Sík mezőn vezetett az útja. Parasztok dolgoztak a mezőn, szántottak. Kilenc pár ökör volt az ekéjük elé fogva. Vasból volt az eke, az iga, a hám, minden szerszám. Hajszolták volna a parasztok az ökröket, ütötték-verték, de azok alig vánszorogtak.

Verejtékeztek a parasztok, kifáradtak az ökrök, mégis alig szántottak fel egész nap egy talpalatnyi földet.

Odament hozzájuk az ifjú. Megsajnálta őket.

— Üdvözet nektek! — köszöntötte őket.

— Neked is — fogadták a parasztok.

— Nem segíthetek-e valamiben?

— Hová-merre tartasz? — kérdezték tőle.

— A Nap anyjához megyek — felelte az ifjú. És elmondta a parasztnak, mi járatban van. Azt mondták a parasztnak:

— Ha segíteni akarsz rajtunk, kérdezd meg a Nap anyjától, miért nem tudjuk felszántani a földünket. Kínlódunk vele, mégis egyhelyben topogunk.

— Jól van, megkérdezem — felelte az ifjú, és tovább ment. Ment, ment, egyszer csak egy nagy juhnyájjal találkozott.

Terelték a pásztorok a juhokat, de azok alig vánszorogtak: mindegyiknek földig csüggött a gyapja, majd megfulladtak a hőség-től, alig húzták-vonták a lábukat.

— Üdvözlét nektek — köszöntötte az ifjú a pásztorokat.

— Neked is.

— Nem segíthetek-e valamiben?

— Hová-merre tartasz? — kérdezték a pásztorok.

Elpanaszolta nekik az ifjú nagy baját. Azt mondták a pásztorok:

— Ha olyan jó ember vagy és segíteni akarsz rajtunk, ugyan kérdezd meg a Nap anyjától, mit csináljunk a juhainkkal. Alig tudnak mozogni nehéz gyapjuktól. Csak kínlódnak s bennünket is halálra fárasztanak.

— Jól van, megkérdezem — felelte az ifjú, és tovább indult.

Ahogy ment, mendegélt, egy szarvast pillantott meg az út közepén. A szarvas a földbe fúrta az orrát — olyan nagy, olyan nehéz agancsa volt, hogy fel sem tudta emelni a fejét. Odalépett az ifjú a szarvashoz, megkérdezte tőle:

— Mi történt veled, szarvas? Nem segíthetek-e rajtad?

— Nagy az én bajom, jó ember! Olyan nagyra megnőtt az agancsom, s olyan nehéz, hogy tapodtat se tudok mozdulni. Ha

megtalálod a Nap anyját, kérdezd meg tőle, mitévő legyek. Nem élhettek így tovább.

— Jól van, megkérdezem — válaszolta az ifjú. — Meddig ér az agancsod?

— A felhőkön is túl, egészen az égig — felelte a szarvas.

— Nem kapaszkodhatom-e föl rajta az égbe?

— Fölkapaszkodhatsz, ha nem félsz.

— Én nem félek semmitől — mondta az ifjú. Azzal megragadta a szarvas agancsának alsó ág-bogait, s mászni kezdett az agancson felfelé, mint valami létrán. Mászott, kapaszkodott, végül felért az égbe.

Elindult az égben, kereste a Nap anyjához vezető utat.

Körülötte felhők gomolyogtak, dörgött az ég, jobbra-balra villámok lobbantak — meg akarták ijeszteni a bátor ifjút.

De az csak ment, ment, nem gondolt másra; csak azokra, akiken segíteni akart. Kővé vált apjára gondolt a legtöbbet.

Végül aranypalota elé ért.

Magas hegyen, felhők között állt a palota, Öreganyó könyökölt ki az ablakán — a Nap anyja. Körülötte aranyos fény, nyájasan néz az ifjúra, megkérdi tőle:

— Mi szél hozott, fiacskám? Mi járatban vagy?

Elpanaszolta neki baját az ifjú. Beszélt azokról is, akikkel útjában találkozott.

— Megpróbálok segítségedre lenni, fiam — mondta az öregasszony. — Most nincs itthon a Nap. Amint visszatér, kitudakolok tőle mindent. Feküdj addig itt, nehogy észrevegyen a Nap.

Ráfújt az ifjúra, rózsagyökérré változtatta, és kitette az ablakba.

Estefelé hazaérkezett a Nap. Az anyja leültette, ételt tett elébe, s azt mondta neki:

— Rég nem beszélgettünk, fiam. Te egész nap fenn jársz az égen, nézed a földet. Mesélj valami érdekeset, hogy élnek az emberek, mi újság náluk.

— Mit meséljek hát? — mondta a Nap. — Volt egy királynak egy fia. Szerettem a királyfit, reggelente az ő ablakán küldtem be első sugaramat, melengtettem, becézgettem, de ő rám se akart nézni. Hát fogtam magam, és kővé változtattam.

— És most örökre úgy marad? — kérdezte az öreganyó.

— Nem — felelte a Nap — életre lehet kelteni. Ha visz neki valaki abból a vízből, amiben reggel mosakodni szoktam, és meghinti vele, újra megelevenedik a kőkirályfi, és olyan lesz, mint a többi ember.

— Mi érdekeset láttál még a földön? — kérdezte tovább az anyja.

— Láttam egy sereg ostoba parasztot. Ökrökkel próbálják szántani a földjüket, az ökrökön pedig minden vasból van — a hám, az iga, a szerszám, vasból az eke is. Nehéz nekik a vas, azért nem bírják a szántást. Ha szíjból készítenék a hámot, fából a jármot, csak az eke lenne vasból — egyszerre könnyebben húznának az ökrök.

— No, aztán mit láttál még? — kérdezte az öregasszony.

— Láttam még egy sereg ostoba pásztort — mondta a Nap. — Juhokat legeltetnek, a juhoknak pedig annyi a gyapja, hogy alig bírnak vánszorogni. Ha a pásztorok ollót fognának és megnyírnák a juhaikat, a juhok is megkönnyebbülnének, meg a gyapjából is sok hasznos dolgot készíthetnének.

— Látod, mennyi érdekes dolog történik a földön — mondta az öreganyó.

— Láttam még egyebet is — folytatta a Nap. — Láttam egy szarvast. Ott áll az út közepén, az agancsa belefúródik az égboltba, s a szarvas nem tud elmozdulni a helyéről. Szenved maga is, meg az agancsából se lát hasznot senki. Pedig ha a szarvas megmosdana friss májusi vízben, elhullana az agancsa. Maga megkönnyebbülne, az agancsából pedig sok hasznos holmit készíthetnének az emberek.

Elálmosodott a Nap. Lefeküdt és aludt egész éjjel. Reggel felkelt, megmosakodott, aztán újra elindult égi útjára.

A Nap anyja kezébe vette a rózsagyökeret, ráfűjt — s megint a szépséges ifjú állt előtte, a király unokája.

~ Hallottad-e, amit a Nap mondott? — kérdezte az anyóka.

— Hallottam bizony — felelte az ifjú.

— Fogd hát, itt a Nap mosdóvize, hintsd meg vele az apádat, s az életre kel. Útközben pedig mondd el az embereknek meg a szarvasnak, amit a Naptól megtudtál.

Az ifjú elvette a Nap mosdóvizével megtöltött kancsót, köszönetet mondott a jóságos anyókéknak és a szarvasagancson gyorsan leereszkedett a földre.

— No, mit mondott a Nap? — kérdezte a szarvas.

Az ifjú elmondta neki, amit a Naptól megtudott.

Megörült a szarvas, elfutott a friss májusi víz forrásához, megmosdott benne — és nyomban lehullott fejéről a súlyos agancs. Megkönnyebbült a szarvas, az emberek pedig szép csonttárgyakat faragtak az agancsából.

Tovább ment az ifjú, találkozott a hosszúgyapjas juhok pásztoraival.

— No, megtudtál-e valamit a Nap anyjától? — kérdezték a pásztorok.

Az ifjú elmondta nekik, amit a Naptól hallott. Megörültek a pásztorok, ollót készítettek, megnyírták a juhokat. Azok nyomban felvidultak, az emberek pedig azóta is gyapjából szövik a meleg ruhákat.

Ahogy az ifjú tovább ment, látta, hogy a parasztok még mindig az ökrökkel bajlódnak.

— No, hoztál-e nekünk jó tanácsot az égből? — kérdezték a parasztok.

Elmondta nekik az ifjú, mit tudott meg az égben. Megörültek a parasztok, kicserélték az ökrökön a szerszámot, s most már könnyen ment a munka: estére az egész földet felszántották.

Az ifjú pedig sietett haza. Szaladt a palotába. Ott már azt hitték, sose látják többé. Az anyja megölelte, aztán a kővé vált apja szobájába vezette.

Az ifjú megmártotta kezét a bűvös erejű vízben, ráhintette az apjára.

Talpra ugrott nyomban a királyfi, kipirult az arca, csillogott a szeme. Életre kelt. Forrón megölelte feleségét, fiát, aztán szüleihez sietett.

Az öreg király vidám lakomát csapott. Három nap, három éjjel vigadoztak.

Aranyalma pottyanjon a tenyerébe, aki ezt a mesét meghallgatta.

A VARÁZSTOJÁS

UKRÁN NÉPMESE

Réges-régen, mikor még a kő is lány volt, a pacsirta volt az állatok királya, az egérke meg a királynéja. Közös szántóföldjük volt. Búzát vetettek belé. Amikor a búza megérett, ketté akarták osztani a termést. Egy szem búza ide, egy oda... A végén maradt egy búzaszem, azt nem tudták elosztani. Azt mondja az egérke:

— Hadd legyen az enyém!

A pacsirta meg:

— Nem, az enyém!

— Add csak, majd kettéharapom! — mondta az egérke.

Ráállott a pacsirta. Az egérke meg fogai közé kapta a búzaszemet és beiramodott vele az egérlyukba. Kiáltozott a pacsirtakirály, de hiába. Akkor összekiabálta az erdő minden madarát, hogy háborút indítson az egérke ellen. Az meg az állatokat gyűjtötte egybe — és kitört közöttük a háború.

Egy álló napig csatáztak, este aztán megpihentek. Körülpillantott az egérkirályné — Látta, hogy a bögölyök nem vettek részt a csatában. Kiadta a parancsot, hogy gyűljön össze minden bögöly. Összesereglettek a bögölyök. Az egér megparancsolta nekik, hogy éjszaka rágják el félig a madarak szárnytollait.

Másnap, amint megvirradt, az egérkirályné elkiáltotta magát:

— Ébredjete! Folytassuk a harcot!

Felrepültek volna a madarak, de nem tudtak: visszahullottak a földre, a négy lábúak pedig széttépték őket. A királyné legyőzte a királyt.

Egy sas látta, hogy balul végződik a csata, ott maradt hát a faágon, nem repült föl. Akkor ment arra egy vadász. Meglátta a sast a fán, megcélozta. Könyörgött a sas, rimánkodott:

— Hagyd meg az életemet, ifjú vadász! Hasznodra lehetek még!

Másodszor is megcélozta a vadász. A sas tovább könyörgött:

— Vigy inkább magaddal, gyógyíts meg! Majd meglátod, hasznomat veszed!

A vadász harmadszor is ráfogta a puskáját. A sas harmadszor is kérlelte:

— Ó, ne bánts! Vigyél a házadba — nagy szolgálatot teszek még neked!

A vadász hajlott a szavára: felmászott a fára, levette a sast, haza vitte. Otthon azt mondta neki a sas:

— Táplálj engem hússal, amíg meg nem erősödik a szárnyam. Volt a vadásznak két tehene meg egy ökre. Leszúrta az egyik tehenét. A sas egy kerek esztendeig ette annak a tehénnek a húsát. Az év elteltével azt mondta a vadásznak:

— Eressz el, fölrepülök, kipróbálom, elég erős-e már a szárnyam.

Kieresztette a vadász. A sas repült, repült, de délre visszatért és azt mondta:

— Gyöngé vagyok még! Szúrd le a másik tehenet is!

Engedett neki a vadász, leszúrta a másik tehenét. Ezt is egy évig ette a sas. Amikor a tehén húsa elfogyott, megint felrepült... Majdnem egész nap odajárt, de estére megtért, s így szólt:

— Taglózd le most az ökröt!

Töprengett a vadász: »Mit tegyek? Hallgassak rá, ne hallgassak?« Aztán azt mondta:

— Ha a két tehenem nem sajnáltam, ezt se sajnálom!

Azzal letaglózta az ökrét. A sas egy évig ette a húsát, de aztán röptelt is, mint a szél! Olyan magasan járt, hogy a felhőket súrolta! Amikor visszatért, azt mondta a vadásznak:

— Köszönöm, jó ember, hogy meggyógyítottál. Most ülj a hátamra!

Megkérdezte a vadász:

— Minek?

Azt felelte a sas:

— Ülj fel, annyit mondok!

Felült hát a vadász.

A sas felvitte a sötét felhők fölé és ott levetette a hátáról. Zuhanni kezdett a vadász, de a sas röptében elkapta és megkérdezte tőle:

— No, hogy esett?

Az így felelt:

— Mintha a halálba zuhantam volna!

Azt mondta erre a sas:

— Ezt éreztem én is, amikor először célba vettél. — Aztán: — Ül fel még egyszer!

A vadásznak persze nem volt kedvére a dolog, de nem bújhatott el a sas elől — fel kellett ülnie a hátára.

A sas megint fölvitte a felhők fölé, ledobta a hátáról s nem sokkal a föld felett újra elkapta. Aztán megkérdezte:

— No, hogy esett?

Azt mondta a vadász:

— Mintha szét akart volna esni minden porcikám!

A sas így szólt:

— Ezt éreztem én is, amikor másodszor rám emelled a puskádat. No, ül a hátamra még egyszer!

Felült a vadász.

Felvitte a sas a kék felhők fölé, levetette a hátáról, s csak akkor kapta el, amikor a vadász már hajszálnyira volt a földtől. Elkapta a sas és megkérdezte tőle:

— No, hogy esett?

— Úgy éreztem, mintha már nem is élnék.

Azt mondta erre a sas:

— Ezt éreztem én is, amikor harmadszor is megcélozták No, hát most visszakaptad a kölcsönt. Ül a hátamra, elviszlek az én birodalmamba.

Szálltak, röptek, végül a sas bátyjának házához értek. Azt mondta itt a sas:

— Lépj be a házba, s ha megkérdik tőled: »Nem láttad-e az öcsénket?«, mondd azt: »Adjátok ide a varázstojást — nyomban ide vezetem«.

Belépett a vadász a házba. Ott megkérdezték tőle:

— A magad jószántából jöttél, vagy mások parancsára?

A vadász így felelt:

— A derék kozák mindenüvé a maga jószántából megy.

Akkor megkérdezték tőle:

— Nem láttad-e a mi öcsénket? Harmadik nyara, hogy elment a háborúba, s még hír se jött felőle.

Azt mondta a vadász:

— Adjátok ide a varázstojást — nyomban ide vezetem.

A sas bátyja azt felelte:

— Nem adom én! Inkább sose lássam az öcsémet!

Kilépett a vadász a házból és azt mondta a sasnak:

— Azt felelték: »Nem adom én! Inkább sose lássam az öcsémet!«

— Röpüljünk tovább — mondta a sas.

Szálltak, röpültek, míg a sas öccsének házához nem értek. Itt is úgy történt, ahogy a sas bátyjánál: nem adták oda neki a varázstojást. Akkor a sas apjához repültek. Azt mondta itt a sas a vadásznak:

— Eredj be a házba, s ha felőlem kérdeznek, mondd azt: »Ha nekem adjátok a varázstojást, tüstént ide vezetem!«

Belépett a vadász a házba, ott megkérdezték tőle:

— A magad jószántából jöttél, vagy mások parancsára?

Azt felelte a vadász:

— A derék kozák mindenüvé a maga jószántából megy!

Akkor megkérdezték tőle:

— Nem láttad-e a mi fiunkat? Harmadik nyara, hogy elment a háborúba. Talán megölték a csatában.

A vadász azt mondta:

— Adjátok nékem a varázstojást — tüstént idevezetem.

Húzódzott a sas apja:

. Minek neked az a tojás? Inkább pénzt adunk neked, sok pénzt.

De a vadász erősködött:

— Nem kell nekem pénz! Adjátok ide a varázstojást!

— Jól van, neked adjuk, csak vezesd ide gyorsan a fiunkat!

A vadász bevezette a sast a házba. Örült mindenki, a vadásznak odaadták a varázstojást és a lelkére kötötték:

— Nehogy összetörd útközben! Ha hazaérsz, építs a tojás köré egy magas kerítést, s csak ott törd fel!

Haza indult a vadász. Ment, ment, egyszer csak megszomjazott. Talált egy kutat, de amikor vizet merített belőle, a tojás nekikoccant a kútkávának és összetört. Egyszerre özönlenni kezdett a tojásból a sok jószág. Utánuk eredt a vadász, hajtotta erre, kergette arra, de semmiképp sem boldogult vele: szétbitangolt a jószág. Kiabált a szegény vadász, de hiába. Éppen akkor kúszott el mellette egy sárkány.

— Mit adsz, ha visszaterelem a jószágot a tojásba?

Azt kérdezte a vadász:

— Mit kérsz érte?

A sárkány így felelt:

— Azt, ami a házadba került, míg odajártál. Nekem adod-e?

— Neked adom.

A sárkány visszaterelte a jószágot a tojásba, jól beragasztotta a tojáshéjon támadt repedést és odanyújtotta a vadásznak.

Hazament a vadász, s akkor tudta meg, hogy míg odajárt, fia született. Tépte a haját szegény:

— Téged adtalak a sárkánynak, édes fiacskám!

Kesergett, búslakodott a feleségével, aztán azt mondták:

— Nem tehetünk semmit! Könnyekkel nem segíthetünk a bajunkon. Éljük addig is, ahogy tudunk!

Jó magas kerítést építettek, feltörték a tojást, kieresztették a sok jószágot — meggazdagodtak.

Telt-múlt az idő. Legénnyé serdült a fiú. Odaállt egy napon apja elé:

— Apácskám, te engem odaígértél a sárkánynak. Elmegyek hát hozzá, legyen, ami lesz!

Azzal elindult a sárkányhoz, oda is ért. Azt mondta neki a sárkány:

— Három dolgot kérek tőled. Ha megteszed — hazaeresztelek. De ha nem — felfallak!

A sárkány háza körül nagy rét volt, olyan nagy, hogy nem lehetett látni a végét. Azt mondta hát a sárkány:

— Mire megvirrad, kaszáld le, szántsd fel és vedd be búzával ezt a rétet; a búzát le is arasd, asztagba is rakd, ki is csépeled, s még ezen az éjjelen cipót süss belőle. Mire felkelek, az asztalon legyen!

Elbúsult a legény! Szomorúan ballagott az úton. Magas kőoszlop állott az út szélén. A kőoszlopba a sárkány leánya volt befalazva.

Nekidőlt a legény az oszlopnak, ott sírt-sírdogált mellette. A sárkány leánya megkérdezte tőle:

— Miért sírsz, te legény?

Az így felelt:

— Hogyne sírnék! Olyan parancsot adott nekem a sárkány, amit ha száz évig élek, se tudok teljesíteni, nem egy éjszaka!

A sárkány leánya tovább faggatta:

— Mit parancsolt hát?

Elmondott neki a legény rendre mindent. Azt kérdezte a leány:

— Feleségűi veszel-e? Ha igen, én időre elvégzek mindent!

— Feleségül veszek — mondta a legény.

Azt mondta a sárkány leánya:

— No, feküdj le, aludjál, reggel kelj fel jókor és vidd a cipót az apámnak.

Kiment a sárkány leánya a nagy rétre és hangosat füttyentett. Nagy recsegés-ropogás támadt — s a rét magától kezdett felszántódni, magától kezdett búzával bevetődni... Sütött is a leány hajnalra egy jókora cipót, odaadta a legénynek, az meg vitte a sárkány házába, letette az asztalára.

Felébredt a sárkány, kilépett az udvarra és elámult: búza-asztagok állnak a rétjén. Azt mondta a legénynek:

— No, ezzel a feladattal megbirkóztál! Jól igyekezz, hogy a következőt is teljesíteni tudd! — És nyomban megparancsolta a legénynek: — Hordd el ezt a hegyet, hogy a Dnyepr erre kanyarodjék; A Dnyepr partjára pedig építs csűröket, hogy a parton kikötő hajóknak el is adhasd a búzát. Mire felkelek, készen légy!

Elindult megint a legény, ment a kőoszlophoz, keserves sírásra fakadt. Kiszólt az oszlopból a sárkány leánya:

— Miért sírsz, legény?

Elmondta a legény, mit parancsolt neki a sárkány.

A leány megint csak azt mondta:

— Feküdj le, aludjál, mire megvirrad, minden készen lesz!

Azzal füttyentett egyet. A magas hegy kettéhasadt, áttört rajta a Dnyepr, partján csűrök nőttek ki a földből... A sárkány leánya akkor felkeltette a legényt, hogy az eladja a búzát az arra hajózó kereskedőknek.

Felébredt a sárkány és elámult: minden úgy történt, ahogy parancsolta.

Aztán kiadta a legénynek a harmadik parancsot:

— Aranyszőrű nyulat fogj az éjszaka, reggelre hozd a házamba!

Ment a legény a kőoszlophoz, sírt-sírdogált mellette. A sárkány leánya megkérdezte tőle:

— Mit parancsolt a sárkány?

— Aranyszőrű nyulat kell fognom az éjszaka.

Azt mondta a leány:

— Ez bizony nem könnyű dolog! Ki tudja, hogyan kell azt fogni! No, de próbáljuk meg, menjünk el ahhoz a sziklához.

Elmentek. Azt mondta a leány a legénynek:

— Állj az üreg mellé. Én kihajtom a nyulat, te pedig fogd meg. De vigyázz, fogd meg, akármilyen állat bújik ki az üregből, az az aranyszőrű nyúl!

A leány bebújt az üregbe és hajtani kezdte az aranyszőrű nyulat.

Sziszegő mérgekígyó csúszott elő az üregből. A legény hagyta. Kilépett a sárkány leánya az üregből, megkérdezte:

— No, nem láttál semmit?

— Dehogynem: egy mérgekígyót. De félttem tőle és nem nyúltam hozzá.

— Ej, de ügyetlen vagy! — mondta a leány. — Hiszen az volt az aranyszőrű nyúl! Megpróbálok még egyszer, de most jól ügyelj! Ha elébújik valaki az üregből és azt mondja neked, hogy itt nincs aranyszőrű nyúl, ne higgy a szavának, kapd el!

Besurrant az üregbe és hajtani kezdte a nyulat. Öreg anyóka termett elő, olyan, hogy már csak hálni járt belé a lélek. Megkérdezte a legénytől:

— Mire vársz itt, fiacskám?

Azt felelte a legény:

— Az aranyszőrű nyúlra.

— Arra ugyan várhatsz! — mondta az anyóka. — Itt hiába keresed!

Ezt mondta, s már ott se volt. Előlépett a leány, megkérdezte:

— No, megfogtad-e a nyulat? Láttál-e valakit?

— Láttam bizony — felelte a legény. — Egy öreganyó bújt elő az üregből, megkérdezte, mit keresek itt; mondtam, hogy az aranyszőrű

nyulat. Azt mondta, hogy itt ne keressem, az nincs itt. Hát eleresztettem.

Mérgelődött a sárkány leánya.

— Mit tettél, te ügyetlen! Az anyóka volt az aranyszőrű nyúl! No, de most már úgysem találjuk meg. Magam változom aranyszőrű nyúllá, engem vígy a sárkányhoz, tégy az asztalára. De nehogy a sárkány kezébe tegyél, mert akkor kiderül minden, s a sárkány széttép engem is, téged is.

Úgy tett a lány, ahogy mondta: aranyszőrű nyúllá változott. A legény ölebe kapta és vitte a sárkány asztalára;

— Itt a nyúl, most már bocsáss utamra.

Azt mondta a sárkány:

— Jól van, eredj.

Elindult a legény.

Alighogy a sárkány kitette a lábát a házból, az aranyszőrű nyúl gyönyörű leánnyá változott és utána eredt a legénynek. Együtt menekültek. A sárkány közben észbekapott, hogy az aranyszőrű nyúl nem lehet más, mint a leánya. Utána küldött egy sárkányvitét, hogy széttépje. Nemsokára érzi ám a leány meg a legény, hogy csak úgy reng, nyög a föld. Azt mondta akkor a sárkány leánya:

— Üldöznek bennünket. Búzává változom, te meg öregapóvá.

Ha megkérdik tőled: »Nem Láttál-e egy legényt meg egy leányt?«, feleld azt, hogy láttál — akkor, amikor elvetted ezt a búzát.

Röpült nagy sebbel-lobbal a sárkány-vitéz. Megkérdezte az öregapótól:

— Nem láttál-e, apóka, egy legényt meg egy leányt? Nem mentek-e erre?

— De bizony erre mentek.

Azt kérdezte a sárkány:

— Mikor?

Az öregapó:

— Akkor, amikor ezt a búzát vetettem.

— E-eh — legyintett a sárkány-vitéz — ez a búza már kasza alá érik, azok pedig csak tegnap szöktek el!

Azzal visszatért. A sárkány leánya visszaváltozott szépséges leánnyá, az öregapó meg legénnyé, és folytatták útjukat.

Hazaröpült a sárkány-vitéz. A sárkány megkérdezte tőle:

— No, nem érted utol őket? Senkivel sem találkoztál az úton?

Azt felelte a sárkány-vitéz:

— Csak egy öregapóval találkoztam. A búzáját őrizte. Megkérdeztem tőle, nem látott-e egy legényt egy leánnyal. Azt felelte: »Akkor jártak erre, amikor ezt a búzát vetettem.« Az a búza pedig már megérett a kasza alá. Hát visszajöttem.

Megdühödött a sárkány:

— Mit tettél! Hiszen ők voltak azok! Lódulj utánuk!

Röpült a sárkány-vitéz. Hallotta a legény meg a leány, hogy csak úgy morajlik a föld. Azt mondta akkor a leány:

— Régi várrá változom, te meg katonává. Ha megkérdi a sárkány: »Nem láttad-e ezt meg ezt?«, feleld: »Láttam, de régen: amikor ezt a várat építették.«

Odaért a sárkány-vitéz, megkérdezte a katonától:

— Nem láttál-e, jó katona, egy legényt meg egy leányt errefelé?

Azt felelte a katona:

— Bizony láttam, de már régen: akkor, amikor ezt a várat építették.

A sárkány-vitéz azt mondta:

— Azok tegnap szöktek el, ez a vár meg ki tudja mikor épült!

Azzal fogta magát és hazaröpült.

Hazaért és elmondta a sárkánynak:

— Láttam egy katonát, egy vár előtt járt fel-alá; megkérdeztem, azt mondta, akkor látta őket, amikor azt a várat építették. Azok tegnap tűntek el, a vár meg ki tudja mikor épült.

Szidta a sárkány ügyetlen vitézét:

— Miért nem tépted szét azt a katonát, miért nem romboltad le azt a várat? Hiszen ők voltak azok! Most már magamnak kell utánuk erednem!

El is száguldott.

Rohant, vágatott... A leány meg a legény érezték, hogy reng a föld, áttüzesedik a levegő. Azt mondta akkor a leány:

— Végünk van: maga a sárkány közeleg. Patakká változtatlak, magam pedig sügérré változom.

Úgy is tett.

Odaért a sárkány és rákiáltott a patakra:

— No! Megszöktetek?

Éles fogú csukává változott és üldözőbe vette a kis sügért: már-már elkapta, de a sügér nekiszögezte éles uszonyait — nem tudta megfogni. Üldözte a csuka, hajszolta a sügért — sehogy sem tudta megkaparintani. Akkor gondolt egyet, azt tervelte, hogy kiissza a patak minden vizét. Ivott-ivott, ivott-ivott, teleitta magát, még tovább ivott, és... kipukkadt!

Akkor a leány, aki sügér volt, azt mondta a legénynek, aki patak volt:

— Most már nem kell félnünk?. Menjünk el apádhoz, anyádhoz. Csak arra vigyázz: ha belépsz a házba, mindenkit megcsókolj, csak a kisöcsédet ne csókold meg, mert amint megcsókolod, elfelejtesz engem. Nekem pedig béres lánynak kell elszegődnöm.

Beléptek a házba, a legény megölelt-megcsókolt mindenkit, s azt gondolta magában: »Ugyan mit gondol rólam a kisöcsém, ha őt nem csókolom meg?« Azzal odalépett a fiúcskához és megcsókolta. Abban a szempillantásban megfélekezett a szépséges leányról.

Telt-múlt az idő — házasodni készült a legény. Ajánlottak neki egy szemrevaló leányt, azt el is jegyezte, hiszen elfeledte azt, aki a sárkánytól megmentette.

A lakodalom előtti napon leánybúcsúra hívták a falu lányait. Meghívták azt a leányt is, aki a legénnyel együtt szökött el a sárkánytól, ugyan senki se tudta róla, kicsoda és hogyan került a faluba. Énekeltek, játszottak a leányok, tésztából bábukat gyúrtak. Az elfelejtett leány egy pár galambot formált tésztából, felhajította; a két galamb megelevenedett és ott keringett a fejük fölött. A nőtény szomorúan búgta:

— Kedves társam, elfeledted-e, hogyan vettem helyetted búzát azon a réten, hogyan sütöttem belőle cipót, hogy elvihesd a sárkánynak?

Azt felelte rá a párja:

— Elfeledtem, elfeledtem!

A másik most azt kérdezte:

— Elfeledted-e, hogyan szeltem ketté a hegyet helyetted, hogyan vezettem oda a Dnyepret, hogy az arra járó hajóknak eladhasd a búzát?

Ráfelelt a hímgalamb:

— Elfeledtem, elfeledtem!

Megint megszólalt a másik:

— Azt is feledted, hogyan mentünk együtt aranszőrű nyulat fogni?

Elfeledtél engem?

Ráfelelt a hímgalamb:

— El én, el én, el én!

A legénynek abban a szempillantásban eszébe jutott minden. Otthagyta a mátkáját, s ezzel a leánnyal ment menyegzőre. Most is élnek, ha meg nem haltak.

AZ ERŐS LEGÉNY

DAGESZTÁNI NÉPMESE

Volt egyszer egy ország, s ennek uralkodója, egy hatalmas sah. A sahnak egy napon fülébe jutott, hogy nagy erejű legény érkezett a városába.

— Küldjétek hozzám. — adta ki a parancsot.

Az erős vitézt a sah elé vezették.

— Ki vagy és mit tudsz? — kérdezte a sah.

— Hogy honnan jöttem, azt ne kérdd, hogy mit tudok, meglátja az, aki szolgálatába fogad.

— Beállnál-e hozzám? — kérdezte a sah.

— Szívesen — állt rá a legény. — Gazdagabb emberhez úgysem szegődhetném.

És elszegődött a sahhoz.

A sah egy napon száz embert akart fáért küldeni az erdőre.

— Minek csődítesz össze ennyi embert? — kérdezte a legény.

— Sok fára van szükségem — felelte a sah. — Mit tudnál végezni egymagad?

— Majd meglátod — mondta a nagy erejű legény. — Adasd csak nekem azt az ebédet, amit ezeknek a naplopóknak főztek.

Elébe hozták a száz embernek főzött ebédet. A legény megette az utolsó csöppig, aztán így szólt:

— Most pedig adjatok jó sok kötelet.

Adtak neki száz hosszú kötelet, a legény a vállára vetette és kiment az erdőre.

A száz kötelet ráhurkolta száz tölgyfára, aztán nekifohászkozott és kirántotta gyökerestül mind a száz tölgyet.

A kicsavart fákat az óriási városkapu elé húzta és bekiáltott:

— Hallod-e, sah! Attól tartok, idekinn rekedek! Parancsold meg, hogy tárják sarkig a kaput!

Kifutott a sah a kiabálásra és megrettent. Akkor látta csak, mire képes a szolgálja. Elhatározta, hogy mindenképpen megszabadul tőle.

Olyan helyre akarta elküldeni, ahonnan nem tér vissza élve.

— Látod-e ott azt a hegyet, te legény? — kérdezte tőle. — Azon a hegyen túl van az öreg Kart anyó kunyhója. Ez a vénasszony valamikor réges-régen kölcsönkért tőlem egy mérő borsót és nem akarja visszaadni... Eredj el hozzá és mondd meg neki, hogy fizesse meg az adósságát!

Elindult az erős legény Kart anyóhoz. A vénasszony épp a szérún volt. Két fekete ökörrel csépelte a búzáját.

— Miért nem fizeted meg a tartozásodat, te tűzrevaló? — kérdezte tőle haragosan a legény. — Add vissza a borsót, különben már viszlek is a sah elé!

Kart anyó nyájasan pillantott a legényre.

— Várj, galambom... Kiválogatom a legtisztább, legfrissebb borsót. — Elindult a kunyhója felé, hívta a legényt is: — Itt van a borsóm ebben a köcsögben. Végy belőle egy mérővel.

A legény belépett a kunyhóba és megpillantott egy óriási köcsögöt. Leemelte a födelét és belenézett. Egy szem borsó sem volt benne. A vénasszony, amikor vendége behajolt a köcsögbe, elkapta a legény lábát és bele akarta lökni a köcsögbe.

— Lám csak! Hát ebben töröd a fejedet! — mondta az erős legény és magát a vénasszonyt lökte bele nagy ügyesen az óriási köcsögbe. Rácsapta a födelet.

— Eressz ki, megteszek mindent, amit csak akarsz! — esedezett Kart anyó.

— Maradj csak ott, gyalázatos! Minek kötöttél belém! — mondta a legény. Vállára emelte a köcsögöt és vitte a sah elébe.

— Megkaptad-e a borsót? — kérdezte a sah, amikor meglátta a legényt a köcsöggel.

— Nem akarta visszaadni a tartozását — felelte a legény és úgy megrázta a köcsögöt, hogy Kart anyó sivalkodni kezdett. — De túljártam az eszén: őt magát hoztam ide. Számon kérheted tőle a tartozását.

— Vidd innen, vidd, ahonnan hoztad! — hadonászott ijedten a sah. — Csak tréfáltam! Nem kell nekem sem ő, sem a nyomorult borsója!

A legény visszavitte Kart anyót, kirázta a köcsögből, búcsúzóul még jól hátba vágta és a lelkére kötötte, nehogy még egyszer a szeme elé kerüljön.

A sah attól fogva örök rettegésben élt. Folyton azt hánytorgatta magában, hogyan szabadulhatna meg nagy erejű szolgájától. Amikor végre kieszelte, magához hívatta a legényt.

— Látod-e amott azt az erdőt? — kérdezte tőle. — Annak a legtúlsó végében él egy sárkány, Asdaga. Tíz évvel ezelőtt ellopott a csordámból egy bikaborjút. Menj el hozzá, kérd tőle vissza a jószágomat.

A legény szó nélkül elindult Asdaga sárkányhoz.

— Héj, te sárkány! Hát ez meg miféle dolog! — rivallt rá. — Add vissza, tolvaj, a bikát, amit tíz évvel ezelőtt elloptál!

A sárkány nagyot fújt dühében és rávetette magát a legényre, de az fülön ragadta, mint a macskakölyket és vitte a sah elé, akárhogy kapálódzott a sárkány.

A sah elsápadt ijedtében, amikor meglátta palotájában a sárkányt.

— Vidd innen, vidd innen! — könyörgött a legénynek. — Még ezer bikáról is lemondok, csak szabadíts meg ettől a szörnyetegtől!

— Hogy az ördög vinne el mind a kettőtöket — mérgelődött a legény. — Minek sétáltatsz annyit hiába? — És eleresztette a sárkányt.

A megtépázott Asdaga elröpült, mint falevél a szélben, röptében úgy nyelte le a sah egyik pompás ménesét, mint mi a pogácsát. A sah nem tudta, mit tegyen: a ménesét sirassa, vagy örüljön, hogy megszabadult a rettenetes sárkánytól...

A sah még sokáig nem tudott felocsúdni. Amikor végre magához tért, magához hívatta a legényt és azt mondta neki:

— Van nekem egy beteg gebém. Vezesd ki a hegyoldalra és legeltesd. De ne térj vissza addig, amíg a ló olyan sima és gömbölyded nem lesz, mint a tyúktojás.

A legény kantáron ragadta a döglődő gebét és kivezette a zöldellő hegyoldalra. A sah pedig megvárta az éjszakát és elindította a legény ellen az egész hadseregét, országának minden lovas és gyalogos katonáját.

Felébredt a legény, meglátta a tenger hadsereget.

— Szegény ember vagyok, a sah gebéjét legeltetem. Mit akartok tőlem? — kiáltotta.

— Megállj csak! — szólt a sah a katonák háta mögül. — Most majd meglátom, hogyan mászol ki a bajból!

— Így! — kiáltotta a legény.

Földhöz vágta a gebét, négy darabra szakította és nekigyürkőzött a harcnak. Egyet suhintott a gebe combjával, agyon vágott ezer embert. Még egyet suhintott, kétezret csapott agyon. Egy-kettőre végzett a sahhal, meg egész hadseregével, mintha egész életében csak harcolt volna.

Aztán vándorútra indult.

Ment, mendegélt... Nem állt meg sem éjjel, sem nappal. Egyszer egy emberrel találkozott, aki két gyökerestül kicsavart öreg platánfát vitt a vállán.

— Ki vagy te, erős legény? — kérdezte tőle.

— Nem én vagyok az erős — felelte a fanyűvő. — Hanem az a legény, aki köcsögben vitte el Kart anyót a kapzsi sahhoz.

— Magam vagyok az — mondta a legény.

— Akkor hadd legyek a barátod — kérte a fanyűvő.

Kettesben folytatták az utat. Nemsokára egy embert vettek észre az útszélen, aki egy malmot forgatott az ölében.

— Ki vagy te, erős legény? — kérdezték tőle.

— Nem én vagyok az erős — felelte a malomhajtó — hanem az a legény, aki a kapzsi sah palotájába vitte Asdaga sárkányt, a fülénél fogva, mint a macskakölyket. Hallottam róla.

— Magam vagyok az! — kiáltotta a mi legényünk.

— No, ha te vagy, akkor a barátod leszek — örült meg a malomhajtó.

Most már hárman voltak.

Jártak itt is, ott is, bebarangolták a hegyeket, erdőket, végül egy tisztásra akadtak, ott házat építettek és letelepedtek. Vadászgattak, úgy szereztek élelmet.

A legény meg a malomhajtó egyszer megint vadászni mentek. A fanyűvőre hagyták a házat.

A fanyűvő húst rakott a bográcsba, amelybe tíz szarvas fért bele, és nekiállt tüzet éleszteni. Egyszer csak meghallotta, hogy odakint zörög az avar.

Kínézett és mit látott: sánta nyúl bicegett a ház előtt, hátán egy rőfös szakállú, arasznyi emberke.

— Adj egy falásnyi húst — kérte az emberke.

A fanyüvő egy egész szarvast adott neki. A nyúlön ülő úgy bekapta, mintha csak egy szúnyog lett volna, aztán így szólt:

— Adj még egy kicsit!

— Kireped a hasad! Eredj, ahonnan jöttél — rivallt rá a fanyüvő.

A nyúlön ülő akkor kitépett egy szálát a szakállából, megkötözte vele a fanyüvőt, mintha gyöngé bárány lett volna, és felfalt mindent, ami a bográcsban volt, aztán odábbállt.

Hazatért a malomhajtó meg az erős legény. Kioldozták a fanyüvőt, belenéztek a bográcsba — üres volt.

Másnap a fanyüvő ment vadászni a legénnyel, s a malomhajtó maradt otthon. Alighogy nekiállt az ebédfőzésnek, megint ott termett a nyúlön ülő és úgy történt minden, mint az előző napon.

Harmadnap két barátját küldte vadászni az erős legény, maga pedig hozzálátott ebédet főzni.

Alig tette bele a húst a bográcsba, a nyúlön ülő már ott állt a küszöbön.

— Adjál húst! — követelte.

— Jóraivaló vendég nyájasan beszél a házigazdával — felelte a legény. — Ha ezt nem tudod, nem kapsz húst.

A nyúlön ülő még hosszabb szálát tépett ki a szakállából, nekiugrott a legénynek, de az fél kézzel megragadta az emberkét, másik kezével kettéhasította a ház előtt álló százéves tölgyet és a hasadékba belecsíptette a nyúlön ülő szakállát.

Amikor a fanyüvő meg a malomhajtó hazatért a zsákmánnyal, az erős legény odavezette őket a tölgyfához, hogy ő is eldicsekedjék a

maga zsákmányával. A nyúlön ülő azonban, úgy látszik, kicsavarta a tölgyfát, maga után vonszolta és elmenekült.

A három barát elindult a nyomon, amelyet a tölgy vésett a földbe.

Sokáig mentek, míg végül egy barlanghoz értek. A barlang szája előtt ott hevert a kicsavart tölgyfa.

— Kössetek rám egy jó erős kötelet — mondta az erős legény.

A barátai megkötözték, s a legény leereszkedett a barlangba.

Először majd megfagyott, aztán majd megsült, de leért a barlang fenekére. Szilárd földet érzett a lába.

A legény körülnézett és látta, hogy hatalmas földalatti birodalomba jutott, amely telis-tele van drágakövekkel. Ezüst volt a padló, színaranyak a falak. A sarokban, a szőnyegen, egy leány kuporgott a hímzése mellett. A lány arca úgy tündöklött, mint a telihold. A nyúlön ülő ott aludt mellette; bűvös szablyája a keze ügyében hevert.

— Ó! — kiáltott fel halkán a lány. — Hogy kerültél ide? Siess innen, amíg fel nem ébred a gazda. Bizonyos, hogy megöl.

— Ne is éljen az, aki fél a haláltól! — mondta az erős legény és megragadta a nyúlön ülő ősz szakállát.

Az emberke nagyot visított, belekapaszkodott a legénybe, mint a macska, de az úgy a falhoz vágta a nyúlön ülőt, hogy csak a szakálla maradt a kezében.

— Hát te hogy kerültél ide, szépséges leány? — kérdezte most a legény. — Ki az apád, ki az anyád?

— Én egy sah lánya vagyok — felelte a lány. Ez a szakállas rabló elragadott szüleim házából és fogva tartott ebben a barlangban.

— No, most elbántam veled. Téged pedig felviszlek a földre, szüleid házába, és ha nem vagy ellene, feleségül veszek — mondta a legény.

— Jól van — felelte a lány. — Magam is ezt kívánom. Hiszen te szabadítottál meg ettől a gonosztevőtől.

A legény összeszedett egy halom kincset. A két barát meg mind felhúzta a napvilágra.

Felhúztak minden kincset, drágaságot, ami csak volt a barlangban. Végül már csak a legény meg a sah leánya maradt odalenn.

— Most pedig húzzanak fel téged — mondta a legény.

— Nem! Előbb menj fel magad — kérte a lány. — Attól félek, cserbenhagynak a barátaid.

— Nem olyan emberek azok — felelte sértődötten a legény. — Menj csak te elsőnek.

A sah leánya szabódott még, de a legény végül is ráerőltette a maga akaratát. A lány akkor így szólt hozzá:

— Érzem, hogy rosszat forralnak a barátaid. Jól jegyezd meg, amit mondok. Minden hajnalban két bárány fut le a földalatti birodalomba — egy fehér meg egy fekete. Ha meglátod őket, igyekezz felülni a fehér bárány hátára, az felvisz a földre. De vigyázz, nehogy a feketére ülj, mert akkor még mélyebbre zuhansz vele együtt.

— Van-e még valami odalenn? — kiáltott le a fanyüvő meg a malomhajtó, amikor a sah leányát felhúzták.

— Nincs már semmi. Most húzzatok fel engem felelte az erős legény.

— Te akár lenn is maradhatsz! — kiáltotta a két barát.

Ledobták a kötél végét a földalatti barlangba, s a barlang lejárátát eltorlaszolták a malommal, amit a malomhajtó vonzott maga után, a malomra rádöntötték a két platánfát, amit a fanyüvő hordozott a vállán. Fogták a kincseket, meg a szépséges leányt és tovább mentek.

Akkor értette csak meg a legény, milyen okos volt a leány, milyen ostoba ő maga és milyen hűtlenek a barátai. De már későn: nem tehetett mást, mint hogy leült és várt.

Várt egész éjszaka, le se hunyta a szemét. Kora hajnalban két bárány futott le a föld alá — egy fehér meg egy fekete. A legény fel akart pattanni a fehér hátára, de eltévesztette az ugrást és a feketére került. Abban a pillanatban a földalatti birodalomban találta magát, egy idegen kunyhó födelén.

Leugrott a tetőről és belépett a házikóba, ahol egy öregasszony pörgette a rokkát.

— Adj egy korty vizet, anyóka, mert szomjan halok — kérte az öregasszonyt.

— No — mondta az — úgy látom, a napvilágról bocsátkoztál alá, hogy csúfot üzz belőlünk, szegény emberekből. Honnan vennék vizet?

— Hát itt nincs víz? — csodálkozott a legény.

— Dehogyan nincs! — felelte az öregasszony. — De mihaszna, amikor a mi tisztavízű forrásunkba befészkelte magát a kilencfejű

sárkány! Minden évben odaadjuk neki városunk legszebbik leányát. Azon a napon, amikor a leányt felfalja, odaenged bennünket a forráshoz. Csak akkor ihatunk, különben egész évben szomjazunk.

— Adj nekem két kancsót! — mondta a legény. — Micsoda gyáva népség vagytok ti!

— Ne menj, fiam! — sírdogálta az öregasszony. — Erősebb legények is próbálkoztak már, s azok is otthagyták a fejüket. Széttép a sárkány!

— Dehogy tép! — legyintett a legény már az ajtóban. — Nem mer bántani. Ha pedig mer, hát ő bánja... Add a két kancsót.

Az anyóka sírva adta oda neki a két kancsót, a legény pedig a forráshoz ment. Színig töltötte a két kancsót. A sárkány ott feküdt a víz szélén, szeme sarkából méregette a legényt és csóválta mind a kilenc fejét.

Az öregasszony kiürítette a kancsókat, a legény pedig újra elment a forráshoz. A sárkány most sem szólt neki, csak toppantott egyet, de akkorát, hogy megrepedezett a föld és felhőkben csapódott fel a por.

A városban nyomban híre kelt a legény bátorságának. A földalatti birodalom fejedelme magához hívatta.

— Kérj, amit akarsz, tiéd minden, amit csak kívánsz, ha megöled a sárkányt, hős vitéz! — mondta a fejedelem. — Te vagy az egyedüli, aki erre képes vagy, máskülönben nyomban felfalt volna a sárkány, mint mindenki mást, aki közeledni merészelt a forráshoz.

— Jól van, elmegyek, megverekszem vele. Kettőnk közül valamelyikünk otthagya ma a fogát — mondta a legény. — Te pedig ne feledd az ígéretedet!

Derekára csatolta a bűvös szablyát, amit a nyúlon ülőtől szerzett, fogta a két kancsót és harmadszor is elment a forráshoz.

— Hát harmadszor is ideszemtelenkedtél, te legény! — rivallt rá a sárkány. — Először megkegyelmeztem neked, mint vendégemnek, másodszor megsajnálalak, mint barátomat... És most megint itt vagy!

— Hát te, te gyalázatos? — kérdezte a legény. — Te nem szégyelled magad, amiért elveszed a vizet a jó emberektől és elevenen felfalod a szebbnél szebb lányokat?... Vigyázz magadra! Azért jöttem, hogy lecsapjam az ocsmány fejeidet! — A legény

kilencet suhintott bűvös szablyájával, és a sárkánynak mind a kilenc feje leröpült.

A földalatti birodalom népe majd esztét veszítette örömeiben. Sírtak és nevettek, ugráltak, csókolták egymást. Emberek, csirkék, szamarak, tevék — minden élőlény futott a vízhez.

— Nem tudom kellőképpen meghálálni, amit tettél — mondta a fejedelem a legénynek. — Ebben az évben az én lányomra került volna a sor, őt kellett volna odaadni a kilencfejű sárkánynak. Nekem a lányom a legdrágább kincsem. Vedd feleségül és kormányozd országunkat. Többet is tennék érted, de nem tudom, hogy hálálhatnám meg, amit tettél!

— Én fent születtem a napvilágon — mondta a legény. — Ne hidd, hogy nem tetszik nekem a lányod, vagy hogy nem becsülöm meg bőkezűségedet. De szeretem a hazámat és oda vágyom vissza. Engedj fel a földre, ennél többet nem adhatsz.

— Azt nem tehetem, vitéz — komorodott el a fejedelem. — És nem is teheti meg más, csak a sas, amelyik ott él a platánerdőben. Futárokat küldök hozzá. Lehet, hogy megteszi.

A futárok azonban hiába mentek a sashoz. A sas hat fiókát őrzött a fészkében, azokat még a földalatti birodalom fejedelmének kedvéért sem akarta otthagyni.

Akkor maga a legény indult el, hogy hódoljon a madarak királyának.

A sas éppen távol járt, zsákmányért repült, a fészek fölött pedig, amelyben éhesen sipogtak a fiókák, egy koromfekete keselyű keringett.

A legény megölte a keselyűt, leheveredett a platánfa alá és várta a sast.

— Sip-sip! Sip-sip! — sipogták a fiókák, amikor az öreg sast megpillantották. — Ez a vitéz megmentette az életünket. Megölte a koromfekete keselyűt.

— Hallod-e, vitéz — mondta a sas — megölted az ellenségemet és a fiókáim ellenségét. Kérj, amit akarsz, minden kérésedet teljesítem.

— Vigyél fel a földre, más kívánságom nincs — mondta a legény.

— Vágj le és nyúzz meg ötven bivalyt — parancsolta a sas. — Készíts a bőrükből tömlőket és töltsd meg azokat vízzel. Húst meg vizet viszünk magunkkal az útra.

A legény úgy tett, ahogy a sas parancsolta. Az ötven bivaly húsát rárakta a sas jobbszárnyára, a tömlőket ráakasztotta a bal szárnyára, maga pedig felült a sas hátára és rákiáltott:

— Repüljünk!

A sas felszállt, egyre magasabbra emelkedett. Amikor hátrakiáltott: »Húst!«, a legény a csőrébe dugott egy darab húst, amikor pedig azt kiáltotta: »Vizet!«, a legény adott neki inni.

Már majdnem felértek a földre, amikor elfogyott a hús.

— Húst! — kiáltotta a sas. — Húst, húst!

A legény szó nélkül levágta a jobb lába ujját és azt adta a sasnak.

A sas utoljára lendítette meg a szárnyát és felvitte a legényt a drága napvilágra.

A legény mélyen meghajolt a madár előtt, megköszönte szívességét és sántikálva elindult szülőföldjén.

— Miért sántítasz? — kiáltott utána a sas.

— Elzsibbadt útközben a jobb lábam — felelte a legény.

— Az igazat mondd! — parancsolta a sas.

— Amikor elfogyott a hús, levágtam a jobb lábam ujját és azt adtam neked — vallotta meg kényszeredetten a legény.

A sas nyomban kiköpte az ujját, megnyálazta, ráillesztette a sebre, s az ujj mindjárt odaforrt a legény lábára.

Az erős legény elbúcsúzott a sastól és elindult, hogy megkeresse házát.

Amikor a ház ajtaja elé ért, olyan lármát hallott, hogy majd megsüketült.

A fanyüvő meg a malomhajtó verekedett éppen a sah leányáért. A lány pedig keservesen sírt és csak egyet hajtogatott: nem lesz egyiküké sem, csak az erős legényé.

— Mindenkinek az jut, amit érdemel! — mondta a legény, amikor benyitott a házba.

Agyonvágta a malomhajtót és hasra fektette, agyonütötte a fanyüvőt és hanyatt fektette, aztán kézen fogta a lányt és elindult vele más országba.

Így lett a szépséges lány az erős legény felesége.

A NAP LEÁNYA

DOLGÁN NÉPMESE

Élt valamikor réges-régen egy gazdag kereskedő. Annyi pénzt gyűjtött, hogy messze földön nem volt gazdagabb ember nála. Úgy élt, mint a kiskirály. A nép nem is hívta másképp, csak királynak.

A kereskedő-királynak felesége is volt. Együtt éltek vénségükig, míg az asszony meg nem halt.

Sírt az öreg kereskedő, siratta a feleségét, magára maradt. Hamarosan elunta magát egyedül. Magához hívatta tanácsadóit és azt mondta nekik:

— Új királynéről kellene gondoskodnom. De hol talállok? Hiszen király vagyok. Nem illő, hogy egyszerű leányt vegyek feleségül.

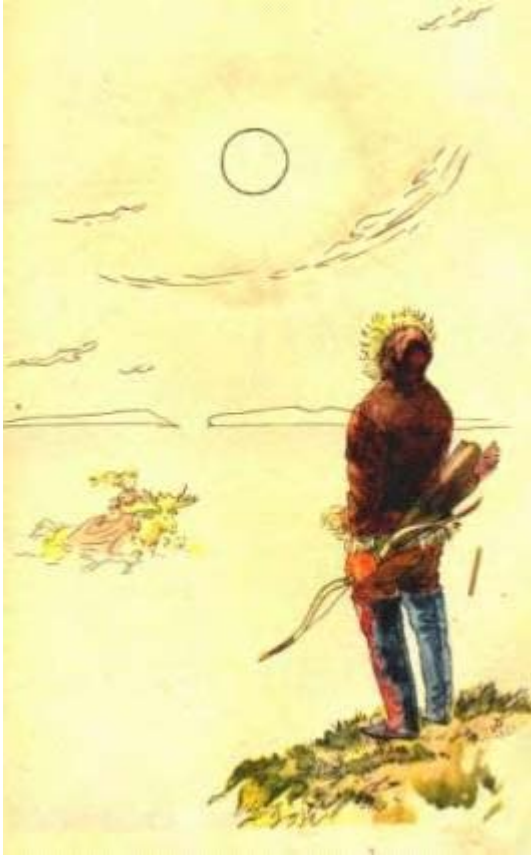
Azt mondták a tanácsadók:

— Hallottuk, hogy a Napnak van egy szépséges leánya. Arany a hajfonata, szeme, mint két csillag, piros hajnal az orcája. Parancsold meg, hogy hozzák a házába.

— Ki tudja megtenni? — kérdezte a király.

Azt tanácsolták neki:

— Szegény emberre bízod. Veszedelemes és nehéz feladat ez! A rangos emberért kár volna, ha ott pusztulna!

És egy szegény vadászt vezettek a király elé: Oku-Olájt.

— Nézd ezt a legényt — mondták a királynak — azt beszélnek róla, hogy messze földön a legerősebb és legvitézesebb ember. Hozza el neked ő a menyasszonyt.

Megörült a király, azt mondta Oku-Olájnak:

— A Nap leányát akarom feleségül venni. Indulj és szerezd meg, ahogy tudod. Ha nem hozod el nekem — fejedet vétetem. Holnap indulj útnak.

Mit tehetett a szegény vadász? Nem szegülhetett szembe a király parancsával. Nagy bánattal hazaindult.

Sírva lépett a kunyhóba.

— Mi baj, fiam? — kérdezte az anyja.

Elpanaszolta a legényt:

— Azt parancsolta a király, hogy szerezzem meg neki feleségül a Nap leányát. Nehéz dolog az! A halálba küld a király! Rangos embert persze, nem küld, de engem, földhözragadt szegény embert, nem sajnál.

— Ne sírj — mondta Oku-Oláj anyja — feküdj le, aludjál, reggel majd gondolkozunk rajta, hogyan menekülhetnénk meg a bajból.

Lefeküdt a legény, elaludt. Reggel az anyja enni, inni adott neki, és így szólt:

— Azt mondom én neked, fiam, nem az erdőkön túl, nem is a hegyeken túl, hanem a tengeren túl kell keresned a Nap leányát.

— Egy kis golyót adok neked. Ha eldobod az úton, előtted gurul és mutatja az utat.

— Menj a golyó után. A tenger partjára érsz. Van a tengerparton egy kopár földnyelv. Azon a földnyelven régi, szuvas csontok hevernek: egy rég kipusztult állat csontjai. Szedd fel a csontokat és illeszd össze.

— Aztán menj fel a part menti dombra. Adok neked egy vascsákányt. Túrd fel vele a dombot, s egy vaskalapácsot találsz. Vedd fel, vidd a földnyelvre és üss vele háromszor a jávorszarvas-csontokra. Egyet ütsz — hús nő a csontokon. Kettőt ütsz — bőr nő a húson. Hármát ütsz — megelevenedik a jávorszarvas és talpra ugrik.

— Mondd meg neki, hogy az anyád küldött hozzá: segítsen rajtad. Segítsen egyetlen fiamon. A jávorszarvas segít majd.

Oku-Olájnak egy kis fekete golyót meg egy vascsákányt adott az anyja.

Elbúcsúzott Oku-Oláj az anyjától, eldobta a golyót, az nyomban arannyá változott és fénylett, mint a nap. Gurulni kezdett az úton. Elindult a nyomában Oku-Oláj, hogy királyának megszerezze feleségül a Nap leányát.

Sokáig ment a vadász. Nem számlálta a napokat, nem számlálta az éjszakákat.

A golyó végül a tengerpartra vezette, a kopár földnyelv közelébe. Körös-körül senki, csak a hullámok csobogtak, csak a sirályok rikoltoztak a szürke sziklák fölött.

A víz szélén, egy lapos kövön, szétszórt, régi csontok heverték. Félig elkorhadtak már, bemohosodtak.

Megállt a golyó. Oku-Oláj összeszedte, egymáshoz illesztette a csontokat. Sokáig vesződött velük. Rakta így, próbálta úgy — végül elkészült.

»Most a kalapácsot kell megszereznem« — gondolta.

Körülnézett, és meglátott egy magas dombot. A dombon százéves fenyők zúgtak, csúcsuk az eget verte. Oku-Oláj felmászott a dombra.

A domb tetején fekete kő hevert. Oku-Oláj el akarta mozdítani. Erőlködött, nekigyürkőzött, de a kő meg se moccant. Oku-Oláj akkor fogta a vascsákányt. Körös-körül aláásta a nagy követ.

Egészen estig dolgozott. Estére elmozdult a kő, mély gödör tárult fel alatta. Belenézett Oku-Oláj a gödörbe — egy vaskalapács feküdt a mélyén, de olyan roppant nagy, hogy a legény megijedt: »Hogyan emelem ki a gödörből?«

Leugrott a gödörbe, megpróbálta felvonszolni a vaskalapácsot. Egész éjjel vesződött vele. Csak reggelre tudta kiemelni a gödörből. Vitte a földnyelvre.

Összeszedte Oku-Oláj minden erejét, felemelte a kalapácsot és ráütött a jávorszarvas koponyájára.

A csontokat lassan-lassan benőtte a hús.

Még egyet ütött Oku-Oláj — bőr meg szőr borította be a jávorszarvas húsát.

Ütött harmadszor — megmozdult a jávorszarvas, kinyitotta a szemét, nagyot lélegzett és talpra ugrott.

Oku-Oláj sohasem látott még az erdőben ilyen óriási jávorszarvast. Roppant állat volt, vad, ágas-bogas az aganca. Talpra ugrott hát a szarvas és megszólalt rekedt hangon, lassan, mintha már réges-rég elfelejtette volna a beszédet:

— Mióta világ a világ, senki sem ébresztett fel. Napfényes föld lakója, mit keresel itt? Miért háborgatsz engem?

Oku-Oláj meghajolt a jávorszarvas előtt és elmondta, miért küldte messze útra a király. Meghallgatta a szarvas, majd így szólt:

— Nehéz dolog az! A királyod kedvéért nem segítenék rajtad, a te kedvedért sem. De mert egy anya kéri, hogy segítsek egyetlen fián, hát megpróbálom. Ülj le erre a kőre és várj meg. Elindulok azon az úton, amelyen a Nap jár a víz alatt.

Beleugrott a szarvas a tengerbe és eltűnt a hullámok között.

Oku-Oláj egész éjjel várt a parti kövön. Megvirradt. Rózsaszínű fény támadt a szürke tenger fölött.

Oku-Oláj úgy látta, mintha két nap kelt volna fel. Az egyik, mint máskor is, az égen úszott, a másik a vízen közeledett a part felé. A

vén szarvas közelgett a tengeren, aranyhajú, csillagszemű, hajnalpiros orcájú leány ült a hátán.

Kiért a szarvas a partra. Fáradtan lihegett.

— Nem volt könnyű munka — mondta Oku-Olájnak.

A szépséges leány leugrott a hátáról.

— Miért raboltattál el? — kérdezte.

Oku-Oláj elmondta neki, hogy király parancsát teljesíti.

— Jól van — mondta a Nap leánya — nem akarom, hogy bántódásod essék miattam. De ékes ruháim nélkül nem mehetek királyodhoz. Két vasláda fekszik a tenger fenekén. Abban vannak a szép ruháim. Hozd fel a ládákat, akkor feleségül megyek a királyodhoz.

— Megpróbálom — mondta Oku-Oláj.

Felült a jávorszarvas hátára, s az a tengerbe ugrott vele.

A tenger közepén alábukott a szarvas. Körülnézett Oku-Oláj — éles fogú halak tartottak feléje, kitátották iszonyú szájukat, hogy elnyeljék.

— Kapaszkodj belém jó erősen — mondta a szarvas.

Már a tenger fenekén száguldottak. Oku-Oláj két vasládát pillantott meg a homokon. Felkapta a ládákat, vállára emelte. A jávorszarvas kiúszott vele a partra.

— Ó, de nehezemre esett! — mondta a szarvas.

A lány megnézte a két vasládát és azt mondta:

— Köszönöm, Oku-Oláj. De még egy tengeri tehenet is fel kell hoznod a tenger fenekéről, mert én csak annak a tejét iszom meg. Más tejet nem szeretek. Ha felhozod a tehenet, veled megyek, de tehen nélkül nem mehetek.

Mit tehetett Oku-Oláj? Sóhajtott egyet, a szarvas meg így szólt:

— Ülj hátamra, megpróbáljuk.

Felült Oku-Oláj a jávorszarvas hátára, az beleugrott a tengerbe, a közepén alábukott és leszállt a víz alatti birodalomba.

Éles fogú halak vették körül Oku-Oláj, tengeri férgek tekergőztek körülöttük, be akarták fogni a szarvas lábát, lerántani a mélybe Oku-Oláj.

— Kapaszkodj belém jobban — mondta a szarvas, és száguldani kezdett a mélyben.

Nézi Oku-Oláj — egy tehen álldogál a vízínövények között, legeli a vizes füvet. A legény elkapta a kötőfékét, húzni kezdte maga után. A

jávorszarvas kiúszott vele a partra. A Nap leánya ott ült a kövön, várta őket. A két ládája mellette.

— No, mindent megtettem, amit tehettem — mondta a jávorszarvas. Elfogyott minden erőm, fáradt vagyok.

— Köszönöm, amit tettél, hűséges segítőtársam — mondta Oku-Oláj és megsimogatta a szarvas hátát.

Lefeküdt a jávorszarvas a parton, kinyújtózott — és széthulltak a csontjai. A csontok porrá omlottak, a szél kisodorta a port a hideg, szürke tengerre.

Oku-Oláj vállára emelte a két vasládát, kézen fogta a leányt, megrántotta a tehen kötőfékét és elindultak hazafelé.

Megérkeztek Oku-Oláj szülőföldjére, mentek a király elébe.

— Mondjátok meg a királynak, jöjjön a mátkája elé — mondta Oku-Oláj a király szolgáinak.

Futottak a szolgák a királyhoz. Az kilépett a tornácra.

— Derék legény vagy, Oku-Oláj mondta -. igen szép menyasszonyt szereztél nekem!

Aztán a ládákra nézett:

— Úgy látom, kelengyében sincs hiány.

Akkor vette észre a tehenet.

— Hát ez? Tengeri tehen? No, nem valami szép. Nem különb a mi teheneinknél.

Megharagudott a tengeri tehen. Kitátotta a száját és hamm! — bekapta a királyt.

A Nap leánya akkor odalépett Oku-Olájhoz, a kezét nyújtotta neki.

— Nem akartam feleségül menni a királyhoz, mert nem volt kedves a szívemnek. De hozzád, vitéz Oku-Oláj, örömet feleségül megyek.

Ráütött egy pálcával a két vasládára. Nőttek, növekedtek a ládák — két nagy házzá változtak. Az egyik házban csupa finom falat volt — annyi, hogy száz ember száz év alatt sem tudná megenni. A másikban gyönyörű ruhák voltak — annyi, hogy száz ember száz év alatt sem tudná elnyúni.

Oku-Oláj feleségül vette a Nap leányát. Boldogan éltek hárman, Oku-Oláj anyjával. Addig éltek, amíg meg nem haltak.

EGLE

LITVÁN NÉPMESE

Egy este három leány, három testvér fürdött a tóban. Lubickoltak, locsolódtak kedvükre, aztán kiléptek a partra. A két nagyobbik leány felöltözött, de Egle, a legkisebbik, még az ingét se húzhatta magára, amikor egyszer csak rásziszegett valaki. Odanézett — hát egy kígyó bújt az inge ujjába.

— Eredj innen! — kiáltott rá Egle.

— Ígérd meg, hogy a feleségem leszel, akkor elmegyek — szólalt meg emberi hangon a kígyó.

Megharagudott erre a szóra Egle, a nővérei meg csak nevettek.

— Ígérd meg, Egle! — mondták. — Szép vőlegényed lesz!

Azzal hazafutottak.

Egle magára maradt a tóparton. Leszállt a nap, besötétedett. Félni kezdett Egle, de hogyan menjen haza ing nélkül?

Kérlelni kezdte hát a kígyót:

— Kedves kígyó, add vissza az ingemet!

Az csak a magáét hajtogatta:

— Visszaadom, ha mátkámnak nevezhetlek!

— No, jól van — kiáltotta végül Egle — legyen, ahogy akarod!

A kígyó kibújt az ingből. Egle magára rántotta az ingét és hazaszaladt.

Egle másnap reggel odaült az ablakához és pörgette a rokkáját. Üldögélt, fonogatott, dalocskát dúdolgatott. Eszébe se jutott már a kígyó. Egyszer csak hallja — nagy sustorgás, sziszegés támadt az udvaron. Kinézett Egle az ablakon — majd szörnyethalt ijedtében!

Telis-tele volt az udvar kígyóval! Sziszegtek a kígyók, tekergőztek. A három legnagyobb, legvastagabb kígyó felkúszott a küszöbre, becsusszant az ajtó alatt, s már benn is volt a házban.

Egle gyorsan kisurrant a szobából, beugrott a kamrába. Meglapult a sarokban, csak úgy reszketett félelmében. A kígyók pedig így szóltak Egle apjához, anyjához:

— Leánykérőbe jöttünk, a tavak királya küldött bennünket. Öltöztessétek fel ékesen legkisebbik leányotokat. Feleségül

ígérkezett a mi urunkhoz.

Mit tegyenek a szülők? Ha király is a kérő, mégis csak csúszómászó, hidegtestű féreg — hogy adhatná ilyenhez kedves leányukat? De ki se kosarazhatják, hiszen Egle már elígérte magát neki.

A szomszédasszony éppen vendégségben volt náluk. Azt tanácsolta titokban a szülőknek:

— Adjatok a lányotok helyett egy fehér ludat. Mit tudnak ahhoz a kígyók!

Az öregek úgy is tettek. Kivittek egy fehér ludat és azt mondták a leánykérőknek:

— Itt a legkisebbik lányunk. Vezessétek vőlegényéhez a menyasszonyt!

A kígyók tekenőbe ültették a fehér ludat és kifordultak vele az udvarból. Alighogy a kapun kilépnek, hallják ám, hogy egy kakukk ezt kiáltja:

— Ka-kukk! Ka-kukk!

A lúdjukat férjhez adják,
Lányukat meg elbújtatták!
Ka-kukk!

Visszafordultak a kígyók, sziszegtek, tekergőztek — követelték az igazi mátkát.

Az öreg szomszédasszony most azt súgta a szülőknek:

— Vezessetek elébük egy fehér bárányt!

Az öregek kivezettek egy fehér bárányt.

— Nem akartunk megválni a leányunktól — mondták a kígyóknak — de mit tehetünk! Vigyétek, vezessétek vőlegénye elébe!

Elvezették a kígyók a fehér bárányt. Alig értek a falu közepére, megint elkakukkolta magát a kakukkmadár:

— Ka-kukk! Ka-kukk!

Bárányukat férjhez adják,
Lányukat meg elbújtatták!
Ka-kukk!

Visszacsúsztak a kígyók.

— Nem — azt mondják — ez sem az igazi mátká.

A szomszédasszony most azt tanácsolja:

— Adjatok a kígyóknak a fehérszőrű teheneteket.

Kivezették a fehér tehenet, piros pántlikát kötöttek a nyakába, odaadták a kígyóknak.

A kígyók végighajtották a falun a fehérszőrű tehenet, egészen a kertek aljáig hajtották. A kertek alján ott üdögélt a kakukkmadár, s kakukk-nyelven ezt kiáltotta:

— Ka-kukk! Ka-kukk!

Tehenüket férjhez adják,
Lányukat meg elbújtatták!

Kakukkl

Kapták magukat a kígyók, mentek vissza a házba:

— Mi becsületes szándékkal jöttünk hozzátok, ti meg háromszor becsaptatok! Vigyázzatok, ha negyedszer is rászedtek, megbánjátok! Elrágjuk a fák gyökerét kertetekben, farkunkkal leverjük a vetést a földetekben!

Meghallotta ezt Egle, előbújt a kamrából, odaállt a leánykérők elé.

— Szavamat adtam — mondta — tartom is a szavamat. Vezessetek mátkámhoz!

Elindultak a kígyók, végig a falun — elől a három vőfély, mögöttük Egle lépeget, sarkában a kígyó-nász nép tekereg a porban. Viszik a menyasszonyt a vőlegényhez. A kakukkmadár ott röpköd felettük, kakukk-nótáját fújja:

*Ez aztán a mátká,
Az igazi mátká,
Zsenge fenyő-termetének,
Hajfonata szép selymének
Nincs a földön párja!*

Odaértek a tó partjára. Megrendült a tó vize, tajtékot vetett, kicsapott medréből. Egyszer csak szépséges ifjú lépett ki a parti fövenyre — pompás öltözetű, daliás, szépszál vitéz.

— Én vagyok a vőlegényed — mondta Eglének. — Zsaltisz a nevem. Mások előtt porban tekergőző kígyó vagyok, de a te kedvedért, leánykám, ledobtam a kígyóbőrt, egyedül neked árultam el a nevemet. Szeretsz-e engem, szépségem?

— Szeretlek — felelte Egle — és hűséges feleséged leszek. — Azzal követte mátkáját víz alatti birodalmába.

Kilenc esztendő telt el. Egle két fiat meg egy leánygyermeket szült az urának. Boldogan élt a víz alatti birodalomban. Kedve telt

gyermekében is — gyöngédek voltak, szófogadók. Ura szerette, óvta, mint a szeme fényét. Csak szülei után epekedett folyton Egle, testvérei után. Szűknek érezte a víz alatti birodalmat, látni szerette volna apját, anyját, gyöngéd szavakat váltani bátyáival, rokka mellett énekelgetni nővéreivel.

Kérlelni kezdte urát:

— Engedj el, Zsaltisz, hazalátogatnék, megmutatnám gyermekeinket apámnak, anyámnak!

De Zsaltisz marasztalta.

— Talán rosszul megy a sorod a birodalmamban? — kérdezte tőle.

— Jól megy a sorom — válaszolta Egle — de rossz lány az, aki örökre elfeledi édesapját, szülőanyját.

— Hát legyen, ahogy akarod — mondta Zsaltisz. — Eleresztelek, de előbb fond meg ezt az aranyszösz.

Leült Egle a rokka mellé. Font egy napig, font kettőig, hanem a szösz nemcsak hogy nem fogyott, de mintha még szaporodott volna!

Az öreg dajka, a kislány dajkája, nézte, nézte, hogyan fon Egle. Megcsóválta a fejét és azt mondta:

— Nem fonod meg soha azt a szösz, még ha annyi esztendő érsz is, mint én!

— Mit tegyek hát, anyókám? — kérdezte Egle.

— Tüzesíts meg egy tűt és szúrd bele a szöszbe.

Fogta Egle a tűt, fehérre izzította. Alig szúrta a szöszbe, egy nagy béka ugrott ki a szöszcsomóból. Ez üldögélt a szöszben, ez eresztette szájából az aranyszálakat. Egle hiába fonta-fonta a szösz egyik végét, az egyre nőtt, növekedett a másik végén. No de Egle most egyetlen éjszaka felfonta a szösz.

Vitte reggel urának a gombolyagot, és azt mondta:

— Megtettem, amit parancsoltál. Teljesítsd most te is, amit ígértél.

— Jól van — felelte Zsaltiaz. — Szavamat adtam, nem szegem meg. Elengedlek apádhoz, anyádhoz, mire elnyüvöd ezt a papucgot.

Ezzel kivett a lóca alól egy vasbocskort és odaadta feleségének.

Felhúzta Egle a vasbocskort, de a vastalpon még egy karcolás sem esett.

Nézte az öreg dajka, nézte, csóválta a fejét.

— Ne gyötörd magad hiába, leányom! Ha száz évig élsz, se nyüvöd el a vasbocskort!

— Adj tanácsot, anyóka, mit tegyek!

— Vidd el a kovácshoz, vedd a tűzhelybe!

Megfogadta Egle a dajka tanácsát. A kovács megizzította a vasbocskort, s az olyan törékeny lett, mint az üveg. Nem telt belé egy óra sem, Egle elnyűtte a bocskort.

Ment urához és megkérdezte:

— Eleresztesz-e most már?

— El én — felelte Zsaltisz. — De hogy állítasz be a szülői házba nyúl pogácsa nélkül? Elítélnék az emberek, gógösnek mondanak.

Észbekapott Egle. Amikor még kicsi volt és szülei elmentek valahová hazulról, sohasem tértek haza üres kézzel. Édes pogácsát hoztak, szétosztották a gyerekek között s azt mondták: »Nagy utat bejártunk, nyúl házában háltunk, süttött a nyúl pogácsát, elhoztunk egy darabkát.« Ősi szokás volt ez Litvániában. Megszégyellte magát Egle, hogy elfeledte a régi szokást, s már szaladt is pogácsát sütni.

Az ura pedig titokban elrejtett minden bödönt, minden edényt, csak egy rostát hagyott elől. De ki tud a rostában vizet hordani, tésztát gyúrni? Kifolyik a víz belőle, széthull a liszt.

Az öreg dajka megint jó tanáccsal szolgált. Fogott egy puha rozskenyeret és betapasztotta a rosta lyukait. Egle meggyúrta a rostában a tésztát, egy csepp vizet se csöppentett el, egy marok lisztet se hullatott ki.

Megsütötte Egle az édes pogácsát és el akart búcsúzni urától.

Azt mondta neki Zsaltisz:

— Kilenc napnál tovább ne maradj, s ha visszatérsz, senki el ne kísérjen. Állj meg a tóparton és kiáltsd ezt:

Hogyha él még kedves társam,

Mozdulj, rendülj, tó sima tükre,

Fehér habot, hó tajtékot

Táncoltassál örvényedbe.

*Hogyha meghalt kedves társam,
Holtan úszik mély vizedben,
Vérpiros hab, vérszínű tajték
Kavarogjon örvényedben.*

— És te, lánykám, ti is, fiaim, ígérjétek meg, hogy amit tudtok, nem áruljátok el az embereknek!

Megígérték a gyerekek.

Zsaltisz akkor kígyóvá változott és fölvitte a tópartra feleségét meg gyerekeit.

Volt nagy öröm, amikor Egle bekopogtatott gyerekeivel szülei házába!

Apja, anyja nem tudtak betelni lányuk, unokáik látásával, Egle bátyái, nővérei nem győzték szóval.

Csak a szomszédok kerülték a házukat. Azt mondogatták egymásnak:

— Megjött a kígyóné a kígyó-gyerekekkel. Szerencse még, hogy az urát otthon hagyta! Csak bajt ne hozzanak ránk!

Meghallották Egle bátyái, igen zokon vették. Megpróbálták hűgük lelkére beszélni:

— Hagyd ott az uradat, maradj közöttünk. Ha érted jön az urad, nem adunk ki neki.

Azt felelte Egle:

— Igaztalan dolog volna az, édes bátyáim! Hogy fordulhatna el az asszony élő urától, hogy vehetné el tőle gyermekeit? Nem is jön értem az uram, magam megyek hozzá, amint az idő letelik, magam hívom elő a tó vizéből.

— Aztán hogy hívod elő?

— Hej, bátyáim — mondta Egle — minek tudnátok, nem ti hívjátok. Engem ne faggassatok, úgysem mondok semmit.

Az öreg szomszédasszony megint tanácsal állt elő.

— Nem jó végén fogjátok meg a dolgot — mondta a legényeknek.

— Amit nem árul el az anya, azt kifecsegi a gyerekei.

Kimentek a testvérek éjjel az erdőszélre lovat legeltetni. Magukkal vitték Egle nagyobbik fiát is. Kicsapták a lovakat legelni, tüzet raktak,

és faggatni kezdték a fiút, hogy hívják az apját, s milyen igéssel lehet előhívni.

A nagyobbik fiú egy szóval se árult el nekik semmit. Hiába kedveskedtek neki — hallgatott; ha verték, kínozták — csak a könnye pergett.

— No — mondták a testvérek — ez az anyjára ütött. Talán a kisebbikkel könnyebb dolgunk lesz.

Reggel hazatértek. Egle megkérdezte a fiától:

— Mitől vörös a szemed, fiacskám?

— Erősen füstölt a tűz az erdőszélen — felelte a fia — kicsípte a szememet.

A testvérek másnap megint éjjeli legelőre hajtották a lovakat. Most Egle kisebbik fiát vitték magukkal.

De abból sem tudtak egy szót se kihúzni.

Hazamentek reggel. Egle ránézett a fiára és megkérdezte tőle:

— Mitől vörös a te szemed is, fiacskám? Bántottak talán?

— Nem, nem bántottak — felelte a fiú. — Nem aludtam az éjjel, a lovakra vigyáztam, az álmatlanságtól vörös a szemem.

Harmadnap éjjel megint lovakat legeltettek a testvérek. Magukhoz édesgették, magukkal csalogatták Egle leánykáját.

A kislány volt az anya meg az öreg dajka legkedvesebbike. Egy ujjal se ért hozzá senki, egy rossz szóval se illette. Kérdezni, faggatni kezdték a kislányt. Az lesütötte a szemét, hallgatott, csak a fejét ingatta: »Nem tudok semmit«. De amint suhogós korbáccsal megfenyegették, egyszerre reszketni kezdett, fehér lett, mint a gyolcs, és elmondott mindent. Elárulta az apja nevét, megmondta, milyen igével lehet előhívni a tóból.

Több se kellett a testvéreknek! Megfenyegették a kislányt, nehogy egy szót is eláruljon az anyjának, aztán hazavezették.

Kaszát ragadtak és mentek a tóhoz. Elvégezték gonosz munkájukat, megtörölték kaszáikat a fűben és hazamentek. Amikor a pitvarban fölakasztották a kaszákat, Egle meghallotta a kaszavas pengését és elszorult a szíve.

— Ilyen korán kaszálni mentetek? — kérdezte bátyáitól.

— Hajnali harmatban jobban simul kasza alá a fű — felelték azok.

Eglének azonban nyugtalan volt a lelke. Még azon a napon felszedelőzködött és haza indult urához. Elbúcsúzott apjától, anyjától

a küszöbön, nővéreit, bátyáit megölelte a kapuban — nem engedte, hogy elkísérjék.

Megállt a gyermekeivel a tóparton, és elmondta az ígét, amire ura tanította:

*Hogyha él még kedves társam,
Mozdulj, rendülj, tó sima tükre,
Fehér habot, hó tajtékot
Táncoltassál örvényedbe.*

*Hogyha meghalt kedves társam,
Holtan úszik mély vizedben,
Vérpiros hab, vér színű tajték
Kavarogjon örvényedben!*

Megrendült, tajtékot kavart a tó vize. De nem fehér hab kavargott a színén, nem hófehér, hanem piros, vérpiros. A mélyből pedig Zsaltisz hangja hallatszott:

*Hajnali órán
Elveszítettek
Gonoszszívű emberek.
Kedves lányom,
Mit is tettél!
Elárultál engemet!*

Zokogott Egle, hullott a könnye, mint a zápor. Aztán így szólt gyermekeihez:

— Nincs többé szerető apátok, nincs többé szeretett uram! Senki sem fogad bennünket a víz alatti birodalomban! Gonosz gyilkosokkal pedig nem élhetünk egy fődél alatt! Legyen hát úgy, ahogy mondom:

*Én fiaim, fiacskáim,
Szavatokat tartottátok
Büszke tölgyé, szép juharrá
Változtat most édesanyátok!*

*Te meg, lányom, ijedős lányom,
Amit tettél, hogy ne feledd el:
Legyél nyárfa, remegj, reszkess
Minden egyes levdeddel!*

*Magam pedig leszek fenyő,
Zord fenyőfa hegymeredélyen.
Sűrű gyantakönnyet ontok,
Nyögök, sírok éjjel a szélben!*

Ahogy mondta, úgy lett. A nagyobbik fiú magas tölgyfává változott, a kisebbik juharrá, hóguk pedig rezgőlevelű nyárfává. Egle maga sötét fenyőfa lett a tó mellett.

Azóta vannak a földön fenyők, tölgyek, juharfák meg nyárfák. A fenyő úgy áll, mint a szomorú özveggy, mélyen lecsüggeszti sötét ágait. A nyárfa apró levelei a legenyhébb szélre is megremegnek, mintha félnének. A tölgy meg a juhar törzse pedig szilárd, erős, mint az igaz ember szíve. Hogy miért ilyenek ezek a fák, csak az tudja, aki hallotta az öregektől Egle és gyermekei történetét.

GULCSECSEK

TATÁR NÉPMESE

Valamikor réges-régen élt egy sötét erdőben egy vén boszorkány. Gonosz volt a velejéig, egész életében csak rosszat tett az embereknek.

Volt a gonosz boszorkánynak egy fia. A fiú egyszer bement a faluba és meglátott egy szépséges szép leányt, Gulcsecseket. Igen megtetszett neki. Elcsalta a lányt szülei házából és a sötét rengetegbe vezette. Ott éldegéltek hármasan.

Egyszer messzi útra indult a boszorkány fia. Gulcsecsek ottmaradt az erdőben a gonosz vénasszonnyal. Nagyon elbúsulta magát és kérlelni kezdte a boszorkányt:

— Engedj el szüleim látogatására! Rég nem láttam őket...

Nem engedte a boszorka.

— Tapodtat se mégy! — rivallt rá. — Nem engedlek, itt maradsz!

Valahányszor kilépett a házikóból, belakatolta az ajtót, bezárta Gulcsecseket.

Egyszer azonban úgy esett, hogy a boszorkány egész éjjel távol volt és nyitva feledte az ajtót.

Meglátta Gulcsecsek a nyitott ajtót, örvendezett. Készülődni kezdett az útra. Készülődött és közben énekelgetett:

*Hold ragyog az égen,
Világos az erdő,
Legényt sütök, útra kelek,
Megyek anyácskámhoz!*

Kivette a lepényt a kemencéből, kendőbe takarta, és gyorsan elindult a faluba, szüleihez.

Hazatért a boszorka, látta, hogy Gulcsecsek eltűnt, s eltűnt a lepény is a kemencéből.

Megdühödött a boszorkány. Ordas farkassá változott és Gulcsecsek után iramodott.

Ügetett, szimatolta az utat, fürkészte a nyomokat, s közben rekedt hangon énekelte:

Lompos farkam lengetem,

*Morgok szörnyűségesen:
Add vissza a lepényemet
Széttéplek, ha nem adod,
Széttéplek, ha nem adod!*

Meghallotta Gulcsecsek a gonosz boszorka énekét és megrémült. Visszaadta volna a lepényt, csak hogy már egy morzsa se volt belőle — megette útközben...

Gulcsecsek körülnézett. Nézett erre, nézett arra — meglátott a közelben egy odvas, terebélyes vén szilfát. Odaszaladt alája és énekelni kezdett:

*Terebélyes szilfa,
Ágas-bogas szilfa,
Üldöz a boszorka,
Rejts el gyorsan, szilfa,
Fedezz el, jó szilfa!*

Megsajnálta Gulcsecseket a szilfa. Kitárta odvát, amelybe mogyorót gyűjtött télire a mókus, amelyben bagoly pihent nappal. Gulcsecsek besurrant a szilfa odvába és meglapult.

Futott a boszorka a szilfa alá. Kaparta körülötte a földet, morgott, üvöltött. Egész éjjel nem tágított a szilfa alól. Gulcsecsek pedig csak lapult az odúban, meg se moccan.

Amint felkelt a nap, a vén boszorkány megijedt a világosságtól és hazaszaladt.

Gulcsecsek előmerészkedett az odúból, megköszönte a szilfának, hogy menedéket adott neki, aztán tovább sietett.

A boszorka megvárta az estét, megint farkassá változott és Gulcsecsek után iramodott. Ráakadt a nyomára és durva, rekedt hangon fújta a nótáját:

*Lompos farkam lengetem,
Morgok szörnyűségesen:
Add vissza a lepényemet
Széttéplek, ha nem adod,
Széttéplek, ha nem adod!*

Meghallotta Gulcsecsek a boszorkány énekét — inába szállt a bátorsága, nem tudta, hová legyen. Nézett ide, nézett oda — meglátott egy kerek tisztást, a tisztáson egy tavacskát. Szép szóval kérlelte a tavat:

*Szép ezüst tó, telivízű tó!
Üldöz, kerget a boszorka:
Rejts el gyorsan, telivízű tó!
Fedezzel el, telivízű tó!*

Megsajnálta a tó Gulcsecseket. Hullámzani kezdett, kiáradt partjai közül és körülvette azt a helyet, ahol Gulcsecsek állt, mély vízével elválasztotta a boszorkánytól.

A boszorka egész éjjel üvöltött, egész éjjel kaparta a köveket a tó partján, de mégsem tudta elérni Gulcsecseket.

Amint megvirradt, a boszorka visszafutott a sötét rengetegbe.

A tó akkor hullámzani kezdett, félrehúzódott, visszatért medrébe és Gulcsecsek a szárazon folytathatta útját.

Megköszönte a tónak, hogy menedéket adott neki és továbbindult.

Ment, mendegélt — elmúlt a reggel, a nappal is elmúlt, újra beesteledett. Gulcsecsek kiért az erdőszélre. Innen már láthatta szülei faluját. Azt hitte Gulcsecsek, hogy már elmúlt a veszedelem. Pedig dehogy múlt!

A gonosz boszorka ismét farkassá változott, már Gulcsecsek sarkában volt, majdnem-majdnem utolérte... Közben pedig énekelt:

*Lompos farkam lengetem,
Morgok szörnyűségesen:
Add vissza a lepényemet
Széttéplek, ha nem adod,
Széttéplek, ha nem adod!*

Megijedt Gulcsecsek! Hová legyen? Hová rejtőzzék?... Nézett ide, nézett oda — meglátott a mező szélén egy magas nyírfát és sebesen felkapaszkodott a csúcsára. Ráült egy ágra, ott ült-üldögélt.

A boszorkány odaszaladt és kotorni kezdte karmaival a nyírfa gyökerét. Közben dühösen morgott, üvöltött.

»Még elveszít ez a gonosz boszorkány! — gondolta Gulcsecsek. — Talán sohasem látom viszont szüleimet!«

Abban a szempillantásban egy seregély röppent oda és letelepedett a nyírfa csúcsára. Gulcsecsek szép szóval kérlelte:

*Sötétszemű seregélyem,
Sötétszárnyú seregélyem,
Itt van, itt a hajam szála,
Röpülj vele szüleimhez,*

Röpülj tüstént, seregély!

Azzal kitépett két szálat a hajfonatából és odaadta a seregélynek. A seregély csőrébe kapta a két hajszálat és elrepült Gulcsecsek anyjához, apjához. Elrepült és ráakasztotta a két hajszálat a kapufára.

Gulcsecsek bátyja kiment a kapuba, meglátta a hajszálakat és azt mondta magában:

— A lovam dörzsölte a nyakát a kapufán, annak a sörényéből maradt itt ez a két szál.

Levette a hajszálakat és húrnak feszítette a hegedűjére.

— Hadd táncolok egyet, hadd pengetem meg a hegedűt! — mondta a felesége.

Vette a hegedűt, de alig érintette meg a húrokat, alig toppantott egyet, Gulcsecsek hangja szólalt meg a hegedűn:

Táncra ne pengess:

Szaggat a derekam,

Táncra ne toppants:

Fáj a fejem...

Elcsodálkozott az asszony:

— Hallgasd csak: emberi hangon szólalt meg a hegedű! Nem engedi, hogy táncra pengessem a hegedűt, nem engedi, hogy toppantsak!

Gulcsecsek bátyja elvette a hegedűt. Alig ért a húrokhoz, a hegedű Gulcsecsek hangján szólalt meg:

Ne bánts, ne bánts, édes bátyám,

Ne pengesd a húrokat,

Ne cibáld a hajamat!

Erdőszélen fehér nyírfa,

*Tetejében Gulcsecsek,
Fa tövében a boszorka*

Üvölt, morog,

Ássa a fa gyökerét,

Elveszíti húgodat.

Ne pengesd a húrokat, dobd el hegedűdet,

Siess hozzám az erdőre, nyírfának tövébe!

Nem sokat gondolkodott a bátyja, fogott egy jókora fütyküst, lóra ült és vágatott az erdőbe.

A boszorkány addigra már körülásta a nyírfa gyökerét. Remegett a fa, ingadozott, már-már kidőlt...

Odaugrott Gulcsecsek bátyja a gonosz boszorkához, hozzávágta nehéz fütykösét. Elterült a boszorka, meg se nyikkant. Gulcsecseket levette a bátyja a fáról, maga elé ültette a lovára és hazavitte apjához, anyjához.

Örvendeztek az öregek! Együtt éltek ezentúl, boldogan, jó békességben...

Én is jártam náluk — tegnap mentem, ma megjöttem. Mézes teát ittam, édes lepényt ettem.

MESE A LEGKISEBBIK KIRÁLYFIRÓL MEG A FEHÉR FARKASRÓL

TATÁR NÉPMESE

Élt egyszer, valamikor réges-régen egy király. Volt annak a királynak egy szépséges felesége meg három fia. Amikor a királyfiak felnőttek, az apjuk messzi országokba küldte őket tudást gyűjteni. Egyedül maradt a király meg a királyné.

Egy napon felkerekedtek, hogy bejárják roppant birodalmukat. Útközben eltévedtek, meglepte őket az éjszaka. Sátorat vertek és a pusztán tértek nyugovóra. Hirtelen olyan erős szél támadt, hogy elsodorta a királyi sátorat. Egy fekete felhőből előtermett a hétfejű óriások fejedelme, és magával hurcolta a királynét.

A király egész éjszaka bolyongott a pusztában, kereste a királynét, de sehol sem akadt nyomára. Reggel visszatért palotájába és szolgákat küldött mindenfelé felesége keresésére. Nagy utat bejártak a király szolgálói, de üres kézzel tértek vissza. Búslakodott, kesergett a király.

Eltelt egy kerek esztendő. Visszatért messzi országokból a legnagyobb királyfi, megtudta, mi történt az anyjával. Azt mondta apjának, a királynak:

— Megtanultam minden tudományt, bocsáss útra, apám, hogy anyámat megkeressem!

— Eredj, fiam! Vigy magaddal mindent, amire szükséged van. De mához egy esztendőre visszatérj! — mondta a király.

A királyfi kiválasztott száz derék vitézt és útnak indult.

Napra nap telt, hónapra hónap, a csapat még mindig úton volt. A királyfi egyszer egy erdei tisztáson megállította vitézeit és így szólt hozzájuk:

— Itt pihenünk egy napocskát és legelőre csapjuk a lovainkat.

Megálltak a lovasok, sátorat vertek, vizet hoztak, főztek egy bogrács húst. Alighogy a királyfi evéshez látott, egy nagy fehér farkas termett a sátorban.

Ráköszönt a farkas a királyfira és megkérdezte tőle:

— Ki engedte meg, hogy az én erdőmben járjatok-keljetek? Ki engedte meg, hogy letapossátok a fűvemet? Hordjátok el magatokat tüstént!

A királyfi keményen ráivallt:

— Hordd el magad te, eredj a dolgodra! Ha szót nem fogadsz, agyonveretlek a vitézeimmal!

Megharagudott a fehér farkas, valami varázsigét morgott, ráfújt az emberekre — és a királyfi meg a vitézei abban a szempillantásban kővé váltak.

A király ez alatt otthon ült a palotájában, várta a híreket legnagyobbik fiáról. Várt öt hónapig, várta egy fél esztendeig — semmi hír. Amikor az esztendő letelt, középső fia is hazatért messzi országokból. Amikor megtudta, hogy anyját elragadta a hétfejű óriások fejedelme, és hogy bátyjának nyoma veszett, kérlelni kezdte apját:

— Bocsáss engem útra, hadd keressem meg anyámat!

Szomorúan tekintett rá az apja és azt mondta neki:

— Bátyád vitézek seregével kelt útnak, s már egy esztendeje nem hallok felőle. Most te is el akarod hagyni apádat. Nem gondolsz azzal, hogy milyen nehéz lesz neked egyedül.

A középső fiú azonban addig-addig kérlelte apját, míg az végül beleegyezését adta:

— Eredj hát, vigy magaddal mindent, amire szükséged van, de ne feledd el: az esztendő leteltével vissza kell térned.

Akár a legidősebb királyfi, a középső is száz vitézt választott maga mellé és útnak indult.

Mentek éjjel, mentek nappal, éheztek, szomjaztak, nyeregben aludtak. A királyfi megsoványodott, arca fekete lett, beesett, még a nyaka is megnyúlt. Végül egy sűrű erdőbe ért vitézeivel.

Az erdőből tágas tisztásra értek ki, amelyet tiszta vizű patak szelt keresztül. Elhatározták, hogy itt megpihennek. Megálltak, sátrat vertek, húst főztek, de alig látott hozzá a királyfi — mintha a földből nőtt volna ki, ott termett előtte a fehér farkas és haragosan kérdezte:

— Ki engedte meg, hogy az én erdőmben járjatok-keljetek? Ki engedte meg, hogy letapossátok a fűvemet? Tüstént hordjátok el magatokat!

A királyfi rákiáltott:

— Hordd el magad te, takarodj innen! Ha nem értesz a szép szóból, agyonveretlek a katonáimmal!

Megharagudott a fehér farkas, morgott valami varázsigét, ráfújt az emberekre, s azok abban a szempillantásban kővé váltak.

Újabb esztendő telt el. A király hiába várta haza fiait.

Az esztendő vége felé megérkezett messzi országokból a király legkisebbik fia. Kérdezte az apját, hogy élt, míg ő távol volt, kérdezte az anyját, bátyjait.

— Két év telt el azóta, hogy a nagyobbik bátyád útra kelt — mondta a király — egy esztendő azóta, hogy a kisebbik bátyád elindult, s még mindig nem tért vissza egyikük sem.

— Akkor bizonyos, hogy bajban vannak. Engedd meg, apám, hogy magam is szerencsét próbáljak! — kérlelte apját a legkisebbik királyfi.

— Eszedbe se vedd! — intette le a király. — Nem mégy sehova. Két fiamat már elvesztettem, maradj meg legalább te, a legkisebb.

A királyfi azonban állhatatos volt. Éjjel-nappal ugyanazt hajtogatta. Nem tudta megtagadni kérését az apja — útra bocsátotta.

A legkisebbik királyfi nem vitt magával bátor vitézeket, hanem kiválasztotta a legjobb lovat, fölnyergelte, búcsút vett az apjától és nekivágott az útnak.

Napokig ment, hónapokig, amíg végül abba az erdőbe ért, ahol bátyjai kővé váltak. A királyfi át akart vágni az erdőn, de a közepén megpillantotta a szép tisztást.

»Itt megpihenek egy keveset, hadd pihenjen a lovam is« — gondolta.

Leugrott a nyeregből, lovát odakötötte egy fához, aztán vette az íját és az erdő sűrűjébe indult, hogy valami vadat ejtsen. De alig tett néhány lépést, előtte termett a fehér farkas és megkérdezte tőle:

— Ki engedte meg, hogy az erdőmben járj-kelj? Ki engedte meg, hogy letaposd a füvemet? Hogy lelődd a madaraimat?

A királyfi így válaszolt neki:

— Csak egy madarat akartam lőni magamnak ebédre, azt ott, ni, amelyik ott ül a fa csúcsán. De ha megtiltod, mit tehetek — tovább megyek éhesen, éhes lovam hátán. Látod, úgy kötöttem a lovamat a fához, hogy el sem éri a füvet.

— Látom, hogy igazi vitéz vagy — felelte erre a fehér farkas. — Megengedem, hogy járj-kelj az erdőben, hogy vadássz és legeltesd a lovadat. Lődd le azt a madarat, amelyet kiszemeltél, süsd meg és láss vendégül engem is ebédre.

Ezt mondta a fehér farkas, azzal eltűnt.

A királyfi odalopakodott a fa alá, amelynek csúcsán a madár üldögélt, és lelőtte a madarat. Aztán sátrat vert, megkopasztotta a madarat, megsütötte és várta ebédre a fehér farkast.

Egyszer csak ismeretlen ifjú termelt a sátor előtt és köszöntötte a királyfit. Az nyájasan fogadta, sátrába vezette a váratlan vendéget és elébe tette az ételt. A királyfi is éhes volt, vendége is, hát nemsokára csak néhány falat maradt az ebédből. A királyfinak hirtelen eszébe jutott a fehér farkas és izgatottan törte a fejét: »Mivel vendégelem majd meg a fehér farkast? Hiszen alig hagyunk valamit a madárból...«

— Min töröd a fejed, kedves barátom? — kérdezte a vendég. — Az imént még vidám voltál, elégedett, most meg egyszerre elszomorodtál.

A királyfi megvallotta: az bántja, hogy megették a madarat, a fehér farkasnak alig hagytak valamit.

— Hát azon gondolkodtam: mivel vendégeljem meg a fehér farkast, ha eljön — mondta.

— Sose búsulj, vitéz! — mondta a vendég. — Én voltam nálad az imént fehér farkas képében. Ne csodálkozz ezen: én azzá tudok változni, amivé akarok.

Megörült a királyfi, hosszasan elbeszélgetett vendégével. Elmondta neki, hová indult, mi járatban van. Az ifjú figyelmesen meghallgatta, aztán így szólt:

— Jöjj velem!

Elvezette a királyfit egy mohával benőtt kőrakáshoz, és azt mondta:

— Ezek a te bátyáid, körülöttük pedig a vitézeik.

A királyfi kérlelni kezdte az ifjút, keltse életre testvéreit:

— Jól van — állt rá a fehér farkas — teljesítem kérésedet, de jegyezd meg: bátyáid nem segíthetnek neked utadban. Amint életre keltem testvéreidet, küldd őket gyorsan vissza.

A fehér farkas azzal elfordult, varázsigt mormolt, ráfújt a kövekre, s azok nyomban megelevenedtek. A vitézek felálltak, sürgölődni

kezdték: ki a lovát csutakolta, ki nyílvevesszőket hegyezett. A legidősebbik meg a középső királyfi pedig feláll és nagyot kiált:

— Hé, vitézek, siessetek! Eleget aludtunk, itt az indulás ideje!

A két ifjú odalépett hozzájuk, köszöntötte őket. A két idősebbik királyfi egyiküket sem ismerte meg. A legkisebbik akkor rendre elmondott nekik mindent és arra kérte őket, hogy forduljanak vissza.

Szót fogadtak bátyái, egybegyűjtötték vitézeiket és elindultak hazafelé.

A legkisebbik királyfi, amikor egyedül maradt vendégével, így szólt hozzá:

— Jól tudod, hogy úton vagyok. Az úton járó embernek pedig úton a helye. Engedd, hogy elbúcsúzzam tőled és tovább menjek.

— Legyen, ahogy akarod — felelte az ifjú. — Elkísérlek az erdőszélig, hogy megvédjelek a vadállatoktól. Várj, idevezetem a lovamat.

Ezzel eltűnt az erdőben.

Amikor a királyfi megetette a lovát, ismét előtermett az ifjú, most már fehér farkas képében.

Felszedték a sátrat és tovább indultak. Az ifjú azt mondta útközben a királyfinak:

— Hosszú út áll előtted, vitéz. Hallgasd meg tanácsomat, talán hasznát veheted. Ha kiérsz az erdőből és még három napon és három éjszakán, a hétfejű óriások fejedelmének országába érsz. Újabb három napot és három éjszakát lovagolsz, míg egy aranylevelű fűzfához érsz, amelynek olyan vastag a törzse, hogy csak hatvan ember tudja körülölelni. Ez a fűzfa egy kis tó partján áll. Felmászol a fűzfára és elrejtőzöl az ágak között. Hamarosan megdördül az ég, villámok cikáznak, megrendül a föld, vihar támad, lódobogás hallatszik, s egy bűvös erejű ló vágat majd a fűzfához. Megáll az aranylevelű fa alatt és a fatörzsön dörzsölni kezdi a nyakát. Addig dörzsöli, amíg a hatvanöles-törzsű aranylevelű fűzfa ki nem dől. Recsegve-ropogva zuhan majd a földre, te akkor ugorj a ló hátára. Ha nem tudsz felkapaszkodni a hátára, markold meg a farkát, vagy akár a sörényét. Kapaszkodj jól bele, de nehogy elereszd! A bűvös erejű ló tűzbe rohan, vízbe gázol majd, de te maradj rajta. Ha elereszted, véged. Ha kiállod a próbát, szerencsével jársz!

— Mindenre kész vagyok, ha anyámat kiszabadíthatom! Csak őt találjam meg — felelte a királyfi.

— Hiszem, hogy megtalálod — mondta az ifjú. — Visszatérőben majd pihenj meg és vadászgass az erdőben.

Elbúcsúzott a királyfi az ifjútól — a fehér farkastól — és kilépett az erdőből.

Ment három nap, három éjszaka, végül a hétfejű óriások fejedelmének országába jutott. Újabb három napba, három éjszakába telt, míg elért az aranylevelű fűzfához. Itt elvezette kissé távolabb a lovát, szabadon engedte, aztán felmászott a fűzfára és elrejtőzött a sűrű aranylombok között.

Nem kellett sokáig várnia. Megrendült a föld, megdördült az ég, villámok cikáztak, vihar támadt — és odavágtatott a bűvös erejű ló. Dörzsölni kezdte a nyakát az aranyfűzfa törzsén. Nem bírta a fa, kidőlt gyökerestül.

A királyfi fürgén leugrott a fáról, megmarkolta a ló sörényét és felkapaszkodott a hátára. A ló megérezte hátán a lovast és nagyokat szökkent, hol az égig röppent, hol mély szakadékokon ugrott át, vagy nekiiramodott és vágtatott, mint a szél. Végül egy tüzes hegy lábához ért. Itt megállt és emberi hangon megszólította a királyfit:

— Hallod-e, vitéz! Én most átvágtatok ezen a hegyen és te azalatt ott pusztulnál a lángok között. Jobban teszed, ha leszállsz a hátamról, amíg nem késő.

A királyfi azt felelte neki:

— Ha én elégek, te sem maradsz életben. Nem szállok le a hátadról!

A ló hangosan felnyerített és a lángok közé vetette magát. Sokáig száguldott a tűzben, végül leért a hegy túlsó lábához. A királyfi teste tele volt égési sebekkel, fájt mindene, de tűrte.

Most a tenger partjára ért a bűvös erejű ló és ismét megszólalt:

— Hallod-e, vitéz, szállj le rólam! A lángoktól megmenekültél, de a tenger hullámai között elveszel, megfulladsz, amíg én átúszom a túlsó partra!

Azt mondta neki a királyfi:

— Nem válok meg tőled. Ahova te mégy, oda megyek én is. Ha én megfulladok, te is megfulladsz.

Három nap és három éjjel úszott a ló a tengerben, le-lemerült, fel-felbukott, míg csak el nem érte a túlsó partot. A part közelében még egyszer alámerült. A királyfi azonban kitartott és a haja szála sem görbült meg.

A tengerpart közelében sűrű, sötét rengeteg kezdődött. A ló megállt és azt mondta a királyfinak:

— Látod, milyen sűrű erdő van előttünk? Átszáguldok rajta. Szállj le rólam, míg nem késő, mert halálra tépnek-szaggatnak az ágak!

A királyfi azonban így felelt:

— Ha széttépnek is, nem szállok le rólad! Ahova te mégy, odamegyek én is. Ahol én elpusztulok, ott neked is véged.

Megdühödött a ló és nekirontott az erdőnek.

Sűrű volt az erdő, vastag fatörzsek, ágak zárták el az utat, de a királyfinak most sem történt semmi baja.

Három nap, három éjjel száguldott a bűvös ló az erdőben, végül széles tisztásra ért. Itt azt mondta a királyfinak:

— Átvágtál velem a tűzön, a vízen meg a járhatatlan erdőn, amellyel a hétfejű óriások fejedelme kerítette körül birodalmát. Most elviszlek a homokhegyhez, tovább nem mehetek.

Még három nap, még három éjjel rohant a ló. A negyedik napon odaért a homokhegy alá és így szólt a királyfihoz:

— Teljesítettem, amit ígértem. Tovább nem mehetek. Szállj le rólam és próbálj gyalog átvágni ezen a homokhegyen. Ezen túl a Kaf-hegy magaslik, a Kaf-hegyen túl gonosz óriások, vérszomjas ragadozók tanyáznak. Ha ezektől megmenekülsz, célhoz érsz.

Leszállt a királyfi a lóról, s egy magas homokhegy tövében találta magát. A ló visszafordult és elvágatott.

A királyfi akkor megerősítette magát egy kis elemózsiával és nekivágott a homokhegynek. Csakhogy alig tett néhány lépést, a homok leomlott a lába alatt, s a királyfi visszacsúszott a hegy tövébe. Sokszor megpróbálkozott, de a homokon nem tudta megvetni a lábát. Végül elfogyott az ereje, nagyon elbúsulta magát és sírva fakadt keservében. Egyszer csak fekete felhőt pillantott meg a magasban. A felhő egyre lejjebb ereszkedett. Amikor leért a földre, a királyfi látta, hogy nem felhő az, hanem egy óriási madár.

— Hé, vitéz, ülj a hátamra, elviszlek, ahova akarod! — mondta a madár.

A királyfi nem tudta, mitévő legyen. »Ha felülök a hátára, végem, ha itt maradok, akkor is végem. No, legyen, ami lesz!« gondolta, és felkapaszkodott a madár határa. Az óriásmadár felszállt a magasba.

Ahogy repülnek, a madár megkérdi:

— Félsz-e, vitéz?

— Bizony félek — vallotta meg a királyfi.

— Míg velem vagy, semmitől se félj — mondta a madár. — Régi barátod vagyok, a fehér farkas, óriásmadárrá változtam és elrepültem ide, hogy felvigyelek a homokhegy tetejére. Tovább nem mehetek. Onnan már egyedül kell boldogulnod.

Az óriásmadár leereszkedett a homokhegy csúcsára, szerencsés utat kívánt a királyfinak, azzal elrepült.

Három hónapig tartott az út a hegyről lefelé, míg végül a királyfi nagy ragyogást vett észre a távolban.

»Ugyan mi lehet ott?« törte a fejét és arrafelé indult.

Amikor odaért, nagy rézpalotát látott maga előtt. A kapuhoz lépett és bezörgetett. A kapu kinyílt, fehérorcájú, feketeszemöldökű leány nézett ki. Fogadta a királyfi köszöntését és megkérdezte:

— Ki vagy te, vitéz?

— Ember vagyok — felelte a királyfi.

— Hogy jutottál el ide, amikor útközben még a lovak patája is megpörkölődik, még a madarak szárnya is megég? — ámult el a lány.

A királyfi így válaszolt:

— Vezess a palotába, adj ennem és innom. Aztán majd elmondok mindent.

— Várj egy keveset! Jelentem úrnőmnek, hogy bezörgettél. Úgy teszek majd, ahogy ő parancsolja — felelte a lány és eltűnt.

Úrnőjéhez sietett és így szólt hozzá:

— Ó, úrnőm, egy ember áll a palota kapuja előtt. Bebocsátást és ételmet kér. Mit feleljek neki?

— Ha kéri, bocsásd be — felelte az úrnő.

A lány bevezette a királyfit a palotába. Az úrnő megvendégelte az ifjút. Amikor az evett-ivott, megkérdezte tőle:

— Ki vagy te, vitéz, és honnan jöttél?

— Királyfi vagyok. Családunkat nagy csapás érte: a hétfejű óriások fejedelme elragadta anyámat. Megkértem apámat, bocsásson útra,

és elindultam, hogy anyámat megkeressem. Így kerültem ide. Hogy merre menjek tovább, magam sem tudom.

— Nagy utat megtettél és sok próbát kiállottál — mondta az úrnő.

— Engem is a hétfejű óriás ragadott el, akár anyádat. Ha sikerül megtalálnod anyádat, visszatérőben látogassatok meg engem.

A királyfi megköszönte, elbúcsúzott a rézpalota úrnőjétől és tovább indult.

Ment három nap és három éjjel. A negyedik napon ezüstpalota elé ért.

Odament a kapu elé, bezörgetett. Az előbbinél is szebb leány nézett ki a kapun és megkérdezte:

— Ki vagy, vitéz?

— Ember vagyok — felelte a királyfi.

— Hogy jutottál el ide, amikor útközben még a lovak patája is megpörkölődik, még a madarak szárnya is megég? — ámult el a lány.

— Vezess a palotába — kérte a királyfi — adj ennem és innom. Aztán majd elmondok mindent.

— Várj egy keveset! Jelentem úrnőmnek, hogy bezörgetted. Úgy teszek majd, ahogy ő parancsolja — felelte a lány és eltűnt.

Úrnőjéhez ment és azt mondta neki:

— Ó, úrnőm, egy ember áll a palota kapuja előtt. Bocsátást és ételmet kér. Mit feleljek neki?

— Ha kéri, bocsásd be — szólt az úrnő.

A lány bevezette a királyfit a palotába. Az úrnő megvendégelte az ifjút, aztán megkérdezte tőle, kicsoda és merre tart. A királyfi rendre elmondott neki mindent, ki ő és mi járatban van.

— Jóban fáradozol, fiam — mondta az ezüstpalota úrnője. — Engem is a hétfejű óriások fejedelme ragadott el. Keresd meg anyádat és visszatérőben látogassatok el hozzám!

A királyfi három napig volt az ezüstpalota vendége. Aztán tovább indult.

Három nap és három éjjel ment, s a negyedik napon aranypalotát pillantott meg maga előtt.

Bezörgetett a kapun — egy lány lépett elébe, aki még az első kettőnél is szebb volt.

— Ki vagy te? — kérdezte a lány.

A királyfi nem tudott rögtön válaszolni, annyira elámult a lány szépségén. Aztán megkérte a lányt, hogy vezesse a palotába és adjon ennie.

A lány engedélyt kért úrnőjétől és bevezette a vendéget az aranypalotába. A királyfi köszöntötte a palota úrnőjét, de se nem evett, se nem ivott, csak nézte az úrnőt. Aztán megkérdezte:

— Ó, úrnőm, mondd meg, ki vagy te és merre a hazád?

— Királyné vagyok. A hétfejű óriások fejedelme ragadott el és hurcolt ide. Volt szeretett uram és három fiam. A fiaim azóta már bizonyosan felnőttek. Ó, ha viszontláthatnám őket! — sóhajtotta az úrnő.

— Anyácskám; én vagyok a legkisebbik fiad! — kiáltotta a királyfi.
— Sokáig kerestelek, míg végre rád találtam!

Igen nagyon megörültek egymásnak. A királyfi rendre elmondta anyjának, hogy apja él, hogy két bátyja szerencsésen hazatért.

Elmondta azt is, hogyan sikerült átjutnia a tűzön, a vízen, s hogy került a hétfejű óriások birodalmába.

A királyné figyelmesen hallgatta fia szavait. Aztán kinyitott előtte egy bezárt szobát, amelyben egy ötszáz pudos golyót őriztek. A királyné bevezette fiát a szobába és meghagyta neki, hogy vigye ki a

golyót az udvarra. Nekiveselkedett a királyfi, de mozdítani se bírta a golyót. Az anyja akkor azt mondta neki:

— Látom, kevés az erőd! Két hónapja, hogy az óriás elment hazulról, és csak tíz hónap múlva tér vissza. Neked ezalatt erőt kell gyűjtened, hogy páros harcban legyőzhesd a sárkányt. Van az óriásnak egy almáskertje, s abban a kertben van egy tó. Aki eszik annak a kertnek almájából, aki iszik annak a tónak vizéből, az vaserejű lesz. Menj a kertbe, egyél az almából, igyál a tóból. Három hónap múlva újra megpróbálsz felemelni ezt a golyót.

A királyfi szót fogadott anyjának: ott élt ezentúl a bűvös kertben, ette a bűvös almát, itta a bűvös vizet, aztán három hónap múlva újra az anyja elé állt. A királyné meghagyta neki, hogy emelje fel a golyót, aztán azt mondta:

— Az óriás szeret játszózni ezzel a golyóval. Kiviszi és feldobja a hegy csúcsára, s amikor a golyó visszarepül, fél kézzel elkapja és újra felhajítja a magasba.

A királyfi nagyon szeretett volna olyan erős lenni, mint a hétfejű óriás. Kivitte a golyót, felhajította a hegy csúcsára, de röptében elkapni már nem tudta. A golyó leesett a hegy tövébe és lesodorta a királyfit a lábáról. Akkor így szólt a királyné:

— Erősödöl már, fiam, de még több erőt kell gyűjtened!

A királyfi visszatért a kertbe, tovább ette a bűvös almát, itta a bűvös vizet. Egy idő múlva elment hozzá az anyja és azt mondta:

— Szeretnék még egyszer kipróbálni. Sietnünk kell: nemsokára visszatér az óriás.

A királyfi fogta a golyót, feldobta, röptében fél kézzel elkapta, újra elhajította, megint elfogta, úgy játszott vele, mint a gyermek a labdával.

— Most már éppen olyan erős vagy, mint az óriás, s ha váratlanul visszatér, megmérkőzhetsz vele — mondta örömmel a királyné. — De addig is, amíg nincs itt, szökjünk el innen!

A titkos kamrából előhozatta a repülő szőnyeget, ráült a fiával, még az óriás negyvenegy rabnőjét is ráültette — és elrepültek. A királyné, mielőtt a levegőbe emelkedtek volna, valami varázsigét suttogott — s az arany palota meg a bűvös kert egy pillanat alatt aranytojássá zsugorodott. A királyné a zsebébe rejtette az aranytojást.

Estére az ezüstpalota fölé érkeztek.

— Megígértem, hogy betérek ide veled! — mondta a királyfi.

Leereszkedtek. Az ezüstpalotában nagy tisztelettel fogadták őket. Itt időztek, vigadtak egy darabig, aztán a királyné ezüsttojássá változtatta a palotát, ráültette a repülő szőnyegre a hétfejű óriás újabb negyvenegy rabnőjét meg úrnőjüket — és továbbrepültek.

Nemsokára elérték a rézpalotát. A királyfi nagyon elcsodálkozott, amikor látta, hogy itt senki sem megy elénk.

— Menjünk innen, fiam! Látod, senki sem jön ki fogadásunkra. Attól félek, itt baj ér bennünket — mondta a királyné.

— Szavamat adtam, hogy betérek ide veled, s a szavamat sohasem szegem meg. Most erős vagyok és nem félek, ha találkozom az óriással — felelte az ifjú.

Azzal nagy bátran belépett a palotába. A rézpalota úrnője és a rabnők, amikor a királyfit megpillantották, keserű könnyeket hullattak.

— Nincs szerencsénk! Visszatért az óriás! Most alszik, de ha felébred, halálnak halálával halsz meg te is, mi is — mondták.

— Vezessetek az óriáshoz! — parancsolt rájuk a királyfi.

Bevezették egy nagy szobába, ahol meglátta az óriást: mélyen aludt, hét fejét hátfelé hajtotta. A királyfi kirántotta a kardját, megsuhintotta, és le akarta csapni az óriásnak legalább egyik fejét, de nyomban megfékezte magát.

— Azt, aki alszik, akárki meg tudja ölni. Én becsületes harcban akarom legyőzni az óriást mondta a királyfi.

Aztán így szólt a rabnőkhöz:

— Ébresszétek fel az óriást. Össze akarom mérni vele az erőmet!

A rézpalota úrnője azt mondta neki:

— Jól van, magam ébresztem fel az óriást, de védd eszedbe: ha az óriás felébred és megérzi az emberszagot, nyájasan beszél majd veled. Ne higgy a szavának!

Felébredt az óriás, szimatolt, megérezte az emberszagot, kiáltott a feleségének:

— Héj, asszony! Ember tért be hozzánk. Vendégeld meg minden jóval!

— Nem kell a vendéglátásod — mondta a királyfi. — Kelj fel, mérkőzz meg velem!

Az óriás megmérgeződött a királyfi szavára. Felugrott és nekirontott. Olyan sokáig verekedtek, hogy kigödrösödött alattuk a

sima föld. A királyfi végül karjára kapta az óriást és felhajította a magasba. Az óriás visszazuhant és térdig süppedt a földbe. Megdühödött az óriás, kirántotta a lábát, megragadta a királyfit, feldobta a levegőbe. A királyfi leesett és övig süllyedt a földbe. Kivergődött a földből és azt kiáltotta:

— Mifelénk nem így hajítanak, hanem így ni! — és olyan erővel dobta fel az óriást, hogy az, amikor lezuhant, melléig süllyedt a földbe.

Jó darabig viaskodtak még egymással, de egyikük se tudott felülkerekedni. Azt mondta az óriás:

— No, vitéz, derekasan verekedtünk, de egyikünknek se volt szerencséje. Hanem én igen megéheztem, engedd meg, hogy faljak egy kicsit.

— Magam is elfáradtam, magam is megéheztem. Vendégelj meg engem is — mondta a királyfi.

Ráállott az óriás, bevezette a királyfit a szobájába, amelyben két asztal állt. Az egyiknél az óriás ebédelt, a másikat a vendégeknek terítették. Az óriás ételt meg italt kért. Volt az óriásnak két bűvös korsója, tele vízzel: az egyik növelte, a másik apasztotta az erőt. A felesége azt a korsót tette elébe, amelyik apasztotta az erejét, a királyfi elé pedig azt, amelyik növelte. Alig ivott az óriás, elhagyta az ereje, a királyfi pedig miután ivott, sokkal erősebbnek érezte magát.

Megebédelt az óriás meg a királyfi, kimentek újra a tisztásra és folytatták a küzdelmet. Sokáig verekedtek, végül a királyfi felkapta az óriást és olyan magasra hajította, hogy az nyakig süppedt a földbe. A királyfi akkor kirántotta a kardját és egymásután lecsapta az óriás hét fejét. A rézpalota úrnője meg a rabnők boldogan hálálkodtak megmentőjüknek.

A királyné réztojássá varázsolta a rézpalotát, mindnyájan felültek a repülő szőnyegre és elszálltak.

Nemsokára a fehér farkas birodalma fölé érkeztek és leereszkedtek az erdei tisztásra. A fehér farkas nem sokáig váratott magára. Hamarosan megjelent, ifjú vitéz képében — olyan szép volt, hogy a lányok nem tudták róla levenni a szemüket.

Megörült a királyfi régi barátjának, dúsan megvendégelte, és így szólt hozzá:

— Hűséges barátom, engedd, hogy megjutalmazalak! Válassz magadnak feleséget ezek közül a lányok közül. Csak az én mátkámat meg a két bátyám mátkáit ne válaszd.

Az ifjú feleségül választotta azt a lányt, aki megtetszett neki. A lány nagyon örült, hogy reá esett a szépséges vitéz választása.

Elbúcsúztak az ifjútól, megköszönték segítségét, meghívták vendégségbe, azzal tovább repültek.

Szálltak, szálltak — végül egy nagy város fölé értek. A rézpalota úrnője felkiáltott:

— Ez az én városom!

Letették a városban, azokkal a lányokkal együtt, akik vele akartak maradni.

Nemsokára egy másik város fölé értek.

— Ez az én városom! — kiáltotta az ezüstpalota úrnője.

Leszállt a lányokkal együtt, akik vele akartak maradni.

A királyfi az anyjával, mátkájával meg szolgáljaival pedig továbbrepült.

Estére elérték tulajdon birodalmukat, de nem szálltak le a városban, hanem a közelében telepedtek le. A királyné itt elővette zsebéből az aranytojást, és aranypalotává változtatta. Aztán lehúzta az ujjáról varázsgyűrűjét, ráfújta — és abban a szempillantásban annyi szolga termett elő, mint homokszem a tenger fenekén.

— Mit parancsolsz, úrnőnk? — kérdezték egyszerre.

— Mielőtt megvirrad, ültessetek a palota köré kertet és verjetek aranyhidat a folyón, a palota meg a város között. A folyón csodálatos madarak ússzanak. A partokon édes gyümölcsű almafák nőjenek. Aranyhintó elé fogott lovakat állítsatok a hídra.

Másnap, amint megvirradt, kilépett a királyné és látta, hogy mindent úgy tettek, ahogy parancsolta. Elbocsátotta hát a szolgálakat és várta a reggelt.

Amint a nap felkelt, kinyitotta a szemét a király is. Felkelt, kitárta az ablakot, meglátta a küszöbéig érő aranyhidat és ijedten hőkölt hátra:

— Nagy baj van! Megáradt a folyó, a küszöbünkig ér a víz!

Gyorsan becsukta az ablakot, és megparancsolta vezírjeinek, hogy menjenek és tudakoljanak meg mindent.

— Ó, királyunk, tévedtél! — mondták a visszatérő vezírek. — Nem áradt meg a folyó. Várj egy keveset, hamarosan nagy öröm ér!

Megnyugodott a király és várt. Nemsokára futár érkezett a királynétól, s egy levelet adott, amelyen ez volt írva:

»Jöjj ki kora reggel két fiaddal a hídra!«

A király kora reggel ünneplőbe öltözött, magához hívta két idősebb fiát, egybegyűjtötte rokonait, kiment a hídra és türelmetlenül várakozott.

Pontosan a megjelölt időben aranyhintó gördült a hídra. A királyné követői felültették a vendégeket és az aranypalotába hajtottak.

De boldog volt a király, amikor feleségét és fiát megpillantotta! Aztán nagy lakomát csaptak, a találkozás örömére. Tíz napig tartott a vigasság. Tíz nap és tíz éjjel lakomáztak, vigadtak.

A király a tizenegyedik napon hazavitte feleségét a palotájába.

Megtartották a három királyfi menyegzőjét. Negyven napig tartott a lakodalom. Aztán elbúcsúzott egymástól a három testvér, ki-ki a maga birodalmába ment, az aranypalotába pedig a legkisebbik királyfi költözött szépséges feleségével.

A GONOSZ BOSZORKÁNY

MORDVIN NÉPMESE

Élt egyszer egy öregember meg egy öregasszony. Három fiuk volt, három szép, erős fiuk. Igen szegényen éldegéltek; kevés volt a földjük, azt is egyik csapás a másik után érte — hol olyan szárazság volt, hogy kisült a vetés, hol a jég verte el a termést; más esztendőben meg a jószágot pusztította a betegség.

Megnőttek a fiúk, segítettek apjuknak a munkában, éjjel-nappal dolgoztak, küszködtek, verejtékeztek, mégse mentek semmire.

— Nézzétek csak, nézzétek! — mondták a szomszédok. — Ilyen erős, szép szál legények, aztán nem tudják eltartani magukat meg a szüleiket. Szégyen gyalázat! Mennének el inkább messze földre, szegődnének el béresnek. Akkor talán szárazra vergődnének!

Fájt ez a beszéd a három legénynek. Mentek a szüleik elé, megkérték őket:

— Bocsássatok útra bennünket! Elmegyünk idegen országba szerencsét próbálni!

Elbúsult az öregember meg a felesége, sírva mondogatták:

— Hová mennétek, fiaim? Ki marad velünk, öregekkel?

Azt mondta a legidősebbik testvér:

— Ne búsulj, apám, ne keseregj, anyám. Elmegyünk szabad földet keresni!

— Bevetjük gabonával — tette hozzá a középső.

A legkisebbik pedig így szólt:

— Benneteket pedig, apánk, anyánk, sohasem hagyunk el, nem felejtünk el! Ha majd megvetjük a lábunkat, segítünk rajtatok!

Az öregember meg a felesége végül is belenyugodott, hogy a három fiú elindul szabad földet keresni. Elkészítették őket a nagy útra. Elbúcsúztak a fiúk és emlékül egy zsenge fűzfavesszőt ültettek el az ablak előtt. Azt mondták szüleiknek:

— Ápoljátok, öntözzétek ezt a fűzfavesszőt! Amíg üde és zöld, mi is jól vagyunk, de ha elszárad, azt jelenti, hogy bajban vagyunk.

Azzal elment a három fiú. Az öregember meg a felesége egyedül maradt.

Telt-múlt az idő — egy napon kislányuk született, szép, kedves kislányuk. Nőtt-nődögélt az ablak előtt a fűzfavessző, cseperedett a kislány — egyik szebb volt, mint a másik. Az öregek táplálták, ruházták a kislányukat, ápolták a fűzfácskát: mindennap megöntözték, ügyeltek, nehogy eltapossa a jószág.

Felserdült a kislány, már ki-kiment az utcára lánypajtásaival játszózni. Egyszer sírva ment haza. Megkérdezte az anyja:

— Miért sírsz, lánykám? Megbántott valaki?

— Hogyne sírnék, anyácskám! Minden lánypajtásomnak van bátyja, csak én vagyok egyszál-egyedül!

Elbúsult az édesanyja. Aztán megeredt a nyelve: beszélt a lányának a három legényfiáról, elmondta, hogyan ültették a fűzvesszőt az ablak alá, hogy mentek el szabad földet keresni, hogy segítsenek nyomorúságukon.

— Azóta nincs hír felőlük — tette hozzá.

Megszerette a lány a fiatal fűzet, ápolni kezdte: lecsípte róla a száraz leveleket, öntözte a tövét, vagy alája ült énekelgetni, hímezni.

Egyszer észrevette, hogy a fűzfácskának egymás után száradnak el az ágai.

»Ó, ez rosszat jelent! — gondolta a lány. — Biztosan bajba jutottak a bátyáim ott messzi idegenben! Elmegyek, megkeresem őket!«

Odaállt apja, anyja elé, megkérte őket, engedjék el bátyáihoz. Megijedtek az öregek, marasztalták a lányukat:

— Hová mennél, lánykánk? Messze van az, nehéz az út, sokat kell szenvedned, s talán oda se érsz!

— Nem félek én, odaérek én! Ha elfáradok is, meglátogatom az édes bátyáimat!

Látták az öregek, hogy hiába marasztalnák a lányukat, hát eleresztették.

Felöltöztette az anyja piros selyemmel kivarrt, szép fehér ingvállba, arannyal meg gyönggyel kihányt, suhogó, fehér szoknyába, cifra piros övet kötött a derekára, pántlikát font a hajába, csillogó érmékből nyakláncot a nyakára, meggypiros kendőt kötött a fejére.

Sírva fakadt az édesanyja, amikor utoljára megölelte szeretett leányát. Két forró könnycsepp odahullt a szeméből a lány mellére.

— Lányom, kedveském, szeretett kislányom — mondta az anyja — a könnyeim megmentenek, őriznek, óvnak a gonosztól, a

betegségtől és minden szerencsétlenségtől. Soha ne feledj el engem: se nehéz utadon, se pihenés közben. Nem felejtelek el én sem: éjjel-nappal te leszel az eszemben.

Elbúcsúzott a lány apjától, anyjától, fogta a kenyeres batyuját és elindult messzi útra, hogy bátyáit megkeresse.

Ment mendegélt, ki tudja, merre, ki tudja, meddig — bejárt sok földet, sok falut. Sötét, sűrű erdőbe ért. Egyszer csak vén banya jött vele szembe, kócosan, piszkosan; bottal sántikált, körültekingetett, ingatta a fejét.

— Adjonisten, lánykám! Hová, merre?

— Messze útra, anyóka: megkeresem a bátyáimat.

— Tudod mit: elkísérlek. Kettesben vidámabb lesz az út.

— Menjünk!

A vén banya a kislányhoz szegődött.

Mentek, mentek, elértek egy folyó partjára.

Azt mondta a boszorkány:

— Fürödjünk meg, lányom, igen meleg van!

— Fürödjünk — mondta a lány.

Kiválasztottak egy helyet, fővényes, lapos partot, és levetköztek. A lány nem sejtett semmi rosszat, beleugrott a folyóba. Fürdött, lubickolt, szökdelt a vízben, de a mellét elfödte a tenyerével, nehogy az anyja könnyeit elmossa a folyó vize.

A vén banya pedig ezalatt ledobta a fővényre ócska, piszkos condraját, elnyúlt bocskorát és gyorsan felöltözött a lány szépséges ruháiba. Meglátta ezt a vízből a lány és kikiáltott a banyának:

— Miért veszed fel a ruhámat? Ahhoz ne nyúlj!

A vén boszorkány azt felelte:

— Te majd fölveszed az enyémet! Neked az is jó lesz!

Látta a lány, hogy bajba került. Sírva fakadt és ezt kiáltotta:

— Jaj, anyácskám, édes szülőanyám! A gonosz boszorkány felveszi a ruháimat, az én ékességeimet aggatja magára, az én kendőmet köti a fejére!

Akkor felhangzott az anyja hangja:

— Mindjárt, mindjárt, lányom! Sietek, segítek! Fogok egy vastag botot, elverem a gonosz boszorkányt!

Az édesanya könnyei szólaltak meg a mellén.

Megijedt a boszorkány, lehányta magáról a lány ruháját, fölvette a maga elnyútt rongyait, ócska bocskorát.

Felöltözött a lány ékes ruhájába és tovább ment. A vén banya nem tágított mellőle, a sarkában maradt.

— Jaj — azt mondta — milyen haragos asszony az anyád! Pedig nincs oka a haragra, hiszen csak tréfáltam veled! Ugyan hogy hallotta meg a hangodat?

— Itt vannak a könnyei a mellemen, azok válaszoltak — mondta a lány.

Hallgatott a vén boszorkány, nem szólt semmit.

Mentek, mentek — megint egy folyóhoz értek. Zöldellt a partja a folyónak, hűvös volt a vize, a nap pedig tűzött, rekkenő hőség volt.

Azt mondta a vén boszorkány a lánynak:

— Fürödjünk egyet, lánykám! Könnyebb lesz az út!

Szeretett volna fürödni a lány, szívesen hűsölt volna a vízben, szívesen lemosta volna magáról az út porát, de félt, hogy a vén banya ellopja szép cifra ruháját. Az megsejtette gondolatát és azt mondta:

— Mitől félsz? Ne félj, nem veszem el a szép ruhádat, most majd én is megfürdöm, veled együtt úszkállok a folyóban!

Levetkőzött a ravasz boszorkány és ő ugrott elsőnek a vízbe.

Nem tudta megállni a kislány: ő is ledobta a ruháját és beleugrott a folyóba. Fürödtek, lubickoltak, a lány pedig folyton a mellén tartotta a kezét. A vén banya egyszer csak nekiugrott és elkezdte locsolni a mellét.

A lány még kiáltani se tudott, a boszorkány már lemosta a melléről az anya könnyeit, aztán kiugrott a folyóból, felkapta a lány ruháját és sebesen felöltözött.

Sírva fakadt a lány, kiabálni kezdett:

— Jaj, anyácskám, édes szülőanyám! A vén boszorkány elvette a ruhámat, magára aggatja ékességeimet, fejére köti szép kendőmet!

De most nem felelt rá az anyja.

Sírt, sírdogált a kislány, de könnyekkel nem segíthetett a baján. Kilépett a vízből és szép szóval kérlelni kezdte a boszorkányt, hogy adja vissza ruháit. De annak esze ágában sem volt visszaadni! Mit tehetett a lány, felöltözött a vén banya elnyűtt rongyaiba. Felöltözött és kiment az útra. A gonosz boszorkány már várta.

Szurkot meg sarat vett a kezébe, bemázolta vele a lány arcát és azt mormolta:

— A te arcod — nekem, az én arcom — neked!

Abban a szempillantásban szép, fiatal teremtéssé változott, a lány pedig fekete, piszkos vénasszonnyá.

Tovább mentek. A vén boszorkány ezt duruzsolta:

— Ha megtaláljuk a bátyáidat, el ne merd árulni, hogy te vagy a húguk, úgysem hiszik el! Ha megmondod, meghalsz!

Mentek, mentek, ki tudja, meddig, ki tudja, merre. Végül, amikor már hetedhét országot bejártak, megtalálták a három legényt. Azt mondta nekik a vén boszorkány:

— Én a húgotok vagyok, kedves bátyáim! Eljöttem hozzátok messzi idegenbe, eljöttem, hogy vendégetek legyek!

Megörültek a testvérek! Ölelték, csókolták, kedves szavakkal illették. Aztán ránéztek a rongyos, piszkos teremtésre és megkérdezték:

— Hát ez kicsoda? Miért hoztad ide hozzánk, húgocskánk?

— Szegény árva ez, csavargó! — mondta a fiatallá varázsolt banya. — Az erdőben akadtam rá, megesett a szívem rajta, magammal hoztam. Küldjétek a hátsó házikóba, húzza meg magát ott, ne is mutatkozzék!

Hátraküldték a legények édes húgukat az udvar végébe, egy kis házikóba, feléje se néztek, egy szót se szóltak hozzá. A banyát pedig leültették a tiszta szobában, mézzel, süteménnyel, édes sörrel kínálgatták. Amikor pedig beesteledett, puha ágyba fektették, pihepárnák közé.

A testvérek másnap jókor fölkeltek, aratni indultak a földekre. Azt mondták a banyának:

— Kimegyünk a mezőre, édes húgocskánk, te meg menj a szérűre, ügyelj a gabonára. Tegnap rozsot csépeztünk vetőmagnak, de a csűrbe már nem értünk rá betakarítani. Vigyázz rá, nehogy kicsipkedjék a madarak!

Kiment a boszorkány a szérűre, leült a közepébe, és hívta, hívogatta a varjakat, csókákat, galambokat, verebeket:

— Szálljatok ide, gyűljetek ide, madárkák! Verjete ki, csípjete ki minden szemet, szalmával hányjátok be a szérút!

Odaszálltak, odagyűltek a madarak: csókák, varjak, kányák, galambok. Úgy röptek a szérűre, mint a sötét felhő, szétdúlták az asztagot, kiverték a szemet, csipkedték a magot, beszórták az egész szérút szalmával. A boszorkány pedig visszament a házba. Evett, ivott, aztán lefeküdt.

Hazamentek este a legények, látták, mi történt a szérűn. Megmérgekedtek és azt mondták a boszorkánynak:

— Hát így ügyeltél a gabonára, bűgünk?

— Lehet is nálatok ügyelni! — felelte a boszorkány. — Egész álló nap dolgoztam, szorgoskodtam, eltörődtem a munkában. Küldjétek a szérűre azt a rongyos koldusasszonyt, akit magammal hoztam.

A legények másnap igazi húgukat küldték ki a szérűre, maguk pedig kimentek a mezőre.

Kiment a lány a szérűre, leült a közepébe, és egy dalocskát énekelgetett: hívta, hívogatta a varjakat, csókákat, galambokat, verebeket. Megkérte őket, takarítsák össze a szétszórt szalmát, gyűjtsék össze a kivert szemeket, és terítsék be szalmával, nehogy harmat érje.

A madarak szót fogadtak neki. Ellepték a szérút a csókák, a varjak, a galambok, a kányák, a verebek. Összetakarították a szérút. Szálanként hordták kazalba a szalmát. Halomba gyűjtötték a gabonaszemeket, befödtek friss szalmával.

Hazamentek este a legények, alig ismertek rá a szérűre! Tiszta volt, rendes, takaros. A rozsnak sincs híja, friss szalmával beterítve. Elámultak a testvérek, tanakodni kezdtek:

— Mi a csoda ez? Azt gyanítom, ez a lány a mi igazi húgunk! Látjátok, milyen gondos, szorgalmas, még hasonlít is anyácskánkhhoz! A másik meg lusta, semmirevaló. Derítsük ki a titkot!

Másnap megint az édes húgukat küldték a szérűre a rozsot őrizni. Aztán azt mondták:

— Lopakodjunk oda szép csöndesen, figyeljünk, hallgatózzunk, hátha meglátunk, hátha meghallunk valamit!

Kiment a lány a szérűre, leült a közepébe és csöndesen énekelni kezdett: apjáról, anyjáról, a zöld fűzfaágról, amit bátyái ültettek az ablak alá. Aztán arról, hogyan csapta be a gonosz boszorkány, hogyan vette el a ruháját, hogy varázsolta magát szép, fiatal lánnyá. Most már mindent tudtak a testvérek. Szaladtak húgukhoz, faggatták:

— Miért nem szóltál erről, édes húgocskánk?

— Mert a gonosz boszorkány halállal fenyegetett.

Futottak a legények a gonosz boszorkányhoz. Lehúzták róla húguk szép ruháját, ráadták régi rongyait. A boszorkány abban a pillanatban visszaváltozott rúttá és öreggé.

A legények ló farkához kötözték. A ló elrohant a nagyvilágba a gonosz boszorkánnyal.

A lány ottmaradt egy. ideig bátyáinál, aztán hazakészülődött. A testvérek befogtak egy pár jó lovat, szép piros pántlikát fontak a járomra, csengettyűt akasztottak rá, megrakták a kocsit minden jóval, aztán útra bocsátották húgukat a szülőfalujába, édes szüleihez.

ALMAJ-BATIR ÉS SZANDUGACS

TATÁR NÉPMESE

Élt valamikor nagyon régen egy Almaj nevű ifjú pásztor. Nem volt se apja, se anyja, se barátja, más csordáját legeltette, éjjel-nappal a messzi pusztát járta a csordával.

Egyszer, kora tavasszal, egy beteg kis vadludat talált Almaj a tó partján. Nagyon megörült neki. Etetgette, gyógyíttatta, s a kis vadlúd a nyár végére jó nagy lúddá növekedett. Egészen kezes volt és folyton Almaj sarkában járt.

De beköszöntött az ősz.

A vadlúd-csapatok dél felé húztak. A pásztor vadlúdja egy napon hozzászegődött az egyik csapathoz és elrepült messze földre. Almaj megint egyedül maradt.

»Ápolgattam, etetgettem, mégsem sajnált elhagyni!« — búslakodott magában a pásztor.

Egy öregember állt meg mellette és azt mondta neki:

— Hallod-e, Almaj! Ma rendezi a király a vitézek mérkőzését. Szerencsét próbálhatnál te is. Ne feledd el, hogy aki győz, azé Szandugacs királykisasszony keze, meg a birodalom fele!

— Hogy vetélkedhetném én a vitézekkel! Nem nekem való az efféle! — felelte Almaj.

De az öreg nem tárgított:

— Próbálj szerencsét! Erősebb és bátrabb vagy, mint bármelyik vitéz! Meg nem is olyan nehéz a próba: három malomkövet kell felvinni a hegytetőre és letenni a király lába elé. Aki elsőnek felér, az a győztes.

Almaj eleinte húzódozott, de reggel mégis csak elment a térre, hogy legalább messziről láthassa a híres vitézeket. Százan meg százan gyűltek össze a téren. Felsorakoztak, várták a vitézi torna kezdetét.

Almaj előre ment és beállt szélről a sorba. Görbe szemmel nézték a vitézek, vagy nevettek rajta — ők díszes öltözetben voltak, a pásztornak meg folt hátán folt volt a ruhája.

Megkezdődött a vitézi verseny. A vitézek egymásután emelték fel a malomköveket és nekivágtak a hegynek. Almaj felvett a földről két malomkövet, egymáshoz koccantotta őket, az egyiket kettőbe törte. Hóna alá szorította a két felet, a másik két malomkövet meg két kezébe fogta és majdnem futva indult fel a hegyre.

Elámultak az emberek:

— Nézzétek, nézzétek! Szemre egyszerű legény, de megelőzött mindenkit!

Csakugyan, Almaj ért elsőnek a hegy tetejére és letette a király lába elé a súlyos malomköveket. Elbúsult rajta a király, hogy éppen ez az ágrólszakadt pásztor lett a győztes, de nem szeghette meg a szavát. Kénytelen-kelletlen maga mellé ültette Almajt, a versengés után pedig palotájába vezette.

Még azon a napon megtartották a menyegzőt. Sok ember tódult a palotába, hogy elmondja jókívánságait Almaj-batirnak, meg ifjú feleségének, Szandugacsnak.

Egyszer csak, hívatlan-kéretlen, követek érkeztek a szomszéd országból, Kiltap király országából. Szandugacs kezét kérték királyuk számára. Igen elcsodálkoztak, amikor megtudták, hogy Szandugacs Almaj felesége lett.

Hazatértek a követek és elmondták az újságot Kiltap királynak.

Haragra lobbant Kiltap, amiért egy ismeretlen vitéz vette feleségül Szandugacs királykisasszonyt. Elhatározta, hogy erőszakkal ragadja el Szandugacsot. Háborút indított szomszédai ellen.

Almaj is egy begyűjtötte seregét. Ment a király elé és azt mondta neki:

— Meg akarok ütközni az ellenséggel. Velem jön hűségeselem, Szandugacs is. Add nekünk két legjobb lovadat!

— Menjetek az istállóba, s válasszatok magatok! — mondta haragosan a király.

Almaj bement Szandugacs csal a király istállójába. Egyik állásból a másikba mentek, hogy a legjobb lovakat kiválasszák. A király istállójában szemre szép volt mindegyik ló. De amikor Almaj megragadta és kissé megrántotta valamelyiknek a farkát, a ló holtan esett össze.

Sokáig járt-kelt Almaj meg Szandugacs az istállóban, de egyikük sem talált magának alkalmas lovat. Almaj végül meglátott egy

aprócska lovat az istálló távoli zugában. Odament hozzá, megrántotta a farkát. A lovacska a fülét se rezdítette, úgy állt, mint a cövek. Ilyen lovat kerestem! — kiáltott fel Almaj.

Aztán Szandugacsnak keresett lovat. Ezt is csak sokára talált. Megtetszett neki egyik-másik ló, odament hozzá, megrántotta a farkát — nyomban térdre esett a ló. Végül egy aprócska lóhoz értek, amely ott álldogált az istálló sötét zugában. Fogta Almaj, megrántotta a farkát, a lovacska meg se moccant, úgy állt, mintha a földre gyökerezett volna.

— Ilyen lovat kerestem! — kiáltotta Almaj.

Fogták a lovakat, visszatértek a palotába. Elbúcsúztak mindenkitől, aztán csapataik élén elindultak az ellenség elé.

Éjjel-nappal lovagoltak, végül érkeztek Kiltap birodalmának határára.

— Én itt maradok a sereggel, te pedig lopózz be Kiltap istállójába és hozd el Akbuzatot, a bűvös erejű paripát, amelyet apámtól kötött el Kiltap — mondta Szandugacs az urának.

Almaj kora hajnalban beosont Kiltap istállójába, de nem tudta, hogy a sok ló közül melyik Akbuzat. Kiment hát a kertbe, ahol Kiltap aludt, megállt az alvó király mellett és a fülébe súgta:

Hallod-e, Kiltap!

Mondd meg, hol van csodaparipád!

Akbuzatot add nekem,

S a szépséges Szandugacs

Nyomban a tiéd lesz!

A szépséges Szandugacs neve álmában is édességgel töltötte el Kiltap király szívét. Félálomban elmondta, hol legel Akbuzat, hogyan lehet oda eljutni, s hogyan lehet megismerni a sok ló között a csodaparipát.

Több se kellett Almajnak. Visszasietett Szandugacshoz. Elvágattak a tó partjára, amiről Kiltap félálmában beszélt, és megbújtak egy fa mögött.

Nem sok idő telt belé, hat ló futott elő az erdőből. Inni mentek a tóra.

Almaj első pillantásra megismerte köztük Akbuzatot, odalopakodott hozzá és aranyzablát vetett a szájába. Megállt Akbuzat, mintha gyökeret vert volna a lába.

Almaj meg Szandugacs otthagyták lovaikat a tóparton, mindketten felültek Akbuzat nyergébe és visszatértek seregükhöz. A sereg ott várakozott Kiltap király birodalmának határán. Almaj előkészítette katonáit az ütközetre és várta az ellenséget. Eltelt egy nap, elmúlt egy hét, Kiltap serege még mindig nem mutatkozott. A hosszas várakozás elfárasztotta a vitézt. Azt mondta Szandugacsnak:

— Tizenkét nap, tizenkét éjjel le nem hunytam a szememet. Most a sátramba megyek, lefekszem aludni. Ha közeledik Kiltap serege, ébressz fel. De vigyázz: nagyon mélyen alszom, nem egykönnyen ébredek!

Sátrába ment Almaj, lefeküdt és nemsokára az igazak álmát aludta. Alighogy elaludt, feltűnt a távolban Kiltap király serege.

Szandugacs sajnálta felébreszteni urát. Nem háborgatta, maga állt serege élére, hogy megütközzék az ellenséggel.

Felpattant Akbuzat hátára és harcba vezette seregét.

Vitéz teremtés volt Szandugacs. Megverte, szétszórta Kiltap király seregét. Almaj közben olyan mélyen aludt, hogy nem neszelt fel sem a csatazajra, sem felesége visszatérésére, sem a sátra mellé kikötött, fáradt Akbuzat nyerítésére.

Kiltap szétvert csapatai visszatértek országukba. A hadvezérek jelentették a királynak, mi történt a sereggel. Nehezükre esett, mégis beszéltek Kiltapnak a bátor vitézről, aki szétverte seregüket. Kiltapot felbőszítette mindaz, amit hallott. Elhatározta, hogy maga vezeti hadba maradék seregét és megütközik a bátor vitézzel.

Szandugacs nemsokára megpillantotta a hatalmas sereget, élén magával Kiltappal. Fel akarta ébreszteni Almajt, de megint sajnálta felkelteni, s mint nemrég, most is maga állt csapatai élére.

Vitézül verekedett Szandugacs. És talán most is győztesen került volna ki az ütközetből, ha a harc hevében egy éles nyíl sebet nem üt rajta. Szandugacsnak eszébe jutott alvó ura és Akbuzat, de már nem

térhetett vissza hozzájuk: Kiltap katonái körül kerítették. Almaj-batir vakmerő vitézei azonban kiszabadították a fogságból, lovára segítették és visszakísérték apja palotájába.

Kiltap király oda vágatott a sátorhoz, amelyben Almaj aludt és az alvó vitézt fogságba hurcolta. Mély gödröt ásatott a király, lebocsáttatta Almajt, és erős ráccsal földet be a gödör száját, nehogy a vitéz megszökhessen.

— Most már senki sem áll utamba! Feleségül vehetem a szépséges Szandugacsot! — örvendezett Kiltap.

Visszatért palotájába és nyomban kéréket küldött Szandugacs apjához. Megparancsolta nekik, hogy akár szépszerével, akár erőszakkal, de a szép lányt nyerjék meg számára. A kérék azonban most is dolguk végezetlen tértek haza. Szandugacs apja csak annyit mondott nekik:

— Nem mondhatok semmit, amíg Almaj vissza nem tér. Úgy lesz, ahogy Szandugacs akarja.

Almaj még mindig aludt. Három hétig aludt egyfolytában, s amikor felébredt, sokáig nem tudta, hová kerülhetett. Csak akkor ébredt rá, hogy fogságba jutott, amikor észrevette feje fölött a vastag rácsot, körül pedig a gödör föld-falait.

Megéhezett Almaj. Kuporgott, búslakodott a gödör fenekén. Aztán feltekintett, húzó vadludakat pillantott meg a magasban, s énekelni kezdett:

*Vadludak, ó vadludak,
Vándor madarak,
Én szülőházamba
Elrepüljetek.
Asszonyomnak rendre mindent
Elbeszéljetek...*

Ott repült a csapatban az a kis vadlúd is, amelyet Almaj táplált, gondozott.

Meghallotta a kis vadlúd az ismerős hangot. Leereszkedett a vasrácsra, meglátta régi barátját a gödör mélyén. Kihúzott szárnyából egy tollat és ledobta a vitéznek. Fogta Almaj a tollat és körmével levelet rótt rá Szandugacsnak. Arra kérte, küldjön neki egy szekér kenyeret, egy hordó vizet, meg egy furulyát. Levele végére pedig ezt írta: »Keresd fel két régi barátomat — egyiknek száz

ezüstpénzt adtam valamikor, a másiknak egy bocskorfonó szerszámot és megtanítottam bocskort fonni. Talán most jóval fizetnek a jóért.«

A vadludacska csőrébe kapta a tollat és elrepült vele. Leszállt Szandugacs ablakára, a szépséges Szandugacs ölébe ejtette a tollat, azzal tovább repült.

Örömmel vette Szandugacs ura levelét, keblébe rejtette, és nyomban megkereste azt az embert, akinek Almaj száz ezüstpénzt adott.

Elmondta neki Szandugacs, hogy Almaj a segítségét kéri.

— Nem érek rá — felelte az adós — meg aztán semmivel sem tudnék segíteni neki.

Megkereste akkor Szandugacs azt az embert, akinek Almaj valamikor bocskorfonó szerszámot ajándékozott. Ez az ember, amikor hírért vette a bajnak, egy szót sem szólt, rögtön készülődni kezdett az útra. Megrakott egy szekeret kenyérrel, felgördített még a szekérre egy hordó vizet, fogott egy furulyát és útnak indult.

Ment egy napig, ment kettőig — de a széles pusztán sehol sem látott vasrácsot. Nem tudta az ember, hogy a vasrács egy síkban van a földdel. Talán el is kerülte volna a gödröt, ha Almaj már messziről meg nem hallja a lópaták dobaját és énekelni nem kezd:

Ugyan ki jár erre,

Kinek léptét hallom?

Talán medve cammog,

Vagy farkas lopakszik?

Vagy barátom közeleg

A száz ezüstpénzzel?

Elhallgatott Almaj, fülelt — nem válaszolt senki. Akkor hangosabban folytatta az éneket:

Kinek léptét hallom,

Ugyan ki jár erre?

Talán medve cammog,

Vagy farkas lopakszik?

Bocskorfonó szerszámával

Tán barátom közeleg?

Alig énekelte végig, barátja már ott is termett a vasrácsnál. Köszöntötték egymást, elmondták, amit tudtak. Odaadta Almajnak a

barátja a kenyeret, a vizet meg a furulyát. Amikor beesteledett, a barát hazafelé készülődött. Sajnálta Almaj, hogy meg kell válnia tőle, de ezen nem segíthetett. Búcsúzaskor azt mondta barátjának:

— Vidd üdvözetemet kedves Szandugacsomnak, mondd meg neki, hogy várjon rám két évig, aztán újabb két évig, majd még egy évig. Addigra hazatérek. Ha akkor sem térnék vissza, cselekedjék Szandugacs a maga akarata szerint.

A barát elment, Almaj egyedül maradt. Igen elbúsult magában. Elővette furulyáját és elfújta rajta egy szomorú dalt.

A gonosz Kiltap közben azon törte a fejét, hogyan veszítse el a vitézt, akit annyira gyűlölt. Magához hívatta lányát, meg annak öreg dajkáját és megparancsolta nekik:

— Fogjatok egy vödör mérget, menjetek ki a pusztára és öntsétek le Almajt azzal a méreggel!

Azok vették a vödröt és kimentek a pusztára. Estére odaértek a gödörhöz, amelyben Almaj raboskodott. Kiltap leánya meg a dajkája a gödör közelében szállt a lóról és gyalog indult a gödörhöz. A királylány haladt elől, kémlelte az utat, a vaksi öreg dajka meg a vödröt vitte utána.

A királylány egyszer csak meghallotta a furulya szomorú szavát. Olyan kellemes, olyan gyönyörű dallamot fújta valaki, hogy mozdulatlanul fülelte körös-körül minden. A királylány megbűvölten hallgatta a csodálatos dalt. Kitalálta, hogy Almaj furulyái. Azt mondta dajkájának:

— Nem látok én itt semmiféle gödröt. Öntsük a mérget a szakadékba, apámnak majd azt mondjuk, hogy Almajra öntöttük!

Úgy is tettek: a szakadékba öntötték a mérget, a királynak meg azt mondták, hogy teljesítették parancsát.

Kiltap királyt néhány nap múlva megkérte a lánya, hogy engedje ki a pusztára lovagolni. Kiltap nem akarta kedvét szegni lányának, megengedte neki, hogy annyit lovagolhasson, amennyit csak akar.

Felugrott a királylány gyorslábú lovára és kivágtatott a pusztára. Almaj gödrének közelében szállt a lováról, a vasrács fölé hajolt és lekiáltott a vitéznek:

— Hallod-e, vitéz, ki zárt téged ebbe a gödörbe? Mit vétettél, hogy ilyen kegyetlenül büntettek?

— A gonosz Kiltap bánt el velem ilyen irgalmatlanul! El akar veszíteni engem! — felelte Almaj.

— Hozok neked ruhát, hozok magammal embereket, kiszabadítlak börtönödből! — kiáltotta a királylány.

— Nem — mondta a vitéz — ne hozz ide senkit. Ha segíteni akarsz rajtam, hozd el nekem azt a gyémántot, ami elvágja a vasrácsot. Azt a gyémántot apád őrzi a ládájában. A láda a király hálószobájában van. Két dühös kutya őrködik a hálószoba ajtajában. Te csak lépj bátran hozzájuk és mérgezd fel őket, hadd szaggassák el a ruhádat. Akkor menj apádhoz és kérd meg, hogy büntesse meg a kutyáit. A király megbünteti őket, te pedig menj be gyorsan a hálószobába, vedd ki a ládából a gyémántot és hozd el nekem.

Úgy tett a királylány, ahogy Almaj kérte. Visszament a palotába, Kiltap király hálószobájába. A két kutya útját állta, nekirontott és elszaggatta a ruháját. A királylány sírva futott apjához.

A király megbüntette a kutyákat, a királylány azalatt kivette a ládából a gyémántot és szobájába tért. Itt batyuba kötött egy ruhát Almaj számára és sietett a vitézhez. Ledobta neki a ruhát és megkérdezte tőle, hogy lehetne továbbra is segítségére.

Azt mondta neki Almaj:

— Próbáld elfűrészelni a gyémánttal a vasrácsot, én majd letről segítek neked. Talán sikerül kifeszítenünk a rácsot, és akkor kiszabadulok!

A királylány fűrészelni kezdte a gyémánttal a vasrácsot. Almaj összeszedte minden vitézi erejét és feszíteni kezdte a rácsot. A vas darabokra törött és Almaj kiugrott a gödörből.

Megmosdott egy forrás vizében, magára öltötte a ruhát, amit a királylány hozott neki, fogta régi gúnyáját és követte a királylányt a palotába.

A királylány a maga szobájába vezette, fekvőhelyet készített neki. Almaj szemét azonban elkerülte az álom. Kiment a vitéz a tornácra, töprengett, gondolkodott. Egyszer csak lónyerítést hallott.

Almaj megismerte Akbuzat hangját, elindult a hang irányába, odaért az istálló elé. Megszólalt Akbuzat emberi hangon, azt mondta a vitéznek:

— Éjfélkor kitöröm az istálló ajtaját és a tornác elé vágtatok. Várg engem, s ahogy a tornác elé érek, ugorj a hátamra. Kiszabadítalak a

gonosz Kiltap fogságából!

Almaj pontban éjfélkor kilépett a tornácra, abban a szempillantásban oda vágatott Akbuzat, Almaj a hátán termett és elvágattak. Kiltap király mélyen aludt ezalatt, nem hallott semmit.

Almaj még magához sem térhetett, Akbuzat már elröpítette Szandugacs városába.

Leszállt Almaj a lóról, s mielőtt elvált volna tőle, megegyeztek, hogy ha szüksége lesz a paripára, füttyent egyet, s Akbuzat nyomban ott terem a hívására. Akbuzat dobbantott egyet a patájával, megrázta sörényét és elvágatott.

Almaj felvette régi pásztorgúnyáját és a városba ment.

A város szélén bekopogott egy alacsony házikóba. Öregasszony nyitott neki ajtót. Barátságosan házába vezette az utasembert, leültette, kifaggatta, ki fia, honnan jött, merre tart. Almaj azt mondta az öreganyónak, hogy csizmadia és azért jött ebbe a városba, hogy munkát keressen magának.

— Éppen jókor jöttél, fiam! — mondta örvendezve az öregasszony. — Most megmutathatod, mit tudsz! Szabj a királyunk lányának szép szattyánbőr-csizmát a menyegzőjére, de olyat, hogy rajtafeledje a szemét. Akkor mindig akad majd munkád!

Almaj egész éjjel dolgozott, s reggelre elkészített egy pár gyönyörű csizmát.

Az anyóka reggel meggyújtotta a szamovárt, teát főzött Almajnak. Az utcáról közben hatalmas dörrenés hallatszott, mintha egy tucat ágyút sütöttek volna el egyszerre.

— Mi ez? Miért ágyúznak? — szökkent fel Almaj.

— Maradj nyugton, fiam, nem ágyúznak. Azt a tornyot rombolják le, amelyet a király építtetett Almaj tiszteletére, aki legyőzte az ellenséget. De Almaj váratlanul eltűnt, és azt beszélik, sohasem is volt igazi vitéz s a király leányát is csalás árán nyerte feleségül. A király ezért leromboltatta a tornyot, Szandugacsot pedig hozzáillő rangos emberhez adja feleségül. Nemsokára megtartják a menyegzőt.

Hallgatta Almaj az öregasszonyt, aztán így szólt:

— Vidd el, anyóka, ezt a pár csizmát a király lányának. Ha megtetszik neki a csizma, fogadja el tőlem szerény ajándéku. Mondd meg, hogy sarut is varrok neki szívesen, amelyet csak kíván.

Fogta az öreganyó a csizmát, elvitte a palotába, meghajolt a királylány előtt, odaadta neki és azt mondta:

— Fogadd menyegzői ajándéku egy fiatal csizmadiától!

Megtetszett a csizma Szandugacsnak. Lábára húzta — mintha ráöntötték volna!

— Küldd el hozzánk, anyóka, azt a csizmadiát! Külön házacskát adok neki, ott sarukat is varrhat nekem! — mondta Szandugacs.

De az öreganyó azt mondta:

— Olyan szegény az én csizmadiám, hogy még illendő öltözete sincs, amiben eléd jöhetne.

Szandugacs gazdagon megajándékozta az öregasszonyt és hazaküldte.

Elérkezett a menyegző napja. Azt mondta reggel az öreganyó Almajnak:

— Eredj, fiam a palotába, köszönts a király leányát, egyél-igyál a menyegzői lakomán!

— Engem, anyóka, még a közelébe se eresztenek a palotának. Magad is láthatod, milyen szegényes a gúnyám — mosolyodott el Almaj és rongyaira mutatott.

— Ezen a napon mindenkit bebocsátanak a palotába. Menj csak, ne félj! — biztatta az öregasszony.

Almaj koldustarisznyát vetett a vállára és ment a palotába.

Végigjárta a palotát, bepillantott minden szobába. Így jutott el ahhoz, amelyikben Szandugacs üldögélt a hűgával. Benyitott Almaj, megállt a küszöbön. Szandugacs, amikor a koldust meglátta, rákiáltott:

— Nem szégyellsz fiatal legény létedre alamizsnát kéregetni?

— Szenvedtél volna annyit, amennyit én, nem pirongatnál, de sajnálnál! — felelte Almaj.

Szandugacs akkor felállott, egy jó tál lisztet öntött a koldus tarisznyájába, de a koldus így szólt:

— Éhes vagyok! Kenyeret adj!

Adott neki Szandugacs hűga egy nagy darab kenyeret. Fogta Almaj a kenyeret, megköszönte, és kilépett a szobából. Nagyon éhes volt, kívül leült a küszöbre, ott ette meg a kenyeret.

Szandugacsnak odabenn azt mondta a hűga: — Nagyon hasonlított ez a koldus Almajhoz!

— Meglehet, hogy az én édes uram volt! Koldusgúnyában jött ide, hogy megtudja, szívesen megyek-e menyegzőre! — rezzent meg Szandugacs. — Hívjuk vissza és nézzük meg jól. Az én uramnak volt egy kis jegy a fején. Ha a koldus visszajön, adok neki kenyeret, de leejtem majd, mintha csak véletlenül tenném. Lehajol a koldus a kenyérért, te akkor kapd le gyorsan a sapkáját és meglátjuk, van-e jegy a fején vagy nincs.

Amint ezt kimondta, belépett Almaj, még mielőtt hívták volna. Megállt a küszöbön és azt mondta:

— Megettem a kenyeret. Adjatok még!

Szandugacs feléje nyújtotta a kenyeret, de mielőtt a kezébe adta volna, leejtette. Almaj lehajolt a kenyérért, Szandugacs húga pedig lekapta a koldus fejről a sapkát. Meglátták a fején az ismerős jegyet, erről ismerték meg Almaj vitézt.

Kézen fogta Almajt a két testvér, vitte a király termébe. Főhelyre ültették, a legfinomabb ételekkel kínálgatták.

Meglátta ezt a király, méregbe gurult, ráivallt leányaira:

— Hát ez meg mi dolog? Nem volt elég, hogy Szandugacs a palotámba hozta Almajt, a szegény pásztort? Ilyet többé ne lássak! Vigyétek ezt a rongyost, ne kerüljön többé a szemem elé!

Azzal dühösen otthagya a leányait.

Szandugacs a húgával megvendégelte Almajt, elbeszéltek egymásnak mindent, aztán mentek a királyhoz, aki a szomszéd teremben beszélgetett az új vőlegénnyel. Elébe állt Szandugacs és azt mondta neki:

— Apám uram, senki felesége nem leszek, visszatért az édes uram, Almaj-batir.

— Almajt mindenki bátor vitéznek, vakmerő lovasnak tartotta — mondta a király. — Erőben és vitézségben senki sem vetélkedhet vele. Bizonyítsa be ez az ember, akit hozzám vezetted, hogy valóban ő Almaj vitéz! Máskülönben nem hiszek se neked, se neki!

Visszament a két királylány Almajhoz, elmondták neki, mit kíván tőle a király.

— Jól van — mondta Almaj — hívásomra mindjárt itt terem Akbuzat. Hátára ülök és végigvágatok a város főutcáján. Vihar támad a paripa nyomán, abból majd megtudja a király, hogy Almaj-batir ül a lovon.

Kilépett Almaj a tornácra és füttyentett. Hívására hangos nyerítéssel, tüstént ott termett Akbuzat. Szandugacs aranyos nyerget tett a hátára, aranyzablát vetett a szájába. Almaj-batir felpattant a nyeregbe és végigvágatott a város főutcáján. Akbuzat patái vihart kavartak, olyan erős szél támadt, hogy belérendült a föld.

Odaért Almaj a lerombolt toronyhoz, látta, ott hever a földön az íja, negyven vitéz bajlódik vele, de mozdítani se bírja.

— Mit akartok az íjammal? — kérdezte tőlük Almaj.

— Lőni akarjuk vele a tornyot, hogy földig romboljuk — felelték a vitézek.

Almaj-batir fél kézzel felkapta az íját és kilőtt egy nyílvesszőt. Nézte a nép, álmélkodott: egyetlen nyíllövéstől ahányan voltak, annyifelé futottak a király vitézei!

Akkor már mindenki elhitte, hogy Almaj-batir visszatért.

Szandugacs új mátkájának inába szállt a bátorsága és titokban elszökött a palotából.

Almaj-batir boldogan élt tovább Szandugacscsal. Békességben éltek, vidámságban, sok vendéget hívtak, este fogadták, etették-itatták, reggel bocsátották el a vendégsereget.

A MEGBÜNTETETT CÁRKISASSZONY

OROSZ NÉPMESE

Messze-messze, hetedhét országon is túl, élt egyszer egy cár a leányával. Azt mondta egyszer a cár kisasszony az apjának:

— Adasd hírül, apámuram: gyűljenek ide mindenünnen az ifjak. Adjanak fel nekem találós kérdéseket, én majd megfelelek rájuk. Akinek a találós kérdését kitalálom, azt lefejeztetem. Akiét nem találok ki, ahhoz feleségül megyek, még ha paraszt is vagy pásztor!

Ráállott a cár. Hírül adatta lánya kívánságát. Összesereglettek mindenünnen a daliák, ki-ki a maga találós kérdésével. Alighogy belekezd valamelyik, a cárkisasszony már kiáltja is:

— Tudom, tudom!

És nyomban megfelel rá.

Az ifjút tüstént megragadják és lefejezik. Tengersiz derék vitézt veszített el így a cárkisasszony.

Élt abban az országban egy öregember. Három fia volt. A legkisebbiket Ivanuskának hívták. Meghallotta Ivanuska, hogy a cárkisasszony egymásután fejezti le az ifjakat, és így szólt az apjához:

— Engedj el, apácskám, a cárkisasszonyhoz, hadd adjam fel neki találós kérdéseimet. Azokat, tudom, nem találja ki!

— Veszteg maradj, te kelekótya! A bátyáid okosabbak nálad, s még ők se mennek. Jobb, ha itthon maradsz, mert otthagynád a fejed!

— Bánom én a bátyáimat! — mondta Ivanuska. — Ők a maguk feje után mennek, én az enyém után. Bocsáss útnak, apám-uram!

— Mit tehetett az öreg, elengedte Ivanuskát.

Felült Ivanuska egy tarka gebére, és útnak eredt. Ahogy lovagolt, egy rozsdás kopját vett észre az útszélen. Felvette és továbbment.

Ment az úton, léptetett a gebéjén, egyszer csak látja — bika tévedt a zabba, legeli, tapossa. Leszállt Ivanuska a gebéről, kitépett egy nyaláb zabot, megsuhintotta, mintha ostor volna, és kihajtotta a bikát a vetésből. Kihajtotta és azt mondta magában:

— Megvan az első találós kérdés.

Felült a gebére, tovább ment. — Nézi — egy kígyó csúszik vele szembe az úton. Ivanuska agyonverte a kopjájával és így szólt:

— Megvan a második találós kérdés!

Ment, poroszkált, egy folyó partjára ért. és azt gondolta: »Későbbre jár, nem mehetek tovább. Itt kell töltenem az éjszakát.«

Kicsapta a lovát legelni, maga pedig belefeküdt a parthoz kikötött rozoga csónakba és elaludt.

Reggel, ahogy felébredt, látta, hogy csupa tajték a víz teteje. Leszedte a vízről a tajtékat, megmosakodott benne. Aztán lovához ment és megtörülközött a gebe sörényében.

— No — azt mondja — megvan a harmadik is!

Felült a lovára és folytatta útját.

Odaért a cári palota elé és bekiáltott:

— Vezessetek a cárkisasszony elé! Hadd tegyek fel neki három találós kérdést!

Vezették a cárkisasszony elé.

Ivanuska elmondta az első találós kérdést:

— Ahogy jöttem, jószágot láttam az út mellett. A jószágot jószág taposta. Fogtam a jószágot és a jószággal kikergettem a jószágot a jószágból. Kitalálod-e, cárkisasszony?

Gondolkodott a cárkisasszony, törte a fejét erősen, de sehogy sem tudta kitalálni. Fogta a mindentudó könyvét, kereste benne a feleletet. De a könyvben nem volt ilyen találós kérdés. Azt mondta a cárkisasszony az apjának:

— Adjon fel nekem ez a legény egy másik találós kérdést, majd kitalálom egyszerre a kettőt.

Ivanuska előállt a másodikkal:

— Ahogy jöttem, látom — gyilkos közelít az úton. Fogtam a gyilkost és a gyilkossal agyonütöttem a gyilkost. A gyilkos megölte a gyilkost. No, mondd meg, mi ez?

A cárkisasszony megint fellapozta mindentudó könyvét. Kereste a feleletet, de nem találta. Akkor ravaszságához folyamodott.

— Halljam, a harmadik találós kérdést — mondta. — Nekem három annyi, mint másnak egy!

Ivanuska feladta a harmadikat is:

— Tovább mentem, s az úton meglepett a sötét éjszaka. Megpihentem. Lefeküdtem aludni, de se a földre, se az égre, se a vízbe, se földél alá, se az utcára, se az erdőbe, se a mezőre. Reggel fölbredtem, megmosakodtam: nem harmatban, nem is folyóvízben, se nem esőben; olyan törülközőbe törülköztem, amit nem fontak, nem szőttek. Halljam a feleletedet, cárkisasszony!

A cárkisasszony már elő se vette a tudós könyvét, tudta, hogy úgysem tud megfelelni. Azt mondta apjának, a cárnak:

— Felséges apám, ma fáj a fejem, összezavarodtak a gondolataim... Holnap majd megfelelek mind a három kérdésre.

A cár megparancsolta Ivanuskának, hogy várjon másnapig. Ivanuskát éjszakára bevezették egy szobába és meghagyták neki, hogy maradjon ott.

Ivanuska elővett egy karaj kenyeret, eszegette, üldögélt.

A cárkisasszony magához hívatta leghűségesebb szolgálóleányát és beküldte Ivanuskához.

— Eredj — mondta neki — tudakold meg tőle a feleletet. Ígérj neki aranyat, ezüstöt, amit csak kíván!

Ment a szolgáló Ivanuskához. Faggatta, kérdezgette, ígért neki aranyat, ezüstöt. De Ivanuska azt mondta:

— Nem kell az aranyad, se az ezüstöd! Nem azért jöttem. Feleljen meg a cárkisasszony a találós kérdéseimre, ha tud!

A szolgáló dolgavégezetlen tért vissza a cárkisasszonyhoz és azt mondta neki:

— Nem kell neki se arany, se ezüst, azt kívánja, hogy felelj meg a kérdéseire.

Megharagudott a cárkisasszony, nem tudta, mitévő legyen. A kérdésekre nem tudott megfelelni, de feleségül sem akart menni az egyszerű paraszthoz. Gondolkodott, gondolkodott, végül gonosz tervet forralt.

Reggel, amikor az udvari nép összegyűlt, előlépett a cárkisasszony és azt mondta:

— Nem szegem meg a szavamat: a találós kérdésekre nem tudtam megfelelni, hát feleségül megyek Ivánhoz. Készüljetek a menyegzőre!

Örült mindenki, felvidult a nép: nem fejeznek le több fiatal legényt!

A cárkisasszony szobájába hívatta Ivanuskát: beszélni akar a mátkájával, megvendégelni fűszeres kaláccsal, drága borokkal. Asztalhoz ültette Ivanuskát a cárkisasszony, ellátta minden jóval. Közben észrevétlenül álomport kevert a serlegébe. Ivanuska felhajtotta a serleget és rögtön elnyomta az álom.

A cárkisasszony akkor behívta első szolgáját, gazdag ajándékokkal megvesztegette és meghagyta neki, hogy vigye el Ivanuskát messze-messze és dobja a feneketlen ingoványba, hogy híre-hamva se maradjon.

Úgy is tettek. Sötét éjszaka elvitték Ivanuskát és a feneketlen ingovány kellős közepébe vetették.

Ivanuska három napig aludt a mocsárban. Amikor felébredt, körülnézett és hangosan tanakodott:

— Hogy kerülhettem erre az átkozott helyre?

Eszébe jutott, hogyan kínálgatta, látta el minden jóval a cárkisasszony, hogyan öntött tulajdon kezével bort a serlegébe. Nyomban kitalálta, ki vettette a mocsárba, hogy elveszítse.

Ivanuska megpróbált kikászolódni az ingoványból. Egyik zombékról a másikra ugrott, gyökerekbe kapaszkodott — alig tudott kivergődni. Elment a folyóra, megmosdott, és nekivágott vaktában a világnak.

Sokáig ment, mendegélt, egy rengeteg erdőbe ért. Miközben az erdőben bolyongott, igen megéhezett. Látja — két almafa áll az erdei tisztáson, tele érett, piros almával.

Ivanuska leszakított egy almát az egyik fáról, megette, s abban a szempillantásban szarvak nőttek a homlokán, nagy, nehéz szarvak, majd a földig húzták a fejét.

Ment Ivanuska a másik almafához. Leszakított arról is egy almát, megette — a szarvak nyomban eltűntek a homlokáról, maga pedig még szebb, daliásabb legénnyé vált, mint amilyen volt.

»No — gondolta Ivanuska — most megleckéztetem a cárkisasszonyt! Tudom, elmegy majd a kedve, hogy megölesse és félrevezesse a derék embereket!«

Szedett mind a két almafáról és elindult, vissza a városba.

Ahogy a városba ért, vénséges-vén anyókat pillantott meg egy házikó előtt. Olyan öreg volt már, hogy minden tagja reszketett. Odalépett hozzá Ivanuska és ráköszönt:

— Jó egészséget, anyóka! Fogd csak ezt az almát! Edd meg!

Megette az anyóka az almát és nyomban megfiatalodott. Pirospozsgás, gömbölyű, vidám menyecskévé változott.

— Ó, kedves gyermekem! — hálálkodott. — Hogy köszönjem meg neked?

— Szerezz nekem, anyóka, olyan kosarat meg öltözetet, amilyenben a vándorkereskedők járnak. Felöltözöm és megyek eladni ezt a fiatalító almát.

Az asszony egy-kettőre szerzett neki ruhát meg kosarat. Felöltözött Ivanuska kereskedő-ruhába, fejére tette a kosarat, s olyan lett, mint egy igazi vándorkereskedő.

Egyenesen a cári palotához indult. Amikor a kapu elé ért, hangosan bekiáltott:

— Édes almát, vegyenek! Édes almát vegyenek!

Meghallotta a cárkisasszony, szalajtotta a szolgáját:

— Eredj, ízeled meg, csakugyan édes-e az az alma!

Kifutott a szolgáló, megkérdezte:

— Hallod-e, kalmár, nem savanyú-e az almád?

— Végy belőle, kisasszonyom, ízeled meg! — mondta Ivanuska és adott egy almát a szolgálnak.

Az megette az almát és olyan szépséges lett, hogy még a cárkisasszony se ismert rá, amikor visszament a palotába.

— Te vagy-e? — kérdezte tőle.

— Én bizony! — felelte a szolgáló.

— Mitől lettél ilyen szép?

— Az almától!...

A cárkisasszony száz rubelt adott a szolgálnak és ráparancsolt:

— Szaladj, végy nekem is abból az almából!

Kiszaladt a szolgáló, megvette az almát és vitte úrnőjének. A cárkisasszony kiválasztotta a legpirosabb, leggömbölyűbb almát és rögtön beleharapott. Alig hogy megette, szarvak nőttek a homlokán — nagy, nehéz szarvak, egészen a mennyezetig érők.

Összeszaladt a palota népe, jajgattak, sopánkodtak, de nem tehettek semmit. A cárkisasszonyt ágyba fektették, az ágy fölé pedig polcokat ácsoltattak, hogy a szarvak azon nyugodjanak. Feküdt a cárkisasszony az ágyban, jajgatott, siránkozott:

— Ó, micsoda csapás! Micsoda szerencsétlenség! Hogy mutakozzam most az emberek előtt? Férjhez se mehetek!

Ivanuska ezalatt csepűből szakállat ragasztott, kuruzslónak öltözött, teleaggatta magát gyógyszeres üvegcsékkel, füvekkel, fogott három fűzfavesszőt és ment a palotába. Amikor a kapu elé ért, bekiáltott:

— Nincs-e kuruzslónak való munka? Minden betegséget meggyógyítok, minden nyavalyát kiűzők!

Meghallotta ezt a cárkisasszony és azt mondta szolgálójának: Hívjátok, hívjátok be gyorsan azt a kuruzslót! Talán ő meg tud szabadítani a szarvaimtól!

Futott a szolgáló a kuruzslóért. Bevezette a palotába. Maga a cár sietett elébe. Ivanuska megkérdezte a cártól:

— Ki beteg nálatok?

— Látszik, hogy messze földről jöttél — mondta a cár — ha nem tudod, mi történt nálunk!... A lányomnak mennyezetig érő szarvak nőttek a homlokán. Ha segítesz rajta, megjutalmazlak: számolatlan adom az aranyat, ezüstöt. Még a cárkisasszony kezét is odaadom. Ha pedig közel érzem haláloamat, téged ültetlek cári trónomra!

— Felséges uram — felelte Ivanuska — előbb látni szeretném a beteget.

Bevezették a cárkisasszonyhoz. Ivanuska ránézett és így szólt:

— Fűtsék be jól a fürdőt és vigyék oda a cárkisasszonyt: ott majd meggyógyítom.

Befűtötték a fürdőt. A fürdő messze volt a palotától. Odavezették a cárkisasszonyt. Alig fért be szarvastul az ajtón. Ivanuska kiküldött minden szolgát, megragadta a cárkisasszony szarvát és vállatára fogta:

— Miféle bűnök száradnak a lelken, hogy ekkora szarvad nőtt? Gondolkozz csak: nem bántottál-e, nem vezettél-e félre valakit?

— Kuruzsló apóka — felelte a cár kisasszony — én soha életemben nem vezettem félre senkit, nem is bántottam. Csupa jó dolgot cselekedtem.

Ivanuska kapta a fűzfavesszőt, jól elnászpángolta a cárkisasszonyt és újra megkérdezte:

— Gondolkozz csak: nem bántottál-e, nem csaptál-e be senkit?

A cárkisasszony semmiképpen sem akarta megvallani bűnét.

Ivanuska azt mondta neki:

— Addig nem engedlek el, amíg meg nem mondd az igazat!
Megijedt a cárkisasszony és megeredt a nyelve:
— Megmondom hát, kuruzsló apóka! Egy ágrólszakadt parasztot belevetttem a feneketlen ingoványba! De hát az csak nem bűn? Hiszen egy közönséges paraszt volt, nem más!

Ivanuska letépte a csepűszakállát és megkérdezte:
— Nem én vagyok-e az a paraszt? Nézz meg jól!
Rátekintett a cárkisasszony és felkiáltott:
— Ó, Ivanuska! Nem ismertelek meg! Szabadíts meg ezektől a szarvaktól! Hozzád megyek feleségül! Síríg hű leszek hozzád!
— Azt már nem! — felelte Ivanuska. — Csalárdságodért, gonoszságodért egész életedben viselned kell a szarvakat.
Azzal sarkon fordult Ivanuska és eltűnt, mintha a föld nyelte volna el!

HOGYAN MENTETTÉK MEG A VITÉZEK A NAPOT MEG A HOLDAT

CSUVAS NÉPMESE

Erdőkön, tengereken, magas hegyeken túl élt egy rettenetes sárkány. Úgy hívták — a Nagy Sárkány.

Hatalmas volt és gonosz. Tüzet okádott, mélységes szakadékokat ásott mancsával, farkának csapásával hegyeket borított fel. Ordításától hetedhét határon túl is lehullottak a falevelek, kiapadt a folyók vize.

A Nagy Sárkány egyszer megharagudott az emberekre. Ordított egy nagyot, felegyenesedett — és lerántotta az égről a napot meg a holdat.

Nyomban sötétség támadt a földön. Megijedtek az emberek. A Nagy Sárkány rájuk támadt a sötétben. Megragadta és felfalta őket.

Azt hitte, mindenkit felfalt.

Nem vette észre, hogy a sztyepen, a dús fűben meglapult egy kisfiú meg egy csikó. A sötét rengetegben egy másik fiú rejtőzött el a csikójával, a hegyek között, egy szakadékban pedig egy harmadik, ez is egy csikóval.

A Nagy Sárkány hóna alá rejtette a napot meg a holdat, aztán visszakúszott erdőkön át, tengereken át, hegyeken át, otthonába.

A három fiú meg a három csikó kilesett rejtekhelyéből. Látták, hogy eltűnt a Sárkány, s nőni-növekedni kezdtek, ahogy csak bírtak, hogy minél előbb megnőjenek. Megnőtt az egyik — Föld-vitéznek hívták, megnőtt a másik — Tölgy-vitéznek hívták, megnőtt a harmadik is, ennek — Hegy-vitéz volt a neve.

Föld-vitéz, éles karddal a kezében, nemsokára elindult a sztyepen. Hollószőrű lova meglátta és felnyerített örömeiben. A vitéz átölelte a ló nyakát.

— Hol van a fény? Miért van sötét körös-körül? — kérdezte tőle.

Türelmetlen volt a ló, kapálta a fűvet, megkérte a vitézt, hogy pattanjon a nyergébe. Felült a Föld-vitéz hollószőrű lovára és azt mondta neki:

— Menjünk el, jó lovam, keressük meg a napot. Nem élhetünk világosság nélkül.

Ahogy a lován léptetett, felderengett előtte valami a sötétben.

A Tölgy-vitéz álldogált az út szélén, egy hatalmas fával játszadozott, mint valami kis pálcával, egyik tenyeréből a másikba hajigálta.

Észrevette a Tölgy-vitéz a lovast és rákiáltott:

— Hová mégy, bátyám?

— Megyek a napért, a holdért. Keresem a fényt — felelte a Föld-vitéz.

— Veled tartanék én is. Van egy jó fütykösöm.

— Gyere — hívta a Föld-vitéz.

Felült a Tölgy-vitéz fehér lovára. A fehér ló elindult a fekete mellett. Ment a két vitéz, a két testvér, hogy felkutassa a napot meg a holdat.

Mentek egy napig, mentek kettőig, egyszer csak látják, hogy a hegyek közt, a sötétben, megmozdul valami. Jobban megnézték — hát a harmadik testvér volt, a Hegy-vitéz. Ott ült egy sziklán, s egy roppant követ görgetett a tenyerén, mint valami labdát.

— Hová, merre testvéreim? — kiáltott rájuk a Hegy-vitéz.

— Megyünk a napért, a holdért. Visszaszerezzük a fényt — felelték a bátyái.

— Én is veletek mennék! Van egy jó kis kavicsom!

— Gyere, öcsénk — hívta a két vitéz.

Hármasban folytatták az utat. A Föld-vitéz hollószőrű lovon, a Tölgy-vitéz hófehér lovon, a Hegy-vitéz deresen. Egyszerre lépett mind a három ló. Ment a három testvér, hogy megkeresse a napot meg a holdat, visszaszerezze a világosságot.

Mentek, lovagoltak — kiértek egy széles tisztásra. Látják, hogy a Fehér folyó kanyarog előttük, ezüsthíd feszül fölötte, ezüstház áll a partján. Leszálltak a vitézek a lóról, kicsapták legelni a három paripát, maguk pedig beléptek a házba.

Leírni sem tudom, mennyi szépet láttak odabenn! A falak ezüstcsillagokkal kiverve, ezüstszőnyegek mindenütt, ízes falatoktól roskadoztak az asztalok, nagy fényesség köröskörül — a gazda meg sehol.

Ettek- ittak a vitézek, aztán leheverték a puha szőnyegekre és elaludtak. Pontosan éjfélkor felnyerített, prűszkölt a fehér ló.

Meghallotta a Tölgy-vitéz, felkelt, fogta a fütykösét és kiment a hídra.

Felmordultak, zúgni kezdtek a Fehér folyó hullámai. Egymásután kilenc hullám közelgett a vízben. A legutolsó ezüst-trónust táncoltatott a hátán. Az ezüst-trónuson a kilencfejű sárkány ült, kilenc fején kilenc koronával.

Elbődült a sárkány iszonyatos hangon:

— Én vagyok a Nagy Sárkány kisebbik fia. Megvívok veletek, három vitézek! Széttéplek benneteket, tűzbe vetem testeteket, szélbe szórom hamutokat!

— Ne kérkedj még — felelte a Tölgy-vitéz. Megragadta a fütykösét, suhintott egyet — és leröpült a sárkány mind a kilenc feje. A kilenc ezüstkورونا elgurult a sztyep fűvében.

Felordított a sárkány, fekete füst szállt, forró szurok szaga áradt szét a sztyepen.

A Tölgy-vitéz visszament a házba testvéreihez:

— Keljetek fel, testvéreim! Itt már nincs mit keresnünk. Menjünk tovább!

Talpra ugrottak a testvérek, lóra ültek, tovább mentek a sztyepen.

Mentek, lovagoltak, egyszer csak látják — a Fekete folyó kanyarog előttük, aranyhíd feszül fölötte, színarany palota a partján.

Megálltak a vitézek, kicsapták a lovukat legelni, maguk pedig beléptek a palotába.

Káprázott a szemük a sok szépségtől. Arany csillagok ragyogtak a mennyezetben, a falak aranycsipkés selyem szőnyegekkel teleaggatva. A szobák közepén rakott asztalok, a sarkokban aranyhímes váncosok — a gazda pedig sehol.

Ettek-ittak a vitézek, aztán nyugovóra tértek.

Mély álomba merültek. A Föld-vitéz mégis meghallotta éjfélkor hollószőrű lova nyerítését, prűszkölését.

Talpra szökkent a vitéz, kapta éles kardját és kilépett a házból.

Látja — tizenkét fekete hullám közeleg a Fekete folyón. Magasabbnál magasabbak, aranyfény csillan rajtuk néha a sötétben. Az utolsó hullámon arany trónus úszik, a trónuson a tizenkét fejű sárkány ül, tizenkét fején tizenkét koronával. Rettentő hangon elkiáltja magát a sárkány:

— Én vagyok a Nagy Sárkány nagyobbik fia. Megmérkőzöm veletek, három vitézek! Széttéplek benneteket, tűzbe vetem

testeteket, szélbe szórom hamutokat!

— Várj, korai még a dicsekvés — mondta a Föld-vitéz. Azzal felemelte éles kardját, megsuhintotta — és egy csapásra leszelte a sárkány tizenegy fejét.

Elgurult a tizenegy aranykorona a sztyep fűvében, zizegni kezdett tőle a fű.

Most már könyörgőre fogta a sárkány:

— Szánj meg engem vitéz, kegyelmezz utolsó fejemnek! Hagyd meg az életemet! Cserében visszaadom neked a napot meg a holdat.

Azzal kivette a jobb füléből a napot, a bal füléből meg a holdat. Odaadta a Föld-vitéznek.

A Föld-vitéz eltette a napot a jobb zsebébe, a holdat a bal zsebébe, aztán fogta a kardját és lecsapta a sárkány tizenkettedik fejét.

Tűz meg füst gomolygott a folyó fölött. Felüvöltött a sárkány, elnyúlt a fűben, aztán fújt egyet — és kilehelte páráját.

Futott a Föld-vitéz a házba, felébresztette alvó testvéreit.

— Keljetek fel, öcsém! Visszaszereztem a napot meg a holdat. Siessünk, vigyük vissza szülőföldünkre a világosságot.

Lóra pattantak a vitézek, nekivágtak a sztyepnek.

Nagy volt a sztyep, széles, beláthatatlan. Mentek a vitézek, lovagoltak, ügettek a jó lovak, ügettek, de nehezen fogyott előttük az út.

Elfáradtak a testvérek, megálltak a sík mezőn, leheveredtek a fűbe.

Alighogy elaludtak, a sötétből előkúszott a Nagy Sárkány. Gyűrűt csavart a testéből, körülfonta a három alvó vitézt, gonoszul sziszegett, nevetett:

— Most nem menekültök, elvetemültek! Bosszút állok rajtatok vakmerőségetekért, fiaim levágott fejeiért.

Felriadtak és nyeríteni kezdtek a lovak. Felébredt a három vitéz testvér, egy pillanat alatt lóra pattant.

Át akarták ugratni a Nagy Sárkány testét. A Nagy Sárkány sziszegett, tekergőzött, gyűrűbe csavarta a farkát, tüzet fújt a vitézekre.

Nekirugaszkodott a deres, elbotlott. Lovasával, a Hegy-vitézzel együtt, egyenesen a sárkány torkába esett.

Nekirugaszkodott a fehér ló — ez sem tudta átugrani a sárkány testét. A Tölgy-vitéz is a sárkány torkába esett lovával együtt.

A legidősebb testvér magára maradt.

Hollószőrű lóva azt mondta neki:

— Ne kímélj engem, korbácsolj véresre!

Jobbra-balra ugratott a Föld-vitéz, villogtatta a kardját, egyik sebet a másik után ejtette a sárkányon. Végül suhintott egy nagyot — és felhasította a sárkány gyomrát. Előugrott a Tölgy-vitéz meg a Hegy-vitéz. Segítségére siettek bátyjuknak.

A vitézek egy-kettőre végeztek a Nagy Sárkánnyal.

Rengeteg ember özönlött elő a sárkány gyomrából. Előjött mindenki, akit sebtében felfalt a sárkány.

Sereglettek az emberek, volt, aki sírt örömében, volt, aki énekelt.

A Föld-vitéz akkor belenyúlt jobb zsebébe, elővette a napot és felhajította a magasba.

Végiggördült a nap az égen, keletről nyugatra. Ragyogó fény ömlött el az egész földön.

Amikor pedig lenyugodott a nap, bal zsebébe nyúlt a Föld-vitéz, és elővette a holdat.

Feldobta a magasba — lassan gördült a hold a nap után, végigszállt az éjszakai égen. Tündöklött, s még az éjszaka sem volt félelmetes, még az sem volt sötét.

Megnyugodtak az emberek, elaludtak.

A három vitéz csak állt és gyönyörködött az emberek boldog álmában.

Hátuk mögött pirosan hasadt a hajnal — új napra ébredt a föld.

A ZSURLÓFŰ-LEÁNY

JAKUT NÉPMESE

Felkelt egyszer kora reggel, úgy beszélük, egy aprócska öregasszony, öt tehenke gazdasszonya, és kiment a mezőre.

A téres mezőn egy ötágú kis zsurlófüvet talált. Kihúzta az anyóka a zsurlót, vigyázott, meg ne sértse se gyökerét, se hajtásait, jurtájába vitte, vánkosára tette. Aztán kiment, hogy megfejjje öt tehenét.

Leült a fejőszékre, egyszer csak hallja, hogy nagy csengés-bongás támadt a jurtában. Odahagyta a fejőszéket, még a sajtárt is fellökte. Szaladt a jurtába, körülnézett — mindent rendben talált, mindent a helyén talált, a vánkosán ott hevert a zsurló, mint az imént. Visszament az öregasszony fejni. Alighogy hozzákezdett, újra megcsendültek, megzendültek a láthatatlan csörgők, csöngettyűk. Megint felborította az anyóka a sajtárt, futott a jurtába, hát mit látott? Szépséges szép lány üldögélt a vánkosán — szeme, mint két tündöklő drágakő, szemöldöke, mint két fekete coboly. A zsurlófű változott szépséges leánnyá.

Megörült az aprócska öregasszony! Azt mondta a leánynak:

— Lányom helyett lányom leszel!

Attól fogva együtt éltek.

Egy Harzsit-Bergeny nevű ifjú vadász egy napon vadászni ment a tajgára. Meglátott egy szürke mókust, célba vette. Hajtotta-üzte kora reggeltől napnyugtáig, de nem tudta elejteni a mókust. Felszökött a szürke mókus egy fenyőfára, a fenyőről egy nyírfára, a nyírfáról egy vörösfenyőre.

Végül az aprócska öregasszony jurtájához iramodott és megült a jurta előtt álló fenyőfa csúcsán.

Odaszaladt Harzsit-Bergeny a fenyő alá, célba vette a mókust. Az megint eliramodott, a vadász nyila pedig az aprócska öregasszony kéménynyílásába esett.

— Hozd ki a nyilamat, anyóka! Add vissza! — kiáltott be Harzsit.

De nem válaszolt neki senki.

Megmérgeedett Harzsit-Bergeny, elpirult haragjában. Bent termett a jurtában.

Ahogy belépett, egy szépséges szép leányt látott maga előtt. Megigézte, józan esztől is megfosztotta a vadászt a lány szépsége. Szót sem szólt, kiszaladt, lovára pattant és hazavágtatott.

— Apám, anyám — mondta szüleinek — az aprócska öregasszonynak, az öt tehénke gazdasszonyának, van egy gyönyörű szép leánya. Kérjétek feleségül a számomra!

Harzsit-Bergeny apja nyomban elküldött kilenc lovast a szépséges leányért.

Elvágattak a lovasok az aprócska öregasszonyhoz, öt tehénke gazdasszonyához. Meglátták a lányt, s az megbűvölte őket szépségével. Amikor az ámulatból magukhoz tértek, kiléptek a jurtából. Csak a legtekintélyesebbikük maradt ott.

— Anyóka — mondta az öregasszonynak — add feleségül ezt a leányt az ifjú Harzsit-Bergenyhez!

— Feleségül adom — felelte az öregasszony.

Megkérdezte a lánytól, feleségül megy-e a vadászhoz.

— Szívesen — felelte a leány.

— Mennyi kalimot fizettek? — kérdezte az aprócska öregasszony.

— Hajsatok ide annyi lovat meg tehenet, hogy szűk legyen nekik a földem.

Odahajtottak a földjére annyi lovat meg tehenet, hogy az öregasszony meg se tudta számlálni.

Aztán sebesen, ügyesen felöltöztették a menyasszonyt. Elébe vezettek egy tarka lovat. Ezüstös szerszámmal fölszerszámozták, ezüstös nyereggel megnyergelték, ezüstös korbácsot akasztottak az oldalára.

Harzsit-Bergeny kézen fogta mátkáját, kivezette, felültette a tarka paripára, haza indult vele. Mentek, léptettek hazafelé.

Az ifjú egy rókát pillantott meg útközben. Nem tudta megállni, hogy üldözőbe ne vegye. Azt mondta mátkájának:

— Megyek, elejtem ezt a rókát. Hamarosan visszatérek. Te csak menj tovább ezen az úton. Kétfelé ágazik majd az út. Keleti ágát cobolyprém jelzi majd, nyugati ágát örvös medve bőre. Nehogy arra térj! Arrafelé fordulj, amerre a cobolyprémet látod!

Azzal elvágatott.

Tovább indult a lány, elért arra a helyre, ahol kettéágazott az út. Mire odaért, elfelejtette, mire figyelmeztette Harzsit-Bergeny. Azon az úton haladt tovább, amelyet az örvös medve bőre jelzett és nemsokára egy vasból való, nagy jurtához érkezett.

Kilépett a jurtából az ördög leánya vasruhában, egyetlen görbe lábon, egyetlen görbe karral; homloka közepén egyetlen zavaros szem forgott förtelmesen, hosszú fekete nyelve a mellét verte.

Megragadta az ördög leány a zsurlófű-leányt, lerántotta a lóról, lehúzta arca bőrét és a maga arcára tapasztotta; leszedte róla minden ékét-díszét és magára aggatta, a lányt meg áthajította a jurtán. Aztán felült az ördög leánya a tarka paripára és elindult kelet felé.

Harzsit-Bergeny már csak apja jurtája közelében érte utol. Nem vett észre semmit, nem gyanított semmi rosszat.

Összegyűltek a rokonok a menyasszony fogadására. Kilenc legény ment a cölöphöz, ahova a lovakat kötötték, nyolc leány gyűlt össze a cölöp előtt, hogy illendően fogadja a mátkát. Azt mondogatták egymásnak:

— Ha megszólal a menyasszony, szépséges gyöngyszemek hullanak az ajkáról, gurulnak szét a földön!

Még fonalat is hoztak, hogy a gyöngyöt felfűzzék.

A legények azt gondolták:

»Ahova csak lép a menyasszony, fekete cobolyok ugranak ki a sarka alól.«

Hozták az ijukat is, hogy a cobolyokat zsákmányul ejthessék.

Megszólalt a menyasszony — békák ugráltak az ajkáról. Lépett egyet a menyasszony — vedlett vörös hermelinek futkostak a léptei nyomán. Ámuldoztak, elszomorodtak a menyasszony-fogadók.

A cölöptől a jurtáig zöld fűvel terítették be a földet. Kézen fogták a menyasszonyt, úgy vezették a jurtába.

Belépett az ördög leánya, három zsenge vörösfenyő koronájából tüzet rakott a tűzhelyen. Aztán megülték a menyegzői lakomát: ettek, ittak, muzsikáltak, nevettek. A cserét senki sem gyanította.

Nem sokkal ezután kiment földjére az aprócska öregasszony, hogy megfejeje öt tehenét. Látta, hogy régi helyén újból kinőtt az ötágú zsurló-füvecske. Szebben zöldellt még, mint azelőtt.

Kiásta az anyóka gyökerestül, jurtájába vitte, vánkosára tette. Aztán kiment tehenet fejni. Egyszer csak mit hall — csörgők csörögnek, csengettyűk csengenek a jurtában. Beszaladt és meglátta a szépséges szép leányt. Ott ült a vánkoson, s ha lehet, még szebb volt, mint azelőtt.

— Hogy kerültél ide, hogy jöttél vissza, leányom? — kérdezte az aprócska öregasszony.

— Amikor Harzsit-Bergeny elvitt innen — felelte a leány — azt mondta nekem: »Üldözőbe veszem ezt a rókát, te pedig térj arra az útra, amelyet cobolyprém jelez; nehogy arra fordulj, ahol örvös medve bőrét látod!« Én elfeledtem a szavát, rossz felé fordultam s egy vasból való jurtához értem. Kilépett onnan az ördög leánya, lerántotta arcom bőrét, tulajdon arcára tapasztotta. Leszedte rólam minden ékemet-díszemet, magára aggatta, engem pedig áthajított a vasból való jurtán. Aztán felpattant tarka paripámra és elvágtatott. Nagy, szürke kutyák megragadtak engem és ide hurcoltak a jurtád közelébe. Itt újra zsurlófűvé változtam, gyökeret eresztettem. Hogy láthatom most már viszont Harzsit-Bergenyt?

Vigasztalni kezdte az aprócska öregasszony:

— Találkozol még velem, látod még! — mondta. — Addig meg csak maradj nálam, mint azelőtt, lányom helyett lányom légy!

A zsurlófű-leány hát ottmaradt az öregasszony jurtájában.

Megtudta a tarka paripa, hogy a zsurlófű-leány újból megelevenedett, s emberi hangon hírül adta Harzsit-Bergeny apjának:

— Harzsit-Bergeny egyedül hagyta útközben a mátkáját. A lány elért a keresztútra, arra az útra tért, amelyet örvös medve bőre jelez, s egy vasból való jurtához érkezett. A jurtából elé termett az ördög leánya. Lehúzta a bőrt a menyasszony arcáról, tulajdon arcára tapasztotta, magára aggatta ékei-díszzeit, a lányt pedig áthajította a jurtán. Most az ördög leánya él a jurtában, ő lett a menyed. Az én

úrnóm pedig újból életre kelt. Hozzátok ide, vezessétek jurtátokba, fiatalok elé! Mert különben nagy baj lesz — az ördög leánya lerombolja a jurtát, a tűzhelyet, elpusztít mindnyájatokat!

Futott az öreg haza, berontott a jurtába:

— Fiam — kérdezte Harzsit-Bergenytől — honnan hoztál te asszonyt?

— Az aprócska öregasszony lányát hoztam ide, az öt tehén gazdasszonyáét!

Azt mondta az apja:

— Panaszodik a tarka paripa! Azt mondja, egyedül hagyta az úton a mátkádat. Azt mondja, a leány elért arra a helyre, ahol kettéágazik az út, elindult az egyikén, s egy vasból való jurtához ért. Az ördög leánya lerántotta a lóról, letépte arcáról a bőrt, tulajdon arcára tapasztotta, szép díszeit magára aggatta. Becsapott mindnyájunkat, ravasz csellel férközött közénk! Eredj el az aprócska öregasszonyhoz, kérd meg a mátkádat, térjen vissza hozzánk.

Az ördög leányát meg vadló farkához kötözd és kergesd ki a mezőre. Hadd törje össze a csontjait! Mert különben elpusztít mindnyájunkat, nem kímél se embert, se jószágot!

Meghallotta ezt az ördög leánya, elfeketedett ijedtében.

Meghallotta ezt Harzsit-Bergeny, elvörösödött mérgében. Megragadta az ördög leányát, kirángatta a függöny mögül, vadló farkához kötözte.

Elvágatott a ló a messzi pusztába, ütötte-verte patájával az ördög leányát. Kígyókká, férgékké változott annak fekete teste. Az emberek mind egy szálig összeszedték a férgeket és elégették.

Harzsit-Bergeny ezután az aprócska öregasszonyhoz vágatott. A cölöp mellett leugrott a lováról. Meglátta az anyóka, kifutott a jurtából, örvendezett, mintha elveszettnek hitt fia került volna elő, mintha kedves halottja támadt volna fel. A cölöptől a jurtáig zöld fűvel terítette be az utat, leszúrta legszebb hizlalt tehenét, letaglózta legszebb szügyű lovát, készítette a menyegzői lakomát.

Ránézett a zsurlófű-leány Harzsit-Bergenyre, ránézett és sírva fakadt:

— Minek jöttél hozzám? Véremet ontattad a nyolclábú ördög leányával, letépetted gyöngé bőrömet, szürke kutyáknak vetettél eledelül! Ne keresd itt most már a mátkádat! Több lány van a

világon, mint sügér a vízben, több asszony, mint kárász! Keress azok között feleséget magadnak! Én nem megyek hozzád!

— Én nem adtalak a nyolclábú ördög leányának! — mondta Harzsit-Bergeny. — Nem vetettelek eledelül a szürke kutyaéknak! Róka után mentem az erdőbe, neked pedig meghagytam, melyik útra térj. Nem küldtelek én a halálba!

Az aprócska öregasszony két szeméből kétfelé törülte a könnyeket, leült kettőjük közé:

— Miért nem örültök egymásnak, te, megkerült, és te, életre kelt? Újból megszeretitek majd egymást! Békességben éltek! Hallgassatok a szavamra mindketten!

Ráállott a lány, azt mondta csöndesen:

— Jól van. Engedelmeskedem. Elfeledek mindent.

Felugrott Harzsit-Bergeny, ugrált, táncolt örömeiben, ölelte, csókolta mátkáját. Aztán megnyergelte a tarka paripát ezüstös nyereggel, ezüstös szerszámmal felszerszámozta, ezüstös pokróccal beterítette, az ezüstös korbácsot oldalára akasztotta. Felöltöztették szépen a menyasszonyt, útnak indultak.

Sokáig lovagoltak. Por-haváról ismerték meg a telet, esőiről a nyarat, sűrű ködjeiről az ősz. Így tették meg a nagy utat.

Végre elértek Harzsit-Bergeny apjának jurtájához.

Összesereglettek Harzsit-Bergeny rokonai, egybegyűlt mind a kilenc bátyja, hogy a menyasszonyt fogadja.

A cölöptől a jurtáig zöld fűvel terítették be a földet.

»Ha eljön a menyasszony — gondolták a legények — jártában-keltében cobolyok szökkennek elő a sarka alól.«

Készítették is az íjakat, olyan buzgalommal, hogy mind feltört a tenyerük.

Harzsit-Bergeny nyolc húga meg fonalat sodort, olyan serényen, hogy lekopott a bőr az ujjukról. Várták a menyasszonyt, azt gondolták:

»Ha belép a menyasszony és megszólal csengő hangon, drága piros gyöngyszemek hullanak az ajkáról!«

Megérkezett Harzsit-Bergeny a mátkájával. Két húga kikötötte a két lovat a cölöphöz. Kézen fogták a menyasszonyt, lesegítették a nyeregből. Megszólalt a mátká csengő hangon — piros gyöngyszemek hulltak. Összegyűjtögették a lányok a gyöngyöt,

fonalra fűzték. Megindult a menyasszony a jurta felé — fekete cobolyok szökkentek elő a sarka alól. A legények zsákmányul ejtették őket.

Belépett a leány a jurtába, három zsenge vörösfenyő koronájából tüzet rakott a tűzhelyen.

Vidám lakodalmat ültek. Odagyűlt vendégül az egész falu. Voltak ott énekesek, voltak ott táncosok, voltak mesemondók, voltak vitézek.

Három nap múlva véget ért a lakodalom, szétszéledtek a vendégek. Harzsit-Bergeny boldogan, békességben ólt a feleségével. Sokáig éltek. Azt beszélik, hogy az unokáik még ma is élnek!

A BÉKA-CÁRKISASSZONY

OROSZ NÉPMESE

Élt valamikor, réges-régen, egy cár. Három fia volt. Amikor a fiúk felnőttek, azt mondta nekik az apjuk:

— Édes fiaim, szeretném, ha megházasodnátok, mielőtt megöregszem. Látni akarom még a gyermekeiteket, az unokáimat.

Azt felelték a fiúk:

— Jól van, apánk, add ránk áldásodat. Hanem kit vegyünk feleségül?

— Vegyétek az íjatokat, menjete ki a sík mezőre és röpítsetek el egy-egy nyílvesszőt: ahol leesik, ott keressetek mátkát magatoknak!

Ugy tett a három cárevics, ahogy az apja mondta. Fogták az íjukat, kimentek a sík mezőre, kilőttek egy-egy nyílvesszőt.

A legidősebb cárevics nyila egy bojár udvarára esett, a bojár leánya emelte föl. A középső fiúé egy kereskedő tágas udvarára hullott, azt meg a kereskedő leánya vette fel.

A legkisebbiknek, Iván cárevicsnek, kiröppent a nyila és szállt, szállt, ki tudja hova. Elindult Iván cárevics a nyílvessző nyomában, ment, ment, egy mocsárhoz ért és látta — egy béka kapta fel a nyílvesszőjét. Kérlelni kezdte Iván cárevics:

— Béka, békácska, add vissza a nyilamat!

Azt felelte a béka:

— Végy engem feleségül!

— Ugyan, mit nem! Hogy vehetnék feleségül egy békát?

— Végy feleségül, így rendelte a sors.

Nekibúsult Iván cárevics! Mit volt mit tennie, fölvette a békát és hazavitte. Hármás menyegzőt ültek a palotában: a legnagyobbik fiú a bojárleánnyal, a középső a kalmárleánnyal, Iván cárevics meg — a békával.

Magához hívta a cár a fiait:

— Látni szeretném, melyikőtök felesége a legügyesebb kezű. Varrjanak nekem holnapra mind a hárman egy-egy inget.

A cárevicsek meghajoltak apjuk előtt és elmentek.

Hazament Iván cárevics, leült, búnak eresztette a fejét. A béka ott ugrándozott a lábánál. Megkérdezte urától:

— Mit búsulsz-búslakodol, Iván cárevics? Szomorúság ért?

— Apám megparancsolta, hogy varrj neki holnapra egy inget.

Vigasztalni kezdte a béka:

— Ne búsulj, Iván cárevics, feküdj le nyugodtan, reggelre készen lesz az ing!

Lefeküdt Iván cárevics, a béka meg kiugrott a tornácra, ledobta magáról a béka-bőrt és átváltozott Szépséges Vasziliszává. Olyan gyönyörű teremtés lett belőle, hogy még mesében sem lehet elmondani.

Összeütötte a tenyerét a szépséges Vaszilisz, elkiáltotta magát:

— Anyókák, nénék, gyűljetek ide, jól figyeljétek! Varrjatok nekem reggelre olyan inget, amelyet apácskám viselt!

Amikor Iván cárevics felébredt, a béka megint lent ugrándozott a földön, az ing pedig kendőbe csavarva, készen hevert az asztalon. Megörült a cárevics, fogta az inget, vitte apja elébe. Két bátyja már ott volt a két inggel. A legidősebbik cárevics kiterítette apja előtt az inget, a cár fogta és azt mondta:

— Szegény viskóban is különbet viselnek!

A középsőre azt mondta a cár:

— Ez csak arra jó, hogy fürödni menjek benne!

Iván cárevics kiterítette apja előtt az ezüsttel-arannyal hímzett, cifrázott inget. Ránézett a cár — rajta feledte a szemét.

— Ez aztán ing! Ezt viselem eztán ünnepnapon!

Hazaindult a két idősebb cárevics. Így okoskodtak:

— Kár volt kinevetnünk Iván cárevics feleségét — nem béka lehet ez, hanem valami varázslónő!

A cár megint maga elé hívatta fiait:

— Süssenek nekem holnapra kenyeret a menyeim. Tudni akarom, melyik dagaszt ügyesebben.

Elbúsult Iván cárevics, szomorúan hazaballagott. Megkérdezte tőle a béka:

— Mit búsulsz, Iván cárevics? Szomorúság ért?

Megmondta a cárevics:

— Holnapra kenyeret kell sütnöd apámnak.

— Ne búsulj, Iván cárevics, feküdj le inkább, aludjál, reggelre elkészül a kenyér.

A cár másik két menyé először nevetett, de most elküldtek egy komornát, lesse ki, hogyan süt kenyeret a béka.

De a béka agyafúrt teremtés volt, megsejtette, hogy lesik. Megkeverte a kovászt, lyukat ütött a kemence tetején s a lyukba beleöntötte a kovászt. Futott a komorna a cár másik két menyéhez, elmondta neki, amit látott. Ugyanúgy tettek az asszonyok is.

A béka meg kiugrott a tornácra, átváltozott Szépséges Vasziliszává, összeütötte a tenyerét:

— Anyókák, nénék, gyűjjetek körém, jól figyeljete! Süssetek reggelre lágy fehér kenyeret, olyat, amelyet apácskám házában ettem!

Felébredt reggel Iván cárevics — a kenyér már ott feküdt az asztalon, ékesen feldíszítve, minták írva az oldalára, tetején tésztából gyúrt városok, sorompók.

Megörült Iván cárevics, kendőbe csavarta a kenyeret, vitte apja elé. Bátyái éppen akkor adták át a maguk kenyerét. Mindkettőnek a felesége a kemencelyukba öntötte a tésztát, ahogy a komorna mondta, s bizony nem kenyér lett abból, hanem égett sár. A cár elvette a kenyeret legnagyobbik fiától, megnézte és kiküldte a szolgáltnak. Elvette a középső fiától — ezt is oda küldte. Iván cárevics kenyerére azt mondta a cár:

— Ez aztán kenyér! Ünnepi asztalra való!

És meghívta három fiát meg három menyét másnapra, cári lakomára.

Megint szomorúan tért haza Iván cárevics, lógatta a fejét. A béka odaszökdelt hozzá:

— Kva, kva, mit búsulsz, Iván cárevics? Rossz szóval illetett apád urad?

— Béka, békácska, hogyan búsulnék! Lakomára hívott az apám, veled együtt! De hogy vigyelek téged az emberek elé?

Azt felelte a béka:

— Ne búsulj ezen, Iván cárevics! Menj el magad a lakomára, én majd utánad megyek. Ha nagy zörejt-robajt hallasz, meg ne ijedj! Azt feleld, ha kérdeznek: »Az én békám közeleg, skatulya-hintájában!«

Elment hát Iván cárevics egyedül a lakomára. Bátyái már ott voltak felpiperézett, cifraruhás, pirosított arcú feleségükkel. Körülállták Iván cárevicset, gúnyosan nevelték:

— Mért egyedül jöttél? Legalább a zsebkendődben elhozhattad volna a feleségedet! Hol tettél szert arra a szépséges menyecskére? Biztosan az egész mocsarat bejártad miatta!

Leült a cár fiaival, menyéivel, vendégeivel a díszesen terített tölgyfa-asztalokhoz, hogy nekilássanak a lakomának. Hirtelen nagy zörej-robaj támadt, megrendült belé az egész palota. Megrémültek a vendégek, mindenki felugrott a helyéről, de Iván cárevics azt mondta nekik:

— Ne féljetek, kedves vendégek, csak az én békám közeleg, skatulya-hintajában!

Hat fehér paripa aranyozott hintót röpített a palota elé. Megállott a hintó, kilépett belőle a Szépséges Vaszilisza: égszínkék ruháján aranyos csillagok, haján a hold ezüstös sarlója. Olyan szép volt, amilyenről csak mesében mesélnek. Kézen fogta Iván cárevicset és vezette a szépen megterített tölgyfa-asztalhoz.

Nekiláttak a vendégek a lakomának, ettek, ittak, mulatoztak.

A Szépséges Vaszilisza ivott a serlegből, s ami maradt, beleöntötte a bal ruhaujjába. Evett a hattyúpecsenyéből, s a csontocskáit belesúsztotta jobb ruhaujjába.

Meglátta ezt a két idősebbik meny — ugyanúgy tettek ők is.

Ettek-ittak a vendégek, aztán táncra kerekedtek. A Szépséges Vaszilisza átkarolta Iván cárevicset és ment véle a táncba. Ugy keringett, pördült, fordult, hogy mindenki elálmélkodott rajta. Csapott egyet a bal ruhaujjával — kék tó támadt mellette, meglendítette jobb

ruhaujját — fehér hattyúk termettek a tó vizén. Ámult-bámult a cár meg a sok vendég.

Táncba ment a két idősebb meny is: csaptak egyet a jobb ruhaujjukkal — csak a vendégeket fröcskölték le; meglendítették a balt — csak a csontok hulltak szét belőle. Egy csontocska épp a cár szemébe röpült. Megharagudott a cár és kikergette mind a két menyét.

Iván cárevics ezalatt csöndben kiosont, hazafutott, fogta a békabőrt és a tűzbe vetette, elégette.

Hazatért a Szépséges Vaszilisz, kereste a békabőrt — nem lelte sehol! Leült a lócára, ott kesergett, búslakodott. Azt mondta Iván cárevicsnek:

— Mit tettél, jaj mit tettél, Iván cárevics! Ha még három napot vársz, örökre a tiéd maradtam volna. De így mennem kell. Keress engem hetvenhét határon, hetedhét országon túl, a Halhatatlan Kascsej birodalmában...

Azzal szürke kakukká változott a Szépséges Vaszilisz és kiröppent az ablakon. Siratta, siratta Iván cárevics, aztán meghajolt a négy égtáj felé, és nekivágott a világnak, hogy megkeresse feleségét, a Szépséges Vasziliszát. Ment, ment, ki tudja, merre, ki tudja, meddig, csizmáját elnyűtték az utak, köpenyét elszaggatták a bokrok, süvegét szétáztatták az esők. Útközben egy vénséges-vén apókéval találkozott.

— Adjonisten, jó vitéz! Merre tartasz, mi járatban vagy?

Elpanaszolta neki búját-keservét Iván cárevics. Azt mondta a vénséges-vén apóka:

— Hej, Iván cárevics, minek is égetted el a békabőrt? Nem te viselted, elégetni se neked kellett volna. A Szépséges Vaszilisz még bölcsebb, még agyafúrtabb az apjánál. Azért is haragudott meg rá az apja, azért varázsolta békává három esztendőre. De most már késő a bánat. Fogd ezt az orsót: amerre gurul, arra vedd utadat, kövesd bátran mindenüvé.

Megköszönte Iván cárevics a vénséges-vén apóka jóságát, és elindult az orsó után. Gurult az orsó, Iván cárevics pedig követte. A sík mezőn egy medvével találkozott. Kapta az íját, agyon akarta löni. De a medve emberi hangon szólalt meg:

— Ne bánts engem, Iván cárevics! Még hasznomat veheted!

Megszánta a medvét Iván cárevics, nem lőtte agyon, tovább ment. Ahogy ment, mendegélt, egyszer csak egy gácsér húzott el a feje fölött. Célba vette a nyilával, de a gácsér emberi hangon lekiáltott neki:

— Ne ölj meg engem, Iván cárevics! Még hasznodra lehetek!

Iván cárevics megsajnálta, nem bántotta, folytatta útját. Lapufülű nyúl iramlott el előtte. Megcélozta Iván cárevics, hogy zsákmányul ejtse, de a nyúl emberi hangon könyörgött:

— Ne lőj agyon, Iván cárevics! Még segítségemre lehetek!

Iván cárevics futni hagyta a nyulat, tovább indult. Ment, mendegélt, kék tenger partjára ért. A parton, a fővenyen, csuka vergődött, már alig lélegzett. Megszólította a cárevicset:

— Jaj, Iván cárevics, essék meg a szíved rajtam, vess a kék tengerbe!

Felvette a cárevics a csukát, visszavetette a tengerbe, tovább haladt a parton. Gurult, gurult előtte az orsó, egyszer csak befordult egy erdőbe. Kacsalábon forgó házika állt az erdő közepén, körbe-körbe forgott.

— Házika, házika, állj, ahogy álltál, ahogy anyám állított: háttal az erdőnek, szembe velem!

Megfordult a házika: háttal az erdőnek, szembe vele. Iván cárevics belépett és mit látott? A vasorrú bába feküdt a kemencén, fogai a polcig nyúltak, orra a mennyezetet verte.

— Mit keresel itt, jó vitéz, mi járatban vagy nálam? — kérdezte a vasorrú bába. — Munka után még, vagy munka elől futsz?

Azt mondta Iván cárevics:

— Előbb ennem adnál, előbb innom adnál, előbb megfüröszténél, s csak aztán kérdeznél!

Megfürösztötte a vasorrú bába, ételt, italt tett elébe, ágyat vetett neki. Iván cárevics akkor elmondta, hogy a feleségét keresi, a Szépséges Vasziliszát.

— Tudok róla — bólogatott a vasorrú bába. — A Halhatatlan Kascsej birodalmában van a feleséged. Nehéz lesz kiszabadítanod: nem könnyű elbánni Kascsejjel. Egy tű hegyében van az élete. Ha a tű hegyét letöröd, vége Kascsejnek. Az a tű egy tojásban van, a tojás egy kacsában, a kacska egy nyúl gyomrában; az a nyúl egy

kőládán ül, a kőláda egy magas tölgyfa tetején van, s arra a tölgyfára úgy vigyáz a Halhatatlan Kascsej, mint a szeme világára.

Iván cárevics meghált a vasorrú bábánál, s az reggel megmutatta neki, merre keresse a magas tölgyfát. Útnak indult Iván cárevics, meglelte a fát, a susogó, magas tölgyfát, ágai közt a kőládát. Hanem a ládát nem tudta elérni.

Egyszer csak, honnan, honnan se, előugrott egy medve, gyökerestül kicsavarta a tölgyet. Leesett a láda és összetörött. Kiugrott belőle egy nyúl, és futott, ahogy csak inától tellett. Egy másik nyúl utána eredt, elkapta és darabokra tépte. A nyúl gyomrából kiröppent a kacska, felszállt a magasba. Hirtelen lecsapott rá egy gácsér, a kacska kiejtette a tojást, a tojás beleesett a kék tengerbe...

Keserű könnyeket hullatott a parton Iván cárevics — ugyan hogy leli meg a tojást a tenger fenekén? Egyszer csak egy csuka úszott a parthoz, szájában hozta a tojást. Iván cárevics feltörte a tojást, megtalálta benne a tút és nekigyürkőzött, hogy letörje a hegyét. Hajlítgatta, feszítgette, Kascsej meg vergődött, tombolt ezalatt. De akárhogy tombolt, Iván cárevics végül letörte a tű hegyét és Kascsejnek ütött a végórája. Iván cárevics belépett Kascsej fehér kőpalotájába. Elébe futott a Szépséges Vaszilisza, megölelte, megcsókolta édes urát. Iván cárevics hazatért a Szépséges Vasziliszával és sok-sok esztendeig élt vele békességben, boldogságban.

A HÁROM PARIPA

LITVÁN NÉPMESE

Nem tudni hol, nem tudni, mikor — élt egyszer egy király. Sűrű erdők voltak birodalmában, sík mezők, kövér legelők. Semmi baj nem lett volna, ha a király rétjeiről egyszer csak lopni nem kezdik a szénát. Minden éjszaka eltűnt három petrence széna, mintha a föld nyelte volna el. A király szolgálói éjt nappallá tettek, éjjel-nappal talpon voltak — hiába! Se a tolvajt nem tudták megfogni, se a szénára nem tudtak ügyelni.

A király akkor az egész birodalomban kihirdette:

»Aki a tolvajt megfogja — még ha az utolsó koldus is az — ahhoz a király feleségül adja három lánya közül az egyiket.«

Nem messze a királyi palotától élt egy szegény parasztember. Éppen akkortájt nőtt emberré három fia.

A legidősebbik fiú — a legokosabb — meghallotta a király hírnökének szavát, és azt mondta szüleinek:

— Anyám, apám! Elmegyek, megfogom a tolvajt! Talán még megéritek, hogy fiatok királylányt visz menyegzőre!

— Jól van — mondta az apja — eredj.

Az anyja nem szólt semmit, hanem süttött egy fehér cipót, levágott egy darab szalonnát, tojást főzött, s beletette a legény tarisznyájába, nehogy éhen őrködjék éjjel a fia. Ez volt a legkedvesebbike.

Ment a legény a király rétjére, leült a petrence tövébe, maga elé vette elemózsiás tarisznyáját, és evéshez látott — egyik tojást a másik után hántotta meg, kanyarított a kenyérből, szalonnázott.

Egyszer csak egy kis gyík surrant ki a fű közül és felszólt neki:

— Adj nekem is egy falatkát. Éhes vagyok!

— Hát még mit nem! — förmedt rá a legidősebb fiú. — Miattad vesződött tán az anyám? Takarodj innen, ha kedves az életed!

— Jól van — mondta a gyík. — De egyet mondok: amit tervelsz, nem sikerül.

Azzal eltűnt, mintha ott se lett volna.

A legnagyobbik fiú pedig jól belakmározott, és felmászott a petrence tetejére.

»Innen végig látok az egész réten« — gondolta.

Ült hát a petrence tetején, üldögélt, szemlélődött, kémlélődött, egyszer csak — elaludt. Reggel a földön ébredt: eltűnt alóla a petrence. Mellőle nyoma vészett még kettőnek.

Mit tehetett a legény! Nagy búsan hazaballagott.

A középső fiú — ő is okos volt — jót nevetett rajta:

— Te vagy az idősebb, mégis kevés a sütnivalód! Elmegyek én, én biztosan megfogom a tolvajt!

El is ment. Csakhogy ő is éppen úgy járt, mint a bátyja.

Előállt akkor a legkisebbik fiú, akit együgyűnek tartottak. Azt mondta szüleinek:

— Apácskám! Anyácskám! Hátha én próbálnék szerencsét? Talán én meg tudom fogni a tolvajt!

— Ugyan, mit akarsz te! — rivalltak rá mindannyian. — Okos bátyaid nem jártak szerencsével, te meg, ostoba, azt hiszed, neked sikerül? Kár próbálkoznod!

A legkisebbik fiú azonban nem hallgatott rájuk. Fogott egy darabka kenyérhéjat — semmit sem tarisznyált az anyja — és elindult:

Ment egyenesen a királyi palotába és azt mondta a királynak:

— Mutassátok meg először a királykisasszonyokat! Meg kell nézнем őket: fiatalok-e, szépek-e? Hátha nem is érdemes fáradoznom értük.

Nevetett a király, nevetett az egész udvar a faragatlan legényen, hanem azért csak elébe vezették a királylányokat.

— No — kérdi a király — tetszenek-e a lányaim? Vagy talán vénelled őket, vagy csúnyáknak találod?

— Nem — felelte a fiú. — Szépek! Szépek mind, akár a fénylő nap, de nekem mégis a legkisebbik tetszik legjobban. Őt választom feleségül, ha majd megfogom a tolvajt.

— Előbb fogd meg — mondta a király — aztán törd házasságon a fejedet.

— Meg is fogom — felelte a legény.

Lekapta a sapkáját, meghajolt a királylányok előtt, és kiment a kaszálóra. Megállt a közepén és eltöprengett: »Hogy is kezdjem? Előbb egyem, aztán örködjem, vagy előbb örködjem, azután egyem?« Úgy döntött aztán, hogy előbb falatozik.

Alighogy leült a petrence tövébe, alighogy elővette a kenyérhéjat, már ott termett a gyíkocska.

— Adjál nekem is — szólította meg a legényt. — Én is éhes vagyok!

— Nem sok, amit magammal hoztam — felelte a legkisebbik fiú. — De szívesen megfelezem veled.

A gyíkocska egy szempillantás alatt bekapta a kenyérhéjat és így szólt:

— Amit tervelsz, sikerül. Mássz föl a petrence tetejére és maradj nyugodtan. Ha jönnek a tolvajok, felébresztelek, akkor aztán légy szemfüles. Három paripa jön ide éjszaka a király szénájáért — kettőnek ragadd meg a sörényét, a harmadiknak pattanj a hátára. És ne félj semmit — szerencsével jársz.

A legény megfogadta a gyík tanácsát: felmászott a petrence tetejére és elaludt.

Éjfélkor a gyík megkarmolta lábacskaival a legény arcát. Az felriadt, megdörzsölte a szemét, hát — látja ám, hogy három paripa ereszkedik alá a felhők közül. Az egyiknek ezüstösen csillog a szőre, a másiknak aranyosan, a harmadiké úgy tündöklök, mint a gyémánt.

Leereszkedtek a paripák, nekiláttak a szénának. A legény akkor tüstént talpra ugrott, két lónak megragadta a sörényét, a harmadiknak a hátára pattant.

Mi történt erre!

A három paripa felrepült a magasba, olyan sebesen száguldott, hogy a legénynek elakadt a lélegzete. Zúgott a füle, lobogott a haja a szélben.

A lovak egészen a felhőig repültek és rányerítettek a legényre:

— Szállj le, ember! Megbánod, ha nem szállsz le!

— Márpedig nem szállók — mondta a legkisebbik fiú. — Kedvem támadt lovagolni.

Tovább száguldottak a levegőben. A paripák most már a csillagok közt jártak. Rányihogtak a legényre:

— Szállj le, ember! Megbánod!

— Majd elválik, ki bánja meg — felelte a legény. — Nektek már csupa hab a hátatok, én pedig még mindig bírom.

Még gyorsabban röpültek a paripák. Amikor a holdhoz értek, harmadszor is ezt nyerítették:

— Szállj le, ember! Megbánod!

— Talán le is szállnék, ha ilyen magasan nem járnátok — mondta a legkisebbik testvér. — De innen nem ér le a lábam a földre. Majd ha meguntátok a röpködést a magasban és leereszkedtek a földre — akkor majd leszálok.

Mit tehettek a paripák! Sebesen zuhanni kezdtek, akár a kövek a hegyről.

A legénynek még pislantani se volt ideje, a lovak már a földön álltak.

— No — mondták a paripák — hát legyőztél bennünket. Az ilyen legényt, mint te, nem szégyen szolgálni. Oldozd le a kantárunkat, rejtsd a tarisznyádba. És ha kedved lesz lovagolni, csak suhintsz egyet azzal a kantárral, amelyikkel akarsz — rögtön ott termünk nálad. Megsuhintod az ezüstkantárt — az ezüstszőrű paripa fut hozzád. Ha az aranykantárral suhintasz — az aranyszőrű terem előtted. Ha a gyémántkantárral adsz jelt — a gyémántszőrű jelenik meg. Az öltözeted pedig olyan lesz, mint annak a szőre, amelyiket magadhoz parancsolod. Ha az ezüstparipára ülsz — ezüst lesz a ruhád, ha az aranyszőrűre — talpig aranyban csillogsz, a gyémántszőrű paripa pedig fejedtől a sarkadig telehint gyémánttal. A király szénájához pedig nem nyúlunk többé, nem kell tartanod tőle.

Ezt mondták a paripák, aztán eltűntek, mintha ott se lettek volna.

A legény megvárta a reggelt és ment a palotába.

— Most már hozzám adhatjátok a legkisebbik királylányt — mondta a királynak. — Szál híja sincs a szénának.

Kiment a király a rétre, megszámlálta a petrencéket. Igazat mondott a legény — egy se hiányzott. Csak azt nem tudta a király, örüljön-e neki vagy búslakodjék rajta. Nem volt ínyére, hogy ilyen «egyszerű falusi legényhez adja a lányát.

— Hallod-e — mondta a legénynek. — Fogd ezt a száz aranyat, aztán eredj, ahonnan jöttél. Nem adom neked a lányomat.

— Nem bánom — mondta a legkisebbik fiú. — Bolond, aki a pénzt visszautasítja. A lányod a tiéd, ha nem akard adni, ne add. De eljön az idő, amikor a lányod maga nevez engem mátkájának. Én még fiatal vagyok, várhatok.

— No, arra ugyan sokáig kell várnod — mondta a király, aztán kiszámolta a legénynek a száz aranyat.

Fogta a legény a pénzt, zsebre vágta, aztán gondolkodóba esett.

»Ha hazaviszem a pénzt — gondolta — elveszik tőlem a bátyáim.«

Nem is ment haza, hanem megkereste a király kertészét és megkérte, vegye maga mellé kertészlegénynek. A pénzét előre odaadta neki a tanításért.

Kereken egy esztendő múlva ezt adatta hírül a király:

»Ezen meg ezen a napon, ebben és ebben az órában, vőlegényt választ magának a király legnagyobbik leánya. Azok az előkelő ifjak, akik a kezére pályáznak, jöjjenek a palotába.«

Szép teremtés volt a király legnagyobbik lánya, hozományt is eleget adott vele a király. Miért ne versenyeztek volna hát a kezéért? Sereglettek is mindenünnen a palotába a hercegek, királyfiak.

A nevezetes napon, amint megvirradt, a király kertésze levágta a legszebb virágokat és megparancsolta legényének, hogy vigye a legnagyobb királynak.

A kertészlegény fogta a csokrot, odafutott a toronyhoz, ahol a királykisasszonyok laktak, és bekopogott az ablakon:

— Hé, királykisasszony, fogd ezt a csokrot! A kertész küldi neked.

Mind a három királykisasszony kikukkantott az ablakon, a legnagyobb már nyújtotta is a kezét.

A kertészlegény kihúzta a csokorból a legszebb virágszálat és titokban odadobta a legkisebb királykisasszonynak, aztán odaadta a csokrot a legnagyobbknak.

Az elvette a csokrot és négy kis aranypénzt nyomott a legény markába.

A kertészlegény eltette a pénzt és visszament a kertészhez.

— No — kérdezte a kertész — átadtad a csokrot?

— Átadtam — felelte a legény.

— És nem kaptál semmit a királykisasszonytól?

— Nem, csak megengedte, hogy kimenjek a térre megnézni, hogyan választ magának vőlegényt.

— Ugyan mit keresne a téren ilyen ágrólszakadt legény! — mondta a kertész. — Csupa herceg meg királyfi lesz ott, előkelő vendégek... Okosabban teszed, ha itthon maradsz...

— Jól van — mondta a kertészlegény — hát itthon maradok.

Azzal félreállt, elővette az aranypénzeket és játszogatni kezdett velük, egyik tenyeréről a másikra dobálta őket.

— Hát ez micsoda? — kérdezte a kertész.

— Pityke — felelte a legény. — Az úton találtam. Nézd, hogyan csillognak!

»Ó, az ostoba! Nem tudja a pitykét az aranypénztől megkülönböztetni!« gondolta a kertész, a legénynek pedig azt mondta:

— Csakugyan szép pitykék ezek! Add csak, majd elteszem. Ha többet is találsz, felvarrjuk majd a bekecsedre.

— Engedj el a térre — mondta a legény — akkor odaadom.

— Mit tegyek hát veled! Eredj, ha annyira kívánod!

Több se kellett a legénynek. Odaadta a kertésznek a négy aranypénzt, s már kívül is volt a kapun.

Délben a térre gyűltek a leánykérők, szép rendbe felsorakoztak.

A palota mögül egyszer csak elővágatott egy lovas. Ezüst volt a ruhája, ezüstszőrű a paripája, ezüst a lószerszáma. A lovas keresztülvágatott a téren, aztán beállt a sorba, utolsónak.

Éppen akkor lépett ki a palotából a legnagyobbik királylány. Ellépdelt a sor előtt, nézte az ifjakat, válogatott köztük, kereste a kedvére valót. Végül megállt az ezüstlovag előtt.

— Ezt választom — mondta.

Alighogy kimondta, az ezüstszőrű paripa, lovasával együtt, hipp-hopp, felröppent a magasba és eltűnt a felhők között.

Mit tehetett a királylány? Másik vőlegényt választott magának. Még azon a napon meg is tartották a menyegzőt.

Egy esztendő múlva a középső királykisasszony is szíve szerint való mátkát akart választani. Megint összehívták sok ország hercegét, királyfiát. Pompás ruhában, feldíszített lovakon érkeztek a nevezetes napra.

Annak a napnak reggelén megint csokrot kötött a kertész és elküldte legényével a középső királylánynak.

Fogta a legény a csokrot és vitte a palotához.

— Hé, királykisasszony — kiáltott be az ablakon — fogd ezt a csokrot! A kertész küldi.

A középső királylány kihajolt az ablakon, a húga is kikukkantott a háta mögül.

A kertészlegény, mint az elmúlt esztendőben, most is kihúzta a csokorból a legszebbik virágot, titokban odadobta a legkisebbik királylánynak, a csokrot meg átnyújtotta a középsőnek.

Elvette a királylány a csokrot, és négy aranypénzzel jutalmazta a kertészlegényt.

Az odaadta a kertésznek, és megint a térre kérédzkodett.

A palota előtt a téren már rég egybegyűltek a kérők. Felsorakoztak szép rendben, várták a királylányt. Hirtelen lódobogás támadt, és aranszőrű paripán aranyruhás lovas száguldott elő a palota mögül. Megkerülte a teret, és utolsónak állott a sorba.

Éppen akkor lépett ki a palotából a király középső lánya. Rögtön észrevette az aranyos lovast. Rá se nézett a többi kérőre, ment egyenesen hozzá.

De még oda se ért elébe, a lovas megrántotta az aranyos kantárszárat, és felsuhant a magasba.

Mit volt mit tenni a középső királylánynak: másik mátkát választott magának. Megtartották a lakodalmat, és napokig vigadoztak. A harmadik esztendőben eljött az ideje, hogy a legkisebbik királykisasszonyt is férjhez adják.

Egybegyűltek mindenünnen a hercegek és királyfiak, a legdelibb és legrangosabb főurak, mert a király három lánya közül ez volt a legszebb, legkedvesebb.

A kertészlegény már pitymallatkor felkelt azon a napon, kötött egy nagy csokrot, selyemszalaggal átkötötte, és vitte a legkisebbik királylánynak. Az elvette, gyönyörködött benne, aztán kihúzta a legszebbik piros virágot, és ledobta a fiatal kertészlegénynek.

Délben felsorakoztak a kérők, szép rendben, szorosan egymás mellé. A toronyban tizenegyet kondult a harang, mire a tizenkettediket verte, megint csattogni kezdett a kövezet, lódobogás támadt. Egy lovas ugratott ki a térre — lova gyémántosan tündöklött, maga is telis-tele gyémánttal.

Körülvágta a teret, aztán beállt a sorba, utolsónak.

Éppen akkor lépett ki a királykisasszony. Elhaladt a kérők sora előtt, rá se pillantott senkire, megállt a gyémántos lovag előtt. Arcába pillantott, és nyomban lángra lobbant a szíve.

— Ez — mondta — , ez legyen a mátkám.

De a lovas csak füttyentett egyet, és felszállt a felhők közé. Eltűnt a magasban, mintha sose járt volna a földön. Csak a piros virág hullt alá az égből, odahullt a királykisasszony lába elé. Az felvette a virágot, és rögtön ráismert. Az a virág volt, amit reggel a fiatal kertésznek ajándékozott. Nem választott magának más vőlegényt.

— Nem kell nekem herceg, se királyfi — mondta királyi apjának. — Ha mindenáron férjhez akarsz adni, adj a kertészlegényhez, ahhoz, aki ma reggel csokrot hozott nekem.

Megharagudott a király, még toppantott is mérgében. Így, úgy, mindenképpen megpróbált lánya lelkére beszélni. Hiába! A királykisasszony tudni se akart más vőlegényről! Mit tehetett a király? Férjhez adta lányát a kertészlegényhez. De lakodalmat nem csapott, hozományul pedig egy öreg malmot adott a lányának.

— Menjetek, boldoguljatok, ahogy tudtok — mondta a fiatal párnak.
— Az én szemem elé többé ne kerüljeteK.

Elmentek hát, beköltöztek a malmukba, ott éltek boldogan három esztendeig. Éltek volna harmincháromig is, ha végig nem száll az országon a hír: ellenséges sereg közeleg a király birodalma felé! Az ifjak, amikor ezt a hírt meghallották, kopját, kardot ragadtak, és siettek a király városába. Ment a király legifjabbik veje is.

— Ha nem így fordul — mondta a királynak — , nem kerültem volna felséged szeme elé. De ha háború van, mindenkinek szembe kell szállni az ellenséggel. Adass nekem lovat meg fegyvert.

Adtak neki csúfságból egy hosszú-hosszú rozsdás kardot, meg egy vedlett gebét, ami ráadásul még sánta is volt.

— Nem baj, jó kard ez! — mondta a király veje. — Hanem a lovacskám nem valami fürge. Elöttetek kell majd lovagolnom. De ne késlekedjeteK sokáig, mert elérem az ellenséget, s nekteK már nem lesz kivel harcolnotok.

Aztán felpattant a gebére, és nógatni kezdte.

Elbaktatott a vén gebe. Meg-megbicsaklottak a lábai, himbálódzott a feje, búsan csüngött a farka, a király legkisebbik veje meg úgy zötyögött a hátán, mint egy zabos zsák.

Ment a gebén, léptetett, egyszer csak egy tó partjára ért.

»Éppen jókor — mondta magában. — Meg kell itatnom a lovacskámat. Egészen elcsigázódott már szegényke!«

Leszállt a gebéjéről, és odavezette a vízhez. Abban a tóban tenger sok béka lakott. Kiugráltak a vízből, ott szökdeltek a ló orra előtt, nem hagyták inni.

— Hordd el magad, békanépség! — kiáltott rájuk a lovas. — Ne ijesszéteK meg derék lovamat!

Nem fogadtak szót a békák, ugráltak, vartyogtak:

— Kva-kva, kva-kvak!

— Hát jól van! — haragudott meg a király veje. — Fújjátok csak a magatokét! Ti azt mondjátok: kva-kvak, én meg azt: csihi-puhi!

Azzal kirántotta kardját, és szétütött a békák között.

Éppen akkor ért oda a király serege.

— Hé! — kiáltották nevetve. — Ráérsz még csatázni!

— Nem baj — felelte az — , harcolok én itt is, de ott is szükségeteK lesz rám!

A katonák nagyot nevettek rajta, és tovább mentek.

Mentek, lovagoltak, végül szemtől szembe állottak az ellenséggel. Csattogtak a kardok, koppantak a kopják. Erős volt a király serege, de az ellenségé még erősebb. Vágta, szúrta, csépelte a király hadait.

Nem bírta erővel a király serege, felbomlott, hátat fordított az ellenségnek és futott, ki merre látott.

Az égből egyszer csak ezüstszőrű paripa ereszkedett alá, hátán ezüstruhájú lovassal. Rikkantott a lovas, füttyentett, megsuhintotta a kardját: úgy hullott az ellenség, mint kasza alatt a fű.

Kit levágott, kit elkergetett, aztán újra felrepült a magasba. Egy pillanat alatt eltűnt, szétfoslott. mint a felhő.

Örvendeztek a király katonái, kibontották lobogóikat, és hangos zeneszóval indultak vissza a király városába.

A király veje a tóparton várta őket, és rozzant gebéjén utánuk baktatott.

A király városában zászlók lengtek, zene zengett a téren. Bevonult a hadsereg, a király maga ment elébe. Vidám lakomára hívta minden egyes katonáját.

— Derekasán harcoltatok — mondta nekik — , most egyetek, igyatok, vigadjatok egy álló hétig!

Örült persze mindenki, magasztalták a királyt, csak a király legifjabbik veje mondta:

— Ti csak lakomázzatok, én hazamegyek. Azt ígérte az édeskedves feleségem, hogy egy egész fazék lisztkását főz, mire hazatérek a háborúból. Nincs annál felségesebb eledel a világon!

Leszállt a gebéről, és hazament a malomba.

A király nem is marasztalta. Ilyen vő csak szégyent hoz a fejére.

A következő esztendőben még nagyobb sereget gyűjtött az ellenség, s megint a király városa ellen indult.

Megint egybesereglettek az ifjak az ország minden részéből, csörgött-zörgött a sok kard, hadba készülődtek. A király legifjabbik veje most sem maradt otthon.

— Hol az én derék paripám? — kiáltotta. — Hol az éles kardom?

Elébe vezették a sánta gebét, kezébe adták a rozsdás kardot. Felcsatolta a kardját, lovára pattant, és elindult az ismerős úton. A tó partján magától állott meg a gebe, ráhajolt a vízre, inni akart.

A békák — zsupsz! — kiugrottak a partra.

— Kvak-kvak! — vartyogtak.

— Úgy-úgy! — mondta a király veje. — Rég nem találkoztunk, dülledt szemű barátocskáim!

Porfelleg verődött fel az úton: közelegtek a király katonái.

A király legifjabbik veje kardjához kapott, kirántotta hüvelyéből, jobbra-balra csapkodott vele.

Hej, nevettek rajta a király katonái:

— Hát tavaly nem verted le az egész békanemzetséget?

— Nem — felelte a király legifjabbik veje. — Az idén még több van, mint tavaly. Ti csak menjetek. Előlem nem fut el az ellenség, de ti vigyázzatok, nehogy ti futamodjatok meg!

Az ellenség már várta őket az ország határán. A király seregének közeledtére az ellenség kirántotta kardját, riadót fújt és megindult. A király katonái úgy megrémültek, hogy még a kardjukat se tudták kihúzni. Megfordították lovaikat, és futásnak eredtek. Az ellenség üldözőbe vette őket. Lemészárolt, felaprított volna minden katonát, ha az égből egyszer csalt alá nem ereszkedik egy aranyruhás lovas, aranyszőrű paripa hátán. Úgy fénylett az öltözete, mint a tűz, lova úgy izzott, mint a parázs, éles kardja tündökölt, mint a nap.

Most az ellenség rémült meg, most ő fordította meg lovait. De a lovas utánuk eredt, ütötte, vágta, szétverte az ellenséget, aztán felszökött a felhők fölé, már nyomát se látták.

A király hadserege felsorakozott, kibontotta zászlóit, és indult a fővárosba, hogy jelentse győzelmét a királynak.

A tóparton megálltak a katonák, hogy megitassák lovaikat, és megbosszantsák a király legifjabbik vejét.

— No — kérdezték tőle — , még mindig a békákkal csatázol?

— Azokkal bizony — felelte az. — De már az ellenséggel is megvívtam a csatát. Ha én nem lettem volna, már rég hollók vájnak a szemeteket!

— Ha-ha! — nevték a katonák.

— Kva-kva! — vartyogtak a békák a tóban, és zsupsz! — felugráltak a király katonáira.

Azok pajzsuk mögé bújtak, ijedten hadonásztak.

— Parancsold vissza őket, szépen kérünk! — könyörögtek a király legifjabbik vejének.

— Nem én! — felelte az. — Eleget csatáztam már értetek. Nem elég, hogy az ellenségtől megszabadítottalak benneteket, még a békákat is visszaverjem? Harcoljatok velük magatok!

Felült a gebéjére, és elindult egyedül a király városába.

Meglátták az örök a toronyból, hogy porfelleg verődik az úton. Azt gondolták, a győzelmes hadsereg tér vissza. Megfújták a kürtöket, megverték a dobokat. A király is kivonult a palotából, hogy fogadja katonáit. Láta, hogy csak a legifjabbik veje zötyög feléje sánta gebéjén.

— Ejnye! — mérgelődött a király. — Milyen nagy zenebonát csaptunk miattad! Hát a seregem hol van?

— A tóparton harcol a békanemzetséggel.

— Miféle békákkal? Hát az ellenség?

— Holtan maradt a csatatéren. Hollók meg keselyűk keringenek fölötte.

— Derekasan harcoltak — mondta a király. — Akkor hát nemhiába fáradoztak a szakácsaim. Jöjj el ma te is a palotába. Két hétig eszünk-iszunk, vigadozunk.

— Mit keresnék én nálatok — mondta a legifjabbik vő. — Nem tudtok ti kedvem szerint megvendégelni. Az édes-kedves feleségem lisztkását ígért nekem, szalonnával! Már én inkább hazamegyek.

Újabb esztendő telt el. Az ellenség megint roppant sereget gyűjtött, és a király országa ellen indult.

A király országa apraját-nagyját felfegyverezte. Lóra parancsolt mindenkit, s maga állott serege élére.

Már éppen indulni akart, amikor meglátta legifjabbik vejét, aki nagy sietve loholt feléjük.

— Miért nem vártatok meg?! — kiáltotta. — Hol a paripám? Hol az éles kardom?

Elébe vezették a vén gebét, kezébe adták a rozsdás kardot.

Megindult a király hadserege, ő meg ott zötyögött hátul sánta gebéjén. Nem tudott a gebe lépést tartani a jó paripákkal, hamarosan lemaradt. A tópartig mégis elbaktatott valahogy, de onnan aztán tapodtat se ment tovább. A király veje leszállt a lováról, oda kötötte a gebét egy fához, aztán elővette tarisznyájából a gyémántos kantárt, és megsuhintotta.

Abban a pillanatban, mintha a földből nőtt volna ki, vagy az égből szállt volna alá, előtte termett a gyémántos szőrű paripa, rázta gyémántos sörényét, taposta a fűvet gyémántpatájával.

Hátára pattant a király veje, megrántotta a gyémántos kantárszárát, s már röpítette is a paripa. Vitte erdön át, hegyen át, egyenesen a csataterre, ott, ahol a király serege verekedett.

Éppen jókor érkezett a gyémántlovag. Már-már megbomlottak a király seregének sorai, szorította őket az ellenség. A lovas akkor megsarkantyúzta a paripáját, és előre vágatott. Ahol megsuhintotta kardját, ott dőlt az ellenség, mint a lekaszált fű, akire rávillantotta szemét, az hanyatt-homlok menekült a csataterrről.

Akkor a király katonái is észbe kaptak, újból felsorakoztak, megmarkolták kopjájukat. Csakhogy már nem volt kivel harcolniuk. A gyémántlovag szétverte, elkergette az ellenség maradékát is.

A király akkor odalépett hozzá, és mélyen meghajolt előtte.

— Mivel jutalmazalak? — kérdezte tőle.

— Nem kívánok semmit — felelte a gyémántlovag. — Hanem ha már ilyen kegyes vagy, add nekem emlékül királyi keszkenődöt.

A király kivette zsebéből selyemkendőjét, és odaadta a lovasnak.

Az fogta a kendőt, meghajolt a király előtt, és megrántotta gyémántos paripája kantárját. Felrepült a paripa, vitte a lovasát. Egy szempillantás alatt eltűntek.

A király a sereggel visszaindult a fővárosba, s ott olyan vigadalmat csapott, hogy olyat még álmunkban sem láttunk, sem én, sem ti.

Annyi vendég gyűlt egybe, mint csillag az égen! Voltak ott hivatalos vendégek is, hívatlanok is. Csak a király legifjabbik veje hiányzott ifjú feleségével.

Most az egyszer elszégyellte magát a király.

»Mégsem illendő dolog ez! Idegenekkel van tele a palotám, az édes lányom meg az ura pedig hiányzik a vendégseregből« — gondolta, és nyomban aranyfogatot küldött érettük.

El is hozták őket, asztalhoz is ültek. Ettek, ittak, énekeltek a vendégek, egyszer csak egy méh röpült be a nyitott ablakon. Egyenesen a király felé tartott. Keringett fölötte, zöngött, még megcsípi!

A király legifjabbik veje akkor felugrott a helyéről, és selyemkendőjével hessegetni kezdte a méhet. Nézi a király — igen

ismerős az a kendő! Hiszen ez az, amit a gyémántlovagnak ajándékozott!

Akkor értette meg a király, ki mentette meg háromszor is az országát. Megölelte a vejét, megcsókolta, és azt mondta neki:

— Élj ezentúl mellettem, tiszteletben, gazdagságban. Mától fogva te vagy az első tanácsadóm.

— Nem, uram király, ha eddig nem akartál tudni rólam, most sem kérek a kegyedből — mondta a legifjabbik vő.

Azzal kézen fogta feleségét, és hazament vele a malomba.

ARANYHAJÚ ARSZLAN

DAGESZTÁNI NÉPMESE

Messze földön, távoli birodalomban élt egyszer egy ember, akinek nem volt gyermeke. Sokat kesergett emiatt. Legszívesebben szaklája [18](#)

küszöbén üldögélt, elnézte az úton játszadozó idegen gyerekeket.

Arra haladt egyszer egy öreg koldus. Meglátta az embert, és megkérdezte tőle: — Mi a bajod, bánatod?

— Nincs gyermekem, azon búslakodom — felelte az ember.

— Ha csak ez a baj, ezen könnyen segíthetek — mondta a koldus. — Fogd ezt a két babszemet. Rejtsd el jól, és várj. Csak el ne feledd: ha lesz két fiad, az egyik az enyém.

Örömmel ráállott az ember mindenre, a koldus pedig odaadta neki a két babszemet, és továbbment.

Elérkezett a nap, amikor ennek az embernek két szép fiacskája született. Az egyiket Arszlannak nevezte, a másikat Batirnak.

Szemlátomást nőttek a fiúk, mindenki ámulatára úgy hasonlítottak egymáshoz, mint két babszem. Velük együtt nőtt, okosodott a két csikó is, amelyet az apa ajándékozott fiainak.

Boldogan élték napjaikat. Arszlan meg Batir már legénnyé serdült. Apjuknak az eszében sem fordult meg az öreg koldus, és sok örömet lelt fiaiban. A koldus azonban egyszer csak beállított, amikor nem is várták, és követelte az ígéret beváltását.

Nehezére esett az apának megválni egyik fiából, de a szavát már nem szeghette meg. Oda kellett adnia egyik fiát. Arszlant adta a koldusnak. A koldus lovára ültette Arszlant, és elvitte apja házából. Mögöttük ment Arszlan lova is.

Alighogy elhagyták az apai házat, a koldus gorombán fejbe ütötte Arszlant, lerántotta a lóról, és ráparancsolt, hogy gyalog folytassa az utat. Nehéz volt a járás. Elfáradt az ifjú, megszomjazott.

Letért az út menti forráshoz, mohón ivott friss, tiszta vizéből. Hirtelen egy koponyát vett észre a forrás fenekén.

— Az, aki elvett apádtól — szólalt meg a koponya — becsapott benneteket: nem koldus ő, hanem a Fekete Szörnyeteg. Fel akar

falni téged. Engem is ő falt fel valamikor, réges-régen, sok más társammal együtt... De te még olyan fiatal vagy! Kár volna érted. Adok egy tanácsot: ha megérkeztek a vaspalotába, a szörnyeteg majd rád parancsol, hogy söpörd fel a padlót. Feleld neki: „Nálunk mindig anyánk söpört. Mutasd meg, hogyan kell söpörni.” A szörnyeteg majd megmutatja, aztán azt mondja: „Most pedig fűts be a kemencébe.” Mondd neki megint: „Nem értek hozzá!” Ő majd megmutatja, hogyan kell tüzet rakni, aztán kenyeret akar veled süttetni. Mondd neki: „Sohasem láttam még, hogyan sütik a kenyeret. Taníts meg rá!” Megmutatja neked, hogyan vetik a kenyeret a kemencébe. Akkor ragadd meg a lábánál fogva, és vedd a tűzbe. Ne felejtsd el jól meglocsolni olajjal. Ott áll egy teli kancsó olaj a kemence mellett.

— Köszönöm, barátom! — mondta Arszlan a koponyának. — Köszönöm a tanácsodat! Nagyon sajnálom, hogy nem segíthetek rajtad. — Azzal futott, hogy utolérje a szörnyeteget, aki már fenyegette óriási korbácsával.

— Söpörd ki a palotámat — parancsolta a szörnyeteg a legénynek, amikor megérkeztek a vaspalotába.

— Nálunk otthon mindig az anyám söpört — felelte Arszlan. — Nem tudom, hogyan kell söpörni, mutasd meg.

A szörnyeteg vette a nyírfasöprűt, és megmutatta neki, aztán rárivallt, hogy vágjon fát, és rakjon tüzet.

— Ahhoz sem értek — mondta Arszlan.

A szörnyeteg nekiállt a favágásnak, és segített a legénynek tüzet rakni a kemencében.

— Most pedig süss kenyeret, te naplopó! — ordította, amikor a tűz magasan lobogott.

— Ne haragudj, gazdám, de nem értek hozzá. Mutasd meg, hogy kell bevetni a kenyeret.

Amint a szörnyeteg lehajolt, Arszlan elkapta a lábát, és bevetette a tűzbe, meglocsolta olajjal, és rácsapta a kemence ajtaját.

Arszlan, miután szerencsésen megszabadult a szörnyetegtől, felült a lovára, és elvágatott. Haza akart térni, de útközben egy vándorral találkozott, aki azt mondta neki: »Jobb felé térj. Egy patak állja majd utadat. Ne felejtsd el megmártani benne az ujjadat!«

Arszlan hamarosan beért egy rengeteg erdőbe. Hangos ordításra lett figyelmes az erdő sűrűjében. Odasietett, égy oroszlánt pillantott meg a bozótban. Az oroszlán ordítva hempergett a fűben: vérző mancsából egy óriási tövis állott ki. A legény kihúzta a tövist, s az oroszlán hálából neki ajándékozta egyik kölykét. Az ifjú fogta az oroszlánkölyköt, és folytatta útját. Továbbhaladtában egy százados tölgyfát látott, rajta egy sasfészket. Az egyik sasfióka kiesett a fészekből, és panaszosan csipogott a földön. Arszlan felvette a fiókát, és visszatette a fészekbe. A fióka csipogására hazarepült az anyamadár. Köszönetet mondott Arszlannak, és hálából nekiadta a fiókáját. Arszlan fogta a sasfiókát, és tovább lovagolt. A vándor szavát nem feledte el.

Végre megpillantotta a patakot. Tiszta vizében megmártotta az ujját, és elámult: színarannyá változott az ujja. Akkor megmosta a haját is a patak vizében, majd a lova sörényét meg farkát. Az is színarannyá vált.

Hosszú bolyongás után végül egy ismeretlen ország fővárosába érkezett a legény.

Leszállt a lováról, a sasfiók szárnyából kihúzott egy tollat, aztán szabadon bocsátotta kísérő társait:

— Menjetek, fussatok hegyen-völgyön túlra, éljete szabadon. Én majd, ha bajban leszek, meggyújtom ezt a tollat, s akárhol legyetek, segítségemre siessetek.

Azzal eleresztette az oroszlánt meg a sast. Bemázolta az arcát sárral, vedlett kucsmáját a homlokába húzta, és bement a városba. Ott beszegődött inasnak a kán kertészéhez.

Volt a kánnak három lánya. Egy napon rózsát kértek a kertésztől. A kertész Arszlant küldte a kertbe, hogy kötne bokrétát. Az ifjú a legszebb rózsákat tépte le, és három bokrétát kötött belőlük. Az egyiket, a legszebbiket, aranyhaja egy szálával kötötte át.

Vitte a kertész a bokrétát a kán leányainak. A legszebbik csokor a legkisebb lánynak jutott. Elvette a kán leánya, meglátta szárán az aranyhajszálat, és titokban megkérdezte a kertésztől:

— Ki kötötte ezt a bokrétát?

— A kertészlegény — felelte az.

Nem szólt a lány semmit, de hamarosan rábírta az apját, hogy adja férjhez mindhármukat.

— Üljetek az ablakba — mondta lányainak a kán -, és válasszatok magatoknak vőlegényt. Ide parancsolom birodalmam minden ifját. Fogjatok egy-egy almát. Mindegyiktek annak dobja le az almáját, akit szíve szerint férjül választ magának.

Három nap és három éjjel vonultak a kérők a kán leányainak ablaka előtt.

A két legidősebbik lány már az első napon ledobta az almáját két rangos ifjúnak. A legkisebbik még mindig kezében szorongatta az almáját: várt valakit. Vége felé járt a harmadik nap is.

— Ki az, aki nem jelent meg a parancsomra? — lobbant haragra a kán. — Kire vársz, leánykám?

— Magam sem tudom — felelte a legkisebbik leány.

Akkor találgatni kezdtek, ki nem haladt még el a palota ablaka előtt. Eszükbe jutott az az ágról szakadt legény, aki a kertészhez inasul szegődött. Odahívták hát, s a kán legkisebbik leánya ledobta neki az almáját.

A két nagyobbik lánynak világraszóló lakodalmat rendezett a kán.

De legkisebbik leányára úgy megharagudott, hogy kikergette palotájából, és az, urával együtt egy városszéli kis szaklában húzta meg magát.

A kán nem sokkal ezután nehéz betegségbe esett. Sokat törték a fejüket a kuruzslók, hogyan segíthetnének rajta. Végül úgy vélekedtek, hogy csak szarvashús gyógyítaná meg. A szarvas pedig ritka állat volt abban az országban.

A kán két idősebb veje maga mellé vett negyven-negyven lovast. Vadászni mentek.

Arszlan is beküldte feleségét a kán palotájába, és lovat meg fegyvert kért a kántól.

A kán el akarta kergetni a lányát, de felesége rábírta, hogy teljesítse a legkisebbik leány kívánságát. Adatott hát neki a kán agy sánta gebét meg egy ócska, rozsdás fegyvert.

Arszlan megnyergelte a gebét, és útnak indult. A palota népe nevetett rajta, a rangos ifjak pedig döglött kakasokat hajigáltak utána.

Arszlan, amikor kiért a városból, fegyverét egy nagy kő alá rejtette, lovát odakötötte egy fához, és meggyújtotta a sastollat, amelyet

mindig magánál hordott. Nyomban ott termett a sas. Arsztan megkérte, hogy kerítse elő a lovat meg az oroszlánt.

Amikor gazdájuk hívására egybegyűltek az állatok, Arsztan megmosakodott, felöltözött aranyos ruhába, derekára csatolta aranyos kardját, és nekivágott az erdőnek. Még azon a napon elejtett egy fiatal szarvast.

Kizsigerelte a szarvast, s egyik darabját vastagon bekente epével. Aztán leült a hegyen, és várt.

A két idősebb vő hasztalan üldözte a vadászszerencsét. Ahogy az erdőben lovagoltak, találkoztak Arsztannal. Az aranyruhás vadászban azonban nem ismerték fel sógorukat. Mélyen meghajoltak előtte, és kértek tőle a szarvas húsából.

— Megosztom veletek a zsákmányomat — felelte Arsztan -, de cserében megjelölöm egyikőtök hátát.

Mit tehettek a kán vői! A fiatalabbik ráállott, és Arsztan rányomta bélyegét a hátára. Aztán odaadta neki az epével bekent húsdarabot.

A kán veje elvitte a kánnak a húst, de az olyan keserű volt, hogy a kán mérgesen kiköpte, és rárivallt vejére. Azt kiabálta, hogy veje meg akarja mérgezni, s maga akarja elfoglalni a trónt

Nemsokára Arsztan is visszatért. Még a mezőn leszállt a lováról, tépett egy marokkal az oroszlán sörényéből, és szélnek eresztette kíséző társait, aztán újra magára öltötte rongyait, felült gebéjére, és ment a kán elébe.

A kán hallani se akart róla, hogy megízlelje a húst, ágról-szakadt veje zsákmányát. Felesége azonban rábírta. A kán evett a húsból, s annyira ízlett neki, hogy mohón megette az egészet.

De a kán nem gyógyult meg, mint ahogy az orvosok jósolták. Még betegebb lett, s az ország legtudósabb orvosa akkor azt mondta, hogy a kánt nem gyógyíthatja meg más, csak az oroszlántej.

Negyven-negyven lovasával újra vadászatra indult a kán két idősebb veje. Arsztan megint elküldte a palotába feleségét, szerezzene neki fegyvert meg lovat.

Arsztan a város határában elővette az oroszlánsörényt, meggyújtotta, s azon nyomban előtte termett az oroszlán.

— Mit kívánsz, gazdám? — kérdezte.

— Hívd ide a lovamat — mondta Arsztan -, és adj nekem a tejedből.

Az oroszán adott neki a tejéből, Arsztan megtöltötte vele két korsóját. Az egyik korsóban valamikor ecet volt, s a tej nyomban megsavanyodott benne.

Felöltötte Arsztan aranyos ruháját, derekára csatolta aranyos kardját, és elment oda, ahol a kán vői vadásztak.

— Mi van a korsóidban? — kérdezték a kán vői, akik nem ismerték meg Arsztant.

— Oroszlántej.

— Add nekünk az egyik korsót!

— Szívesen — felelte Arsztan. — De cserében rányomom a bélyegemet egyikőtök hátára.

Bélyegét nyomott az idősebbik vő hátára, odaadta nekik a savanyú tejjel telt korsót, és elvágtatott.

A kán vői siettek a városba, vitték a várva várt orvosságot. A kán megízlelte a tejet.

— Savanyú — mondta, és kikergette két vejét a palotából.

Arsztan ezalatt elbocsátotta kíséző társait, visszaöltözött rongyos gúnyjába, felült a vén gebére, és elindult ráérősen a kán palotájába.

Megízlelte a kán Arsztan édes oroszlántejét, és nyomban meggyógyult tőle. Örömeben magához rendelte legkisebbik vejét.

— Úgy látom, nem vagy olyan rossz, mint amilyennek gondoltalak — mondta neki. — Mit kívánsz jutalmul?

— Nem kérek én semmi mást, csak két szolgámat, akik trónod két oldalán állnak.

— Miféle szolgálókról beszélsz? — hökkent meg a kán. — Hiszen ezek a vőim!

— Mondd meg nekik, hogy mutassák a hátukat — mondta Arsztan.

A kán vői kénytelen-kelletlen megmutatták hátukat, s mindenki meglátta rajtuk Arsztan bélyegét.

Attól fogva Arsztan nem titkolta többé szépségét és vitézségét.

Mialatt Arsztan boldogan éli napjait, lássuk, mi történt testvérével, Batirral.

Batir messze földet bejárta, hogy nyomára akadjon Arsztannak.

Volt a szörnyeteg vaspalotájában is, de nem lelta ott testvérét.

Végig haladt azon az úton, amelyiken valamikor Arsztan. Ő is találkozott a vándorral, aki neki is azt mondta: »Ha egy patakot látsz

utadban, mártsd meg benne az ujjadat!«

Ő is bejutott a rengeteg erdőbe, ő is találkozott az anyaoroszlánnal. A testvérek úgy hasonlítottak egymáshoz, mint két babszem. Az oroslán Arszlannak vélte Batirt, és megkérdezte tőle:

— Hol a kölykem?

— Elszaladt — felelte Batir, mire az oroslán neki ajándékozta másik kölykét.

Fogta Batir az oroslánkölyköt, tovább ment, találkozott a sassal. Az is Arszlannak vélte, és megkérdezte tőle:

— Hol a fiókám?

— Elrepült — felelte Batir, mire a sas neki adta másik fiókáját.

Aztán megmosta az arany vízű patakban haját meg a lova sörényét, farkát.

Ment, léptetett... Éjjel-nappal meg nem pihent, végül abba a városba érkezett, amelyben testvére, Arszlan lakott.

Arszlan éppen vadászaton volt, és Batirt a kán legkisebbik leánya fogadta. Le akarta segíteni válláról a fegyvert, de Batir mérgesen rárivallt:

— Ki vagy te, és mit akarsz tőlem, ostoba fehérnép!

Azzal elment, Arszlan felesége pedig keserves sírásra fakadt, Nem értette, mi történt az urával, hogy ilyen goromba lett.

Arszlan, hazatérve a vadászatról, könnyek közt lelte feleségét.

— Te bántottál meg, s még te faggatsz! — felelte az asszony Arszlan kérdezősködésére.

Elcsodálkozott Arszlan, aztán törni kezdte a fejét, ugyan ki hasonlíthat rá annyira, hogy még feleségét is megtévesztette.

Mérgében kapta az íját, és elsietett, hogy bosszút álljon az ismeretlenen, aki feleségét megbántotta.

Az erdőben találkozott Batirral, s bár annak lova is, sasfiókja is, oroslánkölyke is szakasztott mása volt az Arszlanénak, s ő maga is hasonlított Arszlanhoz, vak dühében nem sejtette, ki lehet a lovas. Kapta az íját, és megölte Batirt.

Amikor Batir holtan feküdt a földön, Arszlan akkor ébredt rá, hogy tulajdon édes testvérét ölte meg. Keserves sírásra fakadt.

Miközben testvérét siratta, könnyein keresztül is látta, hogy egy kő mögül két egérke fut elő. Úgy hasonlítottak egymáshoz, mint két borsószem. Verekedni kezdtek. A csata azzal végződött, hogy az

egyik egérke holtan maradt a földön. A másik akkor körülszaladgálta, és valami füvet kezdett tépdesni. A füvet ráillesztette a holt egérke sebére, aztán az orra alá dugta. A holt egérke azon nyomban megelevenedett, tüsszentett egyet, és társával együtt visszairamodott a kő mögé.

Megörült Arszlan annak, amit látott! Szakított nyomban a varázsfűből, testvére sebére tapasztotta, aztán az orra alá tartotta. Tüsszentett egyet Batir, feltápászkodott, aztán talpra szökkent. Összeölelkeztek a testvérek, forrón megcsókolták egymást, aztán haza indultak.

Otthon nagy lakomát csaptak, három hónapig vége se szakadt a vigasságnak. Én is vendégük voltam, egy derék szablyát kaptam tőlük ajándékkul. El akartam hozni nektek, de útközben két gonosz kisfiú elrabolta tőlem.

HUSZNOBOD

ÜZBEK NÉPMESE

Élt egyszer, réges-régen, egy kegyetlen sah. Volt egy leánya, Husznobodnak hívták. Mindenki csodájára járt a lány szépségének. Nevezték volna fényes holdnak, csakhogy emberi arca volt; nevezték volna tündöklő napnak, csakhogy emberi szeme volt. Szépségének ragyogása mellett pedig még a telihold is fakónak látszott.

Messzi földről sorjáztak a kérők, hogy feleségül nyerjék Husznobodot. A sah azonban mindenkit kikosarazott.

Husznobod anyja szegény ember leánya volt. A sah sokat emlegette neki:

— Most sah felesége vagy, ehetsz-ihatsz kedvedre, szép ruhákban jársz. Bezzeg ha szegény emberhez mentél volna feleségül, agyagot rághatnál kenyér helyett!

Az asszony ilyenkor sírva fakadt. Husznobod pedig azt mondta az anyjának:

— Ne adj engem sahoz feleségül, szegény ember felesége akarok lenni! Ha szerencsém lesz, magam emelem trónra uramat, apám trónjára ültetem. Akkor aztán jobb életünk lesz nekünk is, meg a szegényeknek is.

A sah egyszer éppen trónján üldögélt, amikor egy holló telepedett az ablak előtt álló fára és hangosan káromni kezdett:

— Ká-ár! Ká-ár! Ká-ár!

Hívatta a sah négyszáz tanácsadóját és megkérdezte tőlük:

— Hé, tanácsadóim, mit károm ez a holló?

— Nem tudjuk — felelték. — Ez holló, mi meg emberek vagyunk, nem értjük egymás beszédét.

— Hóhérok! — kiáltott a megdühödött sah.

Mint borzalmas, fekete madarak, sereglettek a sah elé a hóhérok, mind a tizennégyen. Kifent pallos a kezükben.

— Kinek ütött a végórája? — kérdezték. — Még mielőtt az árnyak elnyelik a fényt, lecsapjuk a fejét.

— Vezessétek a vesztőhelyre mind a négyszáz tanácsadómat és üssétek le a fejüket! — parancsolta a sah.

Husznobod apja lábához borult:

— Kegyelmezel-e nekik, apám, ha én megfelelek a kérdésedre?

— Ha megfelelsz, elengedem a büntetést — mondta az apja.

— Azt károgja a holló: »A férfinak a felesége szerzi a szerencsét is meg a szerencsétlenséget is«.

Olyan dühbe gurult a sah, hogy égnek meredt minden haja-szála, mint megannyi tű.

— Ó, te szégyentelen! Hát az én szerencsémét is anyád, a szegény ember lánya szerzette?

Parancsot adott, hogy vessék börtönbe a lányát. A tanácsadóknak pedig megkegyelmezett.

Telt-múlt az idő. A sah egyszer, vadászat közben, egy folyó partjára ért. Ősz szakállú öregembert látott a parton, aki kavicsokat szedett a folyó medréből, ráírt valamit a kavicsokra, aztán visszadobta a folyóba.

— Hát te mit csinálsz itt, öreg? — kérdezte tőle a sah.

— Ágrólszakadt szegény ember vagyok én, uram. Merjek-e válaszolni a hatalmas sahnak?

— Felelj, mert szétaprítalak! — rivallt rá a sah.

— Az emberek sorsát vizsgálom — felelte az öregember.

— Mi vár az én engedetlen lányomra? — kérdezte akkor a sah.

Az öreg kinyújtotta a karját és egy marok kavicsot emelt fel a folyómederből:

— Sahri-Dzsardzson országában él egy derék vitéz, egy szegény pásztor fia. Annak a legénynek felesége lesz a leányod.

A sah arca elfeketedett a méregtől.

— Hány napi járás ide az az ország? — kérdezte.

— Ha jó a lovad, tizennyolc hónap alatt odaérsz.

Hazatért a sah és három napig törte a fejét: »Mit tegyek, hogy ne vehesse feleségül a lányomat az a rongyos pásztor?« És elhatározta, hogy éhen veszíti a lányát a börtönben.

A legöregebb vezír tudomást szerzett a sah szándékáról. Megesett a szíve Husznobodon. Éjszaka megszöktette a börtönből, házába vezette. Aztán hívta az ácsot, pénzt adott neki és egy ládát ácsoltatott vele, de olyat, amin se szél, se víz át nem hatolhat. Amikor a láda elkészült, azt mondta a vezír:

— No, Husznobod, ülj bele ebbe a ládába. Adok neked negyven napra való élelmet és rábízom a ládát a folyóra. Ha úgy rendeltetett, hogy életben maradj, életben is maradsz. Jobb neked birkát legeltetni a sztyepen, mint elsorvadni a börtön fenekén.

— Bizony jobb — felelte a lány és belebújt a ládába.

A vezír éjszaka vízre bocsátotta a ládát.

Három hónapig vitte a folyó a ládát, Husznobod négy napig élt egy napi élelemből, így tengette életét a ládában. A negyedik hónapban Kara-sah országába sodorta a ládát a folyó.

Kara-sah éppen akkor adta ki a parancsot, hogy hordjanak rőzsét a palotájába.

— Hordok én! — ajánlkozott egy öregember. — Tele van a házam gyerekekkel, nincs mit enniök. Ha adsz valamicskét a munkámért, legalább jóllakhatnak az unokáim.

Fogott az öreg egy fejszét, kötelet csavart a derekára és elindult a sztyepre. Összeszedett egy nyaláb rőzsét, vissza akart fordulni. De megszomjazott.

»Lemegyek a folyóra, iszom a vízből!« — gondolta. Amikor a folyóhoz ért, egy úszó ládát pillantott meg a part közelében.

Az öreg ledobta a ruháját, beleugrott a folyóba és kihúzta a ládát a partra. Nézte innen, próbálta onnan, de sehogy sem tudta kinyitni. Akkor fogta a fejszójét, rést ütött vele a láda oldalán és belenézett. Szépséges szép leányt pillantott meg a ládában.

»Biztosan valami kereskedő leánya — gondolta az öregember. — Hajón utazhatott az apjával. A hajó meg biztosan elsüllyedt útközben, csak ez a láda maradt a víz tetején!«

— Hallod-e, lányom! Élsz-e még? — kiáltott be az öreg.

— Élek! — felelte Husznobod a ládából.

Azt gondolta az öreg: »Ha elviszem ezt a lányt Kara-sahnak, lehet, hogy sok pénzt kapok érte.«

Úgy is tett, vitte a ládát a palotába.

Amikor a ládát feltörték és Kara-sah megpillantotta Husznobodot, nyomban azt mondta:

— A feleségem leszell!

Sírva fakadt Husznobod, sírt keservesen.

»Mégfogadtam, hogy szegény emberhez megyek feleségül — gondolta. — Ugyan mitévő legyek?«

Kara-sah megparancsolta negyven udvarhölgyének, hogy tartsák szemmel Husznobodot, egy pillanatra se hagyják magára.

A kert alatt folyó kanyargott.

— Menjünk a folyóra fürödni! — hívta egyszer Husznobod az udvarhölgyeket és lement a folyópartra.

Alig léptek a vízbe, egy roppant hal bukkant fel a mélyből és elnyelte Husznobodot. Aztán csapott egyet rettentő farkával és elúszott.

Futottak az udvarhölgyek Kara-sahhoz, elmondták neki, mi történt.

Kara-sah dühösen rájuk rivallt, földhöz vágta a koronáját meg az aranyos övét. Aztán parancsot adott az öröknek, hogy eredjenek Husznobod után.

Most pedig lássuk, mi történt Sahri -Dzsardzson országában.

Fiatal pásztor legeltette a nyáját a folyóparton. A közelében halászok vetették ki hálójukat.

A pásztor elpanaszolta a halászoknak:

— Apám beteg és nem tud bemenni a városba, hogy kenyeret vegyen. Mennék magam, de nincs, akire a nyájamat hagyjam. Adjatok egy halat, különben éhen vész az apám!

— Jól van, amit ma fogunk, a tiéd! — mondták a halászok, és kihúzták a hálójukat.

Elámultak: egy óriási hal akadt a hálóba.

— Fogd, pásztor, ez a tiéd!

Akkora volt a hal, hogy a pásztor mozdítani se bírta. Elébe fogott öt ökröt és nagy nehezen hazavontatta a csodálatos halat. Otthagyta az apjának, aztán visszasietett a nyájhoz.

Az öregember felvágta a halat és megtalálta bendőjében a leányt. Szívére szorította a tenyerét — a lány még élt. Az öregember akkor néhány csepp vizet töltött a lány szájába.

Magához tért a lány, felállt és mélyen meghajolt az öreg előtt.

— Éhes vagyok, apóka, adj ennem — kérte az öregembert.

Az levágott egy darabot a halból, megsütötte.

— Mivel keresed a kenyeredet, apóka? — kérdezte a lány.

— Pásztor voltam. Most, hogy megöregedtem, a fiam legelteti helyettem a nyáját.

Megörült Husznobod.

— Végre teljesült a kívánságom! — kiáltotta. — Ha te is úgy akarsz, feleségül megyek a fiadhoz.

— Csakhogy nincs ám pénzünk lakodalomra! — mondta az öreg.

— A magam választottjához megyek feleségül, nem kell nagy lakomát csapnunk — mondta Husznobod.

Az öreg összeházasította Husznobodot fiával, a pásztorral.

A menyegzőt követő napon Husznobod felcsavarta hajfonatát, kendőt kötött és a bográcshoz lépett. Belenézett — annyi piszok gyűlt meg a bogrács oldalán, hogy a keze sem fért volna bele Husznobodnak. Megnézte a többi edényt — azok is piszkosak voltak. Husznobod mindent kimosott, megsúrolt, kifényesített. Az öreg nézte, s nem tudott betelni menyé látásával. Felállt, odament hozzá.

— Édes lányom! — mondta neki. — Én már öreg vagyok, nem tudom tisztán tartani a házunk táját. A fiam meg pirkadatkor elmegy hazulról és sötéttel tér haza. Nézlek, milyen serény vagy, milyen dolgos, és szeretnék segíteni neked. Mondd meg, lányom, mit csináljak?

Husznobod kivette a jobb füléből ékköves fülönfüggőjét és odaadta az öregembernek:

— Vidd el, apókám, a vásárba. Ha megkérdik, mi az ára, mondd ezt: »Lelkiismeretetek szerint fizessetek érte«. Annyiért add, amennyit kínálnak érte.

Fogta az öreg a fülönfüggőt, vitte a vásárra. Éppen aznap járt ott egy sereg kereskedő. Az egyikük odament az öreghez, meglátta a kezében a páratlan szépségű fülönfüggőt.

— Mi az ára, apóka? — kérdezte tőle.

— Lelkiismereted szerint fizess érte — felelte az öreg.

A kereskedő színig töltött egy ládikát arannyal.

— Elég lesz, vagy kevesled?

— Megmondtam — fizess lelkiismereted szerint, és kész az alku!

A kereskedő megtetézte még egy zacskó arannyal.

— Fogd, itt az ára! — mondta, s még egy öszvért is adott ráadásul.

Megharagudott rá az öreg: »Csúfot űz belőlem! Azért is elfogadom az aranyat, amit adott, és bottal ütheti a nyomomat!« Megbökte egy bottal az öszvér nyakát, és elléptetett.

A kereskedő meg azt gondolta magában: »Ha megtalálnám ennek a fülönfüggőnek a párját, eladnám a sahunknak, s azt a jogot kérném érte, hogy mindenütt ön hajthassam be az adót meg a vámot!«

Otthon az öreg odaadta az aranyat a menyének.

Husznobod egy hét elteltével a bal füléből is kivette fülönfüggőjét és megint a vásárra küldte az öregembert.

Ment az öreg a piactérre. Megint az a kereskedő lépett oda hozzá, aki a múltkor. Megkérdezte:

— Mennyit kívánsz érte, öreg?

— Neked nem adom el! — felelte az. Te gúnyt űztél belőlem!

— Gyere utánam! — mondta a kereskedő, és házába vezette az öreget.

Két ládika aranyat adott az öregembernek, atlasz köntöst terített rá, s megtetézte még két öszvérrel.

— Hol a házad, apóka? — kérdezte tőle.

»Ha megmondom, hol lakom, elrabolja az aranyat!« — gondolta az öregember.

— Nincs házam — felelte hát a kereskedőnek.

Hazament és ezt a pénzt is odaadta menyének.

Husznobod elrejtette az aranyat és azt mondta urának meg az öregembernek:

— Hívjatok ide húsz ácsot, várost építünk.

Megérkeztek az ácsok.

— Hozzátok ide a családokat is — mondta nekik Husznobod.

Mentek az ácsok, hozta ki-ki a családját.

A mesteremberek Husznobod parancsára hatalmas falat kezdtek építeni. Mindegyik kapott naponta kenyeret, pénzt, meleg ételt, jó ruhát is kaptak. Meghallották ezt az emberek és messze földről felkeresték Husznobodot. Az befogadott mindenkit, ruházta, etette, itatta az embereket.

Az arra vetődő utasemberek megkérdezték:

— Ki építteti ezt a falat?

— A pásztor meg a felesége — felelték a mesteremberek. — Ha munkát kerestek, álljatok be közénk. Itt jól fizetnek, ételt-italt is adnak.

Tizenöt nap múlva már ötezer család gyűlt ide. Három hónap múlva olyan hosszú fallal kerítették körül a síkságot, amelynek tíz napi járás volt széle is, hossza is.

Tizenkét helyen kaput vágtak a falba. A kapukat Husznobod arcképe díszítette, meg a felírás: »Ez a föld Husznobod birodalma. Aki kenyeret meg meleg ételt akar, álljon be közénk, dolgozzék velünk«.

Egy év múlva hetvenötezer család költözött Husznobod városába.

Husznobod csinos házat, pajtát építtetett mindegyik családnak. A városfal mindegyik kapujába huszonöt őrt állított és megparancsolta nekik:

— Vezessetek elém mindenkit, aki rajt felejtí szemét az arcképemen!

Meghallotta az új város híret Sahri-Dzsardzson országának sahja. Haragra lobbant:

— Ki az, aki nem akarja elismerni hatalmamat? Ki mert várost építeni az én országom földjén? Megkeserüli, akárki volt!

Elindult a sah Husznobod városába. Meglátta a kapuban az őrséget.

— Ki építtette ezt a várost?- kérdezte az őroktól.

— Az, akit ezen az arcképen látsz — felelték azok. — Mi téged szolgáltunk, magunknak is alig jutott betevő falat, a családunk meg éhezett. Husznobod, az úrnőnk, bőségesen ellát bennünket is, családunkat is. Nem sajnálja tőlünk a kenyeret, tanítgatja gyermekeinket. Mesterségre tanítja őket.

Nézte a sah az arcképet, gyönyörködött benne, beleszeretett a szépséges Husznobodba.

Bement a városba, egyenesen a palota kapujához.

Husznobod maga elé bocsátotta a sahot.

— Miért fáradtál ide? — kérdezte tőle.

— Azért jöttem, hogy megbüntessem azokat, akik tudtom nélkül parancsolgatnak az országomban. — Azzal kirántotta a szablyáját.

Nyomban odarohantak a szolgák, megragadták a sahot, kezét, lábát bilincsbe verték és börtönbe vetették.

Örült a nép, amikor megtudta, hogy a sahot bebörtönözték:

»Most lesz még csak jó életünk! Maradjon csak a sah a börtönben! Husznobodot ültetjük a sah trónjára!«

Követeket küldöttek Husznobodhoz és megkérték, foglalja e! Sahri-Dzsardzson országának trónját.

Husznobod azonban magához hívta legöregebbik vezírjét:

— Számláld össze a katonáinkat!

A vezér számba vette a katonákat: hétszázezer lovast és gyalogot.

— Készüljön a sereg hadjáratra! — parancsolta Husznobod.

Negyven napig készülődtek útra a katonák. Aztán Husznobod, urával, a pásztorral együtt, élére állt a seregnek és apjának városába vezette.

Vidáman vonultak a csapatok egyik sztyepről a másikra, egyik tó pártjáról a másikra.

Míg azok vonulnak, lássuk, mi történt Husznobod kegyetlen apjával.

Egy napon azt álmodta, hogy egy sas csapott rá, elragadta, egy égisz hegycsúcsra hurcolta, s ott azt mondta neki: »Nemsokára rabom leszel!«

A sah nagyot kiáltott és ijedtében felébredt.

Reggel egybehívta négyszáz tanácsadóját és negyvennégy vezírjét. Rájuk parancsolt, hogy fejtsek meg az álmát. Mindenki hallgatott.

Megfenyegette őket a sah:

— Ha nem fejtitek meg az álmomat, mind egy szálíg megöletlek benneteket!

Felállt ekkor a vezírek legöregebbike — az, aki valamikor megmentette Husznobod életét.

— Ha nem büntetsz halállal, megmondom, mit jelent az álmod.

— Beszélj!

— A sas, amely elragadott, ellenségedet jelenti, aki meghódítja országunkat és fogságba vet téged.

— Ó, te hazug! — kiáltott rá a sah. — Azért mondd ezt, hogy elszomorítsd a szívemet és megrémíts engem. Ezért tömlöcbe vettetek!

És nyomban megparancsolta, hogy vessék tömlöcbe a legöregebbik vezírt.

Attól fogva nem volt nyugta a sahnak. Éjszakánként álmatlanul hánykolódott rettegésében, mint a sebesült vadkan a sásban. Egy hét múlva futár vágatott hozzá.

— A sahri-dzsardzsoni sah sereggel közeledik országod felé — jelentette neki. — Siess elébe, hódolj előtte békén, keresztbefont karral. Ha feladod a trónod, nem lesz bántódásod, de ha ellenszegülsz, magadra vess! Most pedig fogadd parancsolónk üdvözetét! — mondta a futár, és jót ütött öklével a sah fejére.

A sah rémülten bújt trónja mögé.

Amikor a futár elvágatott, a sah azt kérdezte vezíreitől:

— Ha a sahri-dzsardzsoni sahnak ilyenek a futárjai, akkor milyenek lehetnek a katonái? Mitévők legyünk, vezírek?

— Nem adhatunk tanácsot — felelték azok. — Akármit mondunk, mindenért a fejünket akarod vétetni. Bocsásd szabadon legöregebbik vezíredet. Vigyen ajándékokat a sahri-dzsardzsoni sahnak. A többi majd elvállik.

Megparancsolta a sah, hogy vezessék elé a tömlöcből vezírei legöregebbikét. Aranyat, drága ajándékokat bízott rá, és meghagyta neki:

— Eredj a sahri-dzsardzsoni sahhoz, hódolj előtte. Ha a városomat akarja, ígérd oda neki. Még most is sajog a fejem a futár öklétől, még egy ilyen csapást nem élnék túl.

A legöregebbik vezír a szemébe nevetett:

— Amikor az álmodat megfejtettem, tömlöcbe vettted. Pedig igazam volt. Közeleg a sahri-dzsardzsoni sah, ló farkához köttet téged és kikerget a vad sztyepre, ott pusztulsz el nyomorultul.

A sah lecsüggesztette a fejét, mint a kátyúba ragadt öszvér. A legöregebb vezír fogta az ajándékokat és elindult.

A város határában levelet írt a sahri-dzsardzsoni sahnak, aláírta a nevét és elküldte egy futárral.

Husznobod elolvasta a levelet és magához rendelte a fővezírt.

Belépett hozzá a vezírek legöregebbike, mélyen meghajolt és leült. Felnézett — látta, hogy egy fiatal pásztor ül előtte a trónon. Körülötte, keresztbefont karral, negyven testőre. A trón mellett pedig lefátyolozott arcú asszony ül.

— Ó, vezírek legöregebbike — szólalt meg a lefátyolozott teremtes — nem féltél egyedül a táborunkba jönni? Hiszen védetlen vagy. Hátha megölnélek?

A vezír ráismert a hangjáról Husznobodra.

— Ki fél attól, akinek megmentette az életét?

Husznobod akkor felvetette fátylát és odalépett a vezírhez:

— Köszönöm, amit tettél! Lásd, életben maradtam, s elértem, amit akartam!

Husznobod a seregével még azon a napon bevonult apja városába. Hasztalan keresték a sahot, nem találtak rá. A sah még jókor elinalt, s nem is látták soha többé.

Attól fogva a fiatal pásztor meg Husznobod kormányozta az országot. Kiszabadították a tömlöcökből az ártatlan rabokat, megajándékozták őket és sokukat vezetőemberré tették.

Így vált valóra minden kívánságuk.

BAHODUR ÉS ZARINA

TADZSIK NÉPMESE

Bahrom padisahnak negyven fia volt, negyven szép, erős, vitéz fia. Egy napon Bahrom sólyomvadászatra indult a fiaival. Nagy kíséretet vitt magával, kimentek messze a pusztára és napokon keresztül vadásztak.

Gazdag zsákmánnyal indult haza Bahrom. Egyszer csak látja ám, hogy messze-messze, birodalmának határán, negyven lány ereszkedik alá egy magas hegy tetejéről. Mindegyiknek nagy korsó a vállán. Leszálltak a folyópartra, megmerítették korsójukat, visszarepültek a hegytetőre, aztán eltűntek. Bahrom csodálkozva állt meg, s amikor az utolsó lány is eltűnt a hegy mögött, azt mondta vezírnének:

— Küldj szét tüstént futárokat, járjanak utána, kik ezek: tündérek, vagy földi ember lányai? És miért hordanak vizet a korsójukban a hegy túlsó oldalára?

Mint a fürgeteg, vágattak gyorslábú lovakon a futárok a messzi hegy felé. Felkaptattak a tetejére, aztán eltűntek. Bahrom haza indult. A visszatérő futárok a város kapujában érték utol.

Ezt jelentették Bahromnak:

— A magas hegyen túl él egy Dijor nevű padisah. Negyven lánya van, fia pedig egy sincs. Dijor birodalma kopár és ínséges, mert nincs vize. Vízzel nélkül sárgulnak mezői, kertjei, legelői. A lányok, akik vízért szálltak le a folyóhoz, akiket a vadászok láttak, nem mások, mint Dijor padisah lányai.

A futárok azt is megtudták, hogy Dijor padisah annak ígérte a negyven lányát, akinek negyven fia van és aki segít neki átvágni a hegyet és vízhez juttatja a birodalmát.

Megörült Bahrom, hogy mátkákat talált fiai számára. Másnap lánykérőket indított útnak, gazdag ajándékokat küldött velük Dijornak és megüzente neki, hogy negyven fia számára eljegyzzi a negyven lányt s hogy a maga bővizű folyójából szívesen terel vizet Dijor birodalmába.

Bahrom padisah országát futárok vágatták be, munkára hívták az embereket. Kora reggel Dijor népe is odagyűlt a hegy túlsó oldalára.

Negyven nap és negyven éjjel ásták az emberek az utat a hegyen keresztül. Amikor a vizet átvezették a kettészelt hegyen, nagy ünnepet ültek az emberek. Negyven nap és negyven éjjel tartott a vigasság.

Bahrom negyven fia menyegzőt ült Dijor negyven lányával. Az idősebb fiúk az idősebb lányokat vették feleségül, a legkisebb fiú pedig, a délceg Bahodur, Dijor legkisebbik és legszebbik lányát, Zarinát.

Zarina, a padisah legkisebbik lánya, nemcsak szép volt, de nyájas és okos is. Szerette az állatokat és madarakat. Gazellák, pávák és struccok éltek a kertjében, ő maga etette őket. A madarak örvendező zsvajjal fogadták Zarinát, a pávák mindenütt a sarkában jártak.

Szerette Zarina a gyorslábú lovakat, a nagy, erős tevéket is. Amikor kilépett az udvarra, az állatok odaszaladtak hozzá és a tenyeréből ettek.

Csak a kis egeret nem szerette, attól félt, mert gyermekkorában hallott egy olyan mesét, hogy az egerekben szörnyetegek lelke lakozik.

Amikor Dijor birodalmába a hegyen át bezúdult a víz, Zarina megindult az új folyó partján és nézte, hogy zsendülnek ki a megöntözött mezők és rétek.

Nézte, nézte Zarina és nem tudott betelni a virágzó mezőkkel, amelyek azelőtt sivatagok voltak.

Egyszer csak mit látott? Jóságos arcú, nagyszakállas, ősz hajú öregember közelgett feléje a parton. Egyik kezében pásztorbot, a másikban nagy tál, tele magvakkal, gabonával.

— Fogd, lányom, ezt a tálát — mondta az öregember. — Menj végig a folyó partján és vedd el egyenként a magvakat. De nehogy visszatekints, amíg mind el nem vetetted!

Zarina elvette a tálát. Megindult a folyó partján, s anélkül, hogy hátrapillantott volna, szórta, szórta egyenként a magvakat a földre. Már csak egy maroknyi maradt a tálban. Zarinát hirtelen megszállta a kíváncsiság, szeretett volna hátranézni, megtudni, mi történt mögötte.

»Már majdnem az egészszet elvetettem!« — mondta magában, és hátra tekintett.

A háta mögött, a folyó mentén, ahol a magvakat elvetette, már egész gyümölcsöskert nőtt: barack, mandula, alma, meggy, őszibarack. A fákon szemlátomást nőttek, értek a gyümölcsök. Zarina visszafordult és futni kezdett a kertben. Boldogan nevetett a gazdag termés láttán.

Szakított a gyümölcsökből, megízlelte. Minden újabb gyümölcs édesebb, ízesebb volt az előbbinél. Talált apró szemű gyümölcsöt, amely tele volt parányi aranyszínű magocskákkal. Zarina úgy érezte, édesebb, mint a méz. Füge volt. Aztán egy másik fajtát ízelt meg, egy nagy gyümölcsöt, tele rubinvörös magokkal. Olyan volt a leve, mint a sűrű, édes óbor. Ez meg gránátalma volt.

— Ez a legjobb! — mondta Zarina.

Elindult, hogy keressen még ilyen fát, de csak kettőt talált. Akkor belenézett a tálba és azt gondolta: »Úgy látszik, éppen a füge meg a gránátalma magvak maradtak a tálban!« Felmarkolta a maradék magot és elszórta a parcon. De közben szél kerekedett és a magvakat belesodorta a folyó vizébe. Bánta már Zarina, hogy előbb fordult vissza, mint kellett volna, de már késő bánat volt. Ez az oka, hogy Dijor országában kevesebb fügefa meg gránátalmafa nő, mint másfajta gyümölcsfa.

Véget ért a menyegző. Bahrom, negyven fiával meg negyven menyével visszatért birodalmába. Hosszú tevekaraván, pompás ménesek vonultak az izzó sivatagban.

Amikor a karaván már megtette az út felét, a rekkenő délben égiszerű homoktölcsér támadt a karaván előtt. A homoktölcsér egyhelyben állt, ide-oda ringatózott, elállta a karaván útját.

A lovak meg a tevék megtorpantak, horkantak, prüsszöltek, riadtan verődtek össze. A lovasok összesereglettek, az emberek és állatok tömör falat alkottak, félelmükben szorosan egymáshoz simultak. Senki sem mert egy lépést se tenni előre.

Akkor Bahrom legkisebbik fia, Bahodur, aki a magvető Zarinát vette feleségül, előrelépett, meghajolt apja előtt és arra kérte, engedje, hogy megnézze, miféle rettenetes erő állta el a karaván útját.

Amikor Bahodur megindult a homoktölcsér felé, az megingott, forogni kezdett, növekedni, és sűrű felleggé változott. A fellegből

hirtelen rút, állattestű szörnyeteg termett elő.

— Téged várlak, Bahodur! — mondta a szörnyeteg. — Neked jutott feleségül Dijor legkisebbik lánya, aki kertet növelt az én sivatagomon és aki az egész földet virágzó mennyországgá akarja varázsolni? Ezt nem engedem! Add nekem nyomban szép feleségedet, különben betemetem a csatornát, amit ástatok, visszaterelem a vizet, homokkal terítem be mind a két birodalmat!

Bahodur visszament a karavánhoz és elmondta, hogy egy gonosz szörnyeteg nem engedi őket tovább. A szörnyeteg Zarinát követeli.

— Különben betemeti a megásott csatornát és elpusztítja mindkét birodalmat — tette hozzá.

Zarina azt mondta az urának:

— Vezess a szörnyeteghez. Inkább én pusztulok, mint a nép! Bahodur azonban nem akart megválni ifjú feleségétől, és elhatározta, hogy vele tart. Elbúcsúztak apjuktól, testvéreiktől. Mentek a szörnyeteg elé. Azt mondták neki:

— Mindketten készek vagyunk a halálra, csak ne bántsd népeinket.

A szörnyeteg megragadta mindkettőjüket, felemelkedett és elrepült velük. A sivatag szélén leereszkedett és földalatti barlangjába hurcolta foglyait. Roppant szörny őrizte a barlang bejáratát, alig lehetett látni a sötétben. Amint a szörnyeteg megjelent, kitárult a barlang kapuja, majd becsapódott utánuk. A szörnyeteg a sarokba taszította Bahodurt és Zarinát. Azt mondta nekik:

— Fáradt vagyok, most alszom egyet. Reggel felfallak mindkettőtöket.

A szörnyeteg a barlang mélyébe ment, lehuppant a földre és már horkolt. Bahodur és Zarina várták utolsó órájukat.

»Múlóban van a nap, közeleg utolsó éjszakánk — gondolták — mert reggel meghalunk...«

Zarina odasúgta Bahodurnak:

— Látod azt a ládikát a sarokban, azon a kőtalapzaton? Azt mesélte nagyanyám, hogy a szörnyetegek a föld alá rejtett ládikákban tartják a lelküket. Ebben a ládikában egy másik ládikának kell lennie. Egér rejtőzik benne — az a szörnyeteg lelke. Ha az egeret megölik, vége a szörnyetegnek.

Bahodur akkor felállt és zajtalanul odalépett a kőtalapzathoz, amelyen a ládika állt. Óriási kard függött felette a falon. Bahodur fogta a kardot és teljes erejéből rávágott a ládikára. A ládika összetört. A felriadt szörnyeteg rekedt ordításától csak úgy visszhangzott a barlang.

Bahodur egy másik ládikát talált a ládikában. Rásuhintott a kardjával, ezt is összetörte... Megrendült a földalatti barlang. A szörnyeteg odarohant és nekirontott a vitéznek. De Bahodur addigra már megfogta és megölte az egeret. A szörnyeteg holtan zuhant a földre.

Bahodur kinyitotta a nehéz kaput és levágta kardjával a barlangot őrző szörnyet. Erősen szorította Zarina kezét és felvitte a földalatti barlangból. Késő éjszaka volt, az égen vakítón ragyogtak a csillagok.

Bahodur és Zarina felnézett a csillagokra. Elindultak a végtelen pusztán, amerre a csillagok mutatták az utat. Hajnaltájban egy ménes akadt útjukba. Magukhoz csalogatták a két legjobb lovat, hátukra ültek és lóháton folytatták az utat.

Másnap reggel utolérték karavánjukat. Már messziről hallották szüleik, testvéreik sírását.

De amikor megpillantották Bahodurt és Zarinát épen és sértetlenül, nyomban öröm váltotta fel a szomorúságot. Bahrom padisah kiadta a parancsot, hogy vendégeljenek meg mindenkit és nagy vigasságot rendezett. Zengett a muzsika, az énekmondók énekeltek, a katonák a dobokat verték.

Hirtelen porfelhő támadt a pusztán — futár vágatott hozzájuk Bahrom országából és jelentette:

— Mialatt Bahrom negyven vitéz-fia menyegzőjét ünnepelte Dijor birodalmában, idegen hordák támadtak országunkra. Elfoglalták a fővárost, kifosztották a népet. A város szélén kelepcét állítottak, s most várják a padisahot, hogy fogságba vessék.

Bahrom felkészült a harcra. Katonái élére negyven vitéz-fiát állította, ezek élére pedig legkisebbik fiát, Bahodurt, aki magát a szörnyeteget is legyőzte.

Hangos rikoltással rohant Bahrom serege az ellenségre. Vitézül verekedtek a katonák, bátran harcolt a negyven dalia, irgalmatlanul csépellték az ellenséget. Pedig azok tízszer annyian voltak.

A szépséges Zarina nem vette le szemét a harcosokról. Hirtelen nyugtalanság fogta el:

— Nem gyöngül-e még Bahodur? Elég erősek-e a testvérei, meg a katonák?

Nem volt maradása, lóra pattant és körüljárta a karavánt, könyörgött nővéreinek és a többi asszornynak, hogy öltözzenek sebesen férfiruhába és üljenek lóra. Aztán a domb mögé sorakoztatta az asszony csapatot és várakozott.

Amikor úgy látta, hogy az ellenség már-már legyőzi Bahrom seregét, nagyot kiáltott, megütötte a dobot és harcba vezette csapatát, hogy segítsen a kifáradt katonáknak.

Az ellenség azt hitte, hogy erős, pihent sereg siet Bahrom segítségére. Az ellenséges sereg erre felbomlott és visszafordult. Sokan elestek már, mások megfutamodtak, voltak, akik eldobták fegyvereiket és megadták magukat.

Így segítette meg urát a bátor és okos Zarina, így mentette meg a népet a leigázástól.

Bahrom negyven fia és Dijor negyven lánya sokáig éltek. Ivadékaik még ma is élnek és mesét mondanak a vitéz Bahodurról, aki legyőzte a sivatag szörnyetegét, meg szépséges és okos feleségéről, alá gyümölcsös kerteket növelt a folyó partjain.

KÖNYVJELZŐK

- 01 Báj = közép-ázsiai gazdag nemesember.
- 02 Kán = király, herceg a török, mongol népeknél.
- 03 Kislak = közép-ázsiai falu.
- 04 Kalim = a menyasszony apjának fizetett váltságdíj.
- 05 Aul = ázsiai hegyifalu.
- 06 Jurta = a középpázsiai népek nemez-sátra.
- 07 Biz = csizmavarró szerszám; ár
- 08 Sah = ázsiai uralkodó.
- 09 Vezír = a keleti, mohamedán országokban: miniszter.
- 10 Mulla v. mullah = mohamedán pap.
- 11 Mecset = mohamedán templom.
- 12 Minaret = mohamedán imatorony.
- 13 Sámán = kuruzsló.
- 14 Tajga = szibériai őserdő.
- 15 Bojárok = orosz főurak.
- 16 Pud = orosz súlymérték; 1 pud kb. 16 kg.
- 17 Guszla = orosz húros hangszer.
- 18 Szakla = a kaukázusi hegyilakók jellegzetes épülete; első része ház, hátsó fala a hegyoldal.

Table of Contents

A NYULACSKA
A KAPZSI HOLLÓ
AZ ERDŐ RÉME
A BÁTOR SZAMÁR
A MEDVE
AZ ÁRVA RÓKA
HOGYAN FESTETTE BE EGYMÁST A HOLLÓ MEG A
BAGOLY
A KÉRKEDŐ MEDVE
A RÓKA MEG A FÜRJ
A NEHÉZ KÉRDÉS
A CSALAFINTA RÓKA
A SZÚNYOG MEG A LÓ
A FARKAS MEG A KASZÁS
RÓKA-HÚGOCSKA
A KECSKE MEG A KOS
A BÖLCS SZAMÁR
HOGYAN KERESETT TÁRSAT A KUTYA
A PARASZT MEG A MEDVE
HOGYAN SZEDTE RÁ A KÁDÁR A FARKAST, A MEDVÉT,
MEG A NYULAT
AZ EMBER MEG A HOLLÓ
NYULAM-BULAM LAKOMÁJA
A VIDÁM MATTI
CSALBACSA MEG A MEDVE
A BÁTOR VÁJ
AMÍG A LÓ FARKA KI NEM NŐ
KI ETESSE MEG A TEHENET
MIÉRT VANNAK TARKA LUDAK
A KÉK ÁFONYA
KI HAZUDIK NAGYOBBAT
HVESZKA
AZ APAI ÖRÖKSÉG

A SZEGÉNY TESTVÉR MEG A GAZDAG
A LUSTA LEÁNY
A LEGERŐSEBB
A HÁROM VADÁSZ
A LUSTA SEJDULLA
AMINBÉG
DATUA ÉS PETRIKELA
AZ OKOS LEÁNY
AZ EGYÜGYŰ HODZSA
ÁRVÁCSKA
A HÁROM DINNYEMAG
A FURFANGOS CSIZMADIA
HOGYAN HÁZASODOTT MEG UDZJA
A MEGSZOLGÁLT PÉNZ
A TELHETETLEN
A VARÁZSKUCSMA
KI-KI AMIT ÉRDEMEK
ALDAR-KOSZE ÉS SIGAJBAJ
BAJA-MAFA MEG DZSENKU-MAFA